

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**20. YÜZYILDA YAŞANAN TOPLUMSAL OLAYLARIN
OLUŞTURDUĞU TRENDLER VE KADIN MODASINA
TEMATİK YANSIMALARININ İNCELENMESİ**

GÖZDE DAĞLAR

MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

ARALIK 2016

**20. YÜZYILDA YAŞANAN TOPLUMSAL OLAYLARIN OLUŞTURDUĞU
TRENDLER VE KADIN MODASINA TEMATİK YANSIMALARININ
İNCELENMESİ**

Gözde DAĞLAR
Doç. Dr. Emine KOCA

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MODA TASARIMI ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

ARALIK 2016

Gözde Dağlar tarafından hazırlanan "20. YÜZYILDA YAŞANAN TOPLUMSAL OLAYLARIN OLUŞTURDUĞU TRENDLER VE KADIN MODASINA TEMATİK YANSIMALARININ İNCELENMESİ" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Moda Tasarım Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doç. Dr. Emine KOCA

Moda Tasarım Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum \onaylamıyorum

Başkan : Doç. Dr. Esen ÇORUH

Giyim Sanatları Eğitimi Bölümü, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum \onaylamıyorum

Üye : Yrd. Doç. Dr. Songül KURU

Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü, Atılım Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum \onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi : 02/12/2016

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartların yerine getirildiğini onaylıyorum .

ETİK BEYAN

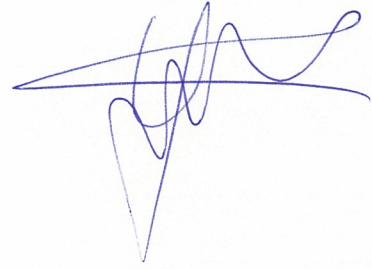
Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Gözde DAĞLAR

02/12/2016

20. YÜZYILDA YAŞANAN TOPLUMSAL OLAYLARIN OLUŞTURDUĞU TRENDLER VE KADIN MODASINA TEMATİK YANSIMALARININ İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Gözde DAĞLAR

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Aralık 2016

ÖZET

20. yüzyılda yaşanan, önemli toplumsal olayların oluşturduğu trendlerin dönem kadın modasına tematik yansımalarının incelenmesinin amaçlandığı çalışmada; 1900-2000 yılları arasında dünya üzerinde yoğun olarak hissedilen ve moda trendlerinde farkedilir etkiye sahip toplumsal olaylar kronolojik olarak ele alınarak, silüet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme/süsleme açısından oluşturduğu trendler, tematik olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Beş bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümde; problem durumu, amaç, önem, sayıtlar ve sınırlılıklara yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın sınırlılıkları doğrultusunda moda ve trend kavramları ile ilgili bilgilerin yer aldığı kavramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar, üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi yer almaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yönteminin kullanıldığı bu araştırma kapsamında elde edilen veriler, yaşandığı toplumun yanı sıra Dünya çapında pek çok ülkeyi etkileyen önemli toplumsal olaylar ve dönem modaları olmak üzere iki ana başlık altında incelenerek içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın bulgularının ve yorumlarının yer aldığı dördüncü bölümde ise olaylar ayrı başlıklar halinde ele alınarak, dönem modasına silüet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme/süsleme açısından yansımaları yorumlanmış, görsellerin ve silüet çizimlerin yer aldığı trend analiz şemaları halinde sunulularak, olay/trend ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Beşinci bölümde araştırmanın sonuçları yer almaktadır. Araştırma sonucunda, 20. yüzyıldaki önemli siyasal ve toplumsal olayların, oluşturdukları trendlerle dönemlerinin modasını yönlendirmede etkili oldukları, ancak olayların etki süresi, ardından gelen farklı olaylar ve etkilediği kitlenin yaygınlığı gibi faktörlerin etkisiyle makro veya mikro trendler olarak modaya yansydıkları belirlenmiştir. Ayrıca olaylarda yer alan tarafların kültürel giyim öğelerinin trend olarak modayı yönlendirmede etkin olduğu ve ekonomik, teknolojik ve özellikle iletişim alanındaki gelişmelerin trendlerin yaygınlaşması ve sürelerini belirlemede önemli rol oynadığı gözlenmiştir. Yüzyıl başında yaşanan Boxer Ayaklanması, Japon -Rus Savaşı ve iki önemli Rus devrimi, 30'larda yaşanan Japonya'nın Çin işgali kendi içinde modayı kısa süreli etkilerken, olayların birbiri ardına yaşanması ile 1900'lerin başından 30'lara kadar Asya ve Rus kültürünün modaya yansımalarının uzun süreli olduğu görülmüştür. Aynı şekilde iki büyük Dünya Savaşı arasında yaşanan büyük buhran yıllarında, moda alanındaki kısıtlamaların trendlerde uzun soluklu etkiler yarattığı görülmüştür. 50'li yıllarda yaşanan Küba devrimi ve Vietnam savaşı silüet ve rengin yanısıra şapka ve kep gibi aksesuara etki ederken, öğrenci hareketleriyle zirve yapan hippie modası da özellikle genç yaş grubunun moda trendlerinde uzun dönemli etki yaratmıştır. 70'li ve 80'li yıllardaki petrol krizlerinin ve 90'li yıllarda yaşanan Körfez Savaşlarının ise bazen renk, bazen silüet, bazen de bayrak, logo, sembol gibi detaylarla mikro ve makro düzeyde trendler oluşturarak dönem modasını yönlendirdikleri belirlenmiştir. 20. yüzyıl boyunca yaşanan olaylar ve olayların olduğu dönemde değişim gösteren moda tendleri arasındaki bağlantı silüet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme/süsleme açısından tematik trend analiz şemalarıyla da açıklanmıştır.

Bilim kodu : 406.7020.2134
Anahtar Kelimeler : Moda, trend, kadın, toplumsal olay, siyasal olay
Sayfa Adedi : 203
Danışman : Doç. Dr. Emine Koca

INVESTIGATION ON THEMATIC REFLECTION TO WOMEN FASHION AND TRENDS
CREATED BY SOCIAL EVENTS IN THE 20TH CENTURY
(Master's Thesis)

Gözde DAĞLAR

GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF FINE ARTS
December 2016

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the effects of major social events on the fashion trends in 20th century. In accordance with this purpose, social events which have a noticeable effect on the world between years 1900-2000 were discussed in chronological order and effects of these events were tried to explain thematically on the basis of silhouette, color, accessories and trends created for the materials used. The study consists of five chapters and the first section includes situation of the problem, purpose, significance, assumptions and limitations. The second chapter involves the research about the conceptual framework which comprises the information about the fashion and trend concepts towards the limitations of this research. Method of the research took part in the third section. Content analysis was made on the data obtained from this survey by the document review process which is one of the qualitative research methods. Content analysis was carried out under two main headings: important political and social events affecting the community as well as many other countries worldwide and period fashions. Fourth section of the study consists of the research findings and comments. In this section events were taken into separate titles and effects of events on period fashion were discussed based upon silhouette, material / fabric and reflections in terms of color and accessories. By preparing trend analysis schemes containing images, silhouette and drawings; event/trend relationships were tried to be revealed in this section. The fifth section involves the results of the research. In the result of this study, it was determined that major social and political events in the 20th century had a crucial effect on the fashion of the period, however the reflections became macro or micro trends because of the effect time of the events, followed by different events and the prevalence of the effected group. Besides, it was observed that cultural clothing items of the groups that took part in the events had also an influence on the fashion and developments in the economical, technological and especially communication areas accelerated the prevailing of the trends and determining their time. The events in the beginning of the 20th century, the Boxer rebellion, Japan-Russia War, two important Russian revolution and Japan occupation in China in 1930s had short-term effects on fashion. On the other hand, from the beginning of 1900s to the 1930s Asian and Russian culture had long-term effects on fashion. In the crisis years between two big World wars, limitations on the fashion area had long-term effects on trends. Cuban Revolution and Vietnamese war in 1950s affected the silhouette and colours besides accessories such as hats and caps. In addition, hippie fashion which peaked with student affairs had a long-term effect on especially younger age groups' fashion trends. It was also determined that petrol crisis in 1970s - 1980s and the Gulf war in 1990s steered the period fashion by creating micro and macro fashions such as colour, silhouette and sometimes flag, logo, symbols. The relationship between the events took place in 20th century and changing fashion trends in those periods was also explained with trend analysis schemes based on silhouette, material, accessories, colour and patterns.

Science Code : 406.7020.2134

Key Words : Fashion, trend, women, social event, political event

Page Number : 203

Supervisor : Prof.Dr .Emine Koca

TEŞEKKÜR

İnsanlık tarihi kadar eski olan moda asırlar boyunca bireyin ve toplumun kendini ifade etme aracı olmuş, kimi zaman yaşanan büyük olaylar karşısında sessiz bir çığlık kimi zaman ise toplumda fark edilmenin en kolay yolu olmuştur. Modanın ne zaman nerede başladığı bilinmese de yüzyıllar boyunca tarihin en önemli olaylarından etkilenecek şekilde şekillenmiş bu kavram insanlık için hiçbir zaman vazgeçilmeyecek ve varlığını ebediyen koruyacak yaşam parçası olmuştur.

Var olduğu günden bu güne bir sınıfın parçası olan moda 20. yüzyıl ile çığır açan yenilikler ve modernleşme sayesinde yepyeni bir adım atmış ve topluma mal olmuştur. 20. yüzyıl öncesi sadece zenginliğin sembolü olan moda büyük bir değişimin başlangıcını 20. yüzyıl ile atmış ve toplum içinde yaşanan her türlü gelişimden etkilenecek yolculuğuna devam etmiştir.

Bu çalışma 20. yüzyılda modernleşmeyle zincirlerini kıran modanın siyasi olay ve gelişmelerden ne derece etkilendiğini, olayların oluşturduğu trendlerin modayı nasıl yönlendirdiğini, kısacası olay, trend ve moda ilişkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın planlanıp yürütülmesinde emekleri geçen, birlikte çalışmaktan onur duyduğum, bilgi ve tecrübesi ile varlığını her zaman yanımda hissettiğim hocam ve danışmanım Sayın Doç. Dr. Emine KOCA'ya, tez çalışmam boyunca bana manevi desteklerinden dolayı sevgili annem ASİYE DAĞLAR'a ve sevgili halam HATİCE GENÇOĞLU'na her zaman ve her şeye rağmen büyük bir sabırla beni destekleyen, varlıklarından güç aldığım vehuzur bulduğum eşim UĞUR BAYTAR'a katkılarından dolayı saygıyla teşekkürlerimi borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ	xi
TANIMLAR	xvii
1.GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	11
2.1.Moda.....	11
2.2.Modanın Bireysel ve Toplumsal Fonksiyonları	13
2.2.1.Fonksiyonellik ve konfor	16
2.2.2.Cinselliğin göstergesi.....	21
2.2.3.Statü göstergesi	22
2.2.4.Modanın psikolojik fonksiyonu (farklılaşma ve aynılaşıma)	24
2.3.Çağdaş Modanın Evrimlerini Etkileyen Faktörler	24
2.3.1.Toplumsal değişim ve modernleşme	24
2.3.2.Devrim	30
2.3.3.Demokratikleşme	31
2.3.4.Göç ve şehirleşme	32
2.3.5. Küreselleşme.....	34
2.4.Modada Trend, Makro ve Mikro Trend Kavramı	37
2.5. İlgili Araştırmalar	38

3. YÖNTEM.....	43
3.1.Araştırma Modeli.....	43
3.2.Verilerin Toplanması.....	43
3.3. Verilerin Çözümlemesi.....	44
4.BULGULAR VE YORUM.....	44
4.1. 1900-1919 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri.....	44
4.1.1.1900 Boxer Ayaklanması'nın moda ve trendlere yansımaları.....	47
4.1.2.1905 Japon –Rus Savaşı' nın etkilerinin moda trendlerine yansımaları.....	53
4.1.3.1905 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları.....	55
4.1.4. 1900'lü yıllarda Osmanlı Devletinin son durumu ve yaşanan büyük savaşların kadın moda trendlerine yansımaları	64
4.1.5 . Trablusgarp ve Balkan savaşlarının etkilerinin moda trendleri ve kadın giyimine yansımaları	73
4.1.6.I. Dünya Savaşının (1914 -1918) moda trendlerine yansımaları	77
4.1.7. 1917 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları.....	86
4.2. 1920-1939 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri.....	92
4.2.1.1929 Ekonomik krizi ve krizin etkilediği moda	94
4.2.2.1931 Japonya'nın Çin'i işgali ve işgalin modaya etkisi	101
4.2.3. 1938 Yılında Südi Arabistan'da petrolün bulunması ve moda trendlerine yansımaları.....	104
4.3. 1940-1959 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri.....	108
4.3.1. II. Dünya Savaşı'nın modaya olan etkisi	108
4.3.2.1950-1953 Kore Savaşı ve Savaşın moda trendlerine etkisi.....	117
4.3.3.1953-1959 Küba Devrimi ve Devrimin moda trendlerine etkisi	121
4.3.4.1955-1975 Vietnam Savaşı ve savaşın modaya etkisi	124

Sayfa

4.4.1960-1979 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri.....	129
4.4.1. 1968 Öğrenci hareketlerinin modaya etkisi	129
4.4.2.70'li Yıllarda yaşanan terör olaylarının modaya etkisi	135
4.4.3. I.ve II. Petrol krizi ve krizlerin modaya etkisi	137
4.5.1980-1999 Yılları Arasında Yaşanan Olayların Dönem Modasına Etkisi	144
4.5.1. I. ve II. Körfez Savaşının modaya etkisi.....	144
4.6. 20. Yüzyılda yaşanan önemli toplumsal olayların kadın modasında oluşturduğu trendlerin tematik analiz şemaları	150
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	169
5.1. Sonuç	169
5.2. Öneriler.....	174
KAYNAKLAR	175
ÖZGEÇMİŞ	203

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.1. 1900 Boxer Ayaklanması'nın moda trendlerine yansıması.....	151
Çizelge 4.2. 1905 Japon –Rus Savaşı'nın etkilerinin moda trendlerine yansımaları ...	152
Çizelge 4.3 . 1905 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları	153
Çizelge 4.4. 1900'lü yıllarda Osmanlı Devletinin moda trendleri ve kadın giyimine yansıması	154
Çizelge 4.5. 1. Dünya Savaşının (1914 -1918) moda trendlerine yansımaları.....	155
Çizelge 4.6. 1917 Ekim Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları	156
Çizelge 4.7. 1929 Ekonomik Krizin moda trendlerine yansımaları	157
Çizelge 4.8. 1931 Japonya'nın Çin'i İşgali ve işgalin moda trendlerine yansımaları..	158
Çizelge 4.9. 1938 yılında Suudi Arabistan'da Petrolün bulunması ve moda trendlerine yansımaları	159
Çizelge 4.10. II. Dünya Savaşı'nın modaya olan etkisi	160
Çizelge 4.11. 1950-1953 Kore Savaşı ve Savaşın moda trendlerine yansımaları	161
Çizelge 4.12. 1953-1959 Küba Devrimi ve Devrimin moda trendlerine etkisi	162
Çizelge 4.13. 1955-1975 Vietnam Savaşı ve Savaşın modaya etkisi	163
Çizelge 4.14. 1968 Öğrenci hareketlerinin modaya etkisi	164
Çizelge 4.15. 1970'li Yıllarda yaşanan terör olaylarının modaya etkisi	165
Çizelge 4.16. I.ve II. Petrol Krizinin modaya etkisi	166
Çizelge 4.17. I. ve II. Körfez Savaşının modaya etkisi	167
Çizelge 4.18. 20. Yüzyılda meydana gelen toplumsal olayların modaya etkileri.....	170

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 4.1. Vogue dergisi 1892, 1893 ve 1903 Nisan sayısı ve 1901 Delineatör dergisi Eylül kapağı.....	45
Resim 4.2. 1900'lerin başında Paris, Londra ve New York sokaklarında kadın giyimleri	45
Resim 4.3. 1900'lü yılların başında Viktoryan dönemin izlerini taşıyan kadın giyimi	46
Resim 4.4. Paris caddelerinde Edwardiansokak tarzı giyinmiş kadınlar.....	46
Resim 4.5. 19. Yüzyıla ait geleneksel Çin giysisi ve Paul Poiret'nin 1905 yılında tasarladığı Çin tarzı ceket.....	49
Resim 4.6. Kimono örnekleri (1800'lerin sonu-1900'lerin başı) ve uzak doğu tarzı kuş ve geometrik motiflerle süslenmiş gündüz giysisi (1904).....	50
Resim 4.7. Geleneksel kimono örneği.....	51
Resim 4.8. Londralı tasarımcı Gabriela Ray'ın 1905 yılında tasarladığı kimono elbise.....	51
Resim 4.9. 1904 yılına ait Ladies Home Journal dergisinin kapağı.....	51
Resim 4.10. Uzak Doğu kültüründen esinlenerek tasarlanmış giysiler.....	51
Resim 4.11. Günlük yaşam içinde kimono tarzı giysileriyle kadınlar	52
Resim 4.12. Rus Japon savaşı sonrası Vogue dergisi kapaklarından örnekler.....	54
Resim 4.13. 18.yüzyıl Japon geleneksel giysisi ve Erte tasarımı 1915.....	54
Resim 4.14. 1908 yılında Russel ve Allen tarafından hazırlanmış pembe saten kimona sitili giysi	55
Resim 4.15. Rus ve Uzak Doğu etkisinin görüldüğü moda dergilerinin kapakları	57
Resim 4.16. Fransız "Gazette du Bon Ton" dergisinin farklı yıllardaki sayfalarından moda üzerindeki Çin, Japon, Rus etkilerinden örnekler	57
Resim 4.17. Paris, Moskova ve Londra sokaklarında kadın giyimleri.....	58
Resim 4.18. 1910 yılı De Gracieuse moda dergisi s.2 ve giysilerde şapka ve manşonda kürk kullanımı	58
Resim 4.19. 1913 yılı kürkün yaygın olarak kullanıldığı sokak giysileri (New York Public Library collection).....	59

Resim	Sayfa
Resim 4.20. Kürk hayvanlarının baş, ayak ve kuyruklarının kullanıldığı sokak giyimleri	59
Resim 4.21. 10'lu yıllar da sokakta ve at yarışı izleyen kadınların Asya Kültürünü yansıtan giysileri	60
Resim 4.22. Gezintiye çıkan kadınların dönem modasını yansıtan giysi örnekleri, 1910'lu yıllar.....	61
Resim 4.23. 1910- 1912 yıllarına ait sokak ve gece giyiminden örnekler	61
Resim 4.24. Fransız tasarımcı Etienne Drian'ın 1914:Naja Çin tapınağından esinlenerek tasarladığı balo giysisi.....	62
Resim 4.25. Paul Poiret'nin Rus ve Japon kültüründen esinlenerek yaptığı tasarımlarından örnekler.....	63
Resim 4.26. Çin, Japon, Rus öğelerinin görüldüğü Fortuny, Worth ve Lanvin tasarımları.....	63
Resim 4.27. Dönemin popüler moda parçası şık elbise yırtmaçlarından gözükten harem pantolon	67
Resim 4.28. Dönem modasında Osmanlı esintileriyle popüler olan harem pantolonlar.....	68
Resim 4.29. Dönem dergilerinde Harem pantolon.....	69
Resim 4.30. 1910'lu yıllara ait posta kartlarında dönem popüler modası Harem pantolon.....	69
Resim 4.31. Her alanda tercih edilen ve popüler olan harem pantolon 1911.....	70
Resim 4.32. 10'lu yıllarda popüler olan kaftan tarzı giyim	70
Resim 4.33. 1910'lu yıllarda kullanılan başlık	71
Resim 4.34. The Sturday Evening Post dergisi (1910\1911) Amerika	72
Resim 4.35. Journal des Dames et des Modes dergisinden dönem giysileri.....	72
Resim 4.36. Poiret'in Sultan tarzı kostümleri	73
Resim 4.37. Dönemin Oryantalist modasını yansıtan fotoğraflar	75
Resim 4.38. Farklı yıllara ait Osmanlı esintili giysiler.....	76
Resim 4.39. I. Dünya Savaşı ile sadeleşen moda trendleri.....	78
Resim 4.40. Savaş sırasında ağır işler yapan kadınların aynı zamanda da dönem modasını oluşturan giyimleri.....	79

Resim	Sayfa
Resim 4.41. 1914-1918 yılları arasında savaş sebebiyle ağır şartlarda çalışan kadınlar.....	80
Resim 4.42. Üniforma tarzı dönem modası	81
Resim 4.43. Çalışırken üniforma haline gelen bahçıvan pantolonlar.....	81
Resim 4.44. Savaşın etkisiyle değişen moda giyimlerden örnekler	82
Resim 4.45. Vücut hatlarının belli olmadığı daha çok dış etkilerden korunmak için tasarlanmış ceket modeli Vogue (Ağustos sayısı 1918).....	83
Resim 4.46. Savaşın etkisiyle üniforma tarzı giyim.....	84
Resim 4.47. Dönem modasını yansıtan sade ceket ve etek kombinleri.....	84
Resim 4.48. Üniforma tarzı giyim.....	85
Resim 4.49. Dönem magazin dergilerinden örnekler.....	85
Resim 4.50. 1918-1924 yılları arasında moda trendlerinde yer alan Rus başı modası	87
Resim 4.51. Rus tarzı giyim 1917	88
Resim 4.52. Hakim yakalı bilek hizasında biten düz Rus tarzı manto modelleri.....	88
Resim 4.53. Dönemin ünlü dergilerinde Rus tarzı giyim.....	89
Resim 4.54. 1917 Delineator ve 1918 Rosemary ve Vogue moda dergilerinden sayfalar	90
Resim 4.55. Vogue dergisi 1918 yılı dergi kapağında Rus esintisi.....	90
Resim 4.56. Konstrüktivizm akımını yansıtan giyim 1923	91
Resim 4.57. 20'li yıllarda Charleston ve Fokstob dansına uygun dönem modasını yansıtan elbise örnekleri.....	92
Resim 4.58. 20'li yıllarda popüler olan pul ve payetli elbise modelleri	93
Resim 4.59. Etek uçları tüy ve taşlarla süslenmiş elbise modelleri.....	93
Resim 4.60. 20'li yılların genel giyim çizgisi.....	94
Resim 4.61. 30'lu yılların sade giyim tarzı.....	96
Resim 4.62. Moda Albümü sonbahar 1936 sayısında dönem modası.....	96
Resim 4.63. Dönem modasını yansıtan kareli, puantiyeli giyimler	97
Resim 4.64. 1920'li yıllarda şapkaların içine gizlenen kısa saçlar	98

Resim	Sayfa
Resim 4.65. 30'lu yıllarda moda el örmeleri.....	98
Resim 4.66. Dönem magazin dergilerinde örgü modası görselleri	99
Resim 4.67. 30'lu yılların modasını yansıtan giyim örnekleri.....	100
Resim 4.68. Kriz etkisini silmeye çalışan moda.....	100
Resim 4.69. 1930'lu yılların Asya tarzı giyimi.....	103
Resim 4.70. İşgalin modaya yansıyan etkisinin Moda Albümünde yer alması.....	104
Resim 4.71. Petrolün bulunmasıyla moda trendlerinde yer alan petrol mavisi.....	106
Resim 4.72. 1940'lı yıllarda petrolün etkisiyle popüler olan petrol mavisi rengi.....	107
Resim 4.73. 1950'li yıllarda petrol renginin popüler olduğu giyimler	107
Resim 4.74. 40'lı yıllarda "Yap Onar" sloganıyla halkı eskiyi onarmaya yönelten broşür ve dergiler	111
Resim 4.75. Dönem dergilerinde eski giysilerin dönüştürülmesi için fikirler	111
Resim 4.76. Savaş sırasında malzeme kıtlığı sebebiyle ön plana çıkan el örgüsü	112
Resim 4.77. Naylon çorap bulamayan kadınların bacak arkasına corabı andıran çizimler.....	112
Resim 4.78. Naylon çorabın yasaklanması üzerine tercih edilen kısa çoraplar	113
Resim 4.79. Üniforma tarzı giyim	114
Resim 4.80. 1940'lı yıllar modası savaşın ağır sorumluluklarının yansıtan dönem moda trendlerinde yer alan sade, kullanışlı kir belli etmeyen koyu renkler tercih edilmiş giyim tarzı	114
Resim 4.81. 1940'lı yıllarda savaşın etkisiyle popüler olan maskülen tarz.....	115
Resim 4.82. Savaş modası	116
Resim 4.83. Fermuarın kısıtlandığı 40'lı yıllarda moda trendlerinde sıkça düğme kullanılmıştır.	117
Resim 4.84. 1950'lerde Uzak Doğu esintileri.....	120
Resim 4.85. 1950'ler Kimono tarzı ceket kolları.....	120
Resim 4.86. Asya kültürünü yansıtan doğa desenli tasarımlar 1950'li yıllar	121
Resim 4.87. Küba Devrimi etkileriyle moda trendlerinde görülen Che tarzı kepler....	123

Resim	Sayfa
Resim 4.88. Küba Devrimi etkileriyle moda trendlerinde görülen kep modelleri	124
Resim 4.89. Vietnam Savaşından kareler 50'li yıllar	126
Resim 4.90. Asya temalı dönem giyimi geleneksel pirinç işçilerinin kullandığı konik şapka.....	127
Resim 4.91. Dönemin kadınsı çizgilerini yansıtan takım ve bu bütünlüğü sağlayan eldiven, cüzdan, küpe ve şapka kombini.....	128
Resim 4.92. Asya kültürünü yansıtan etek ve pantolonla kombinlenmiş yanda yırtmaçlı sıfır kol tunikler ve bunla kombinlenmiş konik şapka.....	128
Resim 4.93. Öğrenci hareketlerinde başroldeki Hippiler	131
Resim 4.94. 70'li yıllarda Hippi trendi	132
Resim 4.95. Hippi tarzı bol etnik pantolonlar	132
Resim 4.96. 70'li yıllarda aykırı yaşamdan kareler	133
Resim 4.97. Maksi boy etnik elbiseler	133
Resim 4.98. 60'ların sonu, 70'ler ve 80'lerin başını kapsayan Hippi modası	134
Resim 4.99. Vogue dergisinde Hippi esintileri	134
Resim 4.100. 70'li yıllarda giyim ;geniş yakalı trençkotlar deri dizde bot ve siyah bere kombini.....	137
Resim 4.101. Terör karşısında rengarenk giyim	137
Resim 4.102. Dönem modasında kriz sebebiyle yeniden moda olan el örmesi elbise ...	141
Resim 4.103. 70'li yıllarda popüler olan diz üstü 60'lar tarzı elbiseler	142
Resim 4.104. 80'li yıllarda ne bulursan giy çık modası.....	142
Resim 4.105. 70'li yıllarda moda.....	143
Resim 4.106. 80'li yıllarda 10'lu, 60'lı ve 70'li yılların modasına dönüş.....	143
Resim 4.107. ABD. Bayrak temalı tişört ve giyimler	148
Resim 4.108. 90'lı Yıllarda bayraklı tişört.....	148
Resim 4.109.1990'lı yıllar. Dönem modasında popüler tarzı çizgiler	149
Resim 4.110. 90'lı Yıllarda yıldız baskılar	149

Resim**Sayfa**

Resim 4.111. Körfez Savaşları sebebiyle dönem dergilerinde yer alan Yurt Severlık modası	150
--	-----

TANIMLAR

Kavramlar	Açıklamalar
Tarz:	Üslup, stil, konsept (TDK)
Trend :	Eğilim (TDK)
Moda trendleri:	Belli zaman diliminde modanın eğilimlerini, yönelişlerini ifade etm. Moda trendleri; hem tüketici kesimin o anki şartlara ve zamana göre tüketmekte olduğu tarz, stil, model veya formu hem de moda tasarımcılarının o sezonda tasarımlarında çoğunlukla yansıttıkları olguyu ifade edebilmektedir (Çileroğlu ve Kıvılcımlar, 2014: 626).
Motif:	Yan yana gelerek bir bezeme işini oluşturan ve kendi başlarına birer birlik olan öğelerden her biri (TDK).
Desen:	Motifin tekrarlanmasıyla oluşan yüzey tasarımı
Tematik:	Doküman inceleme yöntemi kapsamında içerik analizi yapılan bu çalışmada elde edilen verilen toplanmış ilişkili olan veriler sınıflandırılarak anlamlı hale getirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda ele alınan her bir olay tema olarak adlandırılmış ve bu temaların moda üzerindeki etkisi dile getirilirken tematik yansımalar olarak adlandırılmıştır.
Tema:	Araştırmada konu olarak alınan her bir olay.
Alt Tema:	Silüet- Renk- Kullanılan malzeme, desen, motif, süsleme- aksesuar

1.GİRİŞ

Giyinmek insanları çağlar boyu etkisi altına almış toplumsal bir olgudur. Toplumdaki süslenme ve değişiklik ihtiyacından doğan ve geçici bir yenilik olarak tanımlanabilen moda; belirli zamanda yaygınlaşan ve her kesimi değişik biçimlerde etkileyen güçlü bir yapıya sahiptir.

Tarih boyunca toplumsal olaylar insanoğlunun giyim tarzlarını etkilemiştir. İnsanlar bazı zamanlarda farkında olarak ya da olmayarak olaylara tepkilerini giyim tarzlarında yaptıkları tercihlerle göstermiş, bazı zamanlarda ise dönem içerisinde gerçekleşen olayların yaratmış olduğu ekonomik koşullar moda üzerinde etkili olmuştur. Çoğu toplumda ise düşünce kendini giyimle ifade etmiştir.

Bir önceki yüzyıl sonunda gerçekleşen birçok icat, yenilik ve keşif, 20. yüzyılın dünya çapında tüm insanlığı derinden etkileyecek, en önemlisi de insanlığın gelişim sürecini değiştirebilecek kadar etkili, yeniliklerle dolu, modernlikte büyük adımlar atıldığı bir değişim çağı olmasını sağlamıştır. Bilimsel gelişmeler, teknolojik icatlar, iletişim, ulaşım ve haberleşmedeki yaygınlık, sanayileşme, ekonomideki büyük adımlar ve buna bağlı olarak yaşanan siyasi olaylar, yeni yüzyılın değişen çehresini yansıtırken, bireylerin beklentilerini ve yaşam alışkanlıklarının değişmesine neden olmuştur.

20. yüzyılla birlikte kadının toplum içerisinde birçok hak ve özgürlüğe kavuşması, iş hayatında kendini gösterebilmesi, icatların artışıyla azalan ev işleri yerine ev dışı aktivitelere zaman ayırabilmeleri vb. gelişmelerle çeşitlilik kazanan giyim, değişim ve gelişimle harekete geçen, tüm dünyayı ve muhattabı toplumları derinden etkileyen siyasi olaylar sebebiyle ortaya çıkan etkileri de doğrudan yansıtmış ve bu olaylara paralel olarak değişim göstermiştir. Siyasi olaylar sebebiyle yaşanan bolluk ve kıtlık dönemleri toplumu etkisi altına aldığı oranda modayı da aynı etkisi altına almıştır. Bolluk dönemlerinde, dönem moda kıyafetlerinin bol aksesuarlı ve malzemeli çalışıldığı görülürken, kıtlık dönemlerinde minimal ölçüdeki süs efektlerinin kullanıldığı ve kıyafetlerin ufaldığı göze çarpan ayrıntılar olmuştur. Aynı ölçüde sosyal ve kültürel alanda yaşanan değişimlerde giyim üzerinde biçim, renk ve desen ayrıntılarının şekillenmesinde doğrudan etki göstermiştir.

Asırlar boyunca değişimin hiç durmadan devam ettiği moda özellikle yüksek tabakanın elinden kurtularak halka mal olmaya başladığı ve modernleşmeyle özgürleştiği 20. yüzyıl da kendi dışındaki birçok faktörden farklı zaman ve açılarda etkilenmiş ve bu etkilere tepki olarak her geçen gün biçimini olaylarla şekillendirmiştir.

Tüm insanlığın asırlar boyu ayrılamadığı önceleri korunmak için sonraki dönemlerde zenginliğini ve sınıfını göstermek için ve nihayetinde 20. yüzyıl ve sonrasında kendi arzularını tatmin etmek ve toplum içerisinde varlığını kanıtlamak için kullandığı moda oldukça önemli bir çalışma alanı olmaktadır.

Bu geniş ve ayrıntılı alanda moda adına yeni görünüşler ortaya koyarak, piyasaya hâkim olmanın ve öne çıkmanın tek yolu modanın değişiminin nereden kaynaklandığı, bu kaynakların ne tür ve ne ölçüde değişime katkıda bulunduğunun öğrenilmesidir. Gelecek moda eğilimlerinin günümüzde yaşanan değişim ve gelişimlerden ne tür etkileri yansıtacağını belirleyebilmek için özellikle; 20. yüzyılda başlayan bu etkileşimi ayrıntılarıyla ortaya koymak önem teşkil etmektedir. Modayı tanımak adına evriminin ortaya konmasında, kaynakların büyük bölümünün yabancı dilde olması, Türkçe kaynakların yetersiz ve bu konuyla ilgili bölüm bilgilerinin dağınık olması, bu çalışmanın literatüre olan katkısını daha da görünür kılmaktadır. Tüm bu gerekliliklere cevap vermek amacıyla hazırlanan bu çalışmada, 1900-2000 yılları arasındaki toplumsal olayların oluşturduğu trendlerin neler olduğu ve tematik olarak dönem modasını nasıl şekillendirdiği kronolojik olarak ele alınarak, silüet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme\ kumaş\ motif\ desen\ süsleme açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Problem Durumu

Simmel ve Frisby (2011: 41) "Moda; farklılaşmanın ve değişimin çekiciliğini, benzerlik ile uyumun çekiciliğiyle birleştiren çoğunlukla toplumsal bir formdur" diye tanımlamıştır . King ve Ring'in (1980: 13) tanımına göre; "Bir moda, herhangi bir zamanda görülebilir olan ve zamanla bir sosyal sistem ya da bireylerin bir araya geldiği gruplarda değişen, özel maddi ya da maddi olmayan bir fenomende, kültürel olarak desteklenmiş bir anlatım biçimidir ."

Gelişim ve modernleşme yolunda toplumun ufkunu genişleten, geleceğe yönelmesini sağlayan moda, bu yolda yeniyi özendirerek toplumun her hamlede daha ileri gitmesine imkân sağlayan sosyal bir olgudur. Hayatın her alanında yaygın etkiye sahip olan moda, toplumsal yaşamı etkilediği ölçüde toplumu etkisi altına alan ve köklü değişimine sebep olan olaylardan da etkilenmiştir. Benthall ve Polhemus (1975: 31); toplumsal değişimlerin moda tarafından trend ve silüetteki değişimle yansıtıldığını ileri sürerler ve "sosyal vücudun formu fiziksel vücudun formu tarafından yansıtılır ve bunun terside olabilir" demiştirler. Kısacası moda; toplumsal olayları yansıtan ve bu olayların etkisiyle şekillenen toplumsal bir olgudur (Hann ve Ogle, 1989: 208).

19. yüzyıl sonu ve özellikle 20. yüzyıl, toplumu ve bağlantılı olarak da modayı şekillendiren teknolojik, sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik vb. daha birçok alandaki sayısız hareketin hız kazandığı ve doruk noktasına ulaştığı "teknolojik, canlılık ve atılımcılık" yüzyılı olmuştur (İşbilen, 1995: 19).

Modanın da geçmişten bu yana var olan yapısının en çok değiştiği ve bu değişim adına büyük adımların atıldığı süreç 20. yüzyıl olmuştur. Kültürel, bilimsel, teknolojik açıdan büyük yeniliklere imza atmış, siyasette, sanatta, moda da başkaldırlara ve radikal değişimlere tanıklık etmiş olan 20. yüzyılla beraber moda, geçmişine karşı gelmiş, yaşadığı döneme direnmiş ve demokratikleşme yolunda büyük mücadeleler vermiştir. Yeni yüzyıl özgürlükçü kadın hareketleriyle kısıtlayıcı ve baskıcı değerlere karşı çıkan kadının sosyal yaşamında, statü değişikliklerine tanık olunmuş ve bu değişim rüzgârları modayı etkilemeye başlamıştır. "Özellikle 19. yüzyılın muhafazakâr değerleri ve kasvetli havası içinde sıkışıp kalan kısıtlayıcı ve rahatsız kadın modası; zaman içinde kısıtlayıcı sistemlerle özdeşleştirilmeye başlanmış ve reddedilmiştir" (Erdönmez, 2010: ii, 4).

Bir önceki yüzyılda hangi sosyal sınıftan olursa olsun kadınlar her toplumda ikinci sınıf vatandaş olarak algılanmış ve erkeklerle aynı işleri yapmalarına rağmen eksik ücretlernalmışlardır. Sanayileşmenin hız kazanması ve inkılâplar bu alanda değişimlerin yapılmasını sağlamıştır. Yüzyılın başında kadınların hakları için yaptıkları mitingler, yaşanan feminizm hareketleri de bu değişimi desteklemiş ve kadınlara oy kullanma hakkıyla başlayan ve devamının da geleceği birçok özgürlük sağlamıştır (Langlois, Boismenu, Lefebvre ve Regimbald, 2000: 21) .

Sanayi devrimiyle hız kazanan değişim rüzgârları 20. yüzyılın başından itibaren etkilerini baskın şekilde göstermiş, 20. yüzyıl hem yaşam hem de moda alanında bir dönüm noktası haline gelmiştir. 20. yüzyılla birlikte değişimle bağlantılı olarak yaşanan feminist hareketleriyle ortaya çıkan cinsel eşitlik ve ekonomik bağımsızlık prensipleri kadın silüetinin "S" silüetten "boru silüete" geçmesini sağlamıştır. Özgürleşen kadın profilinin korselerden kurtulmaya başlaması, daha kullanışlı, hareket özgürlüğü sağlayan bellerin vurgulanmadığı düz ve sade giyim tarzının moda olmasını sağlamıştır (Docherty ve Hann, 1993:23; İmre, 2011: 19; Kindersley, 2013: 243) .

Yüzyıl başında arabanın ve uçağın icadıyla başlayan daha birçok aletin icadı, hayatı kolaylaştırdığı kadar giyim alışkanlığını da etkilemiş, her yeni icatla bunu kullanmak için gerekli giyim moda trendlerinde yerini almaya başlamıştır. Yani sıra olimpiyatlarda kadınların yer alamaya başlaması, ücretli haftasonu tatillerinin çıkması, bireylerin farklı spor ve aktivitelere katılmasını sağlamış bu durum eteklerin kışalmasına, spor ve aktiviteler için daha kullanışlı giyimlerin modada yer almasına sebep olmuştur (Blackman, 2013: 90; Fogg, 2014: 241).

Yüz yılın ilk yarısında yaşanan siyasi gelişmeler devrim ve savaşlarda modayı etkilemiş, Rusya'da yaşanan devrim ve savaşlar dönem modasına Rus geleneksel kesimlerini yansıtan kürklü ceketler moda olurken, Boxer Ayaklanması, Rus –Japon Savaşları, Çin Cumhuriyetinin kurulması ve Çin'in Japonya'yla olan ilişkileri vb. daha birçok benzeri olay modada Çin ve Japonya'nın etkisinin görülmesinden olmuştur. Dönem modasında kimonolar, yelpaze kullanımı Çin ve Japon tarzı kapamalar, ejderha desenleri vb. birçok etken bariz olarak görülmüştür (Martin, 2008: 120, 121).

Tüm bunların yanı sıra yüzyılın ilk yarısında yaşanan II. Dünya Savaşı ve Ekonomik Buhanda moda üzerinde tartışılmaz gerçeklikte etkide bulunmuş, yaşanan olaylar ile moda daha ciddi bir çehreye bürünmüştür. Savaşlar ile kadın silüetinde hatlar belirsizleşerek, kasketler, askeri bot ve askeri kıyafetler ile erkeksi görünüm dönem modasında yer alırken, ekonomik buhran ise giyimin mecburi şekilde küçülmesine ve sadeleşmesine sebep olmuştur (Blackman, 2013:76, 77; Langlois vb. , 2010: 66; Terlikli, 2013: 81).

50'lı yıllarda yaşanan Kore Savaşıyla yeniden moda gündemine giren Asya temalı moda trendi, Viyetnam Savaşının yaşanmasıyla 60'lı yıllara kadar devam etmiş, Vietnam Savaşı pirinç tarlalarında işçilerin taktığı konik şapkanın popüler trend parçası olmasına sebep olmuştur. Bu dönemde Yaşanan Küba devrimi ise 60'lı yılların sonuna kadar var olacak Devrimin önemli lideri Che keplerinin trendlerde yer almasına ve popüler olmasına sebep olmuştur.

Yüzyılın ikinci yarısında feminizm ve kadın hakları modayı yönlendirmeye başlamış, "erkeklerle eşit haklara sahip olmak için savaşan kadınlar gömlek, etek, ceket giyinerek hakları için kavgaya girişmişlerdir." Tüm bu kadın hareketleri ve eşit haklara kavuşma istekleri, 70'lı yıllar modasında Unisex giyimi ön plana çıkarmış, bol gömlekler, geniş kesim pantolonlar ve kravatların dönem trendlerinde yer almasını sağlamıştır (Berkkam, 2009: 185). "Moda 80'li yıllarda da ayrımcılığı yok etmek, savaş karşıtlığı ve çevre sorunları gibi birçok amaç için öncülük yapmaya devam etmiştir." Bu dönemde moda olan ve toplumun slogan, protesto ve kişisel ifadelerinin en iyi yansıtıcısı üzerinde sloganlar basılı t-shirt'ler olmuştur. Özellikle gençlerin yaygın olarak kullandığı bu t-shirt'ler günümüzde de moda alanında yer almaktadır (Blackman, 2013: 283). 90'lı yılları ise Körfez Savaşları Yurt Severlik modasının ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Berkkam, 2009: 222; Özaslan, 2014: 26, 27).

Tüm bu örneklerde de görüldüğü gibi moda hayatın merkezinden yer alan toplum ve onu etkileyen olaylardan etkilenen ve yeni görünümünü yaratırken bu etkilerin farklı dozlarını kullanan yaşamsal bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm insanlığın yaşamında yer eden ve bu denli etkin olan moda bireyin kendi dışındaki dünya ya açılırken kimi zaman korunduğu bir zırh kimi zaman ise kabul edilmenin en kolay yolu olmuştur. Kimi zaman isyanın simgesi, kimi zaman ise yaşanan olaylar karşısında taraf olmanın ve bunu göstermenin en anlamlı yolu olmuştur.

Modanın toplum, birey ve yaşam içerisindeki bu önemli konumu gözönüne alınırsa bu alanın anlaşılması ve üzerine çalışılması gereken bir konu olduğunu fark etmek zor değildir. Moda alanında doğru trend tahminleri yapabilmek ve modanın geleceğini doğru yönlendirebilmek için öncelikle bu olgunun geçmişten günümüze özellikle değişim adına büyük adımların atıldığı ve modanın halka mal olduğu 20. yüzyıl içerisinde yaşanan moda alanındaki değişimlerin iyi saptanması gerekmektedir. Modernleşme adımlarının en hızlı

atıldığı bu yüzyılda modanın nelerden ne derece etkilendiği ve bu etkilerin dönem modasına ne olarak yansıdığını bilmek gelecek tahminlerin yerinde ve doğru saptanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca alan üzerine yazılmış kaynakların yabancı dilde mevcut olması, Türkçe kaynakların yetersizliği ve var olan alan kaynaklarda ise bilgilerin dağınık yer alması bu çalışmanın gerekliliğini ön plana çıkarmaktadır. Bu gereklilikten yola çıkılarak yürütülen bu çalışmada; 20. yüzyılda dünya üzerinde yoğun olarak hissedilen ve moda alanına en açık ve farkedilir etkiye sahip toplumsal olayların etkisi ile oluşan trendler kronolojik olarak ele alınarak, siluet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme\ kumaş\ motif \desen\ süsleme açısından tematik olarak kadın modasını nasıl şekillendirdiği açıklanmaya çalışılmıştır.

Problem cümlesi

20. yüzyılda yaşanan toplumsal olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımaları nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Moda kendini sürekli yenileyen bir döngüye sahiptir. Toplum içerisinde değişimi ve gelişimi tetikleyen, toplumların etkilendiği her türlü olaydan farklı dozlar da da olsa etkilenip şekillenen bir yapıya sahiptir. Modanın bu değişken ve etkileşimli yapısının doğru anlaşılabilmesi ve bu alanda günümüzde yaşanan olayların gelecek moda trendlerinde ne gibi etkiler yaratacağının tahmini, geçmişten günümüze özellikle büyük adımların atıldığı 20. yüzyıl içerisindeki moda yolculuğunun biçiminin ortaya konulması önem teşkil etmektedir.

Bu çalışmada; 20. yüzyılda yaşanan toplumsal olayların dönemin kadın moda trendlerine tematik yansımalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda, 1900-2000 yılları arasında dünya üzerinde yoğun olarak hissedilen ve moda alanına en açık ve farkedilir etkiye sahip toplumsal olayların etkisi ile oluşan trendler kronolojik olarak ele alınarak; siluet, renk, aksesuar ve kullanılan malzeme\ kumaş\ motif\ desen\ süsleme açısından tematik olarak kadın modasını nasıl şekillendirdiği açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır.

1. Toplumsal olayların moda trendleri ve kadın silüetine etkileri nelerdir?
2. Toplumsal olayların dönem modasında kullanılan renklere etkileri nelerdir?
3. Toplumsal olayların dönem modasında kullanılan malzeme, kumaş, desen, motif ve süslemelere etkisi nelerdir?
4. Toplumsal olayların dönem modasında kullanılan aksesuara etkisi nelerdir?

Araştırmanın Önemi

20. yüzyıl birçok alanda büyük adımların atıldığı ve değişimlerin yaşandığı bir modernleşme çağı olmuştur. Yaşanan değişimlere paralel olarak sosyal ve kamusal alanda varlığını her geçen gün daha da net ortaya koyan ve söz sahibi olan kadının istek ve ihtiyaçları da gün geçtikçe çeşitli ve değişken bir hal almaktadır. Bu değişim ve artan dinamizmden doğan olguyu toplum, moda olarak tanımlanmış ve kısa sürede de benimsenmiştir.

Moda toplum içerisinde şekillenen ve belli bir süre kabul gördükten sonra değişimin kaçınılmaz olduğu toplumsal bir olgudur. Bu değişimi tetikleyen birçok faktörün olmasıyla birlikte moda var olduğu toplum içerisinde toplumun değişimini ve gelişimini etkileyen olaylar ile şekillenir ve değişir. Asırlar boyunca değişimin hiç durmadığı ve sürekli yeninin arandığı moda toplumdan etkilendiği kadar toplumu da etkileyen bir olgudur. Var olduğu günden bu yana moda toplum içerisinde yaşanan değişimin ve modernlik düzeyinin en büyük yansıtıcısı olmuştur.

Toplumsal değişimi tetikleyen olaylardan toplum yapısı ölçüsünde etkilenen moda , bireyin sosyal hayat içerisinde görünür olmasını sağlayan en önemli ve en kolay araç olmuştur. Birey modaya uygun giyim tercihleriyle hem toplum içerisinde belli gruplara ait olma duygusunu hem de modaya uyumu ile farklılaşma, öne çıkma ve beğenilme duygusunu tatmin etmektedir. Tüm bunların yanı sıra moda birey, grup ve milletlerin yaşanan toplumsal olaylar sonucunda ortaya çıkan değişimlere olan tepkilerini de dile getirme aracı olmuştur. Bireyler bazen bu değişimleri kabullenmiş ve uyum sağlamanın yolunu moda giyimlerle bulmuş, bazen de derilerin kullanıldığı giysiler, pirsing, zincirler,

çengelli iğneler ve kesici metallere oluşan aykırı aksesuarları kombinleyerek bu olaylar karşı tepkilerini yine moda ile göstermiş, zaman içinde tepkilere aracılık eden bu giyimler modanın ta kendisini olmuştur.

Çeşitli dönemlerde meydana gelen bu olayların moda biçimleri üzerindeki etkisi giysilerin genel olarak formunda, renginde, desenin de bütüncül ya da her parçada farklı ipuçlarıyla kendilerini göstermektedirler. Bu etkiler bazen giysinin tamamında kesim olarak yansırken bazende bir şapka veya bir desen olarak ufak ayrıntıda fark edilir olmaktadır.

Modanın yapısını iyi anlayarak bu alanda bir şeyler yaratabilmek ve söz sahibi olabilmek için bu değişimlerin nelerden kaynaklandığı, modanın yaşanan olaylardan ve sonuçlarından ne şekilde, ne derece etkilendiği ve bu etkilerin dönem modası içerisinde öne çıkan kadın silüetine nasıl yansıdığı, yansımalar sonucunda yaşanan değişimlerin hangi periyotlarda olduğunun bilinmesi gerektiğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle 20. yüzyıl kadın modasında olayların etkisiyle giysi formunda yaşanan değişimlerin saptanması, geleceğin modasını oluşturabilmek, gelecek moda eğilimlerini saptayarak yeni giyim formunun piyasaya hâkim olabilmek için araştırılması gereken önemli bir sorun olarak görülmektedir.

Ayrıca pek çok yazılı kaynakta konu ile ilgili bilgiler yüzeysel ve dağınık olarak bulunmakta, dönem içerisinde olayların etkisiyle yaşanan değişimlerin birebir etkilerinin ne olduğuyla ilgili ayrıntılı olarak bilgi verilmemektedir. Bunların yanı sıra moda ve giyim alanında kaynakların büyük çoğunluğunun yabancı dilde olması ve Türkçe kaynakların yetersizliği bu çalışmanın gerekliliğini arttıran diğer önemli noktalardan biri olduğu düşünülmektedir.

Sayıtlılar

1. Dönemlere ait ulaşılan görsel kaynakların dönemin moda özelliklerini yeterince yansıttığı varsayılmaktadır.
2. Dönemler içerisinde etkisi olduğu inanılan olaylara yeterli ölçüde ulaşılabildiği var sayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklar içerisinde yürütülecektir.

1. Araştırma 1900-2000 tarih aralığıyla sınırlıdır.
2. Giysi modellerinin belirlenmesinde döneme ait görsel malzemelerden, internet kaynaklarından, basılı yayında (moda dergileri, özel moda katalogları vb.) yer alan fotoğraflardan ulaşılabilen kaynaklar ile sınırlıdır.
3. Araştırma kadın giyimiyle sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Modâ

Kelime anlamı olarak TDK; "Belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bireye karşı gösterilen aşırı düşkünlük, değişiklik gereksinimi veya süslenme özentiisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik" olarak tanımlanan moda hayatın her alanında vazgeçilemez hale gelmiş bir kavramdır (http1).

Sproles (1981: 116) moda kavramını; "Belirli bir zaman ve durum için tüketici tarafından uyarlanmış geçici döngüsel fenomen" olarak tanımlamıştır. Bruno du Roselle modayı; "Tarihin belli bir anında belirli bir kitlenin giyim alanındaki ifadesi" olarak tanımlamaktadır (Akt. Üşenmez,1992: 6). King ve Ring'e (1980: 13) göre ise; "Bir moda, herhangi bir zamanda görülebilir olan ve zamanla bir sosyal sistem ya da bireylerin bir araya geldiği gruplarda değişen, özel maddi ya da maddi olmayan bir fenomende, kültürel olarak desteklenmiş bir anlatım biçimidir."

Modâ olarak tanımladığımız kavram sadece giysinin vücudu örtmesi ve belli bir süre tercih edilmesi değil aynı zamanda bir devrin beğeni, görüş ve sosyo-kültürel değerlerini yansıtan adeta bir ayna görevini üstlenen oldukça önemli bir kavramdır. Modâ, toplum yapısı içerisinde birey ve toplumla ilişkili olarak hayat bulması sebebiyle sosyoloji bilimi için önemli bir alan olmuştur (Üşenmez, 1992: 1).

Sosyolog Ali Akay'ın tanımına göre moda; "Hep yeniden dikkat çekmek, yeniden kendisine bakmak üzere ortaya konan sosyal ve taklit üzerine kurulu bir olgudur." Herbert Spencer modayı; "Toplumsal taklit biçimi" olarak görürken, kant ise modanın toplumsal işlevinin olduğunu kabul etmiştir (Akt. Onur, 2004: 16).

Benthall ve Polhemus dâhil birçok yazar modanın toplumsal değişimi yansıttığını ifade ederler: " Sosyal vücudun formu fiziksel vücudun formu tarafından yansıtılır ve bunun tersi de olur." Karşılıklı olarak toplumla etkileşim içerisinde olan modaya toplumsal değişimin sembolü olarak bakılabilmektedir (Hann ve Ogle, 1989: 209). Modâ toplumsal görüş, ahlak, inanç, giyim ve bilim alanlarındaki anlayış değişimleri olarak karşımıza çıkar ve bir toplum ne hızla değişirse modada o hızla değişmektedir.

Gündelik hayatı ve kültürü değiştirmede etkin bir alan olan moda toplumsal yapıyı ve kültürel anlayışı çözümlenmede önemli bir görevdedir. Moda baskı kullanmadan bireylerin kendi rızalarıyla değişim sürecini kabullenmesini ve kendilerinden beklenen davranışları sergilemesini sağlayan bir araçtır (Yağlı, 2013: 3). Geleneksel toplumlarda modadan söz etmek mümkün değildir. Çünkü bu toplum yapılarında herkes yaşına, cinsiyetine ve işine uygun giyim tarzını benimsemekteydi. Yaşanan değişimler giyim açısından önemsiz görülmüş ve asla giyimi etkilememiştir. Modadan gerçek anlamda ancak gelişmekte, değişime açık, modernleşme yolunda veya modernleşmiş toplumlarda söz edilebilir (Özalsan, 2014: 15).

Geleneksel toplum yapısında cemaat içerisinde örf ve adetler ön plandayken modern toplumlarda cemiyet içerisinde örf ve adetlerin yerini moda almıştır ve geleneğe karşı olan moda zamanla yeni örf ve adetlerin oluşmasını sağlayarak toplum yapısında köklü değişimlerin yaşanmasında aracı olmuştur (Yağlı, 2013: 12). Jackson "modern tüketim toplumlarında insanların yaşam tarzlarının çeşitli görünümünün sosyal statüyü ve başarıyı yansıttığını" ifade etmektedir (Akt. Ertürk, 2011: 6). Moda toplum içerisinde yer edinme, beğenilme ve belli bir statüye sahip olarak kişilik kazanma aracıdır. Birey tercih ettiği giyim tarzıyla kendinden bir şeyler anlatır ve konumunu belirtir (Benli, 2013: 4; Kurt, 2009: 3).

Asırlardan beri var olan giyim ve süslenme arzusunun modaya dönüşmesi oldukça uzun zaman almıştır. Toplumsal yapı içerisinde var olan moda, toplum değiştikçe yeni anlamlar kazanmış ve bugünkü gücünü zaman içerisinde elde etmiştir. Fransız ihtilaline kadar geçen çağlar da modadan söz etmek pek mümkün olmamıştır. Bu süreçte giyim kişilerin yaşadıkları toprakların iklim koşullarına ve içinde buldukları yaşam şartlarına göre tercih ettikleri yerel bir öge olarak kalmıştır. Ayrıca Fransız ihtilaline kadar köylü, çiftçi ve asiller arasında yıkılmaz sınırlar olması giyimi bu sınırlar içerisinde şekillenmeye zorlamıştır. Alt tabakayı destekleyen ihtilal sonrasında ise asiller tamamen ortadan kalkmadı ama köylüler (alt tabaka) kentlere yerleşerek kendi kültürlerini oluşturdular ve böylece asillerin kültürlerine ortak oldular. Bu durumla birlikte burjuvazinin oluşması ve akabinde sanayi devriminin patlak vermesi, başta giyim olmak üzere her türlü yaşam tarzında alt sınıfların zengin sınıfa özenip taklit etmesinden ve üst tabakalara ulaşmaya çalışmalarından kaynaklı bir yaklaşım oluşmuştur. Yaşanan tüm bu gelişmelerle moda Veblen ve Simmel'in kuramlarında da bahsettikleri gibi üst sınıflardan alt sınıflara doğru

yayılan bir kavram haline gelmiştir. 19. yüzyıldan önce moda sadece üst sınıflara ait bir kavramken, 19. yüzyılda diğer sınıflarında taklit ederek ulaşabildiği bir kavram olmuş, 20. yüzyıl ile birlikte ise toplumun tüm katmanlarına yayılmıştır (Benli, 2013: 4; Onur, 2004: 42; Taştepe, 2014: 12,13; Üşenmez, 1992: 9).

Yüksek kültüre özgü gibi görülen moda 20. yüzyılla birlikte yaşanan hızlı gelişmelerle, özgürleşme çabalarıyla demokratikleşmiş ve tüm sınıfların ortaklaşa paylaşabileceği bir konuma gelmiştir. Geleneksel toplum yapısının değişmesiyle örf ve adetleri kendi içerisinde özgürleştirerek bireye modanın özgür yapısı içerisinde hızına ayak uydurma imkânı sağlamaktadır. Modernleşen toplumda birey "... ahlaka bağlılığın dışında modaya bağımlı olan ...", davranış ve giyim tarzını vicdandan öte bakış açısına göre şekillendiren özgür bir tavır sergilemektedir (Yağlı, 2013: 12).

Toplumun değişimi kapsamında moda bazen bir yeniliğe karşı çıkmanın, isyanın ve başkaldırının aracı olurken bazen de yenileşme çabasını destekleyen ve uyumu kolaylaştıran bir araç olmuştur. Toplumun çağdaşlaşma seviyesini yansıtan ve toplumun bir ifade biçimi olan moda siyasi ve ideolojik dönüşümlerin, teknolojik gelişmelerin, savaş ve barışların, toplumsal, ekonomik, kültürel olayların gölgesinde şekillenmiştir. Yaşanan kıtlıklar, savaşlar ve ekonomik buhranlar bu dönem trendlerinde daha az aksesuar ve malzeme kullanılması gerektiren modellerin seçilmesine sebep olmuş, bolluk, barış ve refah düzeyinin yüksek, yaşam standartlarının iyi olduğu dönemlerde ise moda trendlerinde bol kumaş kullanımı pahalı aksesuar ve süslemelerin tercih edildiği görülmektedir (Docherty ve Hann, 1993: 23).

Ayrıca yaşanan teknolojik gelişmelerin hayatı kolaylaştırması aktivitelerin artmasına, bağlantılı olarak da modanın bu gelişmeler kapsamında şekillenmesine sebep olmaktadır.

2.2.Modanın Bireysel ve Toplumsal Fonksiyonları

Değişimin sürekli devam ettiği bir yapıya sahip olan moda, bir sosyal sistem veya bireylerin oluşturduğu gruplarda değişen, sosyal hayattan ve toplum yapısından etkilendiği gibi toplumu da etkileyen ve değişimine destek veren toplumsal bir olgudur. Toplum içerisinde yapılan ve konumlanan moda olgusunun etkileri ve etkilendiği durumları daha iyi anlamak ve bu etkilerle şekillenen kadın silüeti hakkında daha doğru yorumlar yapabilmek adına öncelikle modanın içerisinde yaşam bulunduğu toplumu ve toplumsal değişimin ne olduğunu iyi kavramak gerekmektedir.

"Toplum, ortak bir kültürü paylaşan, belli bir toprak parçası üzerinde bulunan, az çok örgütlü bir bütünlüğe ve görelî bir sürekliliğe sahip, kendilerini birleşik ve özgün bir varlık olarak gören insan birlikteliğidir" (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] Aile ve Kültür Hizmetleri, 2011: 3). Bu birliktelik içerisindeki sistematik ilişkiler bütünü ise toplumsal yapı olarak nitelendirilmektedir. Sanayileşmeyle ortaya çıkan ve modernleşmenin hızlanmasıyla önem kazanan toplumsal yapı, modern dönemde yerini yavaş yavaş sosyal ve kültürel olmak üzere iki unsurdan oluşan ve birbirleriyle etkileşim içerisinde olan sosyo-kültürel yapıya bırakmıştır (Alpkaya, 2012: 7; Yıldırım, 2014: 2).

Sosyo-kültürel yapıdan kastedilen toplumun ta kendisidir. Sorokin ve Parsons toplumu sosyo-kültürel bir yapı olarak ele almıştır. Çünkü birey sosyo-kültürel yapı içerisinde bir yandan kültür çevresine, diğer yandan sosyal çevreye bağımlı olarak yaşar ve bu yapı değiştikçe geliştikçe birey de değişir ve gelişir. Sosyal ve kültürel iki alan olan bu yapıda; "sosyolojik olarak kültür; toplumu meydana getiren sosyal yapı unsurlarından biri olarak ele alınır. Sosyal ve kültürel yapı birlikte toplumu oluşturur." Sosyal yapı toplumun belli bir düzen içerisindeki kuruluşunu, kültür ise bu kuruluşun anlamını, içeriğini ifade eder. Bu durumda kültür; toplum içerisinde yer alan bireyler tarafından elde edilen maddî ve manevî her türlü birikime denilmektedir (ArslanTürk ve Amman, 2013: 230). Bu bilgidan yola çıkarak insan eliyle yapılan icatlar vb. çalışmalar, nesilden nesile aktarılan duygu ve düşünce biçimi, yaşam tarzı; giyim, oturma kalkma şekli gibi daha birçok insanî etmen sosyo-kültürel bütünü parçası olan kültürü oluşturmaktadır .

Sosyal yapı ise kültürel yapıdan daha farklı bir olgu olarak betimlemiştir. Sosyal yapı; toplumun en küçük yapısı olan bireylerin yetki, sorumluluk, rol ve statülerinin meydana getirdiği bir bütünü ifade etmektedir. "Ginsberg de sosyal yapıyı toplumu oluşturan temel sosyal grupların ve kurumların meydana getirdiği kompleks olarak adlandırmaktadır. Bu bağlamda sosyal yapı sosyo-kültürel bir sistem olarak görülmüştür" (ArslanTürk ve Amman, 2013: 248).

Sosyo-kültürel yapı, içerisinde yaşam bulan bireyin davranışlarını yönlendiren ve etkileyen bir sistemdir. Sosyal varlık olan birey bu yapı içerisinde kurduğu ilişkilerle ve edinimlerle kendini geliştirir. Sosyo kültürel yapı içerisindeki değişim, özellikle yaşanan yeni gelişmeler, evrimler, bilimsel, teknolojik icatlar ve bunlarla bağlantılı olarak meydana gelen toplumsal olaylar sebebiyle gerçekleşir. Sosyal olayların moda ve dönem silüetlerine

olan etkisinin araştırıldığı bu çalışmada da sosyo- kültürel yapıyı değişimine yön veren toplumsal olayların ne olduğunu açıklamak araştırmanın yapısı ve izleyeceği yol açısından önem taşımaktadır.

Doğan (2008:70); "Sosyal yapıyı değişime uğratan toplumsal olaylar; toplumsal hayatın akışı içinde, bireylere dışarıdan etki edip zorlayıcı bir güce sahip olan genellik ve çok kısa süreklilik gösteren olay sistemi denebilir ." Toplumsal olaylar çok nedenli olaylardır. Yani oluşumunda bir çok sebep yer almaktadır. "Toplumsal olayların genel niteliği onun toplumsal bir karaktere sahip olması için yeterli değildir." Büyük oranda yaygınlık ve genellik gösteren bir çok olay toplumsal olay olarak nitelendirilmemektedir (Doğan, 2008: 70). Çünkü bu olayların en önemli özelliği bireyselliği içermemeleridir. Her ne kadar toplum bireylerden oluşsa da artık bireyin özelliğini taşımamaktadır. Toplumsal olayların ayırımının iyi yapılması ve doğru anlaşılabilmesi adına çoğu zaman karıştırılan toplumsal olguda bu kısımda açıklanması gerekli görülmektedir.

Çoğunlukla karıştırılan toplumsal olay ve olgu birbirinden farklı anlamlar içeren fakat aynı yapı içerisinde yer alan iki kavramdır. Toplumsal olaylar belli süreler ve tarihler içinde gerçekleşir ayrıca gerçekleştikleri yerlerde az çok bellidir. Toplumsal olgu ise bir süreç içerisinde ya da bir sürecin farklı devrelerinde görülen bir gelişmedir. Toplumsal olgu olaya göre daha süreklilik gösteren bir yapıya sahiptir (Doğan, 2008: 73). Örneğin dünya genelinde 19. yüzyılın sonundan itibaren yaşanan ve 20. yüzyılda hızını arttırarak doruk noktasına çıkan gelişmeler, endüstrileşme bir olgu, bu olgudan hareketle modernleşmeye başlayan dünyada erkeklerle eşit hak ve özgürlükler kazanmak için kadınlar tarafından yapılan mitingler ise toplumsal olay olarak açıklanabilir.

Sosyal hayatın içerisinde yaşanan olayların etkileriyle şekillenen moda bireyin toplum içerisinde var olmasını sağlayan birçok fonksiyona sahiptir. Moda sayesinde toplum içerisinde beğenilme arzusunu tatmin eden birey, tercih ettiği giyim aracılığıyla cinsiyetini, statüsü vb. daha birçok kişisel özelliklerini ifade etme imkânı bulmaktadır. Kullanıcısına adeta ikinci bir deri kadar yakın olması ve toplum içinde kullanım alanına uygun cevap verebilmesiyle moda ürün, bireyin özgüveni yüksek, sağlıklı ve güvende hissetmesine yardımcı olmaktadır.

2.2.1.Fonksiyonellik ve konfor

Giyim İnsanlığın var olduğu ilk dönemlerde İkel insanların doğanın çetin şartlarından ve yabani hayvanlardan korunmak için içgüdüsel olarak örtünüşüyle ortaya çıkmış bir olgudur. Başlangıçta son derece ilkel olan bu örtünüş değişen dünyada yaşanan modernleşme ile daha estetik, fonksiyonel ve standart kalıplaşma halini alarak giyime dönüşmüştür. Medeniyetin varoluşuyla milli kültürün ve endüstrinin en görünür ve en etkili parçası olarak biçimlenen giyim insan anatomisine özgü tasarlanmış ve bu kapsamda şekillenerek yaşamın ayrılmaz bir parçası olmuştur (Güzel ve Mızrak, 2011: 58).

Yaşamın ayrılmaz bir parçası olan giysi insan ile ait olduğu çevre arasında koruyucu bir tampon görevi üstlenmekte ve sağlıklı bir yaşam için önemli rol oynamaktadır. Bireye doğumundan ölümüne kadar eşlik eden giyim yaşamını sürdürdüğü çevre içerisindeki her türlü canlı ve cansız varlıktan daha yakındır. Bu sebeptendir ki bireyin içerisinde en çok güvende hissedeceği ve onunla ilgili en çok bilgi taşıyan öğede yine giyim olacaktır (Utkun, 2014: 272).

Görsel bir öğe olan giyim kişinin çevresiyle iletişim kurmasını sağlayan bir ifade aracı olarak algılanmaktadır. Kişi hakkında ilk, izlenim karşılaşmanın ilk dakikalarında oluşur ve bu izlenimin oluşmasında saç, vücut tipi, vücut dili gibi faktörlerin etkilerinin de bulunmasının yanı sıra en önemli ve baskın faktör giyimdir. "Giysi rahatlık, koruma, imaj kazandırdığı için de insan yaşamının önemli bir parçasıdır ve onu giyen hakkında çeşitli mesajlar verir" (Kuru ve Özdemir, 2009: 784).

Geçmişten günümüze yaşanan gelişmeler icatlar ve yenilikler bireylerin yaşam standartlarını değiştirmiş ve giyimde, değişen bu tercihler ışığında şekillenmiştir. 19. yüzyılda özellikle kadın giyiminde baskıcı ve sınırlayıcı yapısı kadınların yolda yürüme, üstünü tek başına değiştirme merdivende adım atabilme gibi doğal gereksinimlerin bile karşılanamayacağı bir giyim tarzı hâkimdi. Bu dönemde statü ve zenginlik sembolü olarak algılanan abartılı giyim tarzında sağlık ve konfordan söz etmek pek mümkün değildi. 20. yüzyılda yaşanan modernleşme ve modernleşmenin getirdiği icatlar, teknolojik gelişmeler ekonominin inişli çıkışlı yapısı vb. daha birçok gelişme modayı yönlendirmiş ve şekillendirmiştir. 20. yüzyılın çağdaş modası daha önceki yüzyılın baskıcı modasının aksine aktif ve fonksiyonel hareketliliğin mümkün olduğu bir giyim tarzına bırakmış,

özellikle kadınların elde ettiği yasal haklarla kamusal alanda daha aktif yer almaları, ev aletlerinin icadıyla sosyal hayatta çeşitli aktivitelerin tercih edilmeye başlanması, giyimde modaaya uygunluk yanında fonksiyonellik ve giysi konforu kavramları da aranan özellik haline gelmiştir.

Zaman içerisinde yaşanan teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelere bağılı olarak yaşam standartlarının yükselmesi bireyin hayatın her alanında kullandığı giysi ve diğere araç gereçlerden beklentileri, sadece modaaya uyum ve estetiklikten öteye geçmiş, performans ve giysi konforu en önemli beklenti haline gelmiştir. Endüstrileşmeyle önem kazanan giysi konforu kavramı ile birlikte; modaaya uygun giysi tasarımı yerini, modaaya uygun ve konforlu giysi tasarımına ve üretimine bırakmıştır (Çivitçi ve Dengin, 2014: 556; Vural, Çoruh ve Çileroğlu, 2011: 802).

Giysi konforu; Dirgar ve Kansoy (2004: 60) tarafından "Esneklik, gerektiğinde vücudu ikinci bir deri gibi sarma, az buruşma, giyimde rahatlık hissi verme, hijyenik olma gibi fonksiyonel özelliklerin gerektiği taktirde bir arada bulunması" olarak tanımlanmıştır. Ayrıca değışen çevre koşullarına uyum sağlama, giysinin, giyen kişi tarafından fiziksek ve psikolojik olarak hissedilmeden hareket özgürlüğü vermesi, psikolojik olarak mutlu hissedilmesini sağlamaası, bedensel rahatlık verme ve tüm bu özellikleri ile seçilen giysinin insanların yaşadığı çevreye daha kolay uyum sağlamaasına imkân vermesi de giysi konforu olarak nitelendirilmektedir (Öner ve Okur, 2011: 21).

Birçok durumda giyside fonksiyonellik ve kullanım sırasında rahatsızlık vermemesi dış görüntüden daha önemli olmaktadır. Yanı sıra giysinin modaaya uygun ve estetik oluşu toplum içerisinde kabul görmenin ve fark edilerek öne çıkmanın aracısı olmaktadır. Fiyatın uygunluğu da giysini seçilmesinde önem taşımaktadır. Tüm bu sebeplerden anlaşıldığı gibi giysinin bireyin bir çok isteğini karşılayabilecek özellikleri içerisinde barındırması gerekmektedir (Dirgar ve Kansoy, 2004: 61).

Birey ilk bakışta giysinin rengi, modeli, kumaşı etkiler görünse de, tercih edilen giysinin vücuda uyumu ve hareket serbestliği sağlamaası ön planda gelir. Modern çağ toplum insanı hem yoğun iş temposu içerisinde hem de serbest zamanlarda tercih edilen aktiviteler sırasında rahat edebileceği kullanışlı ve ortama uygun özellikteki giysileri tercih etmektedirler (Marmaralı, Özdil ve Kretschmar, 2007: 178 ; Öztürk ve Ok, 2011: 791).

20. yüzyılla hız kazanan endüstriyel gelişim ve buna bağlı olarak giyim üzerindeki taleplerin değişimi, kişilerin artık sadece moda ve estetik olan değil 24 saat vücuda temas halinde olan giyim fonksiyonel olması da beklenmeleri giysi konforu ve fonksiyonelliği kavramlarının ön plana çıkmasına ve önem kazanmasına sebep olmuştur. Gelişen endüstri tasarımlarda ;estetik ve modaya uygunluğun yanı sıra, kullanım alanına, çalışma şartlarına ve yaşam koşullarına uygunluğunda göz önüne alındığı tasarımlarla müşteri taleplerine cevap vermeye başlamıştır. Giysi, insan bedenini saran üç boyutlu bir yüzey olarak tanımlandığında giysinin, örtünme dışında bir dilinin olduğu ortaya çıkmaktadır. Giysilerinin içerisinde bireyin kendini rahat hissetmesi ve rahat hareket edebilmesi, vücuduna uyan, hareket serbestliği sağlayan, hava koşullarına uygun giysilerle mümkündür. Rahatlık ve emniyet için olduğu kadar, sosyal tatmin için de, giysi tasarımında ergonomik yaklaşım önemli bir etkidir (Vural, Koç, Pamuk ve Koca, 2006: 343).

20. yüzyılın sonu ve özellikle 21. yüzyılda yaşanan bilimsel ve teknik gelişmeler modanın daha fonksiyonel bir alan olmasına imkân sağlamıştır. Tüketicilerin çağın gerekliliği içerisinde artan talepleri, buna karşılık modanın teknolojiyle birlikte yaptığı üretimler sayesinde giyimde fonksiyonellik kavramı, oldukça ileri safhalara taşınarak, her alana, aktivite ve iklim koşullarına uygun giysilerin üretimine geçilmiştir.

Moda alanında önemi her geçen gün daha da artan "giysi konforu termal, duyuşsal, fiziksel ve psikolojik açıdan birçok kavramı giyside birleştiren karmaşık bir yapıya sahiptir" (Vural vb., 2011: 804). Bu sebeple de giysi konforu kapsamında bu kavramlar ele alınacaktır.

Termal konfor

"Termal konfor, cilt üzerindeki kumaş rahatlığının algılanmasındaki sıcaklık, soğukluk, ıslaklık ve hissedilebilirlik duygularını içeren karmaşık bir olaydır" (Turay, Özdil, Süpüren ve Özçelik, 2009: 280). "Giyside termal konfor; bulunulan veya çalışılan ortamda giysiden beklenen termal yalıtım ve nefes alabilme özelliklerini taşıması ile belirlenir" (Güney ve Üçgöl, 2010: 9).

Termal konfor giysinin ısıyı ne derece geçirdiği ve aynı ölçüde teri yanı vücut ısısını dışarıya ne derece buharlaştırdığıyla ilgili bir durumdur. Termal dengenin var olması için

vücudun ısı üretimiyle ısı kaybının eşit olması gerekmektedir. Tercih edilen giysilerin bireyleri olası iklim değişimlerinden ve bu değişimlerle ortaya çıkan etkilerden korunmalı ve vücut ısı dengesini sağlamalıdır. Bu sayede vücut denge sağlar ve memnuniyet artar. Giysilerin bu fiziksel etkisi fonksiyonel olarak kullanılan spor giyimde, askeri giyimde vb. alanlarda özellikle önem taşımaktadır. Yüksek performansı vücutta yarattığı ısı giysi tarafından dengelendiğinde kullanıcı memnuniyetinin arttığı görülmekte tam tersi durum ise giysiyi tercih eden kişinin fiziksel ve psikolojik olarak rahatsız etmekle kalmaz performans düşmesine, yorgunluk hissedilmesine ve hatta sağlık problemi yaşamasına sebep olabilmektedir (Kansoy ve Dirgar, 2004:62).

Bir giysinin termofizyolojik konforunun ihtiyacı karşılayacak düzeyde olabilmesi için iki önemli nokta bulunmaktadır. Bu noktalardan ilki giysinin kişinin yaşam sürdürdüğü çevredeki iklim şartlarına ve kişinin yaşam biçimine bağlı hareketliliği ile uyumlu olarak iyi bir ısı yalıtımına sahip olmasıdır. İkinci önemli nokta ise, farklı fiziksel aktiviteler sebebiyle terlemeyle ortaya çıkan terin veya normal durumdaki su buharının vücuttan dışarı hızla iletilmesidir (Arğıllı, 2011: 13).

Bu önemli fonksiyon özellikle 1910'lu yıllardan itibaren moda trendlerinde yer alan spor giyimde kullanılan kumaşlarda önemsinmiş ve dikkate alınmaya başlanmıştır. Günümüz teknolojisinden uzak 20. yüzyılın başlarına denk gelen dönemde harekete bağlı olarak oluşan teri çeken kumaşlar kullanılmış, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı döneminde ise bu özellik savaş sırasında ağır işlerde çalışan kadınların giyiminde tercih edilmiştir. Zaman Zaman insanların soğuk hava şartlarından korunmak için kullandıkları giyim parçalarında dönem modasında popüler olmuş ve tercih edilmiştir. Isı konforunun yüksek olduğu ve çıktığı soğuk topraklarda kullanılan Rus başlıklarında 20. yüzyıl moda tarihi boyunca farklı olaylar etkisiyle gündeme gelmiş ve moda olmuştur. Bu sebeple özellikle 20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılda termal konfor gün geçtikçe değer kazanmış ve trendlerde önemini arttırmıştır.

Duyusal konfor

"Duyusal konfor, bir kumaşın veya giysinin giyinen kişinin duyuları tarafından nasıl algılandığını ve giyinenin hoşnutluğunu ifade eder." Diğer bir ifadeyle duyusal konfor; giysinin giyilen cilde nasıl bir his bıraktığı, giyen kişi hareket ettiğinde nasıl bir ses

çıkardığı, dışarıdan nasıl görüldüğü, nasıl koktuğu ve hatta bebeklerin sevdiği giysileri emdikleri düşünülürse ne tat verdiğine bağlı olan bir durumdur (Bilgi ve Kalaoğlu, 2010: 344).

Günümüzde moda sektörü müşterilerinin taleplerinin çeşitlilik kazanması giyimde çok fonksiyonluluk ve konfor kavramlarını aranan özellik haline getirmiş, giysinin nem ve ısı dengesi sağlamanın yanında içine giren kişinin teniyle buluşan giyimin rahat ve huzurlu bir algı yaratmasını sağlayan duyuşsal konforda diğer konfor özellikleri kadar ön plana çıkmıştır. Giysi vücutla temas ettiğinde yumuşaklık ve pürüzsüzlük gibi teni rahat ettirecek memnun edici olduğu gibi terden ıslanan tenin kaşınıp rahatsız olmasına sebep olan durumlarda ortaya çıkabilir (Arğılı, 2011: 16). Giyimin konforsuz olması kumaşın teni rahatsız etmesi ciltte kaşıntı ve benzeri sağlık problemlerine yol açabilir. Ayrıca kumaşın hareket sırasında ses çıkarması veya boya vb. sebeplerden kötü kokması da konforun ortadan kalkmasına sebep olmaktadır.

Tüketiciler giysi alımında modaya uygunluk renk model ve kumaş özelliğine dikkat etmektedirler. Ancak dış görünüşüyle beğenen kişi giysiyi denediğinde kendini içerisinde rahat hissetmeli ve hareket özgürlüğü sağlanmış olmalıdır. Özellikle fonksiyonel giysilerde kullanıma uyum ve hareket serbestliği önem taşımaktadır. Her giysi farklı amaç ve kullanım alanları için üretilmektedir. Fakat tüm giysilerin ortak amacı giyen kişinin vücut hareketlerini engellememesi ve rahat kullanıma sahip olmasıdır (Arğılı, 2011: 18).

Özellikle 20. yüzyılın ikinci on yılından itibaren evdeki sınırlı hayatından kurtularak çalışma hayatına adım atan, toplumda var olmaya başlayan kadınlar, ev dışında çalıştıkları ağır işlerde duyuşsal konfor açısından rahatsızlık hissi vermeyen, her türlü hareket imkanı sağlayan giyimler tercih etmiş, modada bu yönde şekillenmiştir.

Psikolojik konfor

" Psikolojik konfor, genelde giysinin ölçüsü, uygunluğu, rengi, parlaklığı, tarzı ve moda ile ilgilidir" (Güney ve Üçgül, 2008: 15) ve çoğunlukla "estetik konfor" olarak da adlandırılmaktadır (Öner ve Okur, 2011: 21). Giysi psikolojik rahatsızlığa sebep olmaması için dönem moda trendlerine, yaşa, vücut özelliklerine, kullanılacak zamana ve yere uygun olmalıdır.

Giysiye sahip olan tüketici giysinin kendi fiziksel özelliklerine konumuna ve yaşına veya bulunduğu ortama uygun olmadığını düşünmesi kişinin psikolojik konforsuzluk hissetmesine ve bu sebepten kendine olan öz güveninin azalmasına sebep olmaktadır. (Vural vd., 2011: 805).

Kişinin psikolojik konfor veya konforsuzluk hissetmesi diğer faktörlerin yanı sıra modayla doğrudan orantılıdır. Kişinin giyiminin içinde bulunduğu dönem, moda trendleriyle uyumuyla psikolojik tatmin ve konfor sağlamaktadır. Kişi moda parçaları tercih ederek hem toplum içinde aidiyet duygusunu, hemde var olduğu sosyal çevre içerisinde ön plana çıkma duygusunu tatmin ederek psikolojik konfora ulaşır.

2.2.2.Cinselliğin göstergesi

Moda var olduğun günden bu yana hayatın birçok alanında yaygın olarak etki göstermiş olmasına rağmen özellikle giyim ve kadınlık kavramıyla ön plana çıkmıştır. Simmel moda olgusunu kadın ile bağdaştırmış ve modanın erkeklere nazaran tarih boyunca özgür olamayan, bir mesleğe, unvana yada buna bağlı bir pozisyona sahip olmayan kadınlara kendilerini ifade etmek açısından daha fazla hitap etmesinin normal olduğunu belirtmiştir (Simmel, 1957: 551).

19. yüzyılda toplumun sınıflı yapısında moda giysiler özellikle üst tabaka kadınlarının sosyal yaşantı içerisinde cinsiyet rollerini temsil etmektedir. "Bu yüzyılın modaya uygun kadın giyimi, toplumsal denetim öğeleri taşımaktadır. Çünkü bu giyim tarzı kadın rollerine karşı egemen ve son derece kısıtlayıcı görüşü örneklemektedir." Hiçbir şekilde çalışması beklenmeyen üst tabaka kadınlarının ideal rolü modaya uygun giyim tarzlarının dekoratif ve kullanışsız yapısını yansıtmak olmuştur. Veblen; "Üst sınıf kadınların hane halkının para harcama kapasitesinin göstereni olmaktan başka herhangi bir ekonomik etkinlik içinde olmadıklarının altını çizmiştir" (Akt. Erkilet, 2012: 32). Bu dönemde zenginlik göstergesi abartılı ve süslü olan moda kısıtlayıcı korselerin yer aldığı bir giyim tarzını benimsemiştir. Kullanılan korseler ve geniş crinoline'lerin hacimli yapıları, kadınların merdiven çıkmak ve sokakta yürümek gibi sıradan yaşamsal işleri bile yapmalarına engel olması sebebiyle, halkın yaşam biçimine uygun değildi (Crane, 2003: 31) .

Asırlar boyunca değişim gösteren ve şekillenen moda özellikle 20. yüzyılda büyük değişim yaşamış, savaş ve bunalım dönemlerinde hayata atılan kadınlar vücut hatlarını belli etmeyen giysiler giyerken, savaş ardından rahatlama döneminde kadınların vücut hatlarını gösteren, feminen tarzların ön plana çıktığı görülmektedir. Buna en büyük örnek 40'lı yıllarda yaşanan II. Dünya Savaşı sili ardından Dior'un "New Look " akımı ile feminen tarzın popüler hale geldiği görülmektedir. 50'lı yıllarda dönem modasına bakıldığında savaş ardından bedene ve bele oturan tasarımların çokca kullanılmasında buna en büyük örnek olarak gösterilebilmektedir.

Bir ifade aracı olan modanın kadınların sahip olduğu hak ve özgürlüklerle de bağlantılı olduğu görülmektedir. Tarih boyunca birçok kişisel hak ve özgürlükten mahrum bırakılan kadınlar bu eksikliklerini moda ya yansıtmış ve bu çağlarda moda abartılı giyim tarzını benimsemiştir. Kazanılan hak ve özgürlükler arttıkça sosyal yaşantı içerisinde kendini gösteren kadınların giyim tarzlarında da sadeleşmenin yaşandığı görülmektedir.

20. yüzyıl kadınların birçok hak ve özgürlüğe kavuşarak kısıtlamalardan kurtulduğu bir süreç olmuştur. Yaşanan toplumsal değişimler ve modernleşme süreçleri, inkılapların bu yöndeki değişimleri, savaşlar sebebiyle kadınların iş hayatına atılarak erkeklerle aynı kıyafetleri giymeye başlamaları, sanayileşmenin ve teknolojik gelişmelerin hızının artması ile icatların hayatı kolaylaştırması, ekonomik refah düzeyinin yükselmesi ve eğitim olanaklarının artması gibi bir çok sebep, 20. yüzyılda kendine güvenen, çalışan, toplum içerisinde yeri ve kimliği olan özgür bir kadın profili yaratılmıştır. Moda bu dönemde hak ve özgürlükleri için savaşan kadının temsilcisi olmuştur. Bir önceki yüzyılda hak sahibi olmayan kadınların kendini fark ettirme aracı olan moda 20. yüzyılda yaşanan değişimlerinde etkisiyle erkeklerle aynı iş ve aktiviteleri yapabilen kadınların eşit olduklarını gösteren daha sade ve aktif bir görünüme ulaşmıştır.

2.2.3.Statü göstergesi

Asırlar boyunca birey ait olma duygusu ile var olduğu toplumda, aile, kulüp ve dernek gibi gruplar içerisinde belli bir konum edinerek, rol üstlenir. Toplum içerisinde sahip olunan bu rol kişiye statü yükler. Geçmişten günümüze bireyler tercihlerini sahip olduğu rol ve statü yönünde oluşturur. "Bireylerin yaşam tarzından yeme içme sosyal faaliyetleri ve giyimleri içinde bulunduğu sosyal statüyü yansıtır" (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 53).

Giyim, statü belirtmenin görünür biçimlerinden biri olarak kimliğin kurulmasında önemli bir rol oynar. "Giyim tercihleri insanların hem belirli bir zaman dilimine uygun görünümlere (diğer bir değişle moda) ilişkin güçlü normları, hem de olağan üstü bir seçenek zenginliğini barındıran kültürün belirli bir biçimini kendi amaçları doğrultusunda nasıl yorumladıklarını incelemek için eşsiz bir alan sağlar " (Vural, Koç ve Koca, 2007: 799).

Geçmiş yüzyıllarda kimliği ifade eden başlıca araç giyim olmuştur. Sanayi devriminin ortaya çıkışına kadar zenginliğin ve mevkinin en kolay göstergesi olan giysiler kişilerin en değerli malları olarak görülmekteydi. Kullanılmamış yeni giysilere ulaşması imkânsız olan fakir halk ancak birçok defa el değiştirmiş giysileri kullanmak zorunda kalıyorlardı. Çeşitli giysilere sahip olan zengin sınıf ise giysilerini hak eden yakınlarına veya akrabalarına miras olarak bırakabiliyorlardı. Bu dönemde giysi zor durumda mücevherlerle birlikte rehin bırakılacak kadar değerli bir maddi varlıktı ve sık sık ödeme aracı olarak da kullanılırdı. Sanayi toplumları öncesinde giysi kişinin mesleğini dinini sınıfını ekonomik durumunu oldukça açık bir şekilde belirtiyordu. Kısacası giyim bu dönemde kişinin tüm bilgilerinin bulunduğu bir kartvizitti görevini üstlenmekteydi (Crane, 2003:14).

Simmel de modayı statü ve sınıf göstergesi olarak kabul etmiş ve modanın sadece üst zümrelere ait ifade aracı olduğuna değinmiştir. Ünlü sosyolog moda yayılım kuramında modanın sınıfsal ve toplum içerisinde konum belirten bir kavram oluşunu şu şekilde açıklamaktadır. "Alt tabakalar üsttekilerin stillerini sahiplenmeye başladığında, üsttekilerin kendi etraflarına çektiği sınırı aşmış, o modayla simgelenen sınıfsal bütünlüklerini ortadan kaldırmış olurlar; işte o zaman üst zümreler o modadan vazgeçip, yine kendilerini geniş kitlelerden ayırt etmelerini sağlayacak başka bir moda yönelirler " (Ruling, 200: 4). Moda Simmel'inde belirttiği gibi bireylerin kendinden düşük statüdeki birey ve gruplardan ayrılmasını sağlayan önemli bir araç olmuştur.

19. yüzyılda orta ve üst sınıf ile alt sınıflar arasındaki uçurum oldukça büyüktü. 19. yüzyılda işçi sınıfına ait bir kişinin aldığı tek elbisenin hayat boyu dayanması ve farklı amaçlarla kullanılması beklenirdi. Üst sınıf ise pahalı kumaş ve malzemelerden gösterişli çok çeşitli moda elbiselere ulaşma şansı bulabilmekteydi. Yüzyılın sonuna doğru sanayileşmenin de devam eden gelişimiyle ucuzlayan giysiler giderek alt sınıflarında kolay ulaşabileceği bir hale gelmiş ve hem zenginlerin hem de fakirlerin bağlılık göstereceği bir nesne olmuştur (Crane, 2003:13).

20. yüzyılla birlikte modanın yapısı ve kişilerin modaya gösterdikleri davranış biçiminde değişimler olmuştur. 19. yüzyıl modası bireyin dış görünüşünde ayrıntılı olarak tüm özelliklerini anlatırken, 20. yüzyılla yaşanan gelişmeler, sanayileşme ve modernleşme ile şekillenen 20. yüzyılın çağdaş modası kişinin dış görünümüyle verdiği bilgi belirsizleşmiştir. 20. yüzyılla birlikte her bütçeye uygun hazır giyim ürünlerinin yaygınlaşması giysilerin ekonomik değerlerini yitirmesine sebep olmuştur (Crane, 2003: 13- 17). Ayrıca Yaşanan gelişmeler sonucu bireyin tüm moda ürünlere ulaşabilmesi onun hiç olmadığı bir statünün bireyi haline getirebilme gücüne erişmiştir.

2.2.4.Modanın psikolojik fonksiyonu (farklılaşma ve aynılaşıma)

Moda üst sınıfların kendilerini farklılaştırmak, alt sınıfların ise üst sınıflarla benzeşmek için kullandığı "hayranlıktan doğan bir taklitten çok rekabet kavramını içeren bir taklittir." Bu sebepten de modanın eşitlik sağlama özelliği bulunmaktadır. Modanın iki önemli süreci vardır. Birincisi alt tabakanın üst tabakaya benzeme çabası, ikincisi ise kendilerini alt tabakadan ayırmak için önceki beğenilerinden vazgeçerek yeni beğeniler benimseyen üst tabakanın farklılaşma çabasıdır (Tolan, 1982: 460).

Moda bireyin tercih ettiği giyim tarzı ile yer aldığı topluma ait olma, onanma ve kabul görme gibi aidiyet duygusunu tatmin ederken, diğer yandan da ait olduğu toplum içerisinde bireyin dikkat çekme, beğenilme, ön plana çıkma arzusunu da tatmin etmektedir. Ayrıca moda sayesinde birey ait olduğu toplum ve sınıftan daha üst bir vasıfta olma arzusunu da gerçekleştirme sansına sahip olur (Açıkalın ve Erdoğan, 2004: 2).

Modanın bu niteliği bir yandan topluma uyma kabul görme ve aynılaşıarak yerini sağlamlaştırma gereksinimlerini, öte yandan ise başkalarında farklı olma beğenilme ve benzeşmeme gereksinimlerini karşılayan bir olgudur (Tolan, 1982: 460).

2.3.Çağdaş Modanın Evrimlerini Etkileyen Faktörler

2.3.1.Toplumsal değişim ve modernleşme

" 19. yüzyılın sonu özellikle de 20.yüzyıl, daha önce görülmemiş bir boyuta ulaşan gelişmelerin baş döndürücü bir hıza eriştiği, toplumların dünyanın her tarafında bu

gelişmelere paralel hız ve yoğunlukta değişme süreci yaşadığı bir etkileşim sergilenmektedir " (Çapcıoğlu, 2013:14).

" Berelson ve Steiner göre; Toplumsal değişim yalnızca toplum yapısında ki temel ve geniş değişimleri belirtir; Ailenin örgütlenişindeki, hayat kazanma yollarındaki, dinsel davranışlarındaki, giyimlerindeki, insanlar tarafından benimsenen değerlerdeki ve kullanılan teknolojideki değişimlerdir" (Kongar, 1998: 52).

Sosyo-kültürel değişim olarak algılanan toplumsal değişim fiziki çevre ve toplum sınırları içerisinde, ortak yaşam alanında gerçekleşmektedir. Bu sebeple toplumsal değişim kişisel değil evrensel mantıkta, farklı zamanlarda da olsa tüm insanlığı etkisi altına alan bir kavramdır. Toplumsal değişim toplumların var olduğu günden buyana az ya da çok sürekli yaşanan bir durumdur ve her toplum kendi imkân ve kapasiteleri doğrultusunda sürekli değişim yaşar." Toplumsal değişimin gerçekleştiği ve toplumların geleneksel yapıdan modern yapıya geçme sürecine ise modernleşme" denmektedir (Alpkaya, 2012: 8; Türköne, 2006: 317). Modernleşme; "geri kalmış bir medeniyetin kendinden ileri seviyedeki bir medeniyete erişebilmek için toplumun gösterdiği değişim çabaların ortak adıdır " (Baran, 2013: 9).

" Berkes'e göre modernleşme, din ve geleneğin izin verdiği sınırlar içinde gerçekleşen kısmi bir yenileşme adımı değil; bütün toplumsal kurumlarla birlikte toplumsal değişmeye en çok direnç gösteren din ve geleneği de içine alan kapsamlı bir toplumsal yenileşme hareketidir." Ona göre modernleşmeye yön verecek olan, çağın gereklilikleri doğrultusunda toplumun gereksinimleri ve insan aklıdır. Başka bir deyişle modernleşmeyi etkileyen ve toplumsal değişimi sağlayan, yerleşmiş toplumsal gelenek, inanç, kutsal kitaplar veya siyasi biçimler değil toplum gereksinimleri ve insan aklıdır (Topses, 2012: 66).

Modernleşme, bazen yaşam biçimlerinde ve toplum içerisindeki konumlarda yeni giysi formları gerektiren değişimler getirir. Bu kapsamında yaşanan değişim çabalarının en önemli göstergesi toplumsal bir olgu olan modadır. Moda sosyal yaşantının her alanına büyük bir hızla yayılır ve kitleleri etkisi altına alır (Pamuk, 2009: 1). Bu sebepten dolayı da toplumsal alandaki her türlü değişim etkisi aynı hızda moda alanında da kendisini göstermiş ve moda bu etkilerle dönemsel olarak farklı silüetlere bürünmüştür.

Toplumla şekillenmesine rağmen sosyal (toplumsal) değişimin kesintisiz ve kolektif özelliği sebebiyle kısa sürede değişen ve tekrarlanan bir yapıya sahip olan moda toplumsal değişim kategorisinde yer almamaktadır (Çapcıoğlu, 2003: 14; Doğan, 2008: 342) Moda sosyal bir değişim değildir. Ama sosyal değişimin, daha açık bir ifadeyle modernleşmenin etkileriyle şekillenen ve değişen bir olgudur. Toplumsal değişmeyi etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin bir kısmı, diğerlerinden daha fazla belirleyici role sahip olmasına rağmen hepsi de birbiriyle ilişkilidir

Teknolojik faktörler (keşifler, icatlar ve yayılım)

Birçok sosyolog değişimin itici gücü olarak teknolojiyi belirtmiş, keşifler, icatlar ve bunların toplumlar arası yayılımının toplum değişiminde etkili olduğu saptanmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle ; kas gücüne dayanan üretimin kömür ve farklı madenlere, daha sonra elektrik ve buhar makinelerine oradan da nükleer enerji sistemlerine geçişi insanlık tarihi boyunca köklü değişimlerin gerçekleşmesini sağlamıştır. 18. yüzyılda buharlı makinelerin icat edilmesi, Sanayi Devriminin itici gücü olmuş, yaşanan bu teknolojik devrim ile modernleşmenin ilk adımları atılmıştır (Sezal, 2002: 723).

Teknolojiyle gelişen endüstrileşme, kentleşme, verimliliğin atışı, iletişim ve taşımacılığın hız kazanması birey ve toplum hayatının değişmesine ve refah düzeyinin arttığı bir toplum sisteminin yaşanmasına sebep olmuştur. Teknolojik gelişmeler ile yapılan icatlar toplumsal değişmeyi sağlamanın yanında bireyinde toplum içerisindeki statüsünün de değişmesine imkân sağlamaktadır. 20. yüzyılın başında motorlu taşıtların toplumun yaşam alanına girmesi, kadınların sosyal hayat içerisinde özgürlüklerini arttırtıcı bir icat olmuştur. Tek başına arabayla işe gidip gelme imkânı bulan kadınlar iş hayatında daha fazla yer almaya başlamıştır. Bu durum yalnızca aile ilişkilerini değil kanının toplum içerisindeki statüsünün de değişmesini sağlamıştır (ArslanTürk ve Attaman, 2013: 427; Ergil, 2012: 265).

Teknolojik gelişmelerin yanı sıra bu gelişmelerin yayılımı da birey ve toplumsal hayatın değişmesine sebep olan faktörlerden birisidir. "Yayıma süreci hem maddi hem düşünsel bir toplumda var olan öğelerin diğer toplumlara geçmesi anlamına gelir" (Sezal, 2002: 723). İletişim ve haberleşmedeki teknik gelişim bilginin diğer toplumlarla olan akışını hem hızlandırmış hem de bu teknolojinin gelişmesi için feda edilen zamandan daha kısa sürede ulaşmasını sağlamıştır. Özellikle Batılı ülkelerde yaşanan gelişmeler keşifler ve icatların

bu ülkelerle etkileşim içinde bulunan diğer ülkelerde de yayıldığı ve gelişmeyi desteklediği görülmektedir.Örneğin Avrupalıların Amerika'yı keşfetmeleri orada yaşayan kızıl derelilerin geleneksel yaşam tarzlarını bırakarak uygarlaşması teknolojik gelişmelerin keşif ve icatların toplum hayatı üzerindeki etkisini oldukça açık olarak örneklendirmektedir. Yayılmaya örnek olarak Avrupalıların yeni dünyayı fethettikleri zaman, Kızılderili halkın hayatlarında geleneklerini terk ederek uygarlaşmaya zorlandığı görülmektedir. Teknolojik gelişmeler toplumsal değişimin hem sebebi hem de sonucu olarak bir toplumun gelişmişlik düzeyinin en iyi göstergesidir (Arslan, 2013: 236; Ergil, 2012: 265; Sezal, 2002: 723).

Toplumsal değişimin göstergesi olan teknoloji, toplum kadar toplumla var olan modayıda etkilemiş ve değişimini desteklemiştir. Teknolojinin gelişmesi Sanayi Devrimi ile meyvelerini vermiş, makineleşme endüstrileşmenin gelişimini sağlamıştır. Yanı sıra bulunan yeni malzeme ve yardımcı maddeler moda alanında gün geçtikçe kişisel ihtiyaçları karşılama seviyesini yükselmiş ve oluşturulan tarzın sekillenmesinde etken rol oynayan aktörlerden olmuştur. Teknolojiyle çeşitlenen moda tüketiciye farklı altarnetifler sunmuştur.30'lu yıllar öncesinde klasik çoraplar giyen (örme , dokuma vb) bayanlar 30'lu yılların sonunda teknolojinin getirisi olarak piyasaya sürülen naylon coraplar büyük bir hızla satılmış ve tüketicinin hayatında yer almıştır. Bu teknolojiyle kadınlar bacaklarını daha estetik şekilde sergileyebilmişlerdir. Savaş ve savunma sanayinde kullanılan teknoloji, savaşın ardından modaya yansımış, yeni teknolojiyle üretilen kumaşlar spor giyim vb alanlarda yer almıştır.Teknolojinin gelişmesi özellikle 60'lı yıllardan sonra hazır giyim sektörünün seri üretime geçmesine sebep olmuştur.

Ekonomik faktörler

Ekonomi, birey ve toplumların gelişmişlik düzeylerini hem belirleyen hem de yönlendiren bir kavramdır. Bireyin toplum içerisindeki gelişimi ile toplumun evrimi ekonomik imkânlarla sınırlıdır (Doğan, 2008: 355). Birey yaşamını sürdürebilmek için mal ve hizmet vasıtasıyla yaşamsal ihtiyaçlarını karşılarken bu ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri de toplumda statü kazanarak yer edinmelerini sağlamaktadır. Toplumsal değişim noktasında toplumsal yapı ve ülke ekonomisi etkileşim içerisinde. Ekonomik yeterlilik ve ya yetersizlik toplumu oluşturan aile, eğitim, hukuk gibi alt kurumları etkilemektedir." Ekonomik kaynakların azlığı ya da çokluğu gelir dağılımının adaletli olması, modern bir

Üretim biçiminin varlığı, yatırımlara ayrılan milli gelir gibi ölçütler, ekonominin genel özelliklerini gösterir " (Mesleki Eğitim Güçlendirme Projesi [MEGEP] Moda, 2008: 14).

"Benimsenen ekonomik sistemler, üretim, tüketim ilişkileri ve işbölümünün niteliği, enflasyon, deflasyon gibi yapısal bozukluklar toplumsal değişmeyi etkiler. Mesela; ekonomik krizler işsizliğin artmasına, bilim ve teknolojiye durgunluklara, sosyal patlamalara, g olgusunun ortaya çıkmasına veya artmasına neden olmaktadır" (Civelek, 2013: 2).

lke ekonomisinin sahip olduğu g birey ve toplum yapısını etkilediği gibi ülkenin global düzende de yerini belirleyen önemli bir etken olmaktadır. Ekonomik yeterliliğe bağlı olarak son teknolojinin ve üretim sistemlerinin alınması, üretim emek ve iş gücünden seri üretime geçişi daha fazla gelir elde edilmesine ve yatırımlar yapılarak ülkenin büyümesine sebep olmaktadır (Ergil, 2012: 272).

Ekonomi toplumun modernleşme düzeyindeki ve ülkelerin küresel alanda yer edinmelerinde en etkin faktördür. Toplumların modernleşme kapsamında gelişmiş, ağdaş toplumlara yetişebilmeleri için yeterli alım gücü ve bilimsel, teknolojik imknlara ihtiyaç vardır. Bunu sağlayanda ekonominin ta kendisidir.

Her alanda olduğu gibi moda alanında da trendlerin şekillenmesi, yanı sıra, bir ülkenin moda alım gücünün en önemli faktörü ekonomidir. Toplum içinde yoğrulan moda, zaman içinde yaşanan ekonomik buhranlar, iflaslar, ülkelerin ekonomisindeki kt gidişat ve dar boğazlardan toplumla aynı oranda etkilenmiştir. Ekonomiye doğru orantılı olan moda buhran dönemlerinde sadeleşip minimal çizgilere bürünürken, refah seviyesi yüksek dönemlerde malzeme açısından çeşitlenmiş, bol dökümlü ve zengin bir görünüme brnmştir. Kriz dönemlerinde trendlerde hakim olan koyu renkler, sıkıntının atlatıldığı dönemlerde değişime uğrayarak renklenmiştir. Biçim olarak bakıldığında ise model özelliğinin ve malzeme çeşitinin buhran dönemi dışında çeşitlilik gösterdiği görülmektedir.

Siyasi faktörler (ideoloji ve siyasi liderler)

Toplumsal değişimi yönlendiren önemli faktörlerden biride siyasi oluşumlardır. Siyasi faktörler içerisinde yer alan toplumların ve kitlelerin farklı ideolojileri ve toplumu kökten değiştirebilecek güçlü liderler, toplumsal değişimin önemli etkenlerinden olmuşturlar.

İdeoloji bireyin kendi dışındaki birey, toplum ve değer bütününe bakış açısını, dış dünya'yla olan ilişki bütününe ifade etmektedir. Marx Weber ideolojiyi ; "Üretim ilişkileri tarafından belirlenen ve sömürüyle sonuçlanan sosyal eşitsizliklerin sürdürülmesini sağlayan, fakat sonuçta sınıf bilinci ve çatışmasıyla sosyal değişiminin belirleyicisi olan bir faktör olarak değerlendirmektedir" Althusser'de "Değişmenin yada değişmeye direnmenin kalbinde ideolojinin yattığını ileri sürmüştür." İdeolojinin toplumun değişimindeki güçlü rolünü en görünür kılan örnek 90'lı yıllarda Doğu ve kapitalist Batı Blok'u arasındaki farklılıklardır. Özellikle şu anda birleşmiş olan Doğu ve Batı Almanya örneğinde olduğu gibi, taban tabana zıt ideolojiye dayanan siyasal düzenlerin, "Utanç Duvarıyla" ayrılmış toplumu 45 yıl gibi bir sürede ne derece farklı noktalara götürdüğünü göstermesi açısından önem teşkil etmektedir (Akt. AslanTürk ve Attaman, 2013: 428).

"İdeoloji; bir grup veya toplumun durumunu belirtmeye, açıklamaya, anlatmaya veya haklı göstermeye yarayan ve kapsamlı bir biçimde değerlendiren, esinlenerek bu grubun, bu toplumun tarihsel eylemine yön veren açık ve genel olarak örgütlenmiş yargıların ve fikirlerin bir sistemidir" (Aslan, 2008: 219). Toplum ve toplumsal ilişkilere bağlı olarak ideolojiler tutucu ve gelişmeci olarak ikiye ayrılır. Gelişmeci ideoloji toplum değişimini destekler ve bu yönde harekete geçerken tutucu ideolojiye sahip yapı inanç ve adetlere bağlılık göstererek toplumun değişimine karşı çıkmaktadır. Türk toplum yapısındaki milliyetçi ve uygarlık anlayışına sahip 2 farklı ideoloji tarihin belli süreçlerinde toplumsal yapının değişmesinde etkin rol oynayan aktörler olmuştur (Doğan, 2012: 354).

Siyasi çerçeve içerisinde ideoloji gibi etkili bir değer faktör ise liderlerin toplumsal değişime olan etkisidir. Bunlara Dini liderler (Papa gibi), Politik ve askeri liderler (Atatürk gibi), Bilimsel ve felsefi liderler (Newton gibi) toplumsal alanda çığır açan liderler örnek verilebilir. "Dinamik politikaları izleyebilme ve önceden var olan düşünce biçimlerini izleyen ya da onları kökten bir biçimde değiştiren bir kitle yaratabilme yeteneğine sahip bir lider daha önceki kurulmuş düzeni alaşağı edebilir" (Giddens, 2012: 80).

Toplum yapısındaki değişiminde etkin rol oynayan aktörlerden biri olan güçlü liderlerin önderlik ettiği siyasi yapı ve halk kitlelerinin kolektif davranış ve hareketleri toplumsal değişimin yönünü belirlemede etkin rol oynamaktadır. Kolektif davranışlar, toplum içerisinde memnun olunmayan veya ihtiyacı karşılamayan durumların değişmesi amacıyla halkın başkaldırıları ve toplu girişimleridir. Büyük toplum hareketleri kadının özgürlüğü için verilen mücadeleler, sivil hak ve özgürlükler, devrimler vb toplumsal değişimin en önemli itici güçlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Sezal, 2002: 723).

Siyasi faktörler, tüm toplumlar yanı sıra tarih boyunca modayı da etkilemiş, dönemin baskın olaylarında taraf olan ülkelerin giyim kültürleri ile o dönemin modasına damgasını vurmuştur. Yüzyıl başında Boxer Ayaklanmasıyla Asya kültürüne ait kimonoların moda olması, Osmanlı'nın siyasi karmaşası sebebiyle kaftan ve türban modası, iki önemli dünya savaşıyla sadelik ve fonksiyonellik modası, Suudi Arabistan'da petrol bulunmasıyla trendlere yansıyan petrol mavisini trendi vb. daha birçok olay ve etkisi siyasi etkenin modayı ne derece şekillendirdiğinin kanıtı olarak görülebilir.

2.3.2.Devrim

Toplum yapısı içerisinde modernleşme kapsamında planlı olarak meydana gelen değişimin, aniden ve hızla gerçekleşmesi devrimlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Devrim ; " Bir rejimin bir başka rejim tarafından aniden ve şiddet yoluyla ortadan kaldırılması, bir sınıfın başka bir sınıfı ortadan kaldırarak iktidara geçmesi, hükümet darbesi, bir üretim sisteminden başkasına geçiş..." gibi çok çeşitli tanımlarla açıklanmıştır (Kongar, 1998: 292). Toplumun değişimlerden memnun olmaması, yönetimin yetersiz ve ilgisiz olduğunu düşünmesi, ekonomik kalkınmanın yetersizliği veya dengesizliğinden meydana gelen memnuniyetsizlik, özgürlük ve hakların yetersizliği, siyasal düzenin savaş ve benzeri sebeplerden dolayı zayıflaması devrimlere sebep olan nedenlerden bir kısmıdır. Toplumun ekonomik, siyasi ve sosyo- kültürel alanlarda köklü değişimlere sebep olan devrimler, toplumla aynı ölçüde modayı da etkilemiş ve şekillenmesinde baskın rol oynamıştır (AslanTürk ve Amman, 2013: 408; Kongar, 1998:292) .

Dünyayı yaygın biçimde etkilemiş devrim örneklerinden olan Sanayi devrimi getirdiği yenilikler ve imkânlar sayesinde toplumun sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi yapısını değiştirmesinin yanı sıra moda üzerinde de devrim yaratacak değişimlere sebep olmuştur.

Devrim sonrası sanayileşmenin ve üretim olanaklarının artması, buharlı makinenin bulunmasıyla başlayan makineleşme ve yeni tekniklerin bulunması giyim alanında çok çeşitli ham maddelerin üretilmesini sağlamıştır. "Devrim ile moda kavramındaki değişim, modanın krala ve aristokraziye özgü olmaktan çıkarak, 21. yüzyıldan itibaren, kapitalizmin bir aracı olarak kitleye yayılması şeklinde olmuştur" (Metin, Erişim trh: 14.06.2016 10: 08 : 2,3) .

Tüm dünyayı etkisi altına alan sanayi devrim yani sıra ülkemizde yaşanan kılık kıyafet devrim, şapka devrimi gibi devrimler toplum hayatı kadar moda üzerinde de büyük değişimlere sebep olmuştur. Çağın gerekliliklerine uymak için ülkemizde yapılan kıyafet devrimi toplumun sosyal yaşantıda ve kamusal alandaki giyiminin, Batı tarzını benimsemesini sağlamıştır. Yeni kurulan ülkemiz bu devrimlerle çağdaş toplumların giyim standartlarını yakalamasını sağlamıştır.

2.3.3.Demokratikleşme

Asırlar boyunca giyim sınıf duvarları arasında hapsolmuş ve sınıf üyelerinin üstünlüklerinin yansıtan aracı olmuştur. Hiçbir şekilde sınıflar arasında yolculuk yapamayan giyim, Fransız ihtilalinin yaşanması ve Monarşinin yerinin demokratik Cumhuriyet sisteminin alması ile yaşanan vatandaşlık ve kişilik hakları temelli aydınlanma sayesinde her kesimin ulaşabileceği demokratik bir nesne olmuştur (Bayram, 2013: 39).

Demokratikleşmeyle bazı hak ve özgürlüklere kavuşan bireylerin kamusal alanda etkin rol oynamaya başlaması modanın da değişim göstererek yeni ihtiyaçları karşılayan tarzlara bürünmesine sebep olmuştur. Özellikle 20. yüzyılda hız kazanan modernleşme ve demokratikleşme hareketleri ile moda baskıcı tutumlardan kurtularak çağın gerekliliklerine açık özgür ve modern bir hal almaya başlamıştır.

Özgürleşen, anne olma dışında toplumda kimliği statüsü olan kadın, kendine verilen haklarla yaşam şekli gibi giyiminide değiştirmiştir. Kadının özgürlüğü için tanınan her yeni hak, özgüveni yerine gelen kadının daha rahat yer yer feminen yer yer yaptığı iş ve yaşam biçimiyle orantılı maskülen tarzda giyinmesinde en önemli sebep olmuştur. Demokratikleşme tek bir sınıfın malı olan modaya ait giyimlerin toplumun her maddi ve manevi güce sahip bireyin kullanmasını sağlamıştır. Her türlü modayı ulaşma ve edinme

hakkına sahip bireyler bu sayede modayı yakından takip edebilmiş ve trendlere uygun çizgide giyinebilmişlerdir.

2.3.4. Göç ve şehirleşme

"Bulunduğu ortamda şartları değişen ya da ortaya çıkan yeni gereksinmelerini karşılamak isteyen insanoğlu, kaçınılmaz olan bir sosyal hareketlilik sürecine girmektedir." Sosyolojik açıdan sosyal hareketlilik olarak tanımlanan göç de, birey veya grupların toplum içerisinde sahip oldukları statüden farklı statü veya konum içeren yerlere doğru olan toplumsal bir konum değiştirme hareketidir (Tüfekçi, 2012: 2). Göçün en önemli tetikleyicisi kentleşmedir. Göç ve kentleşme arasındaki ilişki, kentlerin çekici özellikleri ile kırsalın itici özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Kentleşme modern ve çağdaş yaşamın her ne kadar doğal bir yanı ve göstergesiye göçte o denli olumsuz bir kavramdır. "Şehirleşmede, kırsal kesimde artan verimlilik sonunda doğan artı değer kırsal kesim nüfusuna yeni yaşam biçimleri sunarken göç ise insan topluluklarının ekonomik, dini, siyasi ve sosyal sebeplerle yaşadıkları yerlerden barınamayarak ayrılmaları anlamına gelmektedir" (Terlikli, 2013: 46).

Kentleşme kavramı içerisinde hızlı sanayileşme, artan verimlilik ve buna bağlı refah düzeyinde artış varken, göçün temelinde gelir azalması ve buna bağlı olarak hayatı devam ettirmede zorlanma bulunmaktadır. Göçe yol açan ve destekleyen bir çok karmaşık neden bulunmaktadır. Kırsal kesimlerdeki düşük ekonomi sebebiyle işsizlik ve gelir yetersizliği, kentlerdeki sanayileşme sayesinde yeni iş sahalarının oluşması, yaşanan icat ve hayatı kolaylaştıran yeniliklerin kırsal kesimlere ulaşamaması ve sadece şehirlere özgü kalması, "... kamu hizmetlerindeki yetersizlik ya da şehirlerde kuralların kolayca çiğnenebilmesi ve bunun da kolayca gelire dönüşebilmesi, kırsaldan büyük kentlere göçü destekleyen unsurlardan" bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır (Titiz, 2012: 45).

İnsanlığın var olduğu günden bu yana farklı sebeplerle de olsa gerçekleştirdiği göç hareketi ve şehirleşme özellikle sanayileşmeyle birlikte 19. yüzyılda hız kazanmıştır. Endüstriyel devrim ile tarım ve diğer alanlardaki sanayileşme, yeni oluşan iş imkânlarını için köy ve kasabalardan şehirlere göç eden insanlarla üretim merkezi şehirlerin hızla büyümesine ve yeni sosyal sınıfların doğmasına sebep olmuştur (Gerçek, 2006: 54; Terlikli, 2013: 46).

Sanayi Devrimi'yle birlikte İngiltere de başlayarak devam eden köy ve kasabalardan büyük kentlere yapılan göçler toplumun her alanında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Toplumun her alanında olduğu gibi tekstil sektörü de etkilenmiş, "içine kapalı bir sistemle yürüyen tekstil üretimi, yavaş yavaş yerini mekanik üretimin yapıldığı fabrikalara bırakmış; bunun sonucunda kırsal alandan, kentlere göçler başlamış, toplumsal yaşam ve çalışma biçimi değişmiştir" (Gerçek, 2006:164).

Sanayileşme ile 19. yüzyılda dikiş ve kesim makinesi icat edilmiş ve bunun sonucunda tekstil üretimi el emeğinden endüstri alanına kaymaya başlamıştır. 20. yüzyıldaki yaşanan gelişmelerin yanı sıra iki büyük savaş sırasında malzeme yetiştirmek için hızla gelişen endüstri savaş sonrası yaşanan refah yıllarında kadın giyimine yönelmiş ve özellikle yüzyılın sonlarına doğru kitleleri etkileyecek üretim yöntemlerini elde etmiş ve tasarımlara başlamıştır.

Köy ve kasabalardaki kırsal nüfusun kentlere kaymasıyla kentleşme büyük oranda artmış, kentlere göç eden bireyler kent yaşamına uyum sağlamak ve karşılaştıkları yeni ortamlara ayak uydurmak için giyimlerini değiştirmiş, fakat alt kültürlerden geldikleri için kendi kültür ve geleneklerini yansıtan kıyafetlerden vazgeçmemişler, bunun yanında hâkim modanın kurallarına uygun giyinmeye özen göstermişlerdir (Beyhan, 2010: 98).

Kentleşmenin etkisiyle büyük şehirlere göç eden ve düşük gelirleri sebebiyle modayı takip edemeyen özellikle gençlerin çoğunlukta olduğu gruplar kentlerin varoş kesimini oluşturmuşlardır. İş gücüne dâhil olmayan, şehirlerde gece kondu semtlerinde yaşayan bu bireyler düşük gelirleri sebebiyle güncel modanın pahalı ürünlerini alma imkânları olmaması sebebiyle kendi kültürlerini yansıtan modaları oluşturmuşlardır. Özellikle 50'li yıllardan sonra ön plana çıkan Tedy Boy, Modlar ve Cehennem Melekleriyle başlayan 70'lerde Punk Hippilerle devam eden alt kültür modası tüm dünyaya yayılarak moda trendlerinde yerini almıştır. Burda da görüldüğü gibi göçler sonucunda bireyler uyum sağlayabilmek için önce giyimlerini değiştirerek modadan etkilenirken aynı zamanda da modayı da etkilemişlerdir (Yılmaz, 2011: 21).

Ülkemizde özellikle 50'lerde başlayan, 60'larda hız kazanan köyden kente göç karşılıklı bir etkileşim sağlamıştır. Kırsaldan kente oluşan göç hareketi modayı da etkilemiş, Anadolu motifli giysiler, bol şalvar pantolonlar, uzun etekler ve avcı ceketleri moda

olmuştur. Gece kondular da yaşan kırsaldan göç etmiş bireyler kendi kültürlerinin bir parçası olan güllü şalvar üzerine dönemin modasını yansıtan İngilizce yazılı tişörtleri giyerek kültürleri ile dönem modasını birleştirerek kent modasıyla kırsal giyimi arasında bir etkileşim yaşanmıştır.

2.3.5. Küreselleşme

Küreselleşme kavramı hayatımızın bir parçası olarak her gün okuduğumuz gazete, dergi, kitap veya izlediğimiz televizyon programları ya da dinlediğimiz radyo gibi iletişim araçlarında karşımıza çıkmaktadır ve genelde dünyanın küreselleştiği, dünyanın küçüldüğü anlatılmaktadır. Günümüz dünyasında küreselleşme kavramı kendi içinde dahi birçok tanımı yapılabilecek bir olgu haline gelmiştir.

Küreselleşme en genel tanımıyla; "Siyasi, sosyal ve kültürel anlamda; ulusal değerlerin yerel sınırları aşarak dünya genelinde özgürce her alana ulaşmasıdır" (Bayram, 2013: 2) . Giddens'da küreselleşmeyi; "20. yüzyılda Batı bütünleşmesinin bir sonucu olarak görülen ve mekânsal olarak uzak yerleşim bölgelerinde meydana gelen yerel oluşumların birbirlerini etkilemeleri ve bunun sonucunda dünya çapında toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması" olarak tanımlamıştır" (Akyol, 2010: 187). Küreselleşme bir bakıma; maddi ve manevi değerlerin ve bu değerlere bağlantılı oluşan birikimlerin dünya genelinde yayılması anlamına gelmektedir (Bayram, 2013: 17). Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi küreselleşme ya da globalleşme, arada ülke sınırları kalmaksızın ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel olarak tüm Dünya ülkelerinin az ya da çok belli bir etkileşim içinde oldukları bunun sonucunda da birbirlerini etkilemeleri ve birbirlerine daha çok bağımlı hale gelmeleri anlamına gelmektedir (Akyol, 2010:187).

Küreselleşmeyi incelerken bu olgunun bir anda ortaya çıkmadığı asırlardan beri var olduğu ve değişen gelişen endüstrileşmenin teknolojinin sanayileşmenin iletişimin ekonomik büyümenin ve insanın içerisindeki egemen olma arzusunun küreselleşmeyi ortaya çıkardığı görülmektedir. Gerçek anlamda 500 yıl önce Avrupa sömürgecilik dönemiyle beraber küresel ekonominin bütünleşmesiyle başlayan küreselleşme sürecinin tarihi incelendiğinde üç ayrı evreden oluştuğu ve sömürgecilik döneminde başlayan evrelerin tarihsel süreçte farklı zamanlarda karşımıza çıktığı görülmektedir.

Sömürgecilik döneminde başlayan birinci küreselleşme evresinin kökünde tarım devrimi yer almaktadır. Tarım devrimi ile birlikte üretimin ana merkezinin tarım olması toprağa değer kazandırmış, Bu sebeple dönemin anlayışında, toprağı ele geçirmek ve sahip olunanı korumak temel amaç haline gelmiştir . İkinci küreselleşme evresinin temelinde ise Endüstri Devrimi yer alır. Birinci evredeki tarım devrimi ardında gelişen dünya koşullarında var olan Endüstri devriminin ortak sonucu, daha doğrusu etkisi ekonomik büyüme ve kalkınma olmuştur. Üçüncü küreselleşme evresinin oluşmasındaki temel sebep ise 80'li yıllarda yaşanan üçüncü Sanayi Devrimi olmuştur. Bu evre mikro çip teknolojisinin ortaya çıkmasıyla gerçekleştirilmiştir. Teknolojide yaşanan bu üst düzeydeki gelişmeler ve buluşların etkisiyle iletişimin ve bilgi ağındaki ilerleme ülkelerin siyasi, ekonomik, politik vb. daha bir çok alanda birbirine yaklaşmalarına sebep olmuş ve dünya adeta "küresel bir köy" haline gelmiştir (Bayram, 2013: 17; Gül, 2011: 9). 200 yıl önce filizlenmeye başlayan ancak farklı dönemlerde kesintilere uğrayan küreselleşme hareketleri, günümüze kadar bu tarihi süreç içinde gelişme göstermiş ve siyasi, ekonomik, kültürel ve teknolojik alanlar da hayatımıza girmiştir.

Siyasi küreselleşme, ulus devletlerinin uluslararası sistemdeki üstünlüğünü ortadan kaldırarak yetkilerini başkalarıyla paylaşmaya mecbur etmiştir. Küreselleşmeyle birlikte uluslar arası arenada üstünlük sağlayan ulus devletleri yetki ve otoritesini uluslararası ve uluslar-üstü kuruluşlara devretmeye başlamıştır. "Bir başka ifadeyle, uluslararası siyasal ve ekonomik aktörler devlet egemenliğine ortak olmuş; ülkeler, 18 ulusal ve uluslararası politika uygulamalarında dış dünyayı dikkate almak durumunda kalmıştır." Ekonomik küreselleşme ise ülke ekonomilerinin tek bir pazarda toplanmasını ifade etmektedir. Başka bir deyişle ülkeler arasındaki sermaye, üretim ve ürün akışkanlığının artması sonucu ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin giderek kuvvetlenmesi ve münasebet halindeki ülkelerin daha da yakınlaşması anlamına gelmektedir." Bu süreçte global firmalar önemli bir fonksiyon üstlenmekte ve bu firmalar vasıtasıyla teknoloji, gelişmiş ülkelere geliştirmekte olan ülkelere doğru yayılmaktadır" (Aktan ve Şen, 1999: 45).

Sosyal ve kültürel alanlardaki küreselleşme; demokrasi, insan hakları, bulaşıcı hastalıklar, çevre kirliliği, terör ile mücadele ilgili tüm insanlığı ilgilendiren konularda ülkelerin ortak anlayışa ulaşmalarını ifade etmektedir. Sosyal ve kültürel alanlardaki küreselleşme ile ülkeler, birbirlerini kültürlerini daha yakından tanımakta ve bu durum uzun dönemde dünya barısına katkıda bulunabilecektir.

50'li yıllardan itibaren teknolojik gelişmelerin hız kazanması, bununla bağlantılı olarak iletişim ve iletişim araçlarında yaşanan üst düzey gelişmeler birey, toplum ve kültürler arasındaki ilişkinin yoğunlaşmasına sebep olmuş, kendisi dışındaki toplumlardan habersiz olan kapalı toplumları açık hale getirmiştir. 60'lı yıllardaki uzay denemeleri ardından gelen uydu teknolojisinin sınırları aşan yayıncılığa imkân vermesi, dünyanın en ücra köşesinde yaşayan toplumların bile varlığından haberdar olunmasını sağlamıştır. Gelişen teknoloji ve icatların hız kazanması, bunun sonucu olarak yaşanan küreselleşme dünyanın dört bir yanında yaşayan toplumların, kendi dışında ki toplumların üretim teknikleri, tüketim alışkanlıkları, yaşam tarzları ve giyim kuşamlarından haberdar olmasını sağlamıştır (Vural vd., 2006: 805).

"Uzun tarihi açısından küreselleşme kavramının evrenselleşmeyi, yerelleşmeyi, özgürlüğü, demokrasiyi, dinsel inançları, çağrışımları yapması olağan bir durum olsa da günümüzde etkilediği alanlar açısından düşünüldüğünde küreselleşme kavramına moda açısından bakmakta son derece önem kazanmıştır" (Bayram, 2013: 3).

Tekstil ve hazır giyim sektörü geçmişten günümüze küreselleşmenin en görünür yaşandığı ve en fazla küreselleşen sektörlerden biri olmuştur. Tekstil sektörünün üretimi ekonominin gelişmesine ve dünyada farklı bölgelerde yaşayan toplumların yaşam standartlarına katkıda bulunmuştur. Tekstil ve hazır giyim sektöründe küreselleşme "bir hazır giyim ürününün New York'ta tasarlanması, Kore'de yapılan ve Hong Kong'da kesilen bir kumaş kullanılarak Çin'de üretilmesi ve İngiltere'de dağıtılması" anlamına gelmektedir. Bu bağlamda artık devlet sınırları, firmaların dağıtım kanalları ve satın alma stratejilerinin planlanmasında etkili olmamaktadır. Tekstil ve hazır giyim sektörünün küreselleşmesine katkıda bulunan temel faktörler, sektörün iş gücü odaklı ilerlemesi, gelişen teknoloji sayesinde; taşımacılık ve iletişim maliyetlerindeki düşüş, daha düşük maliyetli üretimin gerçekleştirilebileceği alanların arayış ve yapılan anlaşmalarla hazır giyim ihracatı üzerindeki sınırlamaların kaldırılmasıdır (Gül, 2011: 16).

Yaşanan modernleşme sayesinde tekstil ve hazır giyim sektöründe kar etmeyi amaçlayan öncü firmalar ucuz iş gücü ve maliyet için farklı ülkelere yönelmesi, yönelinen ülke insanının kalkınmasına ve ürünün o ülkede de tanınmasına sebep olmaktadır. İhracatın özendirilmesi ve yasal sınırlamaların bu sebeple hafifletilmesi modanın ve sektörün küreselleşmesinde en büyük faktörler arasında yer almaktadır.

Global markalara ait bir ürünün dünyanın en ücra köşesindeki bir kabile reisinde yada Amerikalı bir doktorda görmek mümkün olmaktadır. Kültürel değer, din ve anlayışlar, coğrafi koşullar ve toplumsal normlar benzeşmemesine rağmen bireyler kıyafet konusunda benzer tarz ve çizgileri benimsediğini görmek mümkün olmaktadır. Birbirine oldukça uzak ülkelerin vatandaşlarının aynı giyim tarzlarını ve aynı markaları benimsemesi giyim seçimi ve moda uyumunda etkin olan kültürlerin ve yaşam tarzlarının etkisinin yitirildiği, geleneksel tercihlerin yerini kapitalizmin oluşturduğu standartların aldığı görülmektedir (Vural vd., 2007: 806).

2.4. Moda da Trend, Makro ve Mikro Trend Kavramı

Trend, terimi 20. yüzyılın büyük bir kısmında ekonomi ve istatistik bilimi alanında sınırlı bir çerçevede kullanılmıştır. Ekonomi ve istatistik biliminin kendi alanlarında bir eğrinin yönünü anlatmak için kullandıkları bu bilimsel terim, 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren popüler kültür tarafından benimsenmiş ve özellikle 1930'lu yıllarda bu kavram, moda ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır (Akıncı, 2014: 39).

Trend genel kelime anlamında kullanıldığında eğilim olarak ifade edilebilmektedir. Moda trendleri denildiğinde ise üzerinde konuşulan zaman diliminde modanın eğilimlerini, yönelişlerini ifade etmekte kullanılabilmektedir. Moda trendleri; hem tüketici kesimin o anki şartlara ve zamana göre tüketmekte olduğu tarz, stil, model veya formu hem de moda tasarımcılarının o sezonda tasarımlarında çoğunlukla yansıttıkları olguyu ifade edebilmektedir (Çileroğlu ve Kıvılcımlar, 2014: 626).

Moda trendleri, alanında uzmanlaşmış ekipler tarafından yaklaşık 4 sezon öncesinde yapılan çok yönlü araştırmalar doğrultusunda saptanmaya çalışılmaktadır. Yapılan bu kapsamlı araştırmalar; toplumun yaşam tarzını, alışkanlıklarını, bakış açısını, zevk ve beğenilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen anketler, gözlemler, yanı sıra sektörün kumaş ve malzeme stoklarının incelenmesi, dünyada yaşanan toplumsal, siyasi, ekonomik olaylar, doğal felaketler gibi olumlu veya olumsuz etki eden tüm faktörlerin hesaba katılarak toplumun ve bireyin beğenilerini şekillendirecek sayısız konu kapsamında yapılmaktadır (Kocabaş, 2014: 475).

Tim Jackson (2007: 170), moda eğilimleri teriminin belirli bir sezondaki moda yapılanmasına ve görünümlere işaret ettiğini belirtmektedir. Moda eğilimleri, genel olarak bir sezondaki moda ürünlerinin renk, kumaş detayları, baskı, silüet, aksesuar ve kesim

gibi noktalarda beğenilerin ne olabileceğini öngörme olarak da tanımlanabilir nasıl görüneceği ile ilgilidir (Kocabaş, 2014: 475). Moda eğilimleri etki sürelerinin uzunluğuna göre uzun süreli ve kısa süreli olarak iki başlıkta ele alınmıştır.

Sproles, uzun süreli eğilimlerin yüzyılda bir kez ortaya çıktığını iddia etmekte, bu iddiayı da tarihsel devamlılık kavramı ile desteklemektedir. Tarihsel devamlılık, yeni tarzların hali hazırda var olan tarz üzerinde küçük değişikliklerin yapılması ile ortaya çıkarılması olarak açıklanabilir. Sproles tarihsel devamlılık kavramını etek boyu örneğiyle açıklamaktadır. Sproles'e göre etek boyundaki değişim devrimci bir niteliktedir. Moda alanında yapılan bu tür değişimler büyük bir dönemi kapsamakta ve yüzyıl içerisinde kolay kolay değişmemektedir (Sproles, 1981: 117). Farklı kol kesimleri (Japone, karpuz, daire vb), Chanel'in küçük siyah elbisesi ve klasik takımları, ceket, pantolon yada etekten oluşan askeri üniformalar, mini etek vb. daha birçok giyim özelliği uzun süreli eğilimlere örnek olarak verilebilmektedir.

Kısa süreli moda eğilimleri ise bir sezonda yada senede moda yön veren popüler kültürü ve gündemdeki olayları kapsamaktadır. Keiser ve Graner' e (2003:97) göre; " Yeni bir film, yeni bir müzik grubu, yeni bir televizyon programı yeni bir moda eğilimini tetikleyebilmektedir." Sproles (1981:118) ise, kısa süreli eğilimlerin etki sürelerinin bazen bir bazen de beş sene içinde sonlandığına değinmiştir. "Kısa süreli moda eğilimleri 'fad' kavramı çerçevesinde şekillenmektedir. 'Fad' sözcüğü, Türkçeye geçici moda olarak uyarlanabilir." Tanım içerisinde yer alan geçici moda ile anlatılmak istenen, yaşanan dönem içerisindeki tarihsel devamlılıktan farklı olarak var olan ve bir süre sonrada ortadan kalkacak olan ürünlerdir (Özüdoğru, 2011: 76). Sproles, geçici modanın toplumun bir kısmının yada tek bir alt tabakanın benimsediğini belirtmektedir (Sproles, 1981: 118).

2.5. İlgili Araştırmalar

Altun (2010), 1960'ların Moda Devrimi ve Batıda Takı Tasarımına Yansımaları başlıklı çalışmada; 20. yüzyılda yaşanan yenilik ve ilerleme özellikle iki büyük dünya savaşı ardından 60'lı yıllarda endüstriyel gelişme, yeni malzemelerin bulunması vb. gibi faktörler sayesinde doruk noktasına ulaşmış yenileşme çabalarının moda ve takı sektörüne olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. 60'lı yıllar içerisinde meydana gelen sanatsal, kültürel, siyasi, bilimsel ve teknolojik her türlü olayın ve önemli kişilerin (Moda ikonları,

müzik yıldızları vb.) Sinema filmlerinin moda ve takı sektörüne olan etkilere değinilmiştir. 60'lı yıllarda gençliğin eğitim seviyesinin artmasıyla geleneksel kalıpların yıkıldığı ve modanın daha genç bir görünüme kavuştuğu, 60'lı yıllarda modanın moda evlerinde değil sokakta gençliğin etkileriyle şekillendiği elde edilen veriler arasında yer almaktadır. Yaşanan gelişmelerin etkilediği moda kadar takı ve aksesuarlarda değişim yaşamış ve 60'lı yıllarla birlikte pop art gibi daha birçok sanat akımlarının etkisinde kalmıştır.

Gerçek (2006), Fransız Devrimi'nden İtibaren, Sanayi Devrimi, I. ve II. Dünya Savaşları ve Sovyet Devrimi'nin Avrupa Kadın Giyimi Üzerindeki Etkileri başlıklı çalışma da; Toplumun her anlamda büyük değişimlere uğradığı ve giyimde de bu etkenlere bağlı olarak değişim gösterdiği Fransız Devrimi ile Sanayi Devrimi süreci, 1917 Sovyet Devrimi ve XX. yüzyılda iki Büyük Dünya Savaşı döneminin kadın giyimi üzerindeki etkileri incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma kapsamında, Yeni çağ'ın sonu, Yakın çağ'ın başlangıcı kabul edilen Fransız Devrimi'yle birlikte, bu politik hareketi ekonomik ve teknik anlamda tamamlayan Sanayi Devrimi sürecinin; 20. yüzyılın ilk yarısına damgasını vuran iki Büyük Dünya Savaşının ve Çarlık Rusya'sını sona erdiren Sovyet Devrimi'nin kadın giyimi üzerindeki etkileri incelenmiş elde edilen veriler yazılı ve görsel olarak çalışmada yer almıştır.

İşbilen (1993), 20. yüzyıl Süresince Kadın Giysi Kalıplarının Uğradığı Form Değişikliği ve Nedenleri Üzerine Bir Araştırma başlıklı çalışmasının amacı Avrupa giyim tarihinin 20. yüzyıl süresinde, kadın giysi kalıplarının uğradığı form değişimlerinin nedenlerini, oran ve türlerini ortaya çıkarmak, bununla birlikte "sekizinci sanat" olarak tanımlanan modanın doğasını ortaya koymaktır. Araştırmanın yönteminde 1900-1995 yılları arasında yayımlanan moda mecmua ve kataloglardan seçilen 1000 adet kadın giysi modellerinden ölçümler yapılarak, onar yıllık zaman aralığında analizleri yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadın giysi parçalarından etek, bluz, elbise ve ceket modellerinin kalıplarında meydana gelen form değişiklikleri belirlenmiş, dönemlerin genel özellikleri ile yorumlanmıştır.

Kaynar (2012), 1960-1970 Yılları Arasında Modayı Etkileyen Faktörler konulu yüksek lisans tezinde; 60'lı yıllarda Avrupa modasında köklü değişimler yaşanması ve artık modanın tekyönlü bir trend yerine birden fazla trendin olması, özellikle bu dönemde

modanın gençlere yönelmesi ve elit kesime hitap etme özelliğini kaybetmesi gibi birçok olayın modayı etkilemesi gözönüne alınarak bu çalışmakonusu tercih edilmiş, çalışma 1960'lı yıllarda dünya üzerinde gelişen olaylar karşısında toplum tutumunun modaya nasıl yansıdığıınin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sürecinde sanayi devriminden itibaren 60'lı yıllara kadar olan dönemde onar yıllık periyotlarda olaylarla bağlantılı olarak dönem modaları genel hatlarıyla incelenmiş ve değişen giyim tarzları, kumaş ve malzeme değişimleri saptanmıştır. Araştırmanın odak noktasının 60'lı yıllar olması sebebiyle 60'lı yıllarayrıca ele alınmış, 60'lı yıllara ait dönem moda özellikleri, öne çıkan moda tasarımcıların dönem modasına kazandırdıkları ve döneme ait alt kültürlerin yarattığı moda tarzları ele alınmıştır.

Pamuk (2009), Giysi Moda Eğilimlerini Etkileyen Faktörler ve Bir Model Önerisi (1940-2007 Yılları Arası Basılı Yayında Örnek Uygulama) adlı çalışmada modanın geçirdiği evreleri ve kadın giysi modasını etkileyen gelişmeler ele alınarak bu faktörlerin modayı nasıl şekillendirdiği ve değiştirdiği saptamak ve bir model içerisinde geleceğe yönelik moda eğilimlerine öneriler sunmak amaçlanmıştır. Araştırma verileri nitel araştırma yönteminden doküman inceleme yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Moda trendlerini yansıtan tüm basılı, internet ortamında yer alan görseller olarak belirtilmiş örneklem olarak ise kaynakların gelişmeler doğrultusunda zenginleşmesi sebebiyle 1940-2007 yıl aralığı ele alınmıştır. Çalışma kapsamında 3513 model seçilmiş analiz sonucu dönemler içerisinde yer alan gündüz giyim parçaları ayrıntılı olarak aktarılmıştır.

Yetmen (2011), Türk Toplumunda 1960'lı Yılların Yaşam Tarzı Dinamiklerin Kadın Dış Giyim Modasına Etkileri başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasında; 1960'lı yılların yaşam tarzı dinamiklerinin literatür taramaları ve belgeler ışığında ve döneme tanıklık eden kişiler aracılığıyla önce dünya'da neler olduğunun belirlenmesinin ardından o dönemde Türkiye'deneler yaşandığını, 1960'ların Türk toplumundaki yeni oluşumları, yaşam tarzlarını ve kadınların giyim modasını nasıl etkilediği incelenmesi amaçlanmıştır.60'lı yılların malzeme aksesuar ve tarz açısından önemli değişiklikler yaşaması ve daha sonraki yıllarda tercih edilen giyim tarzlarının temellerinin bu yıllarda atılmasıda tez konusunun seçilmesine sebep olmuştur. Çalışma sonucunda elde edilen verilere bakıldığında 60'lı yıllarda tüm yaşam dinamikleri tüm dünyada ve Türkiye'de detaylı olarak incelenmiş, birçok sanat dalının bu dönemde ortaya çıktığı ve modaya etki ettiğine değinilmiş dönem

modasındaki değişimler örneklerle ortaya konmuş ve bu dönemle ilgili önemli kişilerin verdiği bilgiler ile tez sonuç verileri desteklenmeye çalışılmıştır.

Yılmaz (2011), Cumhuriyet'ten Günümüze Toplumsal Olayların Giyim Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi (1920 – 2010) başlıklı yüksek lisans tezinde; Türkiye'de giyim Cumhuriyet tarihinden bu yana ne gibi etmenlerle biçimlendiğini belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma içerisinde Atatürk'ün giyim konusundaki fikirlerini beyan ettiği halka sesleniş konuşmalarına yer verilerek yapılan şapka devrimi ve dönem içerisindeki şapka ile Türk modernleşmesine yer verilmiştir. Devam eden bölümlerde 1920-2010 yılları arasında onar yıllık periyotlarla incelenerek dönem özellikleri Türkiye cephesinden gözönüne konmuş, elde edilen bilgiler resimlerle desteklenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre Türkiye'nin gelişim sürecinde batıda yaşanan modernleşme süreci takip edilmiş ve bu yolda devrim ve konular çıkarılmıştır. Yanı sıra modernleşmenin büyük kentlerde görüldüğü ve kırsal kesimin çok az bir ölçüde bundan yararlandığı görülmektedir. Savaşlar ve gelişmeler dışında Türkiye'de 50'ler sonrasında yaşanan göçünde modayı etkilediği ulaşılan sonuçlardan bazılarıdır.

Ziaei (2014), 20. Yüzyılda Hollywood Sinemasının Modaya Etkisibaşlıklı çalışmanın amacı moda ve kostüm tasarımının tarihsel sürecinde sinemanın etkisini ve toplumsal yönden hangi evreleri geçirdiği saptayabilmek amacıyla yapılmıştır. 1910-2000 yılları arasında modayı etkilediği düşünülen 19 filmdeki kadın oyuncuların kostümleri incelenmiş, kostümlerin kendi döneminin giysi özelliklerini yansıtıp yansıtmadığı karşılaştırılarak, hem dönemi ile etkileşimi, hem de yeni moda tarzlarını nasıl oluşturdukları araştırma sınırları içinde ele alınmıştır. Araştırmanın sonucunda bulgular kısmında filmler tek tek ele alınarak, film kostümlerinin hem dönem modalarıyla hem de günümüz giyimiyle karşılaştırılarak tablolar oluşturulmuştur.

Araştırma ile ilgili benzer çalışmalar incelendiğinde, genel olarak modayı etkileyen bir faktör (sinema, sanat akımı vb. gibi) ya da belirli dönemlerde modayı etkileyen bir çok faktör genel olarak ele alınarak modayla ilişkisi açıklanmıştır. 20. yüzyılda yaşanan toplumsal olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımalarının incelendiği bu çalışmada ise; 1900-2000 yılları arasında yer alan ve belirgin şekilde toplumu ve modayı etkileyen toplumsal olaylar tek tek ele alınarak, tematik tablolar eşliğinde makro ve mikro trend boyutunda ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma gerek

100 yıllık dönem açısından, gerekse 20'şer yıllık periyotlarla ele alınan toplumsal olaylar açısından incelendiğinde dönem içindeki olaylar ile moda arasındaki ilişkiyi ayrıntılı olarak sunmaktadır .

3. YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli

20. yüzyılda yaşanan toplumsal olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımalarının incelenmesi amaçlandığı bu çalışmada; nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. "Doküman inceleme; araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin, film, video ve fotoğraf analizini kapsayan bir yöntemdir" (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187). Duverger (1973)'in "Belgesel gözlem" dediği bu tekniği, Rummel (1968) ve daha birçoğu "Doküman metodu" olarak tanımlamaktadırlar. Best (1959:118; Akt. Karasar, 2005) de tekniği "mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak, sistemli incelenmesi" olarak ifade etmektedir.

3.2.Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak üzere araştırma yapısına en uygun olan doküman inceleme yönteminin kullanılacağı bu çalışmada; doküman incelemesinin; dokümanlara ulaşma, orijinalliğin kontrol edilmesi, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamaları izlenmiştir (Neuman, 2012: 663; Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Araştırma konusuyla ilgili raporlar, kitaplar, arşivler, videolar ve fotoğraflar gibi belgeler özgünlüğü kontrol edilerek sistematik bir şekilde analiz edilmiştir. Toplanan verileri açıklamaya yardımcı olacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmak için içerik analizi yapılarak, birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek ve okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanmıştır

Konu ile ilgili literatür taramasında; Gazi Üniversitesi merkez kütüphanesi, Vakko kütüphanesi, İstanbul Moda Akademisi Kütüphanesi, Mimar Sinan Üniversitesi merkez kütüphanesi, İstanbul Atatürk Kütüphanesi, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi ve Y.Ö.K. Dokümantasyon merkezinden de bu konuda yapılan araştırmalarla, ilgili yayın ve görseller incelenmiştir. Ayrıca, moda tarihi ile ilgili yazılı ve görsel kaynaklar, dönemlere ait yerli ve yabancı moda dergileri (Vogue, Hayat, Burda, Moda Albümü, Bazaar, Marie Clarie), dönem modalarını yansıtan görsellerin yer aldığı kitaplar, dergiler ve internet yayınları ile

20. yüzyıldaki toplumsal olayları siyasi, sosyal, ekonomik ve teknolojik açıdan inceleyen kaynaklar, konu ile ilgili tez ve makaleler incelenmiştir.

3.3. Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde içerik analizi metodunun kullanıldığı çalışmada, bulgular 1900-2000 yılları arasında gerçekleşen toplumsal olaylar ve dönemin kadın modası olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Dönemin kadın modasına ait görseller kullanılan malzeme, silüet, renk ve aksesuar trendleri açısından ele alınarak analiz edilmiştir. Bu doğrultuda, toplumsal olayların etkisi ile oluşan trendlerin kadın modasına tematik olarak yansımaları 20'şer yıllık periyodlarla yorumlanmıştır. "İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır." İçerik analizi yoluyla ulaşılan veriler tanımlanır ve bunlar içerisinde gizi olan gerçekleri ortaya koymaya çalışılır. "Bu teknikte yapılan işlem, birbirine benzer verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı şekilde yorumlamaktır" (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

Çalışmanın bütünlüğü açısından, her toplumsal olayın dönemin kadın modasına yansımalarının analizinde; alt problemlerin tümüne yanıt arandığı için, alt problemlere ayrı ayrı başlık açılmamıştır.

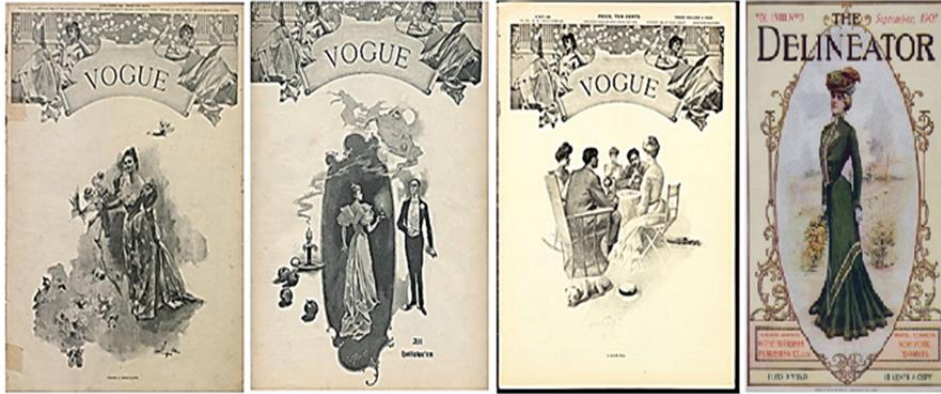
4.BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; 20. yüzyılda yaşanan toplumsal olayların, dönemin kadın modasına tematik yansımaları kullanılan malzeme, silüet, renk ve aksesuar trendleri açısından incelenerek makro ve mikro trend boyutunda yorumlanmıştır.

4.1. 1900-1919 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri

Günümüzde ki anlamıyla moda tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen, 20. yüzyılın ilk on yılını kapsayan 1900-1910'lu yıllar 'La Bella Epoque' Güzel Çağ olarak adlandırılmış ve modadan, mimariye, sanata her alanda etkisinin görüldüğü bir dönem olmuştur. Güzel Çağ olarak adlandırılan bu dönemin dönem giysi modası üzerindeki güçlü etkisi, 20.

yüzyılda kadın silüetindeki değişimin aniden olamayacağı, bir önceki yüzyılın izlerinin bir süre daha görüleceğinin kanıtı olarak görülebilir. Döneme ait ulaşılabilir belgelerden biri olarak görülen Vogue dergisinin bu döneme ait sayılarındaki kapak görselleri bu görüşü doğrular niteliktedir.

Resim 4.1. Vogue dergisi 1892, 1893 ve 1903 Nisan sayısı ve 1901 Delineatör dergisi Eylül kapağı

([http 2](#), [http 3](#))

Bu dönemde de geçmiş yüzyılın esintileri görülmüş, gündüzleri kapalı, geceleri ise derin dekolteli kıyafetler, belin inceliğinin vurgulandığı balenli, yuvarlak hatları ortaya çıkaran kalça yastıklı, dantel, ipek tafta, volan, fırfır, işleme vb. tekniklerle süslenen zarif ve şık giysiler, özel tasarım mücevher, şapka ve aksesuarlar moda olmaya devam etmiştir. Pili, nervür, fiyonk, minik düğmeli gömlekler, uzun etekler ve hasır şapkalar dönemin vazgeçilmez giyim ve aksesuarları olmuştur (Dereboy, 2012: 177).

Resim 4.2. 1900'lerin başında Paris, Londra ve New York sokaklarında kadın giyimleri

(a: [http 4](#), b: [http 5](#), c: [http 6](#))

19. yüzyıl sonunda giyilen tayyörlerin tarzlarını taşıyan yeni tasarımlar 1900'lü yılların modasında da devam etmiş, saçlar ise yine aynı dönemin izlerini taşıyan kabarık, dalgalı ve serbest biçim de toplanmış, bu model abartılı şapkalarla tamamlanmıştır (Watson, 2007: 18). 1900'lerin başlarında 1800'lü yılların sonlarında hüküm süren Viktoryan döneminin izleri kadın modasındagüçlü şekilde hissedilmektedir.

Resim 4.3. 1900'lü yılların başında Viktoryan dönemin izlerini taşıyan kadın giyimi

(a: [http 7](http://7), b: [http 8](http://8), c: [http 9](http://9), d: [http 10](http://10))

Victoria devrinden sonra, bazı kaynaklara göre Titanic'in 1912 yılındaki batışına kadar, bazılarında ise 1. Dünya savaşı sonrasına kadar olan dönem olarak da belirtilen Edwardian dönemi, 1901 ile 1910 yılları arasında geçen dönem olarak bilinmektedir. Bu dönem silüeti, süslemeleri ve kullanılan aksesuarları açısından kadın modasında önemli bir yere sahiptir. Viktoryan döneminin tarzına benzemekle birlikte, daha sade ve şık giysilerin tamamlayıcıları yine şapkalar olmuştur.

Resim 4.4. Paris caddelerinde Edwardian sokak tarzı giyinmiş kadınlar

([http 11](http://11))

Ülkelerin siyasi güçleri, bunu sağlayan ekonomik faktörler, sömürgeleri ve kaynak rezervleri, diğer ülkelerle ilişki durumları, yapılan antlaşmalar, savaşlar, zaman içinde değişen dengelere bağlı olarak, bazı ülkelerin çöküşü bazılarının ise yükselişi tüm bu gelişmeler, muhatabı olan ülkeleri etkilediği gibi bu ülkelerle ekonomik siyasi vb. sebeplerde ilişkili olan diğer ülkeleri de zincirlemeli olarak etkileyen bir faktördür. Ekonomik ve siyasi faktörler birçok yönden dünya dengelerine etki ettiği gibi moda trendlerinin de şekil almasında önemli rol oynamaktadırlar. Bu nedenle; birçok ülkede farklı siyasi olayların yaşandığı 1900-1910 yılları arasında tüm Dünya çapında etkisi hissedilen altı siyasi olayın, oluşturduğu trendlerle dönemin kadın modasını kısa ve uzun periyotlarda yönlendirdiğini söylemek mümkündür.

- 1900 Boxer Ayaklanması
- 1905 Japon –Rus Savaşı
- 1905- Rus Devrimi
- 1911 (Trablusgarp ve Balkan Savaşları)
- 1914-1918 I. Dünya Savaşı
- 1917- Rus Devrimi

Siyasi olayların yarattığı trendler doğrultusunda, belirlenen dönem periyotlarında kadın modasının nasıl şekillendiğinin incelenmesi moda ve trendler açısından önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.1.1900 Boxer Ayaklanmasının moda ve trendlere yansımaları

Yüzyılın başında, Batı'nın 19. yüzyılda Çin üzerindeki ekonomik ve siyasi etkisine karşı çıkan bir hareket olan Boxer Ayaklanması, Dünya da bir çok dengeyi etkileyen olaylardan birisidir. Boxer'ler önderliğinde yabancı ülkelerin egemenliğine karşı 1899 yılında başlatılan bu hareket, Çin'i sömürgeleştirmek için bir ittifak oluşturan devletlerin (Japonya, Rusya, Birleşik Krallık, Fransa, ABD, Almanya, İtalya, Avusturya- Macaristan) Çin'e ağır yaptırımlar uygulaması ile 1901 yılında sonlanmıştır. Ayaklanma Kuzey Çin'deki Hıristiyan Çinlilere ve yabancı misyonerlere saldırılmasıyla başlamış, 1900 yazına gelince de isyancıların, Pekin'deki yerleşik Batılı ve Japonları 55 gün boyunca rehin tutmasıyla başka boyutlar kazanmıştır (Wasserstrom, 2011: 60-61).

Boxer'lerin Avrupalılara 'ölüm çığlıkları' ile başlattıkları ayaklanma pek kanlı olmuştu. Yabancılara ait binaların pek çoğu yerle bir edilmiş, yabancı temsilciliklerine ve misyonerlere saldırılmıştı. Pekin'deki Alman Büyükelçisi Kettler, sokak ortasında feci bir şekilde linç edilmiş, cesedi sokaklarda sürüklenmişti (Toros, 1982: 292).

Çin'e giren Batılı Devletler 'Yasak şehir' olarak bilinen Pekin başta olmak üzere birçok önemli şehri işgal etmiş, kendini dünyanın geri kalanında soyutlamış şekilde yaşayan Çin'in mücevherleri, değerli kültürel varlıkları Batılı ülkelerin eline geçmiştir (Davison, 2008: 282-285). Misyonerlere ve diğer batılılara karşı yapılan saldırıları bastırmayı bahane eden ittifak devletleri isyanı bastırdıktan sonra bir yıl yasak şehirde konuşlanmış ve Çin'in hepsine savaş tazminatı ödemesiyle Çin'in gerçekte sömürgeci bir farkı kalmamıştır.

19.yüzyıl sonu yaşanan gelişmeler, sömürge devletler ve Uzak Doğu'dan getirilen bu ürünlerin etkisiyle oluşturulan tasarımlar büyük popüleriteye sahip olmuş ve dönem modası içinde yerini almıştır. Uzak Doğu'nun geleneksel tınıları ve zenginlikleri moda trendlerinde fark edilmiş, Kimono tarzı palto ceket, kol kesimleri, ön kapama ve bel bağlama şekilleri, bu kültüre ait desen ve motifler kendini moda da göstermiştir (Dereboy, 2012: 190). Asya kültüründe kutsal sayılan Dragon deseni başta olmak üzere çok çeşitli çiçek, kuş ve doğa desenleri, Doğu kültürünü yansıtan kuşak ve kuyruklar dönem modasında ön plana çıkan ayrıntılar olmuştur. Dönemin ünlü modacılarından Poiret başta olmak üzere birçok modacı bu esintilerden etkilenmiş ve koleksiyonlarında Doğu öğelerine yer vermiştir. Paul Poiret'in kimonolardan esinlenerek tasarladığı elbiseler öncesinde korselerin esaretindeki moda trendlerinde büyük popülerlik kazanmış, Bu dönemde Çin, İran ve Japon motifli kimono kesim ceketler, şeffaf kenarları gergin tunikler, kürkle yada altın püskülle çevrilmiş şalvarların üzerine giyilmişti (Blackman, 2013:11).

Yaşanan siyasal olayların, modaya yansması, özellikle o dönemin önde gelen sanatçılarının bu olaylardan etkilenerek ve esinlenerek hazırladığı özgün koleksiyonlar ile gerçekleştirilmiştir. Boxer ayaklanması ile moda dünyasında esen uzak doğu rüzgarları, ünlü tasarımcı Paul Poiret'in kimono tarzı kesime sahip, asimetric kapamalı, bitki motifleri ile süslenmiş tasarımlarında açıkça görülmektedir. Özellikle Çin geleneksel giyiminin en önemli öğesi olan kimono kol formu, tek taraftan düğmeli ve biritli kapama biçimi, dönem modasında günün farklı saatlerinde farklı kombinlerle tamamlanan moda ceketler olarak bu dönemde ön plana çıkmıştır.

Resim 4.5. 19. Yüzyıla ait geleneksel Çin giysisi ve Paul Poiret'nin 1905 yılında tasarladığı Çin tarzı ceket

(a: [http 12](http://12), b: [http 13](http://13))

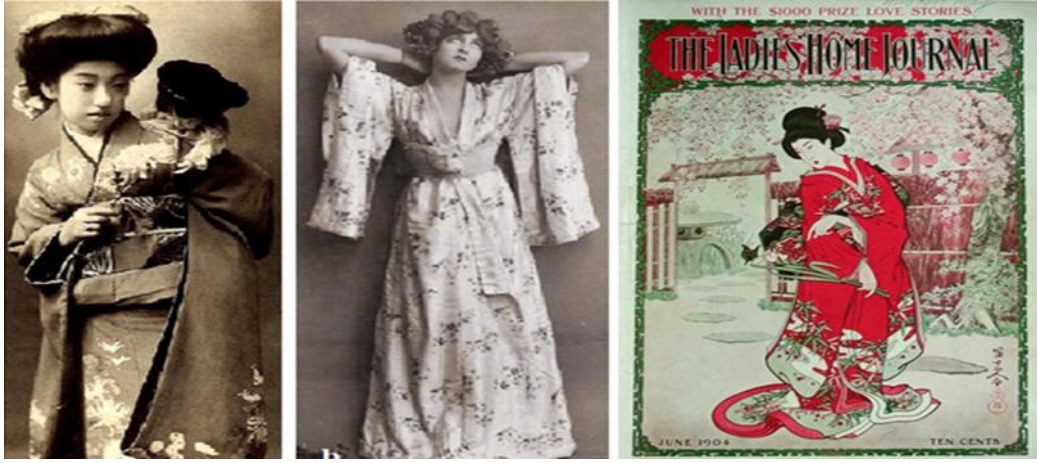
Döneme ait görsel kaynaklarda görülen rengârenk çiçekli, dökümlü, bol kumaşların kullanıldığı, geniş yüzeylerde sayısız manzara resimlerinin yer aldığı birçok giysi tasarımı uzak doğu esintilerinin dönemin modasını şekillendirdiğini göstermektedir. Özellikle renkli çiçekler arasında değişik kuş figürleri yine Asya kültürünün vazgeçilmez motifleri arasında yer almaktadır.

Resim 4.6. Kimono örnekleri (1800'lerin sonu-1900'lerin başı) ve Uzak Doğu tarzı kuş ve geometrik motiflerle süslenmiş gündüz giysisi (1904)

(http 14)

Uzak Doğunun vazgeçilmez öğelerinden olan kimonoların, kesimleri, desenleri ve diğer tasarım özellikleri, Boxer ayaklanması sonucu ortaya çıkan ve modayı yönlendiren en önemli trendler olmuştur. Gerek silüet, gerek süsleme, gerekse desen özelliği açısından modadaki bu eğilim kadınlar tarafından oldukça kabul görmüştür. 18. yüzyılın beli ve bedeni sıkıca saran, korseli giysilerinin ardından kadınlar, rahat formu ile bu tarzı kolaylıkla benimsemiş ve hayatlarının her alanında kullanmaya başlamışlardır. Bu durumun oluşmasında dönemin tasarımcılarının ve moda dergilerinin rolünün dikkate alınması önemli bir noktadır. Çin kültürüne ait bir çok unsur, tasarımcıların yorumları ile giysilerde yerini alarak dönemin modasını şekillendirmiştir. Dönemin moda dergileri kapaklarında konuya vurgu yaparak modanın yönlendirilmesine katkı sağlamışlardır.

Resim 4.7.Geleneksel kimono örneği (http 15)

Resim 4.8.Londralı tasarımcı Gabriela Ray'ın 1905 yılında tasarladığı kimono elbise(http 16)

Resim 4.9. 1904 yılına ait Ladies Home Journal dergisinin kapağı (http 17)

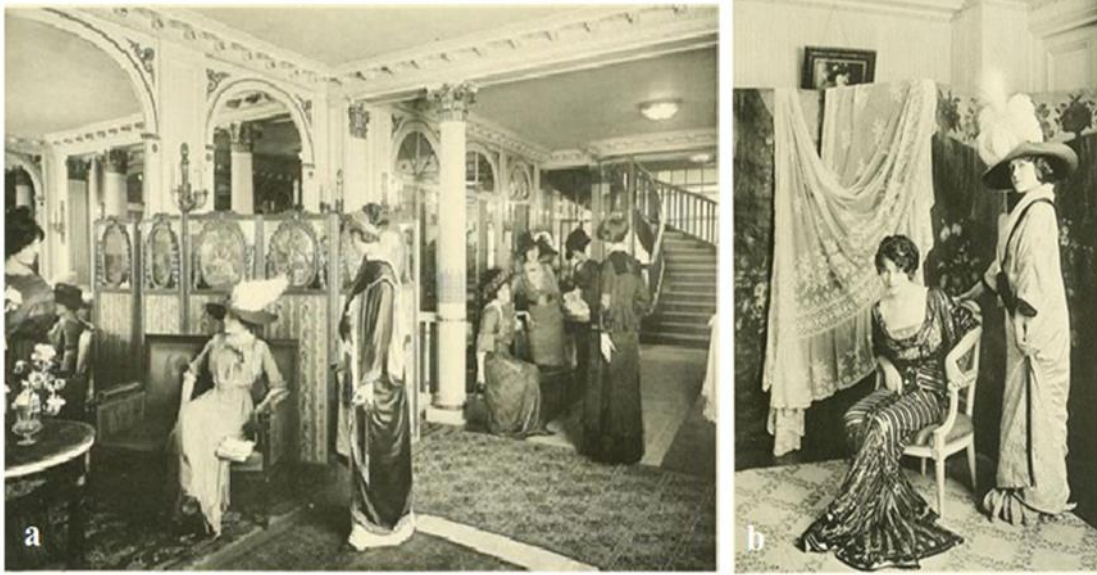
Dönem fotoğrafları incelendiğinde giysilerde Çin geleneksel giysilerinde kullanılan motif, desen ve işlemlerin olduğu, sadece süliet olarak değil, kapama biçiminden süsleme tekniklerine kadar pek çok öğenin, dönemin moda giysilerinde belirleyici tasarım özellikleri olarak yer aldığı görölmektedir.

Resim 4.10.Uzak Doğu kültüründen esinlenerek tasarlanmış giysiler

(a: 1905 : (http 18), b: 1909: (http 19), c: 1910:(http 20))

Boxer Ayaklanması ile yasak şehir Pekin başta olmak üzere birçok şehrin saklı kültürünün keşfedilmesi ve ardından aynı coğrafyada yaşanan siyasi gelişmeler Avrupa'nın ilgisinin başta Çin olmak üzere Asya'ya dönmesine neden olmuştur. Ayaklanmanın büyük etkileri, siyasi biçimlenmenin yanı sıra toplumsal, buna bağlı olarak da moda trendlerinin de bu yönde değişim göstermesine yol açmıştır. Sosyal yaşamın farklı alanlarında, günün her saatinde ve her ortamda giyilen giysilerde uzak doğu etkisi rahatlıkla gözlenebilmektedir. Bedeni sıkıca saran korselerle yaratılmış “S” silüet formundan sonra kadın bedenini rahatladığı bu bol formun köklü bir değişim olduğunu söylemek mümkündür.

Resim 4.11. Günlük yaşam içinde kimono tarzı giysileriyle kadınlar

(<http> 21, <http> 22)

Ancak kadın modasındaki bu eğilimin kitlelere yaygınlaşmasının belirli düzeyde kaldığı, özel tasarım ve tasarımcılar ile dönemin sosyal yaşamının modası haline gelen çay partilerine katılan belirli bir toplumsal kesim tarafından benimsendiği için mikro trend olarak görülebilir. Bu durumun, insanların uzun süreli, alışkanlık haline gelmiş tutum ve davranışlarından vazgeçmelerinin kolay olmadığı, alışılmış giyim biçimlerinin keskin değişimlerle kısa sürelerde değiştiremedikleri davranışlar arasında olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sonrasında gelişen Japon Rus savaşının yarattığı etki ile bu trendlerin daha görünür ve halk tarafından benimsenir hale gelmesi, bir siyasal olayın oluşturduğu mikro düzeydeki trendin bir başka olayla nasıl makro trend haline dönüştüğüne örnek olarak gösterilebilir.

4.1.2.1905 Japon –Rus Savaşı' nın etkilerinin moda trendlerine yansımaları

Boxer ayaklanması ardından toplumu ve özellikle modayı etkileyen diğer bir siyasi olay ise 1904-1905 yılları arasında gerçekleşen Rus-Japon savaşı olmuştur. 1904-1905 yılları arasında gerçekleşen Rus –Japon savaşından, modern çağlarda ilk defa bir Asya gücünün bir Avrupa gücüne karşı galibiyet kazandığı bir askeri çatışma olarak bahsedilmektedir.

Boxer Ayaklanması sırasında Ayaklanmayı engellemek amacıyla Mançurya'ya asker sevk eden Rusya'nın Mançurya üzerinde hâkimiyetinin devam etmesi, Japonya ve İngiltere'yi endişelendirmekteydi. Ayrıca bu ilerleme sonucunda Rusya'nın Japon denizine hâkim olabileceği, bu durumun Japonya'nın büyük devletler arasına girme hayallerini boşa çıkaracağı bilinmekteydi. Tüm bu faktörler sonucunda Japonya'yla antlaşma yapmasına rağmen Mançurya'dan çıkmayan Rusya'ya Japonya tarafından 1904 yılında savaş açılmıştır (Kuşçuoğlu, 2009: 59).

1904-1905 Rus-Japon Savaşı Rusya'nın çok ağır bir yenilgisi ile sonuçlandı ve Rusya Mançurya'daki bütün haklarını Japonya'ya bırakarak Uzak Doğudan çekildi. Öte yandan; Rusya'nın yine Balkanlar ve Boğazlarda kendisi için olumlu faaliyette bulunabilmesi için de İngiltere ile münasebetlerine yeni bir biçim vermesi ve bu münasebetleri yumuşatması gerekiyordu. İşte bu sebepler 1907 İngiliz-Rus anlaşmasının ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1907 İngiliz-Rus anlaşması üç toprağı konu alıyordu. İran, Afganistan ve Tibet. Bu anlaşmadan sonra İngiliz-Rus münasebetleri daha fazla bir yakınlık içine girerek, İngiltere, Fransa ve Rusya arasında, Üçlü İttifaka karşı bir Üçlü İtilaf bloku ortaya çıkmıştır. Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf blokları tam bir çatışma içine girmişler ve On yıl süren bu çatışma devresi, I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle sonuçlanacaktır (Armaoğlu, 2004: 29).

Japonya'nın yüzyılın başında Avrupa'da yaşanan kapitalizme dayalı yeni dünya sistemine uyum sağlamak amacıyla ekonomiden, teknolojiye her alanda modernleşmeye çalışması, bu sırada yaşana Rus –Japon savaşından Japonya'nın güçlü bir devlet olarak çıkarak yükselişi her alanda olduğu gibi modayı da etkilemiştir. 19. yüzyılın sonlarında başlayıp 20. yüzyılın ilk yarısında da devam eden Uzak Doğu'daki siyasi gelişmeler, tüm dünyanın ilgisinin bu bölge üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bu durumun, dönem modasını şekillendiren uzak doğu trendlerinin uzun süreli ve daha yaygınlaşmasına olanak sağladığı ve bu gün herkesin bildiği Uzak Doğu tarzının temellerini attığı söylenebilir. Dönemin moda

dergilerinin kapaklarında savaşın yansımaları görülmektedir. Dergilerde Japon kültürünün biçim, renk ve motifleri, Rus kültürüyle özdeşleşen kürk ve kalpaklar dönem modasının trendleri olarak yansıtılmıştır.

Resim 4.12. Rus Japon savaşı sonrası Vogue dergisi kapaklarından örnekler

(http23)

Moda ile ilgili görseller incelendiğinde, Japon -Rus Savaşının dönemin ünlü modacılarının birçoğunu etkilediği ve tasarımcıların hem Japon hem de Rus kültüründen esinlendikleri koleksiyonlar hazırlayarak dönemin modasını yönlendirdikleri görülmektedir. Japonya'ya özgü geleneksel öğelerin yanında Rus kültürü ile özdeşleşen kürk ve başlıklar dönemin moda giysilerinde ön plana çıkan özellikler olmuştur. Savaşın yarattığı trendlerin modayı yönlendirmedeki etkilerinin savaştan sonra uzun zaman devam ettiği, tasarımcıların giysilerinde açıkça gözlenebilmektedir. Rus sanatçı Erte'nin bu dönemdeki tasarımlarında Japon etkileri bariz bir şekilde görülmektedir. Erte'nin geleneksel Japon kimonosuyla benzer özellikleri taşıyan, yerlere kadar uzanan bol dökümlü, kol uçlarında püskülleri olan tasarımı, bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Resim 4. 12).

Resim 4.13. 18.yüzyıl Japon geleneksel giysisi ve Erte tasarımı 1915

(http 24, http 25)

19. yüzyılın son dönemlerinde öğleden sonraları moda olan çay partilerinde giyilen ve çay giysileri olarak adlandırılan giysiler bu dönemde de varlığını sürdürmüştür. Genellikle korseyle giyilen bel ve bedeni sıkıca saran, kabarık uzun etekli çay giysilerinin, bu dönemde korsesiz giyilen, rahat, kimono biçiminde örneklerinin olması Japon kültür öğelerinin moda yansımaları olarak görülmektedir.

Resim 4.14. 1908 yılında Russel ve Allen tarafından hazırlanmış pembe saten kimona sitili giysi

([http 26](http://26))

1900'lü yılların başındaki Çin deki ayaklanma, Japon Rus Savaşı ve aynı tarihlere rastlayan Rus Devrimi ile moda açısından Uzak Doğu ve Rus öğelerinin ağırlıkta olduğu yıllar olmuştur. Peş peşe gerçekleşen iki siyasi olay birbirine benzer birçok biçimsel özelliği olan Çin ve Japon kültürel öğelerinin modayı etkileme sürecini uzatmakla birlikte aynı şekilde Rus kültürü ile özdeşleşmiş unsurlarında mikro trend olarak kadın modasında etkisini sürdürdüğü söylenebilir.

4.1.3.1905 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları

1917 Devriminin adeta bir provası olarak görülen 1905 Rus Devrimi dışarıya etkileri oldukça fazla olmuş, etkileri sosyal karmaşanın bulunduğu İran, Çin, Osmanlı ve Hindistan'da geniş bir etkiye sahip olmuştur. Rus Devrimi Avrupa alt tabakaya mensup bireylerin sınıf mücadelesinin şekillenmesine ve yön bulmasına sebep olmuş, genel grev

hakkında deneyimi olmayan işçi sınıfına grevin politik bir güç olarak kullanılabileceğini deneyimleyen bir hareket olması açısından önemlidir (Acar, 2008: 79; Saygılı, 2012: 5).

Avrupa'da kapitalizm gelişerek bir dünya sistemi olması ile başlayan süreçte kapitalist sistem içerisine çekilen Rusya'da oldukça çelişkili ve çatışmalarla doluydu. Toplum yaşamında hâkim güç olan kentler de burjuva kültürü giderek yaygınlaşmaktaydı. Rus'ya da ise toplumun itici gücü ve üretimin merkezi köylerdi şehirler askeri ve idarenin yönetildiği daha çok tüketimin gerçekleştiği merkezlerdi. Rusya Avrupa'da hızla yayılan ve bir dünya sistemi olan kapitalizme uyum sağlamak zorunda kalmış ve kapitalizmin ülkeye girişine imkân sağlamıştır. Rusya'nın ekonomi sistemini Avrupa'ya yani kapitalizme uygunlaştırmak için attığı her adımda toplumu sarsıyor ve parçalanmasına neden oluyordu. Kapitalizmin Rusya'ya girmesi binlerce köylünün bir anda işçi konumuna geçmesine neden olmuş şehirlere uyum sağlayamayan köylüler evlerine dönmek zorunda kalmıştır. Kısacası yeni atılan adımlar her geçen gün mağdur olan çoğunluğun artmasına ve ezilenle ile Çarlık arasında uçurumlara sebep olmuştur (Gerçek, 2006: 90).

Rus Devrimi tüm Asya'yı da harekete geçirmiştir. Devrimin etkisiyle halkın farkındalığı geniş kitlesel farkındalığa dönüşmüş, Çarlık Rusya'sının baskısı altındaki işçi ve köylülerin mücadele azmi, bağımsızlık mücadelesinin kazanılması konusunda arttırmıştır (Saygılı, 2012: 1). Devrim 1905 sonrasında yüreklenen milyonlarca insan harekete geçmiş, ezilen halkın ulusal kurtuluş mücadelelerinde yükseliş görülmüş, birçok ülkede yaşanan benzer ayaklanmalar yaşanan devrimin büyük etkilerinin bir sonucu olarak meydana gelmiştir (Akyüz, 2013: 52).

1905 yılında yaşanan Rus Devrimi birçok ülke için öncü olmuş sonrasında yaşanacak olan işçi hareketlerine, özellikle 1917 Devrimine zemin hazırlamıştır. 1917 Devriminin gölgesinde kalmış gibi görünse de 1905 Rus Devrimi kendi içindeki etkilerinin yanı sıra birçok ülkede de devrimleri tetiklemiş ve birçok noktada öncü rol oynamıştır. Bu denli büyük ve yaygın etkiye sahip Devrim modayı da etkilemiş, dönem modasında Rus esintileri yoğun olarak görülmüştür. Bu nedenle Savaş ve ardından gelen 1905 ve 1917 Rus Devrimin etkileri uzun yıllar moda dergilerinin kapaklarında döneminin giysilerini şekillendirmeye devam etmiştir.

Resim 4.15. Rus ve Uzak Doğu etkisinin görüldüğü moda dergilerinin kapakları

(1905: [http 27](http://27), 1909: [http 28](http://28), 1912: [http 29](http://29))

Çok fazla olmamakla beraber dönemin belirli moda ve kadın dergilerinin iç sayfalarında yer alan resimlerde de Rus, Japon ve Çin ile özdeşleşmiş öğelerin moda giysiler üzerinde ön planda olduğu gözlenebilmektedir. Farklı kültürlerle özdeşleşmiş biçimsel formların ve şemsiye, kürk ve başlık gibi giysi süs ve aksesuarlarının bir silüet üzerinde yer alması, yaşanan siyasi olaylara taraf olan ülkelerin kültürel öğelerinin trend olarak modayı yönlendirmesine örnek olarak görülmektedir. Ayrıca bu durumun siyasi gelişmelerin olduğu yıllarla paralel olarak uzun yıllar devam etmesi, siyasi olayların etki süreci ile trendin etki süreci arasındaki bağlantıyı göstermektedir. Fransız Gazettedu Bon Ton dergisinin üç farklı yıla ait sayfalarındaki görseller siyasi gelişmelerin modada yarattığı makro trendler olarak görülebilir. Döneme ait diğer dergilerle bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Resim 4.16. Fransız “Gazettedu Bon Ton” dergisinin farklı yıllardaki sayfalarından moda üzerindeki Çin, Japon, Rus etkilerinden örnekler

([http 30](http://30))

Aristokrasi ve Burjuvazinin asırlardan beri statü sembolü olarak kabul ettiği kürk her kesim tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Rus Devriminin de etkileriyle Rus giyiminin bariz öğelerinden biri olan kürk 1906-1907 yıllarında büyük ivme kazanmış, hayvan baş ve kuyruklarından tasarlanan rakun, samur, köstebek, vizon kurt, vaşak, kuğu kürklerinden atkı, şal, etoller ve mantolar günün her saatinde kullanılmıştır. Kürk bu dönemde sadece elbise yakası ve kolunda değil kesitlerinde de oldukça fazla kullanıldığı görülmüştür (Dereboy, 2012: 178).

Resim 4.17. Paris, Moskova ve Londra sokaklarında kadın giyimleri
([http 31](#), [http 32](#), [http 33](#))

Bu dönemde Rusya cephesinde yaşanan hareketlilik, moda giyimlerde, özellikle geleneksel Rus giyimini andıran çok düğmeli birit ve benzeri çeşitli malzemelerle süslenmiş modellerin ön plana çıkmasına yol açmıştır. Özellikle moda içerikli dergiler ve gazetelerde, sokaklarda, günün her saatinde ve her yerde bu düğmeli şık takımlar sıkça kullanılmıştır.

Resim 4.18.1910 yılı De Gracieuse moda dergisi s.2 ve giysilerde şapka ve manşonda kürk kullanımı

([http 34](#), [http 35](#), [http 36](#))

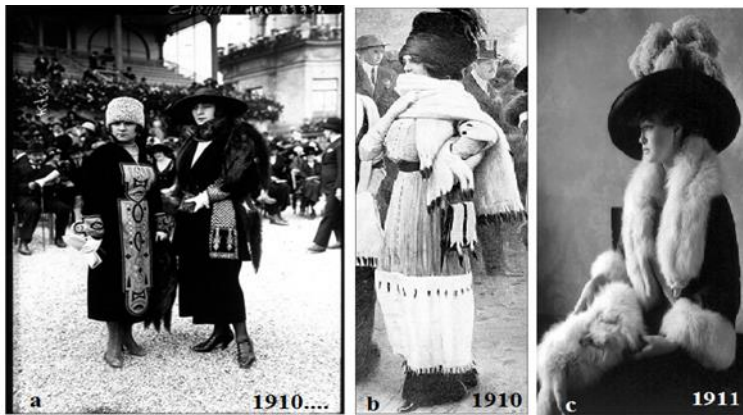
Döneme ait Resim 18 incelendiğinde; askeri üniformayı andıran düğmeleriyle ceket ve mantolar dikkat çekerken, düğmelerin biritlerle kapanmasının Çin ve Japon öğelerini yansıtmaması, süsleme ve giysi tamamlayıcılarının kürk ağırlıklı olması, şapkaların bazılarının ise kalpak görünümünde olması modadaki Rus etkileri olarak yorumlanmaktadır. Bu dönem periyodunda, özellikle sokak giysilerinde, sadece süs ve aksesuar olarak değil, tümü kürkten yapılmış giysilere de sıklıkla rastlanılmaktadır.

Resim 4.19.1913 yılı kürkün yaygın olarak kullanıldığı sokak giysileri (New York Public Library collection)

(http 37)

Bu dönemde kürkün moda alanında kullanımı çok çeşitlenmiştir. Kürkten yapılmış giysilerin yanı sıra sıkça rastlanılan diğer bir ayrıntı ise kürkleri kullanılan hayvanların baş, ayak ve kuyruklarının da kullanıldığı şık takımlar moda gündeminde yerini almıştır.

Resim 4.20. Kürk hayvanlarının baş, ayak ve kuyruklarının kullanıldığı sokak giyimleri

(a: http 38, b: http 39, c: http 40)

Savaş ve devrimle yaşanan gelişmelerin Avrupa ve özellikle Asya ülkelerinde hareketlenmelere yol açtığı, bu doğrultuda toplumların yaşamlarında da değişimlerin ve etkileşimlerin olduğu, tarihi kaynaklarda özellikle vurgulanmaktadır. Etkileşimin en bariz görüldüğü alanlardan birinin moda olduğu, sosyal yaşamın her alanında giyilen giysilerde hissedilmektedir. Sokakta giyilen giysiden at yarışı izlemeye giden kadınların giysilerine, çay giysilerinden gece giysilerine kadar bu etkileşimi görmek mümkündür (Resim 4.20).

Resim 4.21. 10'lu yıllar da sokakta ve at yarışı izleyen kadınların Asya Kültürünü yansıtan giysileri

(http 41)

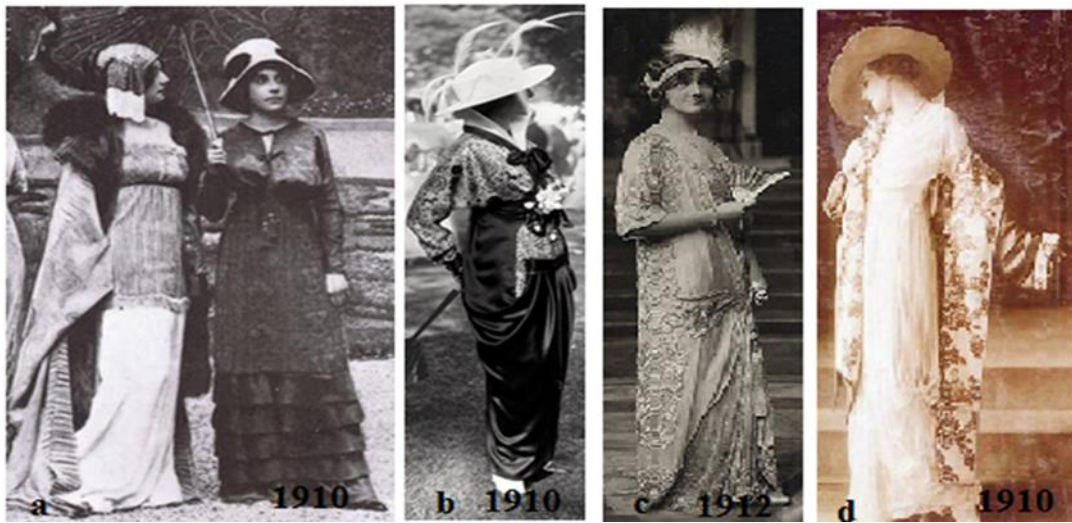
Resim 4. 21'de görülen, form olarak kimonoya benzeyen sokak giysisinin kol ve etek uçlarının büzgülerle toplanması, kültürel öğelerin moda giysilerde yarattığı görsel farklılık olarak görülmekle birlikte, siyasal olayların yaşandığı ülkelerin kültürünün modayı şekillendirmede ne derece etkin olduğu da söylenebilir. Fotoğrafta geleneksel bir giyim formunun modayı nasıl etkilediği ve modanın da modern şapka ve eldivenleri ile geleneksel bir formu nasıl modern biçime dönüştürdüğü açık şekilde görülebilmektedir. Aynı şekilde at yarışı izleyen kadınların kimono benzeri giysi kapamaları ve kullandıkları şemsiyeler de Orta Doğu kültürünü anımsatmaktadır.

Resim 4.22. Geziye çıkan kadınların dönem modasını yansıtan giysi örnekleri, 1910'lu yıllar

(http 42)

Resim 4. 22. incelendiğinde; kimono formunda, yaka, kol ve etek çevresi kürklü giysiler Rus, Çin ve Japon sitili şapkalar ve şemsiyelerin dönemin modasını belirleyen trendler olduğu gözlenmektedir. Bu durumda, fotoğraftaki bazı giysilerin uzun kaftan görünüşleri ve baş biçimlerinde oryantalizmin etkisini hissettirmektedir. Diğer bir deyişle bu durumu, siyasal gelişmelerin sonucunda hareketlenen Asya ülkelerinin yarattığı trendlerin kadın giysisine etkisi olarak görmek doğru bir yaklaşım olarak görülmektedir. Zira giysilerdeki öğelerin her birinin Asya ülkelerinin kültürünü yansıttığı görülmektedir.

Resim 4.23.1910- 1912 yıllarına ait sokak ve gece giyiminden örnekler

(a: http 43, b: http 44, c: http 45)

fotoğraflar incelendiğinde; siyasal olayların kadın giyim modasını yönlendirmesi farklı yönleriyle görülebilmektedir. Pelerinin kürk yakası, miğferi andıran şapka, kimono tarzı kol ve uzun ceket formu, aksesuar olarak elde tutulan yelpaze ve şemsiye, dönemin kadın modasına yön veren trendler olarak nitelendirilebilir.

Boxer Ayaklanması ile başlayan ve dönem modasını şekillendiren uzak doğu trendlerinin, gelişen siyasal olayların etkisi ile gündemdeki yerini koruduğu ve tasarımcıların konu üzerinde daha da yoğunlaşmasına yol açtığı ilgili görsel ve yazılı kaynaklarda görülmektedir. Ayrıca doğunun egzotizminden etkilenen ve doğu ile batıyı harmanlayan tasarımcıların Çin sanatını benimseyerek Çin seramiklerini kopyaladıkları, Çin’de özel olarak ipek kumaşlar ürettirdikleri ve Çin ipeğinin yaygın kullanılan kumaş türü olduğu bilinmektedir.

Bu dönemde Asya kültürünün mimari tarzı Batı mimarisine, iç mimariye ve moda ilham kaynağı olmuştur. Fransız tasarımcı Etienne Drian tasarımlarında da bu öğeler oldukça fazla rastlanmıştır (Kindersley, 2013:244).

Resim 4.24. Fransız tasarımcı Etienne Drian'ın 1914: Naja Çin tapınağından esinlenerek tasarladığı balo giysisi

(Kindersley, 2013: 244)

Modayı yönlendiren önemli tasarımcılardan biri olan Paul Poiret uzun yıllar Çin, Japon, Rus kültüründen esinlenerek tasarımlar hazırlamış ve bazı tasarımlarında bu üç ülkenin kültürel öğelerini başarılı bir şekilde bir arada kullanarak döneminin moda trendlerini oluşturmuştur.

Resim 4.25. Paul Poiret'nin Rus ve Japon kültüründen esinlenerek yaptığı tasarımlarından örnekler

(http 46)

Poiret' nin tasarımları silüet, kumaş, desen, süsleme ve aksesuar açısından incelendiğinde, bu trendlerin etkisi görüldüğü gibi, dönemin diğer tasarımcılarının da bu trendlere yönlendiği görülmektedir.

Resim 4.26. Çin, Japon, Rus öğelerinin görüldüğü Fortuny, Worth ve Lanvin tasarımları

(http 47, http 48, http 49)

Dönemin iletişim başta olmak üzere her türlü teknolojik olanakları ve savaş koşulları dikkate alındığında, olayların sosyal yaşam alanlarında bulduğu karşılığın gerçekleşme tarihinden daha sonraki yıllarda görülmesi doğaldır. Bu nedenle, 1900'lu yıllarda yaşanan Rus Devriminin ve benzeri birçok olayın etkilerinin sonraki yıllarda görüldüğü ve gelişen diğer siyasi olayların içeriğine göre etki süresinin değiştiği söylenebilir. Örneğin Çin'deki Bokser ayaklanması, Rus Japon Savaşı ve ard arda gelen iki Rus Devriminin aynı coğrafya üzerinde olması dikkati Asya'ya yoğunlaştırmış ve siyasi gelişmelerin her alanda yarattığı etkinin de uzun süreli olmasına neden olmuştur. Bu moda içinde geçerli olup, Çin, Japon ve Rus öğelerinin uzun yıllar süren makro moda trendleri olmasını sağlamıştır.

4.1.4. 1900'lü yıllarda Osmanlı Devletinin son durumu ve yaşanan büyük savaşların kadın moda trendlerine yansımaları

Osmanlı devleti, Selçuk devletine ait bir beylik olarak Orta Çağ şartlarında kurulmuş ve genişleyerek bir cihan devleti olmuş köklü bir devlettir. Selçuk devletine ait bu beylik, Rumeli ve Anadolu'ya genişleyerek İstanbul'un fethi ile büyük bir imparatorluğa dönüşmüş ve uzun süre dünyanın en güçlü devleti olarak hüküm sürmüştür (Kodoman, 2007: 2). Zaman içinde değişen dünya koşullarında Batılı devletlerin hızla modernleşmesi, Osmanlı devletinin sınırlarını çok genişletmesiyle iç yapısının bu modernleşmeye uyum sağlayamaması, güçlü ve geniş topraklara sahip devleti zora sokmuştur.

Devletin kötü gidişatını durdurmak ve sömürgeleşmesini engellemek için 17. yüzyılda başlayan ve 20. yüzyılda kapsayan bu süreç içerisinde birçok yenilenme çalışmaları başlatılmıştır. İki aşamalı olan hareketin ilk aşamasında yapılan yenilikler ile devleti ilk haline döndürmek amaçlansa da bu gelenekselci tutumdan başarı elde edilememiş, gidişatı değiştirmenin tek yolunun Batılı devletlerin yöntem ve tekniklerinin örnek alınması olacağına anlaşılmıştır (Uzun, 2005: 146).

Meşrutiyete kadar devam etmiş olan yenilik hareketlerinin devlet eliyle gerçekleştirilmiş olması Avrupa'dan Osmanlı'ya yapılan aktarımların hem kapsam hem de etki bakımından sınırlı kalmasına sebep olmuştur. I. ve II. Meşrutiyet döneminde ise kültürel değişimin aktörleri eskiye oranla daha topluma yaklaşmış ve toplumun küçük bir bölümünü oluşturan aydınlar olmuştur. Genel anlamda bakıldığında Metin yapmış olduğu çalışmada ; "Birinci Meşrutiyeti, Batıcılık konusunda Fransız Devrimi'nin getirdiği birikimin patlaması; ikinci

Meşrutiyeti ise, baskı yönetimine karşı aynı zora dayanan bir aydınlanma eylemi olarak nitelemiştir." 20. yüzyılın ikinci on yılını kapsayan, 23 Temmuz 1908'de başlayan ve ikinci meşrutiyet olarak adlandırılan bu dönemde 1878 yılından beri Osmanlı devletinde askıya alınan meşrutî yönetim yeniden başlamış, anayasanın yeniden yürürlüğe konmasıyla ülke genelinde özgür bir ortam yaratılmıştır (Metin, Erişim trh: 14.6.2016 10:06 : 4).

Meşrutiyet sonrasında gazetelerin yasa dışı yayını hem Osmanlı'nın basın yönetiminin değiştiğinin açık bir göstergesi, hem de özgürlüğün somut göstergesi olmuştur. Farklı dillerde ve düşüncelerde binlerce sanat, siyaset, edebiyat, mizah ve kadın dergi ve gazeteleri yayın hayatına başlamıştır. Bu özgürlük ortamının yaşanması her türlü düşüncenin paylaşılmasına aracı olmuştur (Dağlar, 2008: 142).

Meşrutiyetin ilanı Osmanlı açısından birçok yeniliğin ve köklü değişimin yaşanmasına sebep olmuştur. Hem siyasal toplumsal hem ekonomik açıdan bakıldığında, meşrutiyet döneminin (1908-1918) ilklerin yaşandığı dönem olmuştur. Seçim, parlamenter demokrasi, siyasi partiler, darbe, tek partililik gibi olgular bu dönemde ortaya çıkmıştır. Yanı sıra İkinci Meşrutiyet hem Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı gibi büyük savaşlara hem de büyük bir imparatorluğun yok oluşuna tanıklık etmiş bir dönem olarak önem taşımaktadır

Meşrutiyetin ilanı ile daha demokratik bir sisteme kavuşan Osmanlı devletinde mutlak monarşi yerine halkında söz sahibi olacağı bu sistem ilk defa halka seçme ve seçilme hakkı kazandırmıştır. Meşrutiyetin ilanı hak tarafından sevinçle karşılanması yanı sıra, o dönemde büyük itibar gören Almanya, Fransa ve başta şüpheyle baksa da Bulgarlar tarafından da memnuniyetle karşılanmıştır. Büyük devletlerden İtalya ise Osmanlı devletinin Kuzey topraklarla ilgilenmekteydi. Aynı dönemde Osmanlı tarafından saygın olarak görülen Rusya ise Osmanlı'nın bu yenilik hareketi için iyimser açıklamalar yapmış ve tüm enerjisini uzak doğuya yönlendirmiştir (Aydın, 2011: 20, 21).

Osmanlı'nın Meşrutiyet ilanına karşı takınılan tüm bu tutumlar büyük ve güçlü devletlerin Osmanlı devletinin düşmüş olduğu bunalımlı durumdan kendi menfaatlerine uygun pay çıkarmaya çalıştıkları ve bu yönde sürekli olarak Osmanlı'yı takip ve müdahale ettikleri görülmektedir.

Osmanlının kötü gidişatını engellemek için dış dünyaya açılması ve modernleşen Batılı devletleri örnek almaya başlaması her iki yönde de etkileşimin yaşanmasına sebep olmuştur. 19. yüzyılın romantik sanatçıları kendi ülkelerinden kaçmak için yarattıkları alternatif, Doğu olmuş ve Osmanlı coğrafyasının Oryantalizmin imgelerini yansıtan bir gerçekliğe sahip olduğu algılanmaya başlamıştır. Doğu toplumlarının ayrıcalıkları olarak bilinen harem ve Osmanlının hamam kültürü Batı dünyasının buna bağlı olarak da Batılı sanatçıların ilgi odağı olmuş ve resimlerine yansımıştır. Oryantalist resimlerde giyim, günlük kullanım eşyaları ve şehir görüntülerinin yer alması, Osmanlıya ait giyim özelliklerinin ve kültür öğelerinin dış dünyaya anlatılmasını sağlamıştır (Papila, 2008: 120).

Batıda oluşan Doğu etkisi doğunun egzotik öğelerinin sanat ve moda başta olmak üzere birçok alanda görülmesini sağlamıştır. 19. yüzyıl sonlarında Rusya'nın Uzak Doğuyla olan hesaplaşmaları buna bağlı olarak her iki tarafta yaşanan ayaklanma (Boxer Ayaklanması), Rus-Japon Savaşı, Çin ve Japonya da yaşanan gerginlikler, Osmanlı'nın bozulan iç dinamikleri ve Batılı devletlerin güç kaybeden devlet topraklarına göz dikmesi gibi daha birçok olay Batının Doğuya ilgisini ve etkilenişini arttırmıştır. Yanı sıra uçak, araba gibi motorlu araçların ve tren yollarının yaygınlaşması ulaşımı kolaylaştırmış farklı milletlerin ilgi duyulan toplumları yakından tanınması açısından kolaylık sağlamıştır.

1900 sonrası özellikle 20. yüzyılın ikinci on yılına bakıldığında Batının yaşanan olaylar ve gelişmelere bağlı olarak oluşan doğu hayranlığı moda da oryantalist etkilerin görülmesine sebep olmuştur. Özellikle 1909 ilk performansını Paris'te sergileyen Rus Balesi sonraki on yıl boyunca hemen hemen Avrupa'nın tüm şehirlerinde gezmiş ve başarılı bir gösteri sunmuşlardır. Rus Balesinin sahnede kullanmış olduğu parlak renkler, türban ve harem pantolonu gibi doğu esintili egzotik kıyafetler büyük ilgi toplaması dönemin ünlü modacılarının da Oryantalizm temalı koleksiyonlar yapmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

Dönemin ünlü tasarımcılarından Paul Poiret'in Doğuya yönelişi Rus Balesinde kullanılan Doğu esintili giysilerin popüler olmasından sonra olmuştur. Poiret Oryantalizm 'in popülaritesine karşılık 1911 de Harem pantolonları, 1913 de ise ünlü Abajur tuniği piyasaya sürdü. Ayrıca bu dönemde modacı tarafından tasarlanan taş ve tüylerle süslü türbanlar, dönem modasını yönlendiren öğeler oldu (Kindersley, 2013: 244).

Dönem modasında Oryantalist öğeler; Rus, Balkan ve Doğu büyük yüzey baskıları aracılığıyla yansıtılıyordu. Olağan üstü büyüklükteki kumaş ve motifleri göstermek için düz ve tek boyutlu elbise biçimleriyle sağlanıyordu (Fogg, 2014: 216). 20. yüzyılın ilk on yılında itibaren Batı dünyası gözlerini Doğuya çevirmiş, dans kostümleri zengin kesim kadınların günlük giyimi olarak benimsenmiştir. Çin, Hindistan, Japonya ve Osmanlının giyim tarzı dönem modasında yerini almıştır. Janjanlı tül ve renkli tüllerden oluşan katlı elbiseler, şifon Türk şalvarı, lame ceketler, şifon kollar, uzun etekler, deve kuşu tüyleri ile süslü türbanlardan oluşan giysi konseptleri üst sınıf kadınları tarafından hemen benimsenip, uygulanmaktaydı (İşbilen, 1995: 25).

Resim 4.27. Dönemin popüler moda parçası şık elbise yırtmaçlarından gözüken harem pantolon

([http 50](http://50))

Dönem fotoğrafları incelendiğinde, Osmanlı Devletinin 1900- 1910'lu yıllara denk gelen süreçte yaşadığı siyasi ve toplumsal karmaşıklık, özellikle 20. yüzyıl başlarında çöküşünün son evresini yaşayan cihan devletini büyük hakimeyetler karşısında savunmasız ve kolaylıkla ulaşılabilir hale getirmiştir. Toprak kapma adına dünyanın gözlerinin çevrildiği Osmanlı, sebep olduğu birçok çekişmeyle siyasi gündemi etkilediği kadar moda ve toplumsal hayattaki etkisi altına almıştır. Eski yüzyıllarda seyyah ressamların tablolarıyla öğrenilen Osmanlı zengin kültürü ve giyim öğeleri, bu çöküş dönemiyle dönemin ünlü moda tasarımcılarının kolaylıkla etkilendiği esin kaynakları olmuştur. Bu dönemde Osmanlı etkisiyle hazırlanan tasarımların, Sultan şatafatını ve zenginliğinin göstergesi olduğu düşünülen yerlere kadar uzun ve hiçbir malzemedan kaçınılmamış kaftan ve harem

kıyafetlerine benzer uzunlukta tutulduğu dikkat çekmektedir. Kumaşın cömertçe kullanıldığı drapeli hareket kolaylığı imkanı veren ve eski yüzyılın tam tersine vücut hatlarının belirsizleştiği bu giyimler, günün her saatinde her yerde kullanılan moda alanında oldukça popülerleşmiş ve benimsenmiştir.

Resim 4.28.Dönem modasında Osmanlı esintileriyle popüler olan harem pantolonlar

(<http> 51, <http> 52, <http> 53)

Osmanlı giyim kuşam biçiminin en önemli ve belirgin öğelerinden olan başlık ve şalvarın, türban ve harem pantolon adlandırması ile dönem modasına yön veren trendler olarak oldukça popüler olduğu ünlü tasarımcıların koleksiyonlarıyla kanıtlanmaktadır. Paul Poiret'in tasarımlarının yer aldığı Resim 28 incelendiğinde; drapeli bol şalvarlı ve başlıklı kadınların (Resim 4.28a, b) oryantalist görünümlerinin yanısıra, Doğuya özgü bol ve şalvar formunda pantolonların üzerine, Batı tarzı, dar, vücut hatlarını kısmen de olsa belirginleştiren şık ceketlerin ve şapkaların (Resim 4.28c) bir arada kullanıldığı görülmektedir. Ceket kol ve yaka detayında kullanılan kürk, püskül ve başlık-şapka ve süslemelerinde kullanılan tüy ve çiçek gibimalemler, Doğu-Batı sentezi bir moda anlayışı ve Osmanlı ya ait öğelerin trend olarak modaya yansması olarak yorumlanmaktadır. Özellikle üç fotoğraftaki üç farklı baş giyimi; Rus baletlerinin başlığını andıran başlık (Resim 4.28a), Osmanlı sarığına benzer başlık (Resim 4.28b) ve Batı tarzı şapka (Resim 4.28c) bu yorumu güçlendirmekle birlikte, Rus öğelerinin moda üzerindeki etkisinin uzun süre devam ettiğinin de göstergesi olarak görülmektedir.

Resim 4.29. Dönem dergilerinde Harem pantolon

(http54, http 55, http 56)

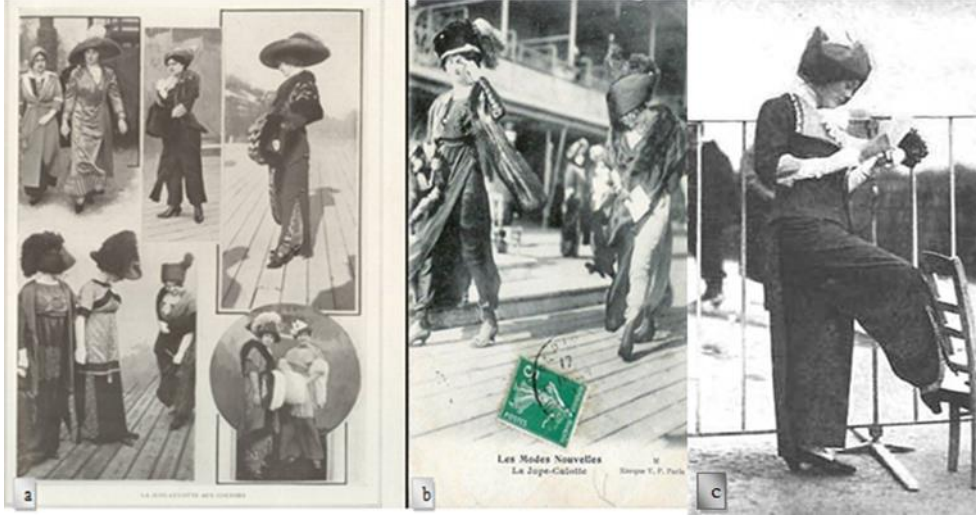
Bu şaşalı ve bol kumaşın kullanıldığı dönem popüler giyimi, dönemin zarafetini ön plana çıkaran sade şık yumurta topuklu, genelde ön kısımda toka ile zenginleştirilmiş ayakkabılarla tercih edilmiştir. Bu tarz 1910'lu yıllarda moda dergilerinin yanı sıra dönemin önemli görselleri arasında yer alan posta kartlarında da yer almıştır.

Resim 4.30. 1910'lu yıllara ait posta kartlarında dönem popüler modası Harem pantolon

(http 57)

Zaman içerisinde moda alanında yayılan Osmanlı rüzgarlarının etkisiyle günün her saatinde ve hayatın her alanında sıkça kullanılan harem pantolonlar, kimi zaman yanlarda yırtmaçlar açılarak ortaya çıkarılan bir eteğin altında, kimi zaman ise kürklü bir kaftan tarzı kabanın altında işlemesiyle dikkat çekmektedir.

Resim 4.31. Her alanda tercih edilen ve popüler olan harem pantolon 1911

(a:http 58, b:http 59, c:http60)

Resim 4.31 incelendiğinde; 1910'lu yıllarda Osmanlı giyinme kültürüne ait şalvarın harem pantolon olarak çok farklı şekillerde kombinlendiği görülmektedir. Harem tarzı pantolonların dar kesim tasarlanmış olanları, yırtmaçlı elbise, etek ve mantoların altına giyilirken, bol kesim tasarlanmış olanlarının ise üzeri kapatılma gereği duyulmadan kısa bir ceket veya cepkenle kullanıldığı görülmektedir. Batı tarzı şapkalarla tamamlanan dönemin modasında Osmanlı etkisinin güçlü olarak hissedildiği söylenebilir.

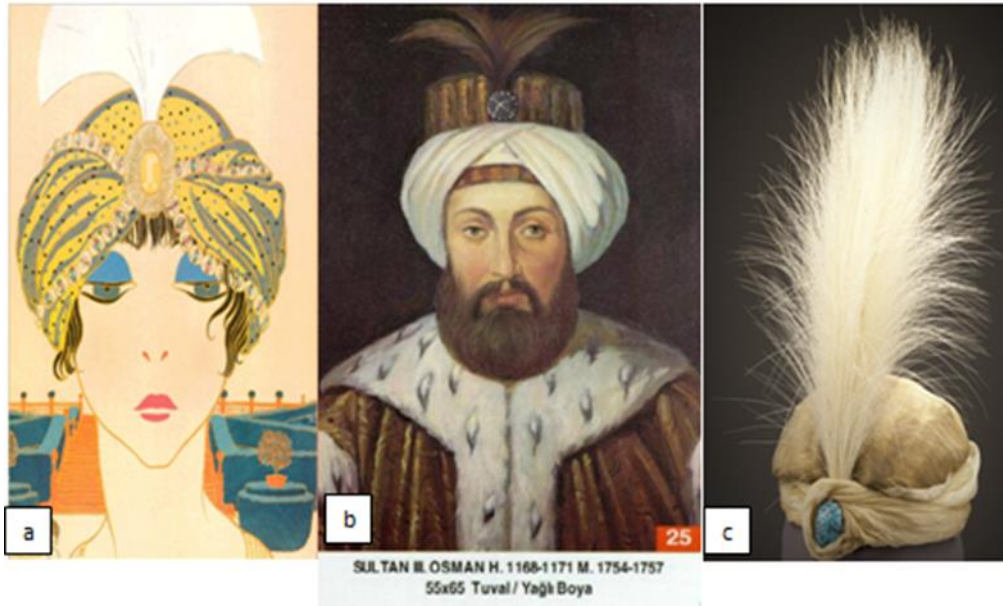

Resim 4.32. 1910'lu yıllarda popüler olan kaftan tarzı giyim

(a:http 61, b:http 62, c:http 63)

Osmanlı'nın buhranlı dönemi bu devletin kültürel zenginliklerine, harem ve saltanat hayatına ait öğelerin Avrupalı kadınların günlük giyimine kadar yansımaya sebep olmuştur. Kokteyllerde ve akşam davetlerinde görülen şaşalı giyim yanı sıra Osmanlı kültürünün gösterişli giyim tarzı, sultan sarıkları işlemeli ceketler, sokaklar da harem esintilerinin yaşanmasına sebep olmuştur.

Resim 4.32 incelendiğinde; bu dönemde saray kültüründe özellikle Padişah ve rütbeli askerlerin giydiği çeşitli desen ve işlemedeki kaftan tarzı ceket ve mantoların bu dönemde yer aldığı görülmektedir. Genellikle aslına benzer şekilde bilekte veya yerlere kadar uzanan kaftan tarzı ceketlerin şal yaka ve biçimce uyumlu geniş kollarla dengelendiği görülmektedir. Bu şık ceketler hemen hemen her dergi ve görselde karşılaşılan ve oldukça popüler olan Türk başlıkları ile birlikte kullanılmıştır.

Resim 4.33. 1910'lu yıllarda kullanılan başlık

(a:http 64, b: http 65 , c:http 66)

1910'lu yıllarda moda dergilerinde yer alan, desenli ve düz kumaşlardan drapelerle farklı şekilde tasarlanan ve her tarzda giyimle günün her saatinde kullanılan başlıklarda, biçiminden süslemesine kadar Osmanlı'nın etkisi birebir gözlenebilmektedir.

Resim 4.34. The Saturday Evening Post dergisi (1910\1911) Amerika

([http 67](http://67), [http 68](http://68), [http 69](http://69))

Resim 4.35. Journal des Dames et des Modes dergisinden dönem giysileri

([http 70](http://70))

Resim 4.35'te, yüzyılın başlarında bel hatlarının yukarı çekilmesiyle gündeme gelen ampir elbiselerin tasarım detaylarında, birlikte kullanılan başlıklarda ve aksesuarlarında Doğu - Batı sentezi ve Osmanlı etkisi açıkça görülebilmektedir. Şemsiye, kürk, başlık, şalvar ve ampir giysi formu bu durumu örneklemektedir.

Resim 4.36. Poiret'in Sultan tarzı kostümleri

(a: [http 71](http://71), b: [http 72](http://72), c: [http 73](http://73))

1900 ile 1910'lu yıllar arasında moda trendlerinde etkin olan oryantalizm, kimi zaman şık bir kaftan, kimi zaman ise günlük bir şıklığın üzerinde Türk başlığı olarak kendini göstermektedir. Dönem modasına bakıldığında resimde de görüldüğü gibi dökümlü üzerinde altın varaklı işlemlerin yer aldığı yer yer kürk ve püskülle süslenmiş, yerlere kadar uzanan görüntüsüyle Osmanlı insanının şaşasına atıfta bulunan bu tarz, çeşitli süslemelerle zenginleştirilmiş başlıklarla tamamlanmıştır. Bir önceki yüzün cendereyi andıran korselerinden kurtulan ve giderek giyimleri sadeleşen kadınlar, Osmanlı'nın moda üzerindeki etkisiyle hem eski şaşadan yoksun kalmamış, hemde dökümlü, rahat çizgisiyle kadınların hareket rahatlığında verdiği için o yıllarda toplumsal olarak benimsenmiş ve kabul görmüştür. Doğu ve Osmanlıya özgü kültürel öğelerin, makro trendler olarak dönem modasını yönlendirmesine, Osmanlı'nın dahil olduğu Balkan savaşlarının önemli etkisinin olduğu düşünülmektedir.

4.1.5 . Trablusgarp ve Balkan savaşlarının etkilerinin moda trendleri ve kadın giyimine yansması

Osmanlı Devleti'nin son yılları art arda yaşanan büyük savaşlarla geçmiştir. Büyük devletin tarih sahnelerine karıştığı son on yıl bir Osmanlı- İtalyan Savaşı olan Trablusgarp Savaşı ile başlamış, Balkan Savaşları, Dünya Savaşları ve Milli mücadele hareketleri ile son bulmuştur. 20. yüzyılın ikinci on yılında yaşanan Trablusgarp ve Balkan Savaşları, Osmanlı Devletinin hem siyasi hem iktisadi hayatını derinden etkilemiştir. 19. yüzyılın

ikinci yarısında, yüzyılın gereği olan sömürgecilik yarışına katılan İtalya için Osmanlı Devletinin merkez topraklarından uzak savunmasız Trablusgarp ve Bingazi toprakları ele geçirilmesi gereken cazip topraklar olarak görülmekteydi (Çolak, 2013: 153).

Osmanlı'nın karışık iç yapısını fırsat bilen İtalya haksız isteklerini bir notayla bildirmiş, büyük devletlerden destek alamayan Osmanlı'nın bu isteklerin tamamını kabul etmemesiyle 29 Eylül 1911'de savaş çıkmıştır. Savaş devam ederken 8 Ekim 1912 yılında Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesiyle Balkan savaşları başlamış, Osmanlı Devleti tüm isteklerine razı olduğu İtalya ile 18 Ekim 1912 tarihinde Uşi antlaşmasını imzalayarak Trablusgarp Savaşına son vermiştir (Çolak, 2013: 154).

Balkanlar siyasi, sosyal ve stratejik açıdan önemli olmasının yanı sıra içinde bulunduğu kargaşa ve ayrışma gerginlikleri ile de Dünya'nın ilgisini çeken bir bölge olmuştur. Bu sebeple Balkanlar, birçok devlet gözünde Avrupa ve Asya arasındaki stratejik önemi olan, sahip olunması gereken bir Osmanlı toprağı olarak görülmektedir. Bu sebeple de Osmanlı'nın parçalanışı ve paylaşılması birçok devletin dış politikasında temel hedef olmuştur ([TASAV] Türk Akademisi Dış Politika Araştırmaları Merkezi Rapor No. 1 // Ekim 2012: 1).

Dünyanın birinci devleti konumunda olan Osmanlı'nın etkilerini kaybetmeye başladığı 19.yüzyıl Balkan devletlerinin Osmanlı'ya karşı ayaklanmaya başladığı dönem olmuştur. Balkan Savaşlarının sebebine bakıldığında bazı antlaşmalar ile Makedonya'nın Bulgaristan sınırı içine katılması, Sırbistan'ın bağımsızlık olarak topraklarını sürekli geliştirmesi, Berlin antlaşmasının Bulgaristan'da yaşattığı hayal kırıklığı, Yunanistan'ın Osmanlı devleti aleyhine toprak elde etme çabaları ve Rusya'nın Balkan Slavlarını kışkırtmaları olarak görmek mümkündür (Arslan, 2008: 12,13).

Türk tarihinin yaşadığı dönüm noktalarından biri olan Balkan Savaşları Dünya geçmişinde görülen en büyük devletlerden olan Osmanlı'nın yıkılışının son aşaması olarak görülmektedir. Bu savaşlar ile başlayan yıkılış I. Dünya Savaşı ile devam etmiş ve kısa süre sonrada büyük devlet tarihin sayfalarına gömülmüştür (TASAV, 2012: 5).

1910'lu yıllarda yaşanan siyasi hesaplaşmalar, Dünyanın gelmiş geçmiş en büyük devletlerinden biri olan Osmanlı'nın girdiği savaşlar, yenilgiler ve tarafların toprak

paylaşımları, olayın muhatabı ülkeleri etkilediği kadar tüm dünya'yı, buna bağlı olarak da modayı etkilemiştir. Özellikle 20. yüzyılda çöküşünü tamamlamak üzere olan Osmanlı Devletinin savaşlar sebebiyle hâkimiyetinin iyiden iye son bulmasıyla ulaşılmaz olan devlet topraklarının işgal edilmesi, dünya'nın Osmanlı kültürünü yakından tanınmasına imkan sağlamıştır. Karmaşık siyasi yapısı ve bu durumun son bulması amacıyla yapılan Meşrutiyet ilanlarıyla toplum ve moda alanında kültürel etkilerinin görüldüğü Osmanlı, Balkan ve Trablusgarp savaşlarıyla var olan etkisini sürdürmeye devam etmiştir.

1900'lü yıllarda Doğu hayranlığıyla modada da yansımaları görülen Oryantalizm etkinliğini arttırmış, dönem modasında Doğu kültürüne ait öğeler görülmeye başlanmıştır. Taş ve tüylerle süslenmiş Türk başlıkları, kaftan tarzı ceketler, şalvar pantolonlar, altın ve gümüş işleme teknikleriyle süslenmiş giyimler, kürk- kumaş kombinleri 10'lu yılların özellikle savaş öncesi Oryantalist modasında yer alan popüler parçalar olmuştur. Bu dönemde Paul Poiret oryantalist tasarımlarıyla, Fesli giyim tarzını aşağılar gözle bakan Avrupalı zengin kadınları saray cariyeleri gibi giydirmeyi başarmıştır. Lame, dore gibi janjanlı renk ve süslemelerin kullanıldığı tasarımlarda ipek, saten, saten krep, ipek saten, kadife, kürk kullanımı dönem havasının yansıtılmasına yardımcı olmuştur.

Resim 4.37. Dönemin Oryantalist modasını yansıtan fotoğraflar

([http 74](#), [http 75](#), [http 76](#))

Resim 4.37. incelendiğinde; Osmanlı sultanlarının kullandığı ve Avrupa modasında ilgi gören başlıkların farklı giysilerle kullanıldığı görülmektedir. Kimi zaman şık bir gece

elbisesiyle, kimi zaman gündüz giyimiyle birlikte kullanılan başlıkların, uzun dönem etkisini sürdürmesi, dönemin modasını şekillendiren makro trendler arasında yer aldığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu dönemde yine aynı etkiyle Osmanlıda dini açıdan önemli olan yeşil tonun yanı sıra bordo ve altın gümüş işlemeli, desenli kumaşların dönem trendlerinde çokça yer aldığı görülmektedir.

Resim 4.38. Farklı yıllara ait Osmanlı esintili giysiler

([http 77](http://77), [http 78](http://78), [http 79](http://79), [http 80](http://80))

Resim 4.38. incelendiğinde, Meşrutiyetin ardından Osmanlı'nın yer aldığı Trablusgarp Savaşı ve Balkan Savaşlarının etkisiyle moda alanındaki harem ve saray esintilerinin I. Dünya Savaşına kadar devam ettiği görülmektedir. Bu kültürel parçalar, daralan eteklerin üzerine giyilen kürk detaylı, belden kuşaklı veya düğmelerle kapama yapılmış ceketler ile kombinlenmiştir. Bir önceki yüzyılın kabarık eteklerinden söz edilmeyen bu dönemde, tüylerle süslü sarık tarzında başlıklar, uzun, dökümlü ve zarif olduğu kadar gösterişli silüete eğilim artmıştır.

Savaşların etkisiyle moda gündeminde yer alan Sultan ve harem kültürü öğeleri esin kaynaklığı görevini dünyanın her bir köşesini kasıp kavuran I. Dünya Savaşının başlangıcına kadar devam etmiş, savaşla birlikte şaşalı trendlerin yerini sadelik almıştır.

4.1.6.I. Dünya Savaşının (1914 -1918) moda trendlerine yansımaları

20. yüzyıl da, birçok bölgesel ve iç savaşların yanı sıra; I. Dünya Savaşı gibi insanlık tarihine damgasını vuran kanlı bir savaş yaşamıştır. Bu savaş psikolojik ve sosyolojik etkilerinin yanı sıra başta ekonomik olmak üzere birçok kısıtlamaları da beraberinde getirmiştir. Uzun süre devam etmesi, can kaybının çok olması ve sosyal hayata etkisinin sınırlı olduğu diğer savaşların aksine I. Dünya Savaşı tarihinin ilk topyekun mücadelesi olarak anılmıştır (Langlois, 2010: 66).

19. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde sonradan sömürgecilik yarışına katılan İtalya ve Almanya ise İngiltere ve Fransa için sahip olunan sömürgelere müdahale edecek bir tehdit konumundadır. Ülkelerin güçlenmek için girdikleri sömürge yarışında yeni devletlerin var olması siyasi dengelerin değişmesine ve yeni dengelerin arayışının yaşanmasına sebep olmuştur. Bozulan dengeler sonucu eski sömürge devletlerinin kendini güvende hissetmek için oluşturdukları İttifak (Almanya, Rusya, İngiltere, Fransa, İtalya) barış ortamı sağlayamamış, bu durum üzerine 28 Temmuz 1914 tarihinde tüm insanlığı ilgilendiren ve kaderlerin değiştiği I. Dünya Savaşı başlamıştır (Çavuş, 2011: 1).

Gerginliklerin hat safhaya çıktığı dönemde 28 Haziran 1914 tarihinde Avusturya – Macaristan Veliahdı'nın bir Sırp tarafında öldürülmesi savaşın bahanesi olarak kabul edilmektedir. 28 Haziran 1914'te Avusturya- Macaristan'ın Sırbistan'a savaş ilan etmesi ardından Almanya ilk olarak Rusya'ya, daha sonra Fransa'ya en son olarak da Belçika'ya savaş ilan etmiştir. 4 Ağustos 1914 yılında İngiltere'nin Almanya'ya resmen savaş ilan etmesi ile Birinci Dünya Savaşı başlamış, Almanya'nın mütareke imzaladığı tarih olan 11 Kasım 1918 tarihine kadar devam etmiştir (Türkkan, 2007: 1,2).

Tüm dünyanın ilgili ya da ilgisiz bir şekilde etkilendiği ve kendini içinde bulduğu bu büyük savaşta Osmanlı Devleti de toprak bütünlüğünün korunması sebebiyle mecburi olarak savaşa dâhil olmuştur. Devletlerin bloklaşmaları içinde kendine yer arayan Osmanlı Devleti kendisi için en az tehdit olarak gördüğü İtilaf devletleri arasında yerini almıştır (Kayısıgün, 2009: 320).

Birinci Dünya Savaşında; Almanya, Osmanlı ve Bulgaristan'dan oluşan İttifak Devletlerine karşı 25 devletten oluşan (Sırbistan, Rusya, Lüksemburg, Fransa, Karadağ,

Japonya, İtalya, San Marino, Portekiz, Romanya, Amerika Birleşik Devletleri, Panama, Siyam, Yunanistan, Küba, Liberya, Çin, Brezilya, Guatemala, Nikaragua, Kostarika, Haiti ve Honduras'tan) itilaf devletleri savaşa katılmıştır. Tüm bu devletlerin yanı sıra Savaş sırasında Arjantin, Danimarka, Habeşistan, Hollanda, İran, İspanya, İsveç, İsviçre, Kolombiya, Meksika, Norveç, Paraguay, Salvador, Şili ve Venezuela ise tarafsızlıklarını korumuşlardır (Türkkan, 2007: 1,2).

Tüm dengeleri değiştiren Birinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkışı, moda sektörü dâhil tüm sanatsal çalışmalar ve aktiviteler sekteye uğramış, ressamlar, yazarlar ve tasarımcılar savaşa çağrılmış veya gönüllü olarak katılmışlardır. Savaş sırasında kimi tasarımcılar orduya hizmet ederken, geride kalanlar ise atölyelerini çok zor şartlarda yürütmeye devam etmiştir. Savaş sebebiyle eğlence sektörü durma noktasına gelmiş, Paris'te gösterimde olan birçok ünlü kabare şehri terk etmek zorunda kalmıştır. Fransa'da ise lüks mekânlarda tuvalet giyip, pahalı takılar takmak yasaklanmıştır (Dereboy, 2012: 195).

Dünya genelinde yaşanan savaş halinin getirdiği mali zorluklar toplumların yaşam tarzlarını zorunlu olarak değiştirmesine sebep olmuştur. Hayati ihtiyaçların bile karşılanamadığı bu zorlu dönemde, dış etkenlerden korunmak için bile elde etmenin zorlaştığı giyim, karneye bağlanmıştır. Zorluklarla elde edilen dönem giyimine bakıldığında eskiye oranla daha az malzeme ve aksesuarın kullanıldığı vücuda oturmayan hareket kolaylığının sağlandığı sade bir giyim hâkim olduğu görülmektedir (Blackman, 2013: 76, 77).

Resim 4.39.I. Dünya Savaşı ile sadeleşen moda trendleri

([http 81](#), [http 82](#), [http 83](#), [http 84](#), [http 85](#), [http 86](#))

Resim 4.39 incelendiğinde; 19. yüzyıla oranla geçen dönemde modanın sadeleştiği etek çap ve boylarının minimum ölçülere indiği, şıklığın bol kumaş ve değerli aksesuarlar yerine ufak ayrıntılarla yansıtıldığı dikkat çekmektedir. Savaşın başlamasıyla bir önceki yüzyılın en belirgin çizgisi olan Oryantalist etkilerinde geri planda kaldığı görülmektedir. Savaşla birlikte aktif vücut hareketleri gerektiren yeni yaşam koşullarına uyumlu tasarlanan koleksiyonların yer aldığı yeni moda trendleri, yolda yürümeyi araba kullanmayı, çalışmayı ve hayatın daha bir çok noktasında rahatca var olmayı mümkün kılmıştır. Bir önceki yüzyıla oranla modadaki sadeleşmenin, moda alanında çığır açan yenileşmenin sonucu olmaktan öte, I. Dünya Savaşının olumsuz koşulları sebebiyle zorunluluktan dolayı hız kazandığı görülmektedir.

Bu dönemde ekonomik nedenlerden dolayı etek boyları gibi kol boylarının da kısaldığı ve daraldığı görülmüş ve genellikle truvakar kol modelleri çokça kullanılmıştır. Savaşın etkileriyle aksesuar vb malzemelerin kullanımının en aza indirilmesi biçim ve kumaş özelliklerini ön plana çıkarmış, yeni tasarımlar iki farklı kumaş kombinleriyle model özelliği kazandırılmaya çalışılmıştır. Zaman zaman bele oturturmak, zaman zaman ise model ayrıntısı katmak amacıyla belde kullanılan kuşak, yaka ve kol ucunda da kullanılarak modeli tamamlayıcı bir denge oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bileğe doğru daralarak inen etek ve elbiseler içinde hareket kolaylığı sağlanması amacıyla düğme ile süslenmiş ve ya acık bırakılmış yırtmaçlar ile rahatlatılmıştır (Resim 4.39.).

Resim 4.40. Savaş sırasında ağır işler yapan kadınların aynı zamanda da dönem modasını oluşturan giyimleri

Ağır kayıpların yaşandığı savaş boyunca cephede savaşmaya giden erkeklerin işleri geride hayatın tüm yükünü sırtlamak zorunda kalan kadınlara kalmıştır. Endüstriyel alanda erkeklerden boşalan yerleri doldurmak zorunda kalan kadınlar giyim açısından da bu ağır işlere uygun kıyafetlere ihtiyaç duymuşlardır. Savaşa giden erkeklerin yerine her türlü ağır işi yapmak zorunda kalan kadınlar, erkek tulumları, gömlek, kasket ve pantolonları giymişlerdir (Blackman, 2013: 76, 77).

Resim 4.41.1914-1918 yılları arasında savaş sebebiyle ağır şartlarda çalışan kadınlar

(a: http 88, b,c, e: http 89, d: http 90)

Savaş süresince birçok kadın yıllardır tek işi olan ev işi yapmayı bırakarak çalışma hayatına başlamıştır. Bir çok kadın savaşa giden erkeklerin yerine tramvay şoförlüğü, idari görevler, bilet ücretleri toplama, yol yapımı, araba tamirciliği, savaş mühimmatı yapımı, postacılık ve hemşirelik gibi daha birçok meslek grubunda görev almıştır. Ayrıca Deniz kuvvetlerinde asker olarak da yer almışlardır. Yaşam koşulları yeni bir moda yaratacak trendleri de oluşturmaya başlamıştı, çünkü kadının üstlendiği işler bunu gerektiriyordu.

Savaşın etkileriyle dönem modasında; askeri üniforma tarzında takımlar, apoletler, pirinç düğmeler, kep ve kürk miğferler çokça kullanılmıştır. Ayrıca geçmiş dönemin renkliliğinden eser kalmamış, kullanılan renkler genel olarak keri belli etmeyen koyu tonlar olmuştur. İş hayatına atılan kadınların kısıtlı imkânlar içerisinde olan hayatını

kolaylaştırmak amaçlı kısa kesim saç ve erkeksi giyim tarzı moda trendlerinde yerini almıştır. Erkek giyiminde ise askeri üniforma giymek en iyi sıklık olarak görülmüştür (Berkkam, 2009: 125) (Resim 4. 41.).

Resim 4.42. Üniforma tarzı dönem modası

([http 91](#), [http 92](#), [http 93](#))

Savaşta ağır kayıpların yaşanması nedeniyle erkek nüfusu azalmış ve Batı Avrupa'da kadınlar arasında eşcinselliğin artması giyim alışkanlıklarının değişmesine sebep olmuş, kadın giyiminde erkeksi çizgiler taşıyan Alagarson adı verilen tarz moda olmuştur. Bu tarzla saçlar kısalmış, enseler ortaya çıkmış, göğüs ve sırt bölgeleri kapanırken kol ve giysi boylarında kısalma olmuştur (Terlikli, 2013: 81).

Resim 4.43. Çalışırken üniforma haline gelen bahçıvan pantolonlar

([http 94](#), [http 95](#))

1910'lu yıllarda her iş alanında görülebilen kadınların salopet pantolon ve gömlekten oluşan, erkeklere özgü iş giysileri içinde görmek mümkündür (Resim 4. 43.).

Savaş öncesi dönemde kadınların pantolon ve kısa saç gibi erkeksi görüntülerde olması tepki alırken savaşın zor şartlarının yaşandığı bu dönemde bu tarz giyimin kullanışlı olması bakımından teşvik ediliyordu. İngiliz kadınlar erkek üniformasının ceket, kravat ve kepiyle giydikleri uzun eteklerini kombinlemiş ve silahlı kuvvetlerde hizmet vermişler. Savaş gereçlerini üreten birçok fabrikada kadınlar çalışmıştır. Bu işleri yapan kadınlar branda bezinden bir pantolon ve iş önlüğü olarak kullanılan tunikten oluşmaktadır. "Ofis işi yapan kadınların, erkek takım elbiseleri ve gömleklerinin feminize versiyonlarını giymeleri bu dönemde hemen hemen standart hale gelmiştir" (Gerçek, 2006: 74).

Resim 4.44. Savaşın etkisiyle değişen moda giyimlerden örnekler

(http 96, http 97)

Resim 4.44. incelendiğinde; ekonomik sebeplerle kumas ve malzeme harcamalarının dikkate alındığı bu dönemde düz, abartıdan uzak az malzemenin kullanıldığı vücut hatlarının belirsizleştirildiği tasarımlar ön plana çıktığı görülmektedir. Savaşla çalışma hayatına adım atan bir çok kadının rahatlıkla tercih edebileceği, ayak bileğinin görünmesini sağlayan kloş etekler, tek parçanın kullanışlılığından yararlanan erkek veya şal yakalı düm düz aşağı dökülen, manşet kullanmayarak düğme kullanımından tasarrufun sağlandığı, uzun kollu elbiseler, vücuda oturmayan kurvaze kapamalar moda trendlerinde yer alan popüler parçalardan olmuştur. Ayrıca etek ve kol uçlarında kullanılan ince bordürler, ayrıntıdan uzak, düz çizgiye sahip giysiler için minimal bir şıklık sağlama imkanı vermektedir.

Bu dönemde çalışan kadınlar saçlarını kısacık kestirmiş, kep vb. benzeri ufak şapkaların içine gizlemiştir. Dönem modasında kısa sac ve küçük şapkalar popüler olmuştur. Giysi ve tamamlayıcılarının savaş öncesine göre en minimum ölçülerde görülmesi, bu durumun aksesuarlara da yansiyarak daha sade olan dönem modasını yaratması, savaşın ekonomik sonuçlarının moda trendlerine yansımaları olarak görülmektedir.

Resim 4.45. Vücut hatlarının belli olmadığı daha çok dış etkilerden korunmak için tasarlanmış ceket modeli Vogue (Ağustos sayısı 1918)

(http 98)

Savaşın tüm yaşam alanlarına nüfuz edişi askeri üniformalarında moda trendlerinde yer almasına sebep olmuştur. Resim 4. 45. incelendiğinde; dönem modasında yer alan özellikle iki parçadan oluşan etek ceket takımların üniformalarla benzeştiği görülmektedir. Toplum içerisinde öne çıkma ve beğenilme arzusundan öte korunma ve yaşam koşullarına uyum sağlamanın ön planda olduğu tarzın hakim olduğu görülmektedir. Genel olarak hakim olan bu tarzda savaş dönemi modası bol aksesuar ve süsten uzak sade bir kaç dikiş ayrıntısıyla detaylandırılmış giyim parçaları yer almaktadır. Bu dönemde; dış etkenlerden korunmak amaçlı yakanın tamamen kapatıldığı hakim yakalı, belde sade bir kuşağın yer aldığı, oldukça düz ve ayrıntısız ceketler, ağır işlerde rahat harekete imkan sağlayan pantolonlar,

formsuz boydan elbiseler, bilekle diz arasında konumlandırılmış etek boyları, yumurta topuklu, bilekte botlar ve sade şapkalar tercih edilmiştir.

Resim 4.46. Savaşın etkisiyle üniforma tarzı giyim

([http 99](http://99), [http 100](http://100), [http 101](http://101))

Dönemin havasına en uygun ve popüler moda giyimi olan üniforma tarzı ceket, manto ve takımlar savaşın etkilerini açıkça gösteren parçalardan olmuştur. Beş yıllık dönemde bu çizginin devam ettiği, zor şartlarda yaşam mücadelesi veren kadınların resmi bir hava yansıtan bu giyim parçalarını tercih ettiği görülmektedir (Resim 4.46.).

Resim 4.47. Dönem modasını yansıtan sade ceket ve etek kombinleri

(1913: [http 102](http://102), 1915: [http 103](http://103), 1917: [http 104](http://104))

Resim 4.48. Üniorma tarzı giyim

(http 105, http 106)

Resim 4.49. Dönem magazin dergilerinden örnekler

(1915) The Ladies Magazine: http 107, (1917) The Ladies Magazine: http 108, (1918) Elite Styles Magazine: http 109

Resim 4.49. incelendiğinde; savaş modasının dönemin ünlü moda dergilerinin farklı yıllardaki sayılarında yer aldığı görülmektedir. Sade ve şık takımların savaş boyunca dergi kapaklarını süslediği bu dönemde daha maskülen bir tarzın benimsendiği çok renklilikten uzak, gri, siyah, laçivert, asker yeşili gibi koyu renkli takımların popüler hale geldiği

görülmektedir. Maliyeti arttırıcı aksesuarların kullanılmaktan kaçınıldığı bu dönemde, süsten uzak, sade, boyut olarak ufalan şapkaların aksesuar olarak ön plana çıktığı görülmektedir.

4.1.7. 1917 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları

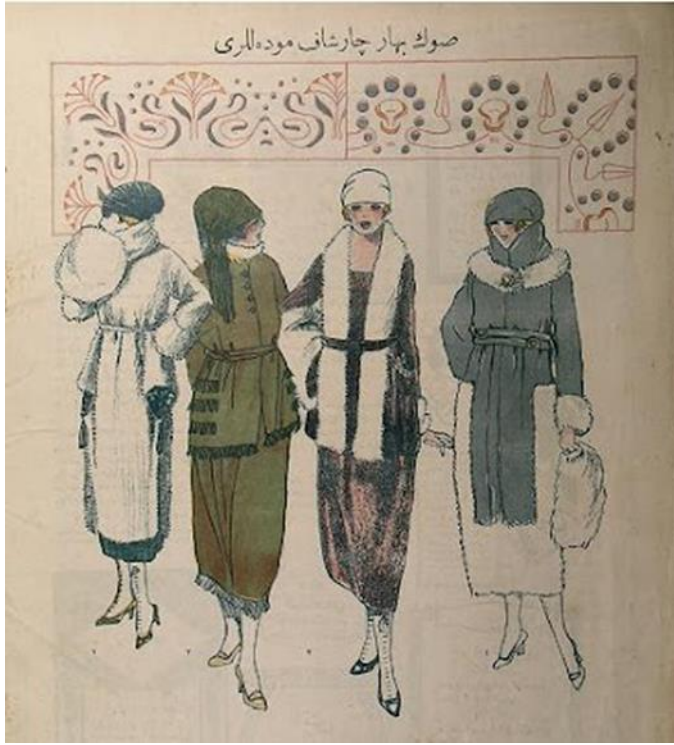
Rus İmparatorluğu, 20. yüzyılın başında çok milletli bir devlet olması, onun İngiliz, Fransız, Belçika ve Hollanda emperyalizminden ayrılarak Osmanlı İmparatorluğu ile benzer bir devlet yapısına sahip olmasına sebep olmuştur. İngiltere, Hollanda, Fransa ve Belçika emperyalizmi, sömürgelerinin maddi manevi varlıklarının ele geçirilmesi ve planlı bir sistemle, kendi ülkelerinin tüm sosyal tabakalarının yaşam standartlarını yükseltmekte kullanıyordu. Rusya ise böyle bir ekonomik varlığa sahip değildi (Koç, 2007: 1).

Emperyalist ülkelerin Dünyayı kendi menfaatleri doğrultusunda paylaşmak için başlattıkları I. Dünya Savaşı, 1917 yılına gelindiğinde yeni topraklar elde etmek için savaşa giren Rusya'nın ekonomisinde ağır zararlar yaşatmış ve ülkenin zor duruma düşmesine sebep olmuştur. Savaştan başarısızlıkla ayrılan Rusya ekonomik olarak girdiği derin buhran ülkenin her tarafından halkın sokaklara dökülerek büyük grevlere başlamasına sebep olmuştur. Yaşanan grev dalgası ile halk, savaşın hızla son bulmasını talep etmiş, fakat hükümet buna tepkisiz kalmıştır. Hükümet siyasi iktidar savaşında iken halk ekonomik sıkıntılar ile boğuşuyordu. 1917 yılında 170 bin işçi işsiz kalmış, buğday vb. fiyatlarını arttıran burjuvalar ülkede suni ekmek kıtlığı yaratıyordu (Sadıkov, 2010: 102, 118).

Yiyecek, içecek ve giyim bulamayan halk ayaklanmaya başlamış ve çarlığın yıkılması gerektiğini savunan bir tavır sergilemiştir. Yaşanan tüm gelişmeler sonucunda 1917 yılında Devrim patlak vermiş, Çarlığın yıkılmış, Rusya savaştan çekilmiştir. 1917 yılında yaşanan Rus Devrimi Çarlık rejiminin yıkılıp, Sovyet birliğinin kurulmasıyla sonuçlanmış önemli bir derimdir. Yıkılan Çarlık yönetimi yerine siyasi yürütme geçici hükümete devredilmiş, bu durum ülke içerisinde karmaşanın ve belirsizliğin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu karmaşık dönem beraberinde birçok isyan ve çatışmayı getirmiş, aynı yılın ekim ayında ikinci bir devrim yaşanmıştır. Lenin önderliğindeki Bolşevik parti ve işçi Sovyetler geçici

hükümeti devirerek yerine Bolşevik/ Hükümeti kurmuştur (Kodaman, 2007: 66; Kumğanbayev ve Karajan, 2012: 143).

1900'lü yıllarda yaşanan Rus Devrim'i sırasında milyonlarca insanın sokaklara dökülmesi ve harekete geçmesi dünyada geniş yankılar bırakmıştır. Devrimin etkileri bir çok alanda olduğu gibi moda sektöründe de görülmüş, Rusya'nın soğuk ve sert kışları sebebiyle giyim kültürüne yerleşmiş olan kürk, bu dönemde devrim etkisiyle moda trendlerine popüler olmuştur. Yüzün yarısını ve boyunu tamamen kapatan, hakim yakalı, tamamında yada yaka, kol ve ya etek ucunda kürk kullanılan Rus tarzı ceket ve mantolar moda trendlerinde yerini almıştır. Bu tarz giyimler aynı tonlarda kürk manşon ve düğmeli deri botlar ve Rus başlığı ile kombinlendiği görülmektedir (Resim 4.50.).

Resim 4.50.1918-1924 yılları arasında moda trendlerinde yer alan Rus başı modası

(http 110)

1918'de büyük imkânsızlıklar içinde, zor durumdaki İstanbul'a yerleşen "Romanof Rusları şapkasızlıktan başlarına tül sarmaya başlayınca bu, İstanbul kadınının imdadına yetişmiştir. Rus başı denenen moda çabukça yayılarak, artık her türlü elbise ile başlarına böyle bir eşarp sararak sokağa çıkmak moda olmuştur" (MEGEP, 2008: 37) .

Resim 4.51. Rus tarzı giyim 1917

([http 111](http://111), [http112](http://112), [http 113](http://113))

Resim 4.51. incelendiğinde; geometrik desenlerin bazı giyim parçalarının tamamını da bazılarında ise kupa, yaka ve etek ucu gibi ayrıntılarda kullanıldığı görülmektedir. Devrim döneminde savaş etkisiyle düzleşen silüet, belirsizleşen vücut formu devam etmiş, bu ek olarak etekler pilili ve hafif büzgülerle hacim kazanmıştır. Rus tarzı dönem moda parçaları şık tasarımlı Rus kalpağının revize edilmiş tasarım şapkalarıyla kombinlenmiştir. Bu yıllarda da onlu yılların başında olduğu gibi etek boyları (diz ile ayak bileği arasında) sabit kalmış, bel hattının korunduğu giyimler bu hattın belirginleşmesine yardımcı olan kendi kumaşından kuşak ile toparlanmıştır. Yanı sıra boyunu tamamen gizleyen geniş hacimli kürk hakim yakalar, erkek, şal ve yakalar bu dönemin çokça kullanılan önemli giyim çizgilerinden olduğu görülmektedir (Resim 4.52.).

Resim 4.52. Hakim yakalı bilek hizasında biten düz Rus tarzı manto modelleri

([http 114](http://114), [http 115](http://115), [http 116](http://116), [http 117](http://117))

Özellikle yirmili yılların ilk beş yılını kapsayan moda, devrimden kaçarak Paris'e gelen 150,000 Rus'un izlerini taşımaktadır. Küçük yaştan itibaren kültürleri gereği nakış işlemeyi bilen Rus kadınların yaklaşık yarısı Paris'te moda evi açmış, diğer yarısı ise var olan moda evlerinde çalışmaya başlamıştır. Rus kültüründen gelen bu kadınların geçimleri için birçok sektör yanı sıra moda sektöründe de yer alması kendi kültürlerine ait motif, renk ve kesimlerin dönem modasına yansımaya sebep olmuştur. Rus kültürüne ve geleneksel giyimine ait bazı öğelerin etkin olduğu dönem modasında kumaş ile kürk kullanımı ve özellikle Rusların geleneksel saç bantları moda da yerini almıştır. Moda trendleri üzerindeki bu Rus etkisi 20'li yılların ortalarına kadar devam etmiştir (http118: Erişim Trh. 10.10.15, 22:27).

Resim 4.53.Dönemin ünlü dergilerinde Rus tarzı giyim

(119, http 120, http 121)

1917 yılında meydana gelen Rus Devrim'i ağır kayıpların yaşandığı Birinci Dünya Savaşı gibi moda trendlerinin şekillenmesinde önemli bir faktör olmuştur. Devrim ile sokaklara dökülen büyük halk kitleleri, devrimin etki ve yaygınlığını arttırmış ve gözlerin Rusya'ya çevrilmesine sebep olmuştur. Siyasi gündemi meşgul eden Rusya, aynı etkiyi moda alanında da göstermiştir. Bağcıklı botlar, dökümlü kürk manto ve kabanların, yaka, kol ve etek ucunda kullanılan çeşitli kürk bordurlu giyimlerin, manşon ve Rus kalpaklarının dönemin ünlü moda dergilerinde kapak kombini oluşturmuş olması devrimin moda trendlerine ne derece yansıdığına kanıtı olmuştur (Resim 4.53., 4.54., 4.55.).

Resim 4.54.1917 Delineator ve1918 Rosemaryve Vogue moda dergilerinden sayfalar

(Mimar Sinan Üniversite Kütüphanesi Vogue, <http> 122)

Resim 4.55.Vogue dergisi 1918 yılı dergi kapağında Rus esintisi

(<http> 123, <http> 124)

Ekim Devrimini takip eden yıllarda 20. yüzyılda yaşanan gerginliklerin bıraktığı ağır yıkıntılar sonucunda tekstil sektörü çökme durumundadır. Dağınık yapıdaki üretim çok eski yöntem ve teknolojiyle gerçekleşmektedir. Devrim'in sanayileşmeye verdiği önem kapsamında 20'li yıllarda sektördeki düzensizliği gidermek ve yeni düzene kavuşan

Rusya'ya kıyafet üretmek için komiteler kurulmuştur. Konstrüktivizm akımını benimseyen devrimsel düşünce sanatçılardan işçilerin gündelik hayata ve çalıştıkları iş ortamlarına uyumlu süs ve abartıdan arınmış burjuvazi değerlerinden temizlenmiş kıyafetler tasarlanması istenmiştir. Akımın moda anlayışına bakıldığında giysiler kiri saklayacak renklerde, beden hareketlerini kısıtlamayacak rahatlıkta ergonomik yapıda olmalıdır (Özüdoğru, 2011: 232; Fogg, 2014: 235). Öncelikle Sovyet ülkelerine daha sonra diğer ülkelere yayılan bu akım etkileri moda üzerinde de kendisini göstermiştir. Dönem modası incelendiğinde geometrik desenlerin yer aldığı hareket kolaylığı sağlayan sade giyim parçalarının ön plana çıktığı görülmektedir. 20. yüzyılın ilk yıllarıyla başlayan sadeleşme akımı bu akımla desteklenmiştir.

Resim 4.56. Konstrüktivizm akımını yansıtan giyim 1923

(a: <http://125>, b: <http://126>, c: <http://127>, d: <http://128>)

Konstrüktivizm akımının yansıtıldığı sade ve kullanışlı giyim tarzının moda trendlerinde mikro ölçüde yer aldığı görülmektedir . Kısa süreyi kapayan, yaygın olmasada yer alan bu tarz, Resim 4.56 incelendiğinde; üst bedende genişleyen silüetilin etek ucunda daralarak daha çok fiçı biçimli silüete dönüştüğü dikkati çekmektedir. Rahatlığın ön planda tutulduğu bu tarzda özellikle raglan kollu ceket ve elbiselerin tercih edildiği görülmektedir. Çok fazla dikiş detayı verilmeyen sadeleşin ön plana çıktığı bu giyimlerde, geometrik desenlerin renk ton farklılıklarıyla model verilmeye çalışıldığı görülmektedir.

4.2. 1920-1939 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri

1920'li yıllar özellikle ekonomi açısından çok iyi bir gidişatın yaşandığı yıllar olmuştur. Birinci Dünya Savaşının acılarını geride bırakan ve ekonomisinde yeniden yapılanmaya giden Amerika'da teknoloji ve buna bağlı olarak da üretim alanında büyük bir patlama yaşanmaktaydı. Otomotivden enerjiye kadar hayatın her türlü alanında sayısız buluşların yaşandığı bu yıllarda, sanayiciler elde ettikleri kazançları yeni fabrikalara, üretim için gerekli yeni makinelere ve yeni iş gücüne yatırıyorlardı.

Ücretlerin artmış olması tüketiminde artmasına sebep olmuştur. Dönemin hızlı gelişimi sayesinde elektrik ve radyo birçok eve de yerini almıştır. 1920'li yıllar, iyi gidişatın getirdiği güven ortamıyla, Amerikalıların değişen yaşam biçimini yansıttığı için bu yıllar "Kükreyen Yirmiler" olarak anılmıştır (Demirdizen, 2011: 1-3). Amerika bu dönemde danslarıyla renkli yaşamıyla Avrupa modasını da etkisi altına almıştır. Eski dansların yerini fokstrob ve çarliston dansı almış, modacılar ise bu danslara uygun giyimleri tasarlayarak moda trendlerine kazandırmışlardır (Resim 4.57.) (İşbilen, 1995: 28).

Resim 4.57. 20'li yıllarda Çarliston ve Fokstrob dansına uygun dönem modasını yansıtan elbise örnekleri

([http 129](http://129), [http 130](http://130), [http 131](http://131))

Yaşanan gelişmeler moda dünyasını da etkilemiş 'Kükreyen 20'ler' teması modada da yerini almıştır. Kısa süre etkisi süren boncuklu pullu gece kıyafetleri Kükreyen 20'lerin vazgeçilmez simgesi haline gelmiştir. Savaş sırasında kısalan etekler bu dönemde tekrar uzamaya başlamıştır. Dönem modasını yansıtan yeni payetli kolsuz elbiseler kadınların tıraş aletlerine ve deodorantlara daha çok para harcamasına neden olmuştur. 20'li yılların başına denk gelen birkaç yıl boyunca saçaklı pul ve boncuklarla süslü ışıltılı elbiseler, etek uçlarında sivri düşüşler, taş ve tüylerle süslenmiş saç bantları moda olmuştur (Resim 4.58, Resim 4.59) (Kindersley, 2013: 256).

Resim 4.58. 20'li yıllarda popüler olan pul ve payetli elbise modelleri

(a: [http 132](http://132), b: [http133](http://133), c: [http 134](http://134), d: [http 135](http://135), e: [http 136](http://136))

Resim 4.59. Etek uçları tüy ve taşlarla süslenmiş elbise modelleri

([http 137](http://137), [http 138](http://138))

Resim 4.60. 20'li yılların genel giyim çizgisi

(http 139)

4.2.1.1929 Ekonomik krizi ve krizin etkilediği moda

Dünyanın birçok alanında ve farklı zamanlarda meydana gelen ekonomik krizler, gelişen ve modernleşen dünyada, küreselleşmenin yaşanmasıyla yayılmakta ve tarih içerisinde önemli ve toplum hayatını etkileyen bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle 20. yüzyılla iletişim ve ulaşım başta olmak üzere her alanda hız kazanan teknolojik ilerlemeler sayesinde piyasalar arasındaki iletişim ve etkileşim artmış, bu nedenle şiddetli etkisi artan ekonomik bunalımlar, dünya ekonomilerinin yaşadığı büyük bir sorun olarak geçmişten günümüze mevcudiyetini devam ettirmiştir (Duman, 2011: 76).

Kriz öncesi döneme bakıldığında, I. Dünya savaşının en büyük sömürgecilerinden biri olan İngiltere, ekonomik dengelerini bozmuş, bu durum ihracatın azalmasına ve borçlanmaya sebep olmuştur. Bu dönemde Almanya İngiltere'yle benzer bir kader yaşamış, ödemek zorunda kaldığı tazminatlar sebebiyle ekonomisi durma noktasına gelmiştir. ABD ise zor dönemlerden geçen ülkelere nazaran istikrarı yakalamış, teknolojisinde ve üretiminde patlamalar yaşanmıştır. Otomotivden enerjiye kadar her alanda her geçen gün yeni buluşların duyulmasıyla artan refah düzeyi sayesinde yeni fabrikaların açılmasına, üretimin ve tüketimin artmasına sebep olmaktadır (http 140, Erişim trh. 21.08.2015, 22: 27).

1910'lu yıllarda yaşanan Dünya Savaşı sonrasında üretim hızındaki büyük yükselişin, 20'li yılların sonunda meydana gelen buhranla birleşmesi, fiyatların da düşmesine sebep olmuştur. Kötü gidişat içinde güçlü konumdaki ABD'nin alacaklarını tahsil edememesi; New York Borsası'nın çökmesine sebep olmuştur (Durak, 2006: 13) .

1929 yılında başlayıp, 10 yıl süre ile devam eden ve dünyanın hemen hemen her yerini etkisiyle kasıp kavuran kriz, " kapitalizmin insanlığa yaşattığı en büyük kriz olmuştur." Yaygınlığı, etkilediği alan ve devam süresi düşünülürse bu kriz modern dünyanın en ağır ekonomik bunalımı olmuştur. Öncelikle piyasalarda görülen büyük kriz, kısa sürede sektörlere yansımış ve hayatı felç etmiştir (Demirdizen, 2011: 3).

1920'li yılların sonunda ABD'de başta New York borsaları olmak üzere birçok önemli menkul kıymetler borsalarının çöküşüyle başlayan daha sonrasında tarım, hizmet ve sanayi sektörlerine de sıçrayarak derin etkiler bırakan kriz, 1930'lu yıllarda başta Avrupa olmak üzere tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Büyük bölümünün sanayisi gelişmiş ülkelerde olmak üzere dünya genelinde 50 milyonu aşkın insanın aç ve işsiz kalmasına, dünyanın toplan ticaretinin % 70, dünyanın toplam üretiminin % 40 civarında azalmasına sebep olması ve II. Dünya savaşına kadar etkilerinin devam etmesinden dolayı tarihe adını Büyük Buhran olarak kazımıştır (Ayvalı, 2014: Erişim 20.06.16 01:16). Birinci Dünya Savaşının sonuçlarından biri, İkinci Dünya Savaşının ise nedenlerinden biri olarak gösterilmesinin Ekonomik kriz, tüm bunların yanı sıra Avrupa'daki Faşist yönetimlerin güç kazanmasında önemli bir faktör olarak görülmektedir (Durak, 2006: 13).

Birçok kişi tarafından Kara Salı olarak anılan 29 Ekim 1929'da meydana gelen Borsaların çöküşü, Ekim ayından sadece iki ay sonra hissedarların 40 milyar dolardan fazla bir mevtada zarara uğramasına sebep olmuştur. 1930'lu yıllar boyunca 9000 banka iflas etmiş, banka varlıklarının sigorta kapsamında olmaması, insanların birikimlerini kaybetmesine sebep olmuştur. Geride kalan bankalar ise mevcut durumun zorluğundan dolayı kendilerini garantiye alma gerekçesiyle borç vermekten kaçınmıştır. Bu durum alım gücünü yok denecek kadar alt seviyelere düşürmüştür. Borsa'nın çöküşü ve ekonominin yarınının karanlık olması gelir gruplarının bu belirsizlik sebebiyle alımı durdurması, üretim ve istihdamın azalmasına yol açmıştır. İşsiz kalan halk aldığı ürünlerin taksitini ödeyememiş, parası ödenmeyen ürünler geri alınmıştır (Duman, 2011: 79).

Kriz sebebiyle yaşanan ekonomik sıkıntılarla iç içe bu dönemde Fransız tasarımcıların ithalat ve ihracatları durma noktasına gelmiş, alınan siparişler iptal edilmeye başlanmıştır. Siparişlerin iptali ve talebin azalması, bazı küçük moda evlerinin ve şapka dükkânlarının kapanmasına sebep olmuştur. Bu dönemde yaşanan buhran sebebiyle insanların modaya ayırdıkları zaman ve para kısıtlanmıştır. Maddi zorlukların yansıdığı moda da kriz

etkileriyle daha az kumaş ve malzeme gerektiren sade, formsuz aşağı doğru dökülen çizgiler tercih edilmiştir (Dereboy, 2012: 227).

Resim 4.61. 30'lu yılların sade giyim tarzı

([http 141](#), [http 142](#) , [http 143](#), [http 144](#))

30'lu yıllara 20'lerin sonunda tüm dünyayı etkileyen ve on yıllık periyot boyunca da etkisi devam eden, Wall Street'in büyük çöküşüyle ortaya çıkan zorlukların ve kısıtlamaların moda da yarattığı etkilerle başlamış, 20'lerin uçuş uçuş hareketli modası yerini ciddiyete bırakmıştır. Karamsar günlerin ve yokluğun yaşandığı bu süreçte kadınlar keskin hatların yer aldığı moda tarzını benimsemiştir. Bu sert tarzı bir miktar yumuşatan ise yaka ve kollara hareket kazandıran kürk detayları olmuştur (Resim 4. 62).

Resim 4.62. Moda Albümü sonbahar 1936 sayısında dönem modası

Moda Albümü sonbahar 1936 1. Basım no:8

30'lu yıllarda dikkat çeken ciddi görünümü destekleyen tayyörlerin moda sahnesinde çokça yer aldığı görülmüştür. Sert hatlara sahip özellikle sivri düşüslü yakalar, tezatlık oluşturacak zıt renkte klapalar, trençkotlar üzerinde kol ve manşetlerde yer alan keskin çizgiler dönem moda özellikleri arasında yer almaktadır. Bozulan ekonomi sebebiyle sadeleşen giyimin kesim ve dikim teknikleriyle hareketlendirildiği görülmektedir. Hareketlilik adına çizgili ve kareli yünlü kumaşların kullanıldığı modellerde cep, yaka, manşet ve klapa gibi giysi ayrıntılarında ters düz yapılmıştır. Özellikle puantiyeli, kareli ve çizgili kumaşların, yün astragan kürklü kumaş cinslerinin tercih edildiği trend giyim tarzı, küçük şapkalar, ayağı saran topuklu babet benzeri ayakkabılar ile kombinleniyordu. Bu dönemde mavi üzerine beyaz, sarı üzerine siyah puantiyeler, pas rengi, çikolata rengi, lacivert ve krem tonlar çokça görülen renkler olmuştur.

Resim 4.63. Dönem modasını yansıtan kareli, puantiyeli giyimler

(a : [http 145](http://145), b : [http 146](http://146), c : (Vogue 1934 Mart sayısı) Mimar Sinan Üniversite kütüphanesi Vogue elektronik arşivinden temin edilmiştir)

Bu dönemde giyimi tamamlayan genelde deriden yapılmış kemerler, yuvarlak burunlu, alçak topuklu, bilekte biten Oxford ayakkabılarda oldukça popüler olmuştur. Ayrıca şapkaların içinde kalan kısa saçlar buhran döneminde popüler moda görünüş olmuştur (Resim 4.63., 4. 64.).

Resim 4.64.1920'lı yıllarda şapkaların içine gizlenen kısa saçlar

(http 147)

1929 yılında yaşanan ekonomik krizin sebep olduğu işsizlik kargaşa ve belirsizliklere bağlı olarak moda olan şık ve pahalı giysilere ulaşamayan orta gelir düzeyindeki kadınlar dikiş makinesi ile ihtiyacı olan giysi dikimine geri döndüler. 20'li yılların sonunda özellikle 1929 yılında borsaların çöküşü sonucunda el örgüsü yeniden moda oldu. Bir önceki dönemdeki makineleşme ardından yaşanan ekonomik sıkıntı, tığ ve şişle örülen el örgüsü kazaklar rengârenk süs motifler ve örgü şapkalar bu dönemde moda olmasını sağlamıştır (Resim 4. 65). Elde yapma çiçekler, Fransız düğmeleri, elde sarma nakışlar ve kurdele nakış ile yapılmış püsküller dönem modasında buhranın bir sonucu olarak popüler hale geldiler. Özellikle 1925 yılında piyasaya sürülen Latex, 20'lerin sonuna gelindiğinde popüler olan trikonun esnek bir yapı kazanmasını sağlamıştır. Gecede giyilebilen hafif örgü kazaklar bu dönemde oldukça fazla popüler olmuştur (Fogg, 2014: 258).

Resim 4.65. 30'lu yıllarda moda el örmeleri

(a:http 148, b:http 149, c: http 150)

Ekonomik buhranın oluşturduğu kısıtlar sonucu, el örgüsü modeller ve el işçiliği moda trendlerinde tercih edilen popüler moda parçaları haline gelmiştir. Resim 4. 65; incelendiğinde bu dönemde tercih edilen el örmesi elbiselerin dizin hemen altında bittiği, genellikle kısa karpuz veya truvakar kol olarak tasarlandığı görülmektedir. Yanı sıra belde kullanılan ince ve zarif bir kemerle tek düzeliğin değiştirilmeye çalışıldığı, eldiven ve sade bir şapkayla sade kombinin detaylandırıldığı göze çarpmaktadır. 20'li yılların aksine, ekonomik sıkıntıların sadeleştirdiği giyim biçimini benimseyen ve birebir yansıtan bu örme parçalar da; yakasız düz bluzler, iki parçalı ceket etek takımlar, bebe yakalar, ön kapamada ön ortada oval yaka acıklığı ve kapamayı sağlayan örgü bağcıklar moda olmuştur. Ayrıca fazla malzeme kullanımını engel olan ufak düz el çantalarında dönem atmosferine uyum sağlayan parçalardan olmuştur.

Dönem modasında buhranın kısıtları sebebiyle popüler olan el örmesi giyim parçaları ve öne çıkan el işçiliği bu yıllarda yayınlanan magazin dergilerinde yer almıştır. Yanı sıra bu örgülerin yer aldığı örgü dergileride popülerlik kazanmıştır (Resim 4. 66.).

Resim 4.66.Dönem magazin dergilerinde örgü modası görselleri

(1936: <http> 151, 1937: <http> 152 , 1937: <http> 153)

20'li yıllarda belirsizleşen kadın vücut hatları 30'lu yıllarla birlikte daha belirgin hale gelmeye başlamıştır (Pamuk, 2009: 18). Vücuda oturan iki renkli el yapımı takımlar, pilili pırıltılı ya da düz kumaştan yapılan kombinler üzerine dantel ya da farklı kumaşlardan boyun bağları takılmış ve bu kombinler şık şapkalarla tamamlanmıştır (Berkkam, 2009: 134). Dönem giyimine bakıldığında özellikle dirsek üstünde kalan lastikli bantla toplanmış

kollar, yakada fiyonk detayları, alçak topuklu yuvarlak burun ayakkabılar ve dizin hemen altında biten etek boyları moda trendlerinde sıklıkla görülmektedir.

Resim 4.67.30'lu yılların modasını yansıtan giyim örnekleri

(1930'lu yıllar: [http 154](http://154), [http 155](http://155), 1932: [http 156](http://156), 1934: [http 157](http://157))

20'li yıllarda belirsizleşen bel çizgisi tekrar ait olduğu yere 30'lu yıllar ile gelmiş, bel hattı genellikle ince bir kemerle vurgulanmıştır. Etekler ise kalçayı sıkıca saran aşağı doğru can şeklinde açılan bir biçim kazanmıştır. Buhranın etkilerini psikolojik olarak azaltmak isteyen moda 20'li yılların geometrik desenleri yerine çiçek motifleri tercih edilmiştir (Gerçek, 2006: 138).

Resim 4. 68. Kriz etkisini silmeye çalışan moda

([http 158](http://158), [http 159](http://159), [http 160](http://160))

I. Dünya Savaşının etkileri silinmeden meydana gelen 1929 Ekonomik Bunalımı, 30'lu yılların ekonomik açıdan ağır ve sıkıntılı geçmesine sebep olmuştur. Bu durumdan etkilenen moda da krizin yarattığı buhranın karanlığı aksine gökkuşağının farklı renklerini yansıtan koleksiyonlar ortaya çıkmıştır. Biçimce ekonomik kısıtlılığın yansıtıldığı sade tarz, yer yer iki rengin kombini, yer yer ise çiçek ve benzeri desenlerle hareketlendirilmiştir. Kumaş sarfiyatının önüne geçen dizin hemen altında yer alan etek boyları, 20'li yıllara nazaran bedene oturan elbiseler, omuz başından büzgülü, volanlı, karpuz kollar, V, kare ve fiyonklu yakalar dönem moda trendlerinde popüler olmuştur (Resim 4.68). Bu dönemdeki fazlaca rengin bir arada kullanımı toplum üzerinde yönlendirici etkiye sahip moda psikolojik olarak krizin insanlar üzerindeki olumsuz etkinin silinmesine yardımcı olmaya çalışması olarak algılanabilir.

4.2.2.1931 Japonya'nın Çin'i işgali ve işgalin modaya etkisi

1600'lü yıllardan 19. yüzyılın ilk yarısına kadar dünyadan kopuk kendi duvarları arasında yaşayan Japonya Batılı devletlerin baskılarıyla dış dünyaya açılmış ve uluslararası ilişkilerde yer almaya başlamıştır. Bu karar ardından Japonya'nın geçmişinden çok farklı bir tavır göstererek büyük bir modernleşme içerisine girmesi Ülke için geri dönüşü olmayan bir dönüm noktası olmuştur. Politik, ekonomik, sosyal ve toplumsal başta olmak üzere; daha birçok alanda yapılan reformlar Meiji döneminde Japonya'yı feodal bir toplum yapısından modern bir düzene geçmesine sebep olmuştur. 1895 Çin Savaşı, 1905 Rus Savaşında kazandığı büyük zaferler sayesinde dışa açılımından kısa süre sonra, askeri alanda başarıyı yakalayan Japonya, bu sayede milliyetçiliği ve militarizmi kuvvetlendirmiştir (Akçadağ, 2010: 4, 5).

1922 yılında Washington Deniz Silahlanması Konferansı'nda Çin'e karşı uygulanacak politika çerçevesinde belirlenen esaslar ve Japon deniz kuvvetlerinin sınırlanması, Japonya'nın Çin üzerinde planladığı yayılma politikasını frenleyici özellik taşımaktadır. Bu sebeple Washington anlaşmaları Japon iç politikasında büyük etkilere sahip askeri kanadı memnun etmedi. Fakat o dönemde başta liberal bir parti olduğu için Japonya, 1922'den itibaren Çin'e karşı daha ılımlı bir politika izledi. Japonya bu politikasını 1927 yılına kadar sürdürmüştür. Dönemin başbakanı Tanaka Memorandum, Japonya'nın Uzak Doğu'daki varlığını devam ettirebilmesi için Çin'in ele geçmesi gerektiğini

düşünmekteydi. Bunun içinde öncelikle Mançurya'nın ve Moğolistan'ın elde edilmesi gerektiğini düşünmekteydi (Armaoğlu, 2004: 122-123).

1905 Rus- Japon Savaşı ardından Rusların ağır yenilgiyle bölgeyi terk etmesi akabinde Japonya, Mançurya'ya yerleşerek büyük çapta ekonomik faaliyetler sürdürmeye başlamıştır. Öncelikle demir yollarıyla başlayan girişim zaman içinde derinleşmiş, demir yolları için açılan şirket Japonya'nın Çin topraklarında ekonomik açıdan önemli bir adım atmasını sağlamıştır. Mançurya'nın maden ve orman işletmelerinin bazıları demir yolları şirketine verilmesi, Japonya'nın bu topraklarda kiliseler ve hastaneler açmak gibi sosyal faaliyetleri bu ülkenin Mançurya üstünde gayrı resmi hâkimiyet kurmaya başladığını göstermektedir. Japonya'nın Mançurya üzerindeki hâkimiyeti özellikle 1920'li yıllardan itibaren yükselişe geçen Çin milliyetçiliği tarafından tehdit edilmeye başlanmıştır (Anzeroğlu, 2008: 5, 6).

1930'lu yıllara gelindiğinde yaşanan büyük ekonomik kriz, Japonya'da militarizm daha da güçlenmiş, askeri kanadın da etkisiyle ekonomik krizi aşmak için Çin'i ve Mançurya'nın işgal etmek için gerekli planları yapmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra I. ve II. Dünya Savaşı arasında ölüm oranlarındaki azalmayla kalabalıklaşan Japon nüfusu, kaynakların yetersiz kalmasıyla daha geniş bir yaşam alanına ihtiyaç duymuştur. Bu sebeple Japonya ilk olarak Mançurya'ya daha sonrada Çin'e saldırmıştır (Akçadağ, 2010: 4, 5).

30'lu yıllara damgasını vuran Büyük Buhran tüm dünyayı sarmış Avrupa ve Amerika Buhranın ağır sonuçlarıyla uğraşmaktaydı. Yanı sıra Japonya'nın bozulan ekonomik düzenden sarsılması askerlerin eline yeni bir koz geçmesine sebep olmuştu. 1931 yılında askeri kanat tarafından Mançurya'nın işgali için uygun zaman olduğu düşünülmektedir. Bunun sebebi ise Mançurya hükümeti ile Japonya arasında ardı ardına yaşanan çatışmalar ve bu durum karşısında harekete geçen askeri harekâtlardır. Demir yollarının korunması amacıyla Japonya'nın daha önceden konumladığı bir askeri gücü Mançurya da bulunmaktaydı. 1932 Martında Mançurya işgal edildi. 1932 yılında Mançurya 'lı liderlerin katıldığı bir kongrede bağımsız Manchukuo Devleti'nin kurulduğunu açıklandı. Yeni kurulan bu devletin beyannamesinde sınırları içerisinde Çin'e ait olan Japonların işgal etmediği Jehol eyaletide katılmıştır. Bu olay Japonya'nın gözünün Çin kıtasına dönmesine sebep olmuştur (Armaoğlu, 2004: 122- 123) .

Japonya'nın Çin ve Mançurya üzerinde izlediği işgalci politika, bölgesinde varlığını sürdürmek çabasında olan bu uzak doğu ülkelerinin dünya gündeminde oldukça geniş yer allamasına sebep olmuştur. Dünya gündeminde yer alan yer edinme çabası 30'lu yılların moda trendlerinde de etkilerini göstermiştir. 20. yüzyılın başında yaşanan uzak doğu teması Japonya'nın modernleşme cabalarıyla bağlantılı yaşanan olaylarla 20'li yıllarda azalan etkisi yeniden canlanmıştır. İpek kumaş kullanılan elbiseler, cepleri yakaları nervürlü kimono tarzı ceket ve paltolar, Çin tarzı emprime kumaştan yakası işlemeli bol düğümlü giyimler ve düz zemin üzerine renkli çiçeklerin kullanıldığı çiçekli kumaşlar dönem modasında yerini almıştır (Resim 4. 69.).

Resim 4.69. 1930'lu yılların Asya tarzı giyimi

(http 161, Moda Albümü Yaz sezonu 1936, 15, Moda albümü 1936, 13)

Dönem modasına bakıldığında Çin tarzının modaya yansması özellikle giysi kesimleriyle gerçekleştirilmiştir. Asya giyim kültürünün önemli göstergelerinden olan yerlere kadar uzanan geniş kollar ve bol dökümlü kimono tarzını tam yansıtan giyimlerin 30'lu yıllarda yer almadığı görülmektedir. Bu dönemde Çin esintilerinin ufak ayrıntılarla modaya yansımıştır. Bunun sebebi olarak da döneme damgasını vuran ekonomik buhranın kısıtlamaları olarak görülebilir (Resim 4. 70.).

Resim 4.70.İşgalin modaya yansıyan etkisinin Moda Albümünde yer alması

Moda Albümü : 1936

Dönemin kadın modasında Japon ve Çin etkisi yoğun olarak görülmesine de ayrıntılarda kendini hissettirdiği görsellerde dikkat çekmektedir. Giysilerin kapama ve yaka özellikleri, bol ve geniş kol formlarının Japon ve Çin esintileri olarak çağrışım yapan detaylar olarak görülebilir.

4.2.3. 1938 Yılında Sudi Arabistan'da petrolün bulunması ve moda trendlerine yansımaları

İnsanlığın varoluşundan bu yana İnsanoğlu yaşamını idame ettirmek için başta temel ihtiyaçlar olmak üzere güvenlik, ait olma, değer ihtiyaçları ve kendini gerçekleştirme gibi birçok ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda sanayi devrimiyle modernleşen dünyada değişen yaşam koşullarıyla birlikte bireysel ihtiyaçlarda değişmiş ve çeşitlenmiştir. Önceleri aydınlanmak ve ateş yakmak için kullanılan petrol, sanayi devrimi ardından içten yanmalı motor sistemlerinde kullanılmasıyla birlikte gündelik hayattan sanayiye ve askeri gereksinimlere kadar daha birçok alanda yeri doldurulamaz bir hammadde olarak dünyanın gelecek tarihini şekillendirici bir faktör olmuştur (Emeklier ve Ergül, 2010: 60).

Sanayi devrimi sayesinde dünya gündeminde yer alan ve kullanım alanı genişledikçe önem kazanan petrol ilk olarak 1860'lı yıllarda ABD'nin Kaliforniya Eyaletinde ardından da

İngiltere'de bulunmuş, petrolün dünya gündemine girişi de bu iki önemli ülke sayesinde olmuştur. Aslen 1840'lı yıllarda Rusya'nın hakim olduğu Apsheron yarım adasında ilk petrol sondajı yapılmıştır. Fakat literatürde petrolün ilk çıkışı Kaliforniya olarak kabul edilmiştir. Bunun sebebi iki çalışmanın aynı tarihlere denk geldiği gösterilmiş ve batı kaynakları Kaliforniya'yı kabul etmiştir (Avcı, 2010: 2).

Petrolün çıkışı çok eski yıllara dayanmasına rağmen dünya dengelerini değiştirecek savaflara siyasi zıtlamalara neden olacak kadar önem kazanması, yaklaşık yüz yıllık bir zaman diliminin geçmesiyle mümkün olmuştur. Önceleri sadece günlük kullanımda yer alan ve pekte önem arz etmeyen petrol sanayi devrimi ve makineleşme ile benzinli motorun bulunması petrolü modernleşmenin ve medeni hayatın en önemli hammaddesi haline getirmiştir. Petrolün hızlı tırmanışında bu maddenin ilerine ne kadar değer kazanacağını anlayan İngiltere ve ABD gibi devletler arama çalışmalarına başlamış, petrole rastlanmasıyla Pensilvanya petrol başkenti haline gelmiştir. Arama tekniklerinin gelişmesiyle üretim 1862de 3milyon varile çıkmış, 1863'e gelindiğinde ise varili 7 dolardan alıcı bulmuştur (Taşpınar, 2009: 6-7).

Petrol, modern dünyada Orta Doğu politikasının biçimlenmesinde en önemli faktörlerden biri olmuştur. Özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında dönemin önemli güçlerinin işgaline uğrayan sonrasında petrol zenginlikleri göz önüne alınarak bir çok ülke arasında paylaşılan Orta Doğu toprakları, sahip olduğu enerji kaynakları ile ayaklanmaların, işgallerin ve çatışmaların hedefi olmaya günümüzde de devam etmektedir. Yanı sıra dünyanın hiçbir bölgesinde olmadığı kadar büyük petrol rezervlerine sahip olması Orta Doğuyu ulusal arenada politik ve ekonomik açıdan büyük öneme sahip olmasını sağlamıştır. Dünyayı sahip olduğu ham petrol 1.1 trilyon varilken Orta Doğuda petrol rezervi yaklaşık 740 milyar varildir. Buda Orta Doğu'nun dünya petrolünün %65'ine sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Söz konusu rezervlerin 264 milyar varili Suudi Arabistan'da, 132 milyar varili İran'da, 115 milyar varili Irak'ta, 98 milyar varili BAE'de, 101 milyar varili Kuveyt'te ve 15 milyar varili Katar'da bulunmaktadır (Ayhan, 2005: 1).

Suudi Arabistan 18. yüzyıldan 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar ülke ekonomisinde bir değişim olmamıştır. Ekonomi kısıtlı imkanlarda yapılan hayvancılığa ve haç turizmine dayanmaktadır. 1930'lu yıllarda dünya genelinde büyük sarsıntı yaratan borsaların çöküşü, ülkeye haç ziyaretlerinin azalmasına sebep olmuştur. Bu durumla ekonomisi iyiden iyiye

bozulmasına sebep olmuştur. Bunun üzerine Amerikalı iş adamı Crane ülkeye davet edilerek ülkede petrol araştırılması çalışmalarına başlanmıştır. Petrol bulunması üzerine 1933 yılında ülkede araştırmak yapmak için 60 senelik bir antlaşma imzalanmış, ilk aşamada beklenen bulunamasa bile 1935 yılına gelindiğinde ticaretinin sağlanacağı kadar petrole ulaşılmıştır (Koyun, 2006: 30- 32).

Suudi Arabistan'ın ekonomisinin temelini petrol oluşturmaktadır. Tüm gelirin % 75'in ihracatının ise % 90'in petrol ile karşılayan ülkenin dünya rezervinin yaklaşık % 25'ine sahip olması ekonomik ve siyasi açıdan dünyanın zirvesinde yer alan devletlerden biri olmuştur. Yüksek gelire sahip ülke yüklü miktarda askeri donanım satın alabilmektedir. Aynı zamanda sahip olduğu petrol rezervleri ülke ile ABD arasındaki stratejik ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Petrol rezervlerinin hacmi ve üretim miktarı Suudi Arabistan'ı dünya ekonomisinde güçlü bir oyuncu haline getirmiştir (Efegil, 2013: 106-109).

Petrolün bulunması ve dünya piyasalarında aldığı değer bu önemli olayın moda dünyasına da yansımaya sebep olmuştur. Dönemin iletişim olanaklarının kısıtlı olması ve bulunan yatakların faaliyete geçme süreleri düşünüldüğünde, petrolün moda üzerindeki etkilerinin 30'lu yıllarda sınırlı ölçüde yer aldığı zaman içinde kullanımının artması ve siyasi güç faktörü olmasıyla daha çok 40'lı ve 50'li yıllarda dönem modasını etkilediği görülmektedir. Petrolün bulunması, işlenmesi ve dünyanın zirvesine yerleşmesi dönem modalarında etkilemiş özellikle 40'lı yıllardan sonra petrol rengi ve bu mavinin tonları daha sık görülmeye başlanmıştır. Bu etkili ve farklı renk daha çok uzun bele oturan zarif kadınsı elbiselerde yerini almıştır.

Resim 4.71. Petrolün bulunmasıyla moda trendlerinde yer alan petrol mavisi

(1930'lu yıllar: http 162, (1938) Jeanne Lanvin: http 163, (1939, 1940): http 164)

Resim 4.72. 1940'lı yıllarda petrolün etkisiyle popüler olan petrol mavisi rengi hakim olan giysiler

(http 165)

30'lu yıllarda Suudi Arabistanda petrol bulunması, ABD'nin arama çalışmaları ile yakından ilgilenmesi ve anlaşmaların yapılması, zenginliğin anahtarı olan hammaddenin dünya gözünde elde etmenin önemli olduğu bir madde haline gelmesine sebep olmuştur. Petrolün öneminin artması, siyasi gündemden etkilenen modatrendlerinde petrol renklerinin ve tonlarının yer almasına sebep olmuştur. Özellikle petrol mavisinin 40'lı yıllarda, petrol yeşilinin ise 50'li yıllarda giysilerin bütününde veya parçalarında yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Resim 4.73. 1950'li yıllarda petrol renginin popüler olduğu giyimler

(1950: http 166, 1955: http 167)

Bu dönem kadın silüetlerinin önceki dönemin aksine bele oturan ve etek ucuna doğru genişleyen, kıvrımlı geniş etekleri dikkat çekmektedir. Uzun ve kısa eteklerde yoğun olarak kullanılan pili, büzgü ve verev kesimle oluşturulan bu görünüm, adeta petrolün bulunmasıyla oluşan coşku ve petrol kuyularından fışkıran petrolü çağrıştırmaktadır.

4.3. 1940-1959 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri

40'lı yıllar moda dünyasının savaş ile büyük mücadele yaşadığı yıllar olmuştur. Yaratıcılığın tükendiği, atölyelerin moda üretmekten uzak, savaşa hizmet eden işletmeler haline geldiği bu dönemde yeni modaların üretilmesi tarihe karışmış 30'lu yıllarda Ekonomik Buhranla zora giren moda daha da kısıtlanmıştır. 40'lı yıllarda 20. yüzyıl ile özgürlüğü kazanan moda devletin savaş için kullandığı bir araç haline gelmiştir. Her ne kadar savaşın ağır şartları tasarım açısından modayı çöküşe geçirirse de savaş sebebiyle bu endüstrinin kullanılması teknolojik ve üretim olanakları açısından modayı büyük gelişim göstermesine sebep olmuştur.

30'lu yıllarda yaşanan Büyük Buhran ve hemen ardından yaşanan II. Dünya Savaşı 40'lı yılların başka bir şeyin önemli olmadığı bir dönem olmasına sebep olmuştur. "Bu olaylar, yerkürenin neredeyse her köşesini etkileyen altı yıllık kanlı bir savaşla başlayan 10 yıllık ekonomik zorluk dönemiyle tüm dünyayı etkisi altına almıştı." Bu dönemde teknolojik sosyal ve toplumsal alanlarda yenilik ve gelişimden bahsetmek mümkün olmamış, yaşanan zorluk, kıtlık ve savaş mücadelesi döneme damgasını vurmuştur (Erdönmez, 2010: 29).

4.3.1. II. Dünya Savaşı'nın modaya olan etkisi

II. Dünya Savaşı'nın meydana gelmesinin sebepleri direk olarak I. Dünya Savaşının sonuçlarıyla bağlantılıdır. I. Dünya Savaşı bitiminde Almanya'ya zoraki kabul ettirilen Versailles Antlaşması ile Almanya devleti Avrupa dengelerindeki mevcut gücü olabildiğince azaltılmıştır. Hitlerin iktidara gelmesiyle Almanya 1933 yılı itibariyle hızla silahlanmaya ve siyasi ekonomik açıdan güçlenmeye gayret etmiştir. Yeniden yapılanmacı bir dış politika izleyen Almanya, hızla yükselen ekonomisine bağlı olarak siyasi hedeflerini

gerçekleştirmek ve Avrupa'da İngiltere ile Fransa yararına oluşturulan dengeleri değiştirmek için bazı teşebbüslere başladı. 1939 yılında gündemi Almanya kadar etkileyen bir başka durum ise İtalya'nın izlediği yayılmacı politika kapsamında, Habeşistan İşgali ve bu işgalin etkileri olmuştur (Metin, Erişim trh: 14.6.2016 10:06: 3).

İtalya hükümetinin uzlaşmaya yaklaşmayan siyaseti Fransa ve Balkan devletlerinin kendilerini garantilemek için güvenlik tedbiri alamaya mecbur bırakmış, bu durum Avrupa'nın Akdeniz'e açılan kıyılarında gerginliklerin oluşmasına sebep olmuştur. İtalya'nın izlediği bu yol Türkiye'yi de rahatsız etmekteydi. Alman hükümetinin I.Dünya Savaşı sonrasında mecburi olarak kabul ettirilen Versailles antlaşma yükümlülüklerini tanımamaya başlamış, bu durum Avrupa'dan gerginleşen dengelerin iyiden iye bozulmasına sebep olmuştur (Metin, Erişim trh: 14.6.2016 10:06: 4).

1939-1945 yılları arasında aralıksız devam eden savaşlar sebebiyle meydana gelen II. Dünya Savaşı, Alman güçlerinin hiçbir şekilde savaş ilan etmeden 1 Eylül 1939 tarihinde Polonya'yı işgal etmesiyle başlamıştır. Bu durum karşısında İngiltere ve Fransa Almanya'nın işgali durdurarak, birliklerini Polonya'dan geri çekmesi isteklerine yanıt alamamış ve 3 Eylül 1939'da Almanya'ya savaş ilan etmişler. Almanya'nın bu savaşta galip geleceğine inanan İtalya'da 1940 yılında Fransa'ya savaş ilan etmiş ve böylece II. Dünya Savaşına dâhil olmuştur. Almanya'nın çeşitli cephelerde başarı yakalaması devletin lideri Hitlerin daha büyük hedeflere göz dikmesine sebep olmuş ve akabinde savaş ilan etmeden Sovyetler Birliğine saldırmıştır (Çelik, 2012: 8).

1937'de başlayan Japon- Çin Savaşını Japonya sürdürmek istemekteydi. ABD Çin'e yardım yaparak Japonya'nın yayılma politikasını engellemek istemiştir. 1941 yılında Japonya Amerikan donanmasına saldırmış ve 8 Aralık günü ABD ve İngiltere'ye savaş ilan etmiştir. Tüm bunların yanı sıra Almanya ve İtalya ABD'ye savaş ilan etmiştir. Bunun üzerine tüm dünyaya yayılan savaş dünya savaşı halini almıştır (Çelik, 2012: 9).

II. Dünya Savaşı, insanlık tarihinin en büyük savaşı olmuştur. Bu savaşla birlikte yer kürenin büyük kısmı savaş alanı haline gelmiştir. Bu kapsamda savaşın en yoğun yaşandığı bölgeler; Avrupa, Doğu Asya ve Kuzey Afrika olmuştur. Bu bölgelerde yer alan ülkelerin birçoğu ya işgal edilmiş ya da askeri bir hedef haline gelmiştir. II. Dünya Savaşı, yaygınlığı, teknolojik imkânları, insan silah ve malzeme bakımından I. Dünya Savaşı ile

kıyaslanamayacak kadar büyük bir savaş olmuştur. Her bakımda imkân ve sınırları yüksek olan tarafların çarpıştığı bu savaş, dünyanın en sarsıcı savaşı olma özelliğini taşımaktaydı (Eker, 2007: 6,7). 10'lu yıllarda yaşanan I. Dünya savaşı yirmi dört yıl aradan sonra gerçekleşen II. Dünya Savaşı ekonomik kriz, sosyolojik ve psikolojik olumsuzlukları ardından getirerek insanlık tarihinin geleceğini geri dönüşü olmayan bir noktaya sürüklemiştir.

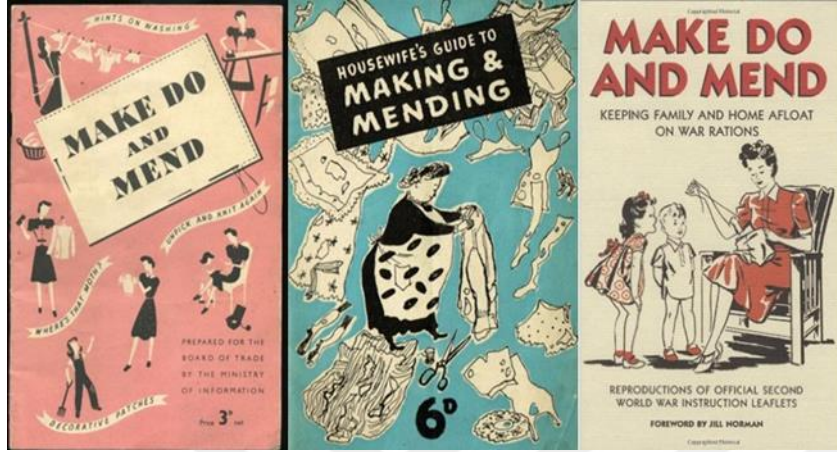
Savaşın ardından azalan erkek nüfusunun görev ve sorumluluklarını kadınlar üstlenmiş, bu zorunlu durum kadınların sosyal konumunun değişmesine neden olmuştur. Fabrikalarda, madenlerde, araba ve benzeri araç bakım ve onarımı vb. daha birçok ağır işte görev alan kadınların değişen yaşam tarzı kadar giyim alışkanlıkları da değişmiş, savaşla birlikte moda bambaşka bir sürece girmiştir (Onur, 2004: 54).

1939'da Avrupa'da patlak veren savaş sebebiyle giyimde yaşanan tek biçimcilik 1945 sonrası savaş bitiminde de devam etmiştir. Üniformalar askeri hayatta olduğu gibi sivil hayatında vazgeçilmezi haline gelmiş, tüm aktivitelerde kullanılmıştır. Zorlu ve çetin savaş şartlarında dönemin yeni sloganı 'Yap Onar' olmuştur (Resim 4.74.). Bu slogan eski giysilerin ufak dokunuşlarla yeniden kullanılabilir olabileceği fikrini savunmuştur. Gelir düzeyi düşük ailelere sunulmuş bu moda hareketi kısa sürede zengin kesiminde trendi haline gelmiştir. Bu kapsamda kumaş kıtlığı sebebiyle kullanılmış giysiler ters düz edilirken, gelinlikler de küçük oynamalarla kimi zaman uzun süre kullanılan ürünler haline gelmiş, kimi zaman ise gece kıyafetine dönüştürülerek değerlendirilmiştir (Dereboy, 2012: 244).

Kadınlar, mevcut giysilerini, bakım ve onarım yaparak yeniden kullanmaya teşvik ediliyorlardı. Bu amaç doğrultusunda İngiltere Ticaret Bakanlığı ev hanımlarına tasarrufu ve tamir etmeyi öğreten ve bunu en kolay nasıl yapabileceklerini anlatan broşürler dağıtıyordu. Bu broşürlerde deliklerin nakışla kapatılabileceği, yıpranmış gömlek yakaları gömleğin etek kısmından çıkarılacak bir parçayla yenilenebileceği, askeriye'nin dağıttığı ihtiyaç fazlası battaniyeler boyanarak yeni renkleriyle palto yapılabilceği gibi fikirler kadınlarla paylaşılıyordu (Kindersley, 2012: 305).

Bu kapsamda erkek ceketleri bütün dikiş özellikleri ve vatkaları korunarak kadın ceketi olarak tekrar dikiliyordu. Bu vatkalar sadece kadın ceketiyle kalmayıp birçok giyside

kullanılarak 1949 yılına kadar popülerliğini sürdürmeye devam etmiştir. Yaşanan savaş alışkanlıkların yanı sıra moda algısını da değiştirmiş, tüm süslemeler zevksizlik olarak görülmüştür (Gerçek, 2006: 146).

Resim 4.74.40'lı yıllarda 'Yap Onar' sloganıyla halkı eskiyi onarmaya yönelten broşür ve dergiler

([http 168](http://168), [http 169](http://169), [http 170](http://170))

Resim 4.75. Dönem dergilerinde eski giysilerin dönüştürülmesi için fikirler

([http 171](http://171))

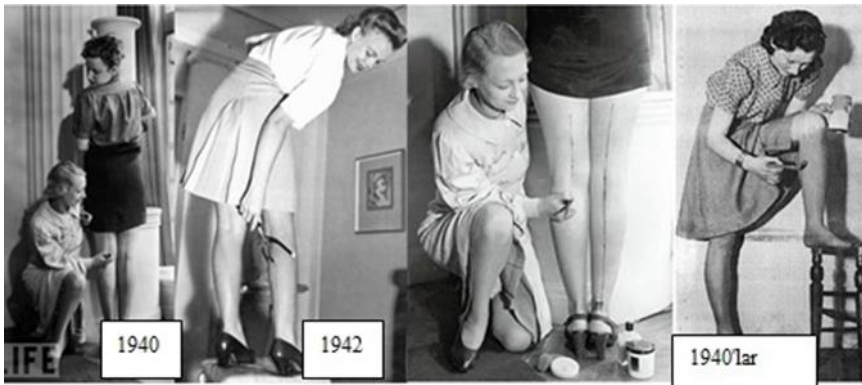
Sürekli onarım yaparak eski giysilerini tekrar tekrar kullanan işçi sınıfı için bu durum yeni değildi. Yastık kılıfları yazlık şortlara, erkek pantolonları ise kadın eteklerine çevrilerek bu kıtlık zamanı aşılmaya çalışılıyordu (Resim 4. 75). Bu dönemde dikiş dikmeyi bilen kadınlar kumaş elde etmek de yaşadıkları zorlukları, paraşüt malzemelerinden endüstriyel

artıklara kadar birçok artık malzemeyle gideriyordu. Ayrıca gardıroplarda ki hacimli şık elbiseler, küçük giysi parçalarına dönüştürülüyordu. Hiç bir şeyin israfına tahammül edilemeyen bu yıllarda süt şişe kapakları bile değerlendirilerek aksesuar olarak kullanılıyordu. Savaş yıllarında çoğu kadın, elde örme atkılar, bereler, eldivenler ve çoraplar öreerek giyinme ihtiyacını karşılamaya çalışıyordu (Resim 4.75). Eski örme giyimler sökülüp, elde olan iplerle karıştırarak yeni giysiler örülüyordu. Bu dönemde her şey gibi naylon çorabın yeri de farklı fikirlerle dolduruluyor, çorap bulamayan kadınlar bacak arkalarını çizerek çorap dikiş izi yapıyorlardı (Gerçek, 2006: 152).

Resim 4.76. Savaş sırasında malzeme kıtlığı sebebiyle ön plana çıkan el örgüsü

([http 172](http://172), [http 173](http://173), [http 174](http://174))

Resim 4.77. Naylon çorap bulamayan kadınların bacak arkasına corabı andıran çizimler

([http 175](http://175), [http 176](http://176), [http 177](http://177))

Naylonun savaş sebebiyle askeri alana kaydırılması, 30'lu yıllarda kadınların vazgeçilmezi haline gelen naylon çorabın üretimine ara verilmesine sebep olmuştur. Çorap bulamayan

kadınlar kumaş kıstı sebebiyle kısalan elbiseler altında hoş görünmek için bacaklarını boyamış, çorap etkisi verebilmek için kömür ve benzeri malzeme ile bacak arkasına çorapta bulunan dikişi çizmişlerdir (Resim 4.77.). Yanı sıra bu dönemde naylon çorabı yokluğu kısa çorapların moda trendlerinde yer almasına sebep olmuştur. Savaş sırasında mecburi olarak naylon çorabın yerini alan kısa çoraplar dizde etek ve elbiselerin altında kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

Resim 4.78. Naylon çorabın yasaklanması üzerine tercih edilen kısa çoraplar

(<http178>, <http179>, <http180>)

II. Dünya Savaşı moda sektörü başta olmak üzere her alandaki ürün tasarımı ve üretimini büyük oranda etkilemiştir. Savaşa dâhil olan ülkeler bu zorlu durumla baş edebilmek için hammadde kullanımını kısıtlamış, yanı sıra bazı fabrikalar askeri üretim için yönlendirilmiştir. 1941 yılında İngiltere başta olmak üzere Japonya ve Birleşik Devletler gibi birçok ülke de imkânların kısıtlılığı sebebiyle elde edilmesi zor olan malzemelerin gereksiz kullanımı önlenmiş, yanı sıra endüstriyel alanda üretimi azaltmış ve fiyatları kontrol altına almışlardır. Bu önlemler en temel malzemelerden yapılan tüketim ürünlerinde önemli bir kısıtlamaya sebep olmuştur. Bu nedenle de yapılan ürünler gösteriş ve zevkten yoksundu (Erdönmez, 2010: 33).

II. Dünya savaşı tüm dünyayı etkilediği gibi modanın yayılımını ve yeni fikir üretimini etkiledi. Alman işgaliyle modanın can damarı olan Paris eski konumunu kaybetti. Kapanan moda evlerine karşın, moda'ya yön veren doksandandan fazla ünlü tasarımcılar savaşa rağmen kadınsı çizgiler taşıyan tasarımlarını sürdürmeye devam etmiştir. II. Dünya Savaşıyla birlikte moda yeniyi arama ve yaratma arzusundan vazgeçerek daha kullanışlı, vücudu koruyucu ve dayanıklı tasarımlar yarattı Savaşın ağır şartlarını yaşayan halk, gündelik giyiminde askeri üniformaların fonksiyonelliğini ve tarzını benimsedi (Resim

4.79). Britanya bu dönemde üretim, malzeme ve iş gücünden tasarruf etmek için Sivil kıyafet yönetmeliğini çıkardı. Bu yönetmelikle Londra'nın önde gelen tasarımcılarının katıldığı ekiple isteğe uygun tasarımlar gerçekleştirildi. Britanya'daki kadar kati olmasa da Birleşik Devletler de de Savaş Üretim Kurulu giyim üretimini düzenleyen çok yönlü kısıtlamalar getirmiştir (Fogg, 2014: 283).

Resim 4.79. Üniforma tarzı giyim

([http 181](http://181), [http 182](http://182), [http 183](http://183))

Savaş ilerledikçe ağırlaşan koşullar sonucu halkın büyük bölümünün askere gitmesi, sokaklarda, caddelerde günün her saatinde askerlerin olması ve günlük yaşantılarında da forma kullanması, dönem modasında savaşında karakterini yansıtan askeri üniforma tarzında öne çıkan popüler çizgilerden olmuştur.

Resim 4.80.1940'lı yıllar modası savaşın ağır sorumluluklarının yansıtan dönem moda trendlerinde yer alan sade, kullanışlı kir belli etmeyen, koyu renkler tercih edilmiş giyim stili

([http 184](http://184), [http 185](http://185))

Resim 4.80. incelendiğinde; 40'lı yıllarda Savaşın soğuk yüzünün modayada yansıdığı ve bu yansımanın sonucunda kullanışlı ağır işler sırasında hareket kolaylığı sağlayan, kiri

göstermemesi için koyu gri, siyah gibi renklerin kullanıldığı giyimlerin moda trendlerinde yer aldığı görülmektedir. Genel olarak erkek yakalı, giyinip çıkarmanın kolaylaştırıldığı ön kapamalı etek bluzler, kumaş kısıtlamasının dikkate alındığı modelsiz, dizde, boydan boya düğme yerine beden kısmında iki veya üç düğmenin kullanıldığı kabanların moda olduğu görülmektedir. Bu dönemde gündelik hayatta neredeyse hiç aksesuar kullanılmadığı, sadece önemli bir davetlerde veya yerlerde sade bir şapka ve küçük bir çanta kullanıldığı görülmektedir.

Resim 4.81. 1940'lı yıllarda savaşın etkisiyle popüler olan maskülen tarz

(http 186, http 187)

1940'lı yıllarda cepheye giden erkeklerin yerine çalışma hayatında etkin faaliyet gösteren kadınlar, erkeklerin işleri yanı sıra giyim tarzlarında sahiplenmiştir. Resim 4. 81 incelendiğinde; zor şartlarda çalışan kadınların hayat tarzına uygun erkeksi giyim tarzının moda olduğu görülmektedir. Bu dönemde yüksek bel ütü izli pantolon ve erkek yakalı klasik erkek gömlekleri moda olmuş ve toplumun her kesiminde tercih edilen parçalar olmuştur. Döneme damgasını maskülen tarz düz taban yada yumurta topuklu sade ayakkabılarla tamamlanmıştır. Ayrıca pantolonların belinde ekstra masraf yaratacağı düşünülerek kemer kullanılmadığı görülmektedir.

Bu dönemde savaşa katılan ve ağır sanayi, fabrika ve atölyelerde çalışan milyonlarca kadının giydiği askılı slopet, düz ayakkabılar, botlar, moralli ve şık görünmelerini sağlayan aynı zamanda da saçlarının çalışmaya engel olmaması için taktıkları rengarenk eşarplar, ofis ortamında şömiziyle bluzlar ve düz dar etekler, üniforma tarzında takımlar dönemin savaştan etkilenen modasını yansıtmaktaydı. İpek çorabın yasaklanmasıyla ise kısa konçlu

çoraplar dönem modasında yerini almıştır. Çalan siren sesiyle sığınaklara kaçan insanların yanlarında bir şeyler almaları için tasarlanan büyük cepli kanguru pelerin ve Wedge ayakkabılar dönemin savaş modasının simgesi olmuştur. Savaş süresince ajan olarak kullanılan kadınlar için tasarlanmış küçük gözlü deri, yılan derisi krokodil gibi malzemelerden yapılmış çantalar moda olmuştur. Savaş sırasında herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmayan şapkalar ise özenli görünümünde bu dönemde de devam etti iki renkli öne ya da yana eğimli şapkalar moda trenlerinde yer aldı (Derboy, 2012: 244) (Resim 4. 82.) .

Resim 4. 82. Savaş modası

([http 188](http://188), [http 189](http://189), [http 190](http://190), [http 191](http://191))

Savaşın başlamasından bir yıl sonra Alman birliklerinin Kuzey Fransa'yı ve Fransa'nın Atlas Okyanusu kıyılarını işgal etmesiyle modanın tez merkezi olan Paris işgal edilmiş olmuştur. Savaş sonuna kadar Ünlü modacı Madam Gres Fransız bayrağının renklerini kullanarak işgal altında koleksiyonlarını sunmuştur. Bu hareket Alman güçleri tarafından hoş görülmeyle moda evi kapatılmıştır (Pamuk, 2009: 19).

Savaşın getirdiği kısıtlamalar birçok ürünün karneye bağlanmasına sebep olmuştur. Bu sistem yiyecekten içeceğe sağlıktan yakıta moda kadar her alanda var olan yetersiz malzemenin adil olarak topluma dağıtılması ve daha yaşanabilir bir ortam yaratılması için kullanılmıştır. Bu dönemde kıyafet karneleri yanı sıra, dilenirse yemek karneleriyle de kıyafet alınabileceği belirtilmiş, gazetelerde ki margarin kuponları giysi ve ayakkabı alımında yeni bir kupon yerine geçmiştir. Bu durum savaş ilerledikçe değişmiş, ihtiyaçlar için verilen kupon sayıları, savaş ilerledikçe azaldı (Gerçek, 2006: 146).

Savaş döneminde kadının giydiği giysi düzgün dikilmiş, kalçanın üzerinde, bele oturan, önden tek sıra düğmeli ceket ve hareket kolaylığı sağlanması için yapılan yırtmaç detaylı etekler olmuştur. Bu dönemde herhangi bir süsleme, aksesuar, baştanbaşa pli veya pilise, ceketle üç düğmeden fazla kullanılması yasaklanmıştır. Ayrıca metal fermuar için konulan ağır kısıtlamalar sebebiyle fermuar yerine düğme kullanılmıştır. Bu dönemde hareket kolaylığı sağlanması amacıyla pantolon kullanımı artmıştır (Fogg, 2014: 283). Bu dönemde 30'lu yıllardan kalma elbiseler mecburi olarak moda olmuştur. Altın ve gümüş aksesuarlar yerine plastik malzemeden yapılan aksesuarlar, deri topuklar yerine mantar kullanılmıştır. Bu durum modada yenilik arayışında çırpınanlara bir nefes olan New Look akımı ile 1944'de sona ermiştir (Berkkam, 2009: 141).

Resim 4.83. Fermuarın kısıtlandığı 40'lı yıllarda moda trendlerinde sıkça düğme kullanılmıştır.

(http 192)

4.3.2.1950-1953 Kore Savaşı ve Savaşın moda trendlerine etkisi

Uzak Doğu'da jeopolitik olarak büyük öneme sahip olan Kore Yarımadası, gerek Pasifikten Asya içlerine doğru, gerekse tam tersi istikamette sahip olduğu topraklarla siyasi yaklaşımların odağı olmuş, bu yüzden tarih boyunca Çin'in, Japonya'nın, 50 'li yıllara gelindiğinde ise Rusların ilgi odağı olmuştur. Dönemin büyük devletleri Uzak Doğu ve Pasifikte kendi çıkarlarını gerçekleştirmek için mücadelelerine devam etmiş, bu sebeple Kore yarımadası sıklıkla büyük devletlerin siyasi çekişmelerine sahne olmuştur (Erkan, 2009: 55).

Kore stratejik konumu ve siyasi önemi sebebiyle üç büyük devletin (Rusya, Çin, Japonya) ortak çıkarlarına hitap eden ve tarih boyunca elde edilmek istenilen bir yarım ada olmuştur. Her bakımında önemli bir konuma sahip Kore, çeşitli ulaşım yollarının kilit noktasını oluşturmaktadır. Rusya ve Mançurya'dan çıkan ana yollar burada toplanır, ayrıca bu noktadan Kuzey ve Orta Asya'nın önemli merkezlerine ulaşımı sağlayan yollarda bu bölgeden geçmektedir. Buna ek olarak Kore'nin donmayan limanlara sahip olması, Kore'nin kuzey komşusu Rusya'nın Kore üzerindeki emellerinin yoğunlaşmasına sebep olan bir durum olmuştur (Işık, 2009: 6).

Tarih boyunca sayısız işgal ve saldırı girişiminin sahnelendiği bu yarım ada dönem dönem Çinlilerin, Moğolların ve Japonların hâkim olma çabalarıyla karşılaşmıştır. 1894 yılında Japonların Çin'e karşı kazandığı zafer ardından, Mançurya hâkimiyetinden sonra Kore'yede göz diken Rusya ile karşı karşıya gelmiş, 1904- 1905'de yaşanan savaşta Rusları yenilgiye uğratan Japonya 1945 yılına kadar Kore üzerinde hâkimiyetini sürdürmüştür. 1945 yılında ABD ve SSCB arasında imzalanan antlaşmaya göre savaş sonrasında Kore, ABD, SSCB, İngiltere ve Çin'in ortak idaresine bırakılmıştır (Hayatoğlu, 2002: 77).

1945 yılında yapılan konferansta Japonya'nın şartsız olarak teslim olması istemine şiddetle karşı çıkan Japonya, ABD'nin 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya ve 9 Ağustos'ta Nagazaki'ye atom bombası atması üzerine teslim olmak zorunda kalmıştır (Türkman, 2014: 132).

Bu ağır katliamlar üzerine 1945 yılında Japonya'nın teslim olması ardından Mançurya ve Çin'deki Japon orduları da teslim olmuş, Sıra Kore'deki Japon kuvvetlerinin teslim alınmasına gelmişti. Ortak bir karar ile aynı yıl 12 Ağustosta SSCB Kuvvetleri Kuzey Kore'ye, 8 Eylülde ise ABD birlikleri Güney Kore'ye girerek Japon askerini teslim almıştırlar. Bu tip bir teslim almanın yaşanması ile Kore, ABD ve SSCB devletleri tarafından işgal edilmiştir (Güven, 2007: 90).

Rusya'nın Kore'nin Kuzeyini Amerika'nın ise Güneyini işgali, Kore'yi ikiye bölmüştür. Yeni oluşumda Kuzey Kore ve Güney Kore olarak ikiye ayrılan devleti çözüme ulaştırmak için Amerika ve Rusya müşterek bir komisyon kurmuş ve çalışmalara başlamıştır. Komisyonun kurulumundan itibaren askeri siyasi ve ekonomik vb birçok akanda

anlaşmazlıklar başlamış, gerilen ilişkilerle bağlantılı olarak Amerika Kuzey Kore'ye kimseyi sokmamaya başlamıştır. Diplomatik müzakerelerden bir netice alınamayınca, Kore'deki Amerikan Hükümeti Güney Kore'de geçici bir hükümet kurdu. Anlaşmazlıkların çözümü için Amerika 1947 'de Birleşmiş Milletler Cemiyetini getirdi. Buna karşın Rusya Kore'den yabancı askerlerin çekilmesi isteğinde bulundu. 1948 yılında Komisyon işe Seoul'de başladı. Fakat Rusya Komisyonu hiç bir şekilde Kuzey Kore'ye sokmayacağını ve hiçbir raporunu kabul etmeyeceğini belirtmiş ve kapılarını bu çalışmalara kapatmıştır (Erkan, 2009: 57- 58).

Tüm bu tersleşmeler ve anlaşmazlıklar üzerine gerginliğin doruk noktaya çıktığı 1950 yılında Kore savaşı patlak vermiş, 25 Haziranda başlayan bu savaşın kimin tarafından başlatıldığı konusunda savaşın iki tarafı birbirini suçlamıştır. 23 Haziran 1950 'de sınıra asker yağma hareketini tamamlayan Kuzey Kore 24 Haziranı 25 Hazirana bağlayan gece saat 24:00'de saldırıya geçerek, kısa süre içerisinde Güney Kore topraklarında sınırdan 5 km içeriye girmiştir (Ordu, 2008: 40- 45).

Soğuk Savaş'ın ilk sıcak çatışması olan ve üç yıl süren Kore Savaşı süresince gelişen olaylar ve savaş sonrasında ortaya çıkan tablo, dünyada uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Savaşın sonuçları halen dünya siyasetini etkilemektedir. Japon sömürsünden kurtuluşunun hemen ardından yeni bir güç çekişmesinin kurbanı olan Kore, yaşanan tarihinin en karanlık dönemini yaşamış akan onca kana rağmen savaş Kore'de çözüm sağlamamıştır. 1950- 1953 yılları arasında gerçekleşen savaşın ardından yaşanan düşmanlığın getireceği yeni bir savaş sadece Uzak Doğu ile sınırlı kalmayacağını bilen dünyayı rahatsız etmektedir (Erkul, 2010: 6).

Devlerin çarpıştığı tüm dünyada büyük yankılar uyandıran bu savaş, dünya gündemini etkilediği gibi moda gündemini de etkilemiştir. Sürekli değişen ve değişirken toplumdaki beslenen moda da yer alan dönem trendlerine bakıldığında Uzak Doğu esintisi taşıyan tarzların ön plana çıktığı görülmektedir.

Resim 4.84.1950'lerde Uzak Doğu esintileri

(http 193, http 194, http 195)

Resim 4. 84. incelendiğinde; 50'lı yıllarda Kore Savaşının dönem trendlerini etkilediği görülmektedir. Bu yıllarda Asya kültürüne ait geleneksel kapamalı elbise, ceket ve mantolar popüler hale gelmiştir. Ceket manto ve elbiselerde görülen tek taraflı asimetrik kapamalar, farklı geometrik şekiller verilerek süslenmiş birit ve düğme ile tamamlanmıştır. Hakim yakalı geleneksel tarzındaki bu giyimler genel olarak saten ve benzeri parlak kumaşlardan tasarlanmıştır.

Resim 4.85. 1950'ler Kimono tarzı ceket kolları

(http 196, http 197, http 198)

1950'li yıllarda geleneksel asimetrik kapama, hakim yakalı elbise yanı sıra, kimono tarzı raglan kollu, dökümlü ceketlerde dönem modasında popüler olan giyim öğelerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahar döneminde kimono tarzı kısa kollu, kış döneminde ise uzun kollu bilek de zaman zaman daralan kolların olduğu görülmektedir (Resim 4. 85.).

Resim 4.86. Asya kültürünü yansıtan doğa desenli tasarımlar 1950'li yıllar

(http 199, http 200, http 201)

4.3.3.1953-1959 Küba Devrimi ve Devrimin moda trendlerine etkisi

"Küba 600 adadan oluşan bir takım adadır ve toplamda 111, 000 km'lık bir alanı kaplamaktadır." Meksika körfezi için büyük öneme sahip Küba Karayiplerin en büyük adası konumundadır. Kuzey Komşusu ABD'ye 180 km, Batı komşusu Meksika'ya 210 km uzaklıktaki Küba, stratejik konumu sebebiyle 'Körfezin Anahtarı' olarak da adlandırılmaktadır (Ege, 2011: 2).

Küba, 19. yüzyıl süresince İspanyol işgalini sonlandırmak için yapılan kanlı mücadelelere tanıklık etmiştir. 19. yüzyılın ortalarında başlayıp 20. yüzyıla kadar devam eden savaşlar devlet tarihinde önemli bir yere sahiptir. Küba da oluşan gruplar İspanya karşısında verilen mücadelede başarıya ulaşmak üzereyken ABD'nin engeline takılmış o zamana kadar elde edilmiş oldukları başarılar ve özgürlük hakkını kaybetmişler. Paris Antlaşmasından sonra yaşanan gelişmeler ABD'nin Küba üzerindeki işgalinin başlangıcı olmuştur (Santiesteban, 2010: 4).

Amerika, Küba'nın kurtuluş mücadelesini bir süre sessizce seyretmiş, 1896'dan sonra ise kurtuluş mücadelesine karşısında yer almıştır. Bu davranışın altında yatan asıl amaç, gücü tükenmiş bir sömürge imparatorluğu olan İspanya'dan Küba'yı satın almaktır. Amerika öncelikle Küba için 300 milyon dolar teklif etmiş, İspanya bu teklifi reddedince de ağız

değiştirerek Küba'nın bağımsızlığının verilmesi için yeni bir teklifte bulunmuştur. Her iki teklifine de İspanya tarafından ret cevabı alan Amerika 22 Nisanda savaş ilan etti. Karayipler 'de iki filosunu kaybederek başarısız olan İspanya Küba'yı Amerika'ya bırakarak geri çekildi. ABD işgal yönetimi nezaretinde yapılan seçimlerde Küba'nın ilk Cumhur başkanı Tomâs Estrada Palma oldu. Daha sonra Batista askeri darbe ile kendi hükümetini kurdu ve askerinin başına geçti. En ünlü diktatör olarak uzun yıllar dünya gündemine damgasını vuran Batista 1952'den sonra Küba'ya Amerika'dan sonra kanlı ve karanlık bir diktatörlük dönemi yaşattı (Kaysi, 2008: 21) .

İki yıl süren gerilla savaşları sonucunda Batista'nın diktatör rejimi yıkılmıştır. Liderliğini Fidel Castro'nun yaptığı devrimci örgüt '26 Temmuz hareketi', 1 Ocak 1959 yılında yeni bir hükümet kurmuş, Bu hükümette, Manuel Urrutia başkanlığa, Jose Miro ise başbakanlığa getirilmiştir. Aynı senenin şubat ayında Miro'nun yerine Fidel Castro başkan olmuştur. Böylece Fidel Castro ve Erneste Guevara (Che) önderliğini ettiği antiemperyalist- demokratik devrim başarılı olmuştur.

Yeni kurulan iktidar süpürgeciliğin getirisi olan tek kültürlü ekonomik sistemi ortadan kaldırmak için sanayi politikasını uygulamaya koymuştur. Yanı sıra Castro ve Che yönetiminde ki Küba zaferden hemen sonra üretim araçları devlet malı olmuş ve merkezi bir planlama sistemine geçilmiştir. Tarımsal faaliyet gösteren işletmelerin %63 kamulaştırılmıştır. 60'lı yılların sonuna kadar eğitimden, sağlığa, Ticaretten taşımacılığa her alan devletleştirme ve merkezi planlama çerçevesinde tekrardan düzenlenmiştir. Tüm bu yenilikler ile Küba Devrimi Tüm dünyada ezilen halkların sevgisini ve ilgisini kazanarak popüler hale gelmiştir (Okçuoğlu, 2012: 1, 7) .

Küba Devrimi tüm engellere rağmen büyük bir güç kazanmış, ABD'nin işgal girişimini, yüzlerce terörist saldırı ve yarım yüzyıllık boykotu başarılı bir şekilde bertaraf etmiştir. Küba çok gelişmiş ve işlevsel bir yaşam programı geliştirdi. Bu program dahilinde ücretsiz kaliteli sağlık hizmetleri, ana okulundan üniversiteye kadar parasız eğitim gibi daha birçok yeniliği hayata geçirdi. ABD'nin tüm engellemelerine karşı, iç politikaların da olduğu gibi dış politikalarında da tüm dünya ile başarılı ekonomik ve diplomatik ilişkiler geliştirdi (Petras ve Eastman, 2014: 98).

Castro ve Che önderliğinde dünyaya damgasını vuran ve birçok değişime önderlik eden Küba Devrimi tüm dünyada ezilen halkın temsilcisi olmanın yanı sıra dünya gündeminde de büyük yer edinmiş, başındaki liderlerinde çokça söz edilmiştir. Küba devrimi tüm dünyayı etki ettiği gibi modayı da etkilemiş ilerleyen yıllarda özellikle 68 öğrenci hareketinin sembol isimlerinden biri olacak Che Guevara 'nın taktığı yan kepi ve devrimciliğin sembolik rengi yeşil tonlarının 50'li yılların moda trendlerinde yerini aldığı görülmektedir.

Savaş ardından kadınsılığın ön plana çıktığı 50'li yıllarda bel hattını sıkıca saran kabarık veya dar diz hizasında yada baldırda biten etekler, belde sonlanan önden düğmeli yakasız düz renk hırkalar dönem modasını yansıtan parçalar olmaktadır. Düz renklerin yanı sıra kareli ve çiğili desenlerinde çokça bu dönemde yer aldığı görülmektedir (Resim 4.87.).

Resim 4.87. Küba Devrimi etkileriyle moda trendlerinde görülen Che tarzı kepler

(http 202, http 203)

Dönem resimlerine bakıldığında Che Guevara'nın taktığı ve dönemin sembolü olan kepler sadece 50'li yıllarla kalmamış 60'lı ve 70'li yıllarda da etkisini göstermeye devam etmiştir. Rengarenk kazaklar diz altı çoraplar ve dizde etekler ile kombinlenerek adeta kurtuluş mücadelesini desteklercesine genç moda tutkunlarının kullanımına sunulmuştur.

Resim 4.88. Küba Devrimi etkileriyle moda trendlerinde görülen kep modelleri

(http 204, http 205, http 206)

4.3.4.1955-1975 Vietnam Savaşı ve savaşın moda etkisi

Savaşlar, asırlardan beri sadece cephede savaşan askeri değil, aynı zamanda bilinçli olarak yapılan tahrip yoluyla, çevresel ve doğal hayatın her seferinde biraz daha geri dönüşü olmayan yok oluşuna sebep olmaktadır. Bu tahribat yüzyıllardır düşmana galip gelmek ve düşmanı ortadan kaldırmak için yapıyor olsa da, yapılan bu yıkım tüm dünyayı, dolayısıyla da tüm insanlığı etkilemektedir. Savaş sadece kaybedenlerine değil, bıraktığı kalıcı izlerle tüm insanlığa zarar vermektedir (Altıntaş, 2002: 132) .

Savaşlar üzerine yapılan bir çalışmaya göre yaklaşık olarak beş bin küsur yıllık insanlık tarihi boyunca 14, 531 (bu sayı her geçen gün yeniden güncellenmektedir) savaş meydana gelmiş, ortalama olarak yaşamış 185 kuşak olduğu düşünülürse bunun sadece ontanesinin savaş görmediği ortaya çıkmaktadır. Her yıl ortalama iki savaşın meydana geldiği dünya gündeminde insanlık tarihine derinden etkileyen en büyük faktörün savaşlar olduğunun söylemek mümkün olmaktadır. Sadece II. Dünya savaşından sonra 40 savaşın meydana gelmesi ve bunların arasında Vietnam Savaşı gibi uzun ve tahribatlı savaşlar olduğu düşünülürse bu tespitlerin doğru olduğunu söylemek mümkün olmaktadır (Arslan, 2008: 236). İnsanlık tarihini derinden etkileyen savaşlar arasında, Sovyet birliğiyle ABD arasındaki Soğuk Savaşın ikinci evresinde meydana gelen ve toplamda 20 yıl gibi oldukça uzun bir zaman da gerçekleşen, büyük kayıpların verildiği Vietnam Savaşıda yer almaktadır.

1881 yılında Vietnam'ı işgal eden Fransa, halkı fakirleştirici ve zalim bir politika izlemiş, toplumsal ilerlemenin önünü kesici ataklarıyla, okullar birer birer kapatılmış, okur yazarlık seviyesi hızla düşmüş, sadece bir üniversite ve bir yerli doktor kalmış, hapisane sayılarında ise artış olmuştur. Fransa'nın bu gerilemeci politikası, 1940'lı yıllarda Vietnam'ı Malaya'ya geçişte bir basamak olarak gören Japonlar tarafından işgal edilmesiyle son bulmuştur. Japon işgali Vietnam'da Sömürge devresinden beri bağımsızlık ve refah için mücadele veren grupların birleşmesine ve bugün ülke yönetiminde olan Viet Minh'in kurulmasına sebep olmuştur. II. Dünya Savaşı ardından Japonya'nın Vietnam'dan ayrılmasıyla Vietnam tekrar Fransızlara kalmıştır. Fransa ile Kuzey Vietnam arasındaki savaş sekiz yıl devam etmiş komünistler, Çin'de başarıya ulaşıp akabinde Kore'de Savaş meydana gelince ABD Fransa'ya yardım etmeye başlamış ve giderek savaştaki Fransa tarafını ABD maddi anlamda destekler hale gelmiştir (Erkul, 2010: 63, 64).

Savaşın muhatapları arasında yapılan antlaşma sonucunda Kuzey Vietnam, Çin, SSCB ve diğer sosyalist devletlerden yardım ve destek almıştır. Güney Vietnam'da ise devlet yönetimini üstlenen Diem, ABD'nin gerek ekonomik gerek askeri desteğiyle otoriter bir rejim kurma çabası içindedir. 1963 yılında düzenlenen askeri darbede Diem öldürülmüş, bu ölümün ABD tarafından gerçekleştirildiği somut kanıtlarla ortaya konmuştur. Aynı yılın kasım ayında ABD başkanı Kennedy'in öldürülmesi, başkanın Vietnam'la ilgili politikası mecburi olarak yeni devlet başkanı olan Kennedy'nin yardımcısı Lyndan B. Johnson bırakmıştır. Başkan Johnson 64 yılında Kuzey Vietnam devriye botlarının ateş açtığı gerekçesiyle ABD deniz kuvvetleri uçaklarına Kuzey Vietnam'ı bombalama emri vermiştir. 1968 yılında Kuzey Vietnam'ın 30 ilde başlattığı Tet saldırısı Güney Vietnam ve ABD 'li ordulara büyük kayıplar yaşatmıştır. Bu saldırı Vietnam savaşının kilometre taşı olmuştur. Askeri bir galibiyetin mümkün olamayacağını anlayan ABD 1968 'de Hanoi ile görüşmek üzere masaya oturmuştur (Şimşek, 2008: 313).

Vietnam Amerika'nın yayılma alanı olma açısından politik ve stratejik öneme sahip bir ülkedir. Bu sebepten de Vietnam'da yaşanan kargaşa ve savaş hali uluslar arası arenada büyük önem taşımaktadır. Vietnam Savaşı Amerikan toplumunda derin izler bırakmış, devlet savaştan oldukça büyük yıpranmışlıklarla ayrılmıştır. Amerikan halkının bu savaşı gereksiz bularak yaptığı protestolar, Vietnam'daki askeri birliklerin savaşmayı reddederek emir veren subaylarını öldürmeleri, Amerika'nın dışta Vietnam dışında içinde de belli mücadeleler vermesine sebep olmuş, bu durum Amerika'yı bu savaştan yenilgiyle

ayrılmasında etki eden faktörlerden olmuştur. büyük protestolara sebep olan Vietnam meselesi dönem başkanı Nixon'un başkanlığının sona ermesine ve sonrasında da bu mesele etkileriyle ekonomisinin zayıflamasına sebep olmuştur (Erkan, 2009: 191).

Resim 4.89. Vietnam Savaşından kareler 50'li yıllar

([http 207](http://207), [http 208](http://208))

Vietnam Savaşına ABD açısından bakıldığında; ABD'nin derinden etkilendiği ve açıkça kaybettiği ilk savaş olmuştur. Büyük insan kayıplarının yaşandığı bu savaşta, sadece 1964-1973 yılları arasında resmi rakamlarda açıklanan 500, 000 ölünün çok üstünde kayıpların olduğu, 55, 000 Amerikalı, 200, 000 Güney Vietnam'dan, 725, 000 ise Kuzey Vietnam'dan kayıp verilmiştir. Sonuç olarak bakıldığında binlerce insanın dökülen kanı ABD'de kalıcı bir barış yaşanmadı. 1973'de Vietnam'ın birleşmesine rağmen, Vietnam, Hindişin iç savaşlarının devam ettiği, kanlı çatışmaların yaşandığı bir bölge olmuştur. ABD Hindişin'i üzerine attığı 7 milyon ton bomba, II. Dünya Savaşı'nda İngiltere üzerine atılan bombaların 80 katına, 1945 yılında Japonya üzerine bırakılan atom bombasının 300 tanesine denk gelmektedir. Atılan bombalar Vietnam'ı on yıllar boyu üzerinde tek bir şeyin bile bitemeyeceği delik deşik bir toprak parçası haline getirmiştir. Tüm bunlara rağmen ABD gibi bir süper güç ufak bir ülke olan Vietnam karşısında yenilmiş ve itibar kaybetmiştir (Erkul, 2010: 94, 95).

Tüm bunların ardında Paris'te yapılan görüşmeler sonucunda yapılan antlaşma doğrultusunda 1973'ten itibaren Kuzey ve Güney Vietnam'da ateşkes yürürlüğe girecek ve ABD topraklardan çekilirken tüm tutuklanan savaş mağdurları serbest bırakılacak, bölgede barışı uluslararası kuvvetlerce korunacak Güney Vietnam'ın kendi kaderini belirleme hakkı

olacaktı. Ateşkese rağmen çarpışma kesilmemiş, Güney Vietnam 30 Nisan'da hiçbir şart olmadan teslim olmuş ve sonucunda 2 Temmuz 1976'da Ülkede Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti kuruldu (Kaya, 2008: 314) .

Toplumsal açıdan bakıldığında bu savaş kanlı bir devrin, büyük açların ve sayısız ailenin yok oluşuna sebep olmuş bir çarpışma olarak hafızalara kazınmıştır. Uzun yıllar devam eden savaş, askeri yönden yıkıma sebep olmasının yanı sıra insanlığa da büyük acılar çektirmiştir. Atılan bombalarla delik deşik edilen Vietnam topraklarının kuşaklar boyunca üzerinde hiçbir şey yetişemeyecek bir yere dönüştürmüş, İnsanların sakat kalmasına binlercesinin ölmesine neden olmuştur. Vietnam'da yaşanan bu dram başta ABD halkı olmak üzere dünyanın birçok yerinde tepkiye ve boykotlara sebep olmuştur. Tüm taraflarının ağır kayıplar vererek büyük acılarla ayrıldıkları Vietnam Savaşının uzun soluklu etkisi, dünya gündemini ve toplumları etkilediği kadar moda trendlerinde de kendini göstermiştir.

Dönem modasına bakıldığında Vietnam'ın geleneksel konik şapkasının çokça kullanıldığı görülmüştür. Bu şapka özellikle Kuzey Vietnam'da pirinç toplamaya giden kadınlar tarafından kullanılmış ve yıllar içerisinde halkın geleneksel şapkası olmuştur. Bu geleneksel şapkalar 50'li ve 60'lı yıllar boyunca dönemin en popüler kadın giysi çizgilerin de kullanılmıştır. Kimi zaman çiçekli bir yaz giysisinde güneşten korunmak için hoş bir önlem, kimi zaman ise kalın şık bir ceketin tamamlayıcısı olarak kullanılmıştır.

Resim 4.90. Asya temalı dönem giyimi geleneksel pirinç işçilerinin kullandığı konik şapka

(1950'li yıllar: [http 209](http://209), 1957: [http 210](http://210), 1960: [http 211](http://211), 1964: [http 212](http://212))

Resim 4.91. Dönemin kadınsı çizgilerini yansıtan takım ve bu bütünlüğü sağlayan eldiven, cüzdan, küpe ve şapka kombini

(1950'li yıllar: [http 213](http://213), 1956: [http 214](http://214), [http 215](http://215))

Vietnam ve diğer Asya devletlerinin geleneksel giyiminde yer alan iki yandan yırtmaçlı, zaman zaman düğmelerle iki yandan kapama yapılarak detaylandırılan düz yada desenli kullanılan tunikler özellikle iç kısmında pantolon veya etekle kombinlenerek kullanılmıştır. Köylülerin kullandığı şapkaların yanı sıra, moda Asya mimarisini de esin kayını olarak kullanmış, dönem modasında Naja Çin tapınağının kıvrımlarından esinlenerek tasarlanan kıvrık uçlu ayakkabılar görülmüştür.

Resim 4.92. Asya kültürünü yansıtan etek ve pantolonla kombinlenmiş yanda yırtmaçlı sıfır kol tunikler ve bunla kombinlenmiş konik şapka

([http 216](http://216), [http 217](http://217))

4.4.1960-1979 Yılları Arasında Yaşanan Siyasal Olayların Kadın Giyimi Moda ve Trendlerine Etkileri

4.4.1. 1968 Öğrenci hareketlerinin modaya etkisi

Dünyada yaşanan köklü değişim ve dönüşüm özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren hız kazanmış modernleşme, kentleşme, sanayileşme ile çığır açan yenilikler, küreselleşmenin de eklenmesiyle çıktığı coğrafyanın yanı sıra, iletişim araçlarındaki büyük gelişim sayesinde kıtaların ötesindeki dünyaları da etkileyebilmiştir. Yaşanan bunca değişim içinde toplumsal aktörlerin durumu ve değişen roller gündeme gelmekte ve tartışılmaktadır. 1960'lı yıllar ve sonrasında dünya genelinde net olarak görülen köklü değişim ve dönüşüm ile birlikte sistem karşıtı hareketlerinde biçim değiştirdiği görülmektedir (Demiroğlu, 2014: 134).

Toplum kelime anlamı olarak; aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için is birliği yapan insanların tümüdür. Genel olarak da toplum doğal ve kültürel (sembolik) toplum olmak üzere iki farklı gruba ayrılmaktadır. Doğal toplum; toplumsal hayatın ortaya koyduğu temel davranışların doğal dürtü ve zorunlulukları üzerine oturmaktadır. Doğal toplumda sosyal ihtiyaçlarını gidermek için birbirleriyle karşılıklı ilişkiler kuran ve birbirine etki yapan bireylerin gerek maddi, gerekse manevi isleri, hareketleri, inanç ve değerleri ortaya konulmaktadır. Kültürel (sembolik) Toplum; toplumsal yapıyı oluşturan unsurlar sembolik birer nitelik taşımakta ve toplumu meydana getiren bireyler belirli semboller aracılığıyla birlikteliklerini sürdürmektedir. Kültür, toplumdaki yasama çok yakından bağlı olmakla birlikte, toplum üyelerinin toplumsal rollerinde, davranışlarında ve karşılıklı iliksilerinde önceden belirlenmiş sembollerle ortaya çıkmaktadır (Altug, 2006: 1- 2).

Uygulamada yaygın olarak kullanıldığı şekliyle toplumsal olay, toplumsal hareket, açık hava toplantısı, basın açıklaması, gösteri yürüyüşü ve benzer nitelikteki etkinliklerin genel adıdır. Diğer bir bakış açısı ile söylemek gerekirse, toplumsal olay, kamuya açık alanda yapılan her türlü fikir ve düşünce paylaşımı olduğu kadar protesto eylemini de içinde barındıran anayasal ve demokratik bir hakkın kullanılmasıdır (Hançerli, Duru ve Gergin, 2013: 113)

Toplumsal hareketler 19. yüzyılda işçi hareketleri ile baş göstermiş, 60'lı yıllara gelindiğinde ise bireysel ve toplumsal alanda eşit haklara sahip olmak için yapılan çatışmalar ve mücadeleler olarak karşımıza çıkmaktadır. "1960'lardaki toplumsal hareketler, siyasal iktidarı hedefleyen, ekonomik çıkar yörengeli sınıfsal yapısı olan hareketlerdir (işçi hareketi gibi)." (Çallı, 2006: 21).

Dünya tarihinde öğrenci hareketleriyle özdeşleşen 1968 yılı, gençliğin her türlü siyasi yapıdan özgürleşmek için hak talepleriyle hatırlanan dönem olmuştur. Gençliğin tepkilerinin yükselişi ile anılan öğrenci hareketlerinin asıl zeminini bu hareketlerle aynı zamanda baş gösteren işçi hareketleri oluşturmaktadır. Genel anlamda 68 hareketleri öğrenci ayaklanmaları olarak yansıtılsa da bu hareket sadece öğrencilerin değil, başta işçi sınıfı olmak üzere toplumun her sınıfının hareketlendiği ve başkaldırıya geçtiği yıllar olmuştur. Bu yıllarda öğrencilerin gerek üniversite ortamında gerek sokakta yaptıkları eylemlerle basın gözünde daha çok ilgi çektiği için bu hareketler onlarla anılmıştır. Ayrıca hareketin yoğun olarak gerçekleştiği Fransa'da döneme damga vuran anti-kapitalist düşünce, geleneksel işçi sınıfını dışlayıp öğrencileri ön plana çıkaran bir yapıdaydı (Kalfa, 2008: 95).

60'lı yılların sonunda Doğudan Batı'ya Kuzeyden Güney'e birçok ülkede mevcut yapıyı tehdit eden öğrenci hareketleri ortaya çıkmıştır. Tarihinin en büyük evrensel ayaklanması olarak kabul gören 1968 ayaklanmalarının fitili ABD'de Kaliforniya'nın ikinci büyük kenti olan ve hızlı gelişimiyle ticari öneme sahip San Francisco'daki Berkeley Üniversitesinde ateşlendi. San Francisco ABD'nin en gelişkin ve ticari olarak öneme sahip bir liman kenti oluşu sebebiyle birçok grev, boykot, işçi hareketleri ve siyahilerin eylemlerine tanık olmuştur. Hippi hareketinin merkezinin San Francisco şehri, öğrenci hareketinin merkezinin de Berkeley Üniversitesi olması, bu bakımdan rastlantı değildir (Levent, 2012: 4- 8).

1968 yılı modernleşen dünya için tarihine eklenecek ve asla unutulmayacak bir yıl olmuştur. Bu yılda yaşanan olayların adeta planlanmış gibi art arda geliştiği bu dönemin akılda kalıcılığını arttırmıştır. Martin Luther King ve Robert Kennedy'nin öldürülmeleri ve Prag'da Sovyet tanklar, Vietnam Savaşı ve aya seyahat tek bir yıla sığmıştır. 68 yılında dünyanın her köşesinden harekete geçen milyonlarca genç meydanlara hep birlikte akın etmişlerdir. 20. yüzyılın en kalabalık ve evrensel ayaklanması olan 68 hareketiyle üniversiteler işgal edilmiş, Avrupa'da sokaklar şiddet ve yıkımla tanışmıştır. Devrimin büyük etkisinin işçilere sıçramasıyla yaşam felç olmuş ve dünya tarihinde bu yıl "Başkaldırı Yılı" olarak tarihe geçmiştir (Bulut, 2011: 126).

1967 yılında San Francisco'nun Haight-Ashbury bölgesinde ortaya çıkan, 1968 hareketiyle dünya gündeminde popüler olan hippiler, Amerikan sistemine aykırı hareketleriyle ön

plana çıkmışlardır. Hippiler komünist ve sağcılara karşı çıkmış, özgürlüğün insanın içinde olduğunu savunmuştur. Sistemin tüm getirilerini reddeden hippiler, 68 hareketlerinde, özgürlükçü düşünceleriyle ve anti militarist felsefeyle başrol oynamış, Vietnam savaşına ve gençlerin orduya alınmasına gösterdikleri üstün dirençle 60'lı yılların son dönemine ve 70'li yıllara damgasını vurmuştur (Altun, 2010: 45). Bu yıllarda döneme damgasını vuran "Savaşma Seviş" sloganı hippilerin savaş karşıtı düşüncesinin en iyi kanıtı olmuştur.

Resim 4.93.Öğrenci hareketlerinde başroldeki Hippiler

(http 218)

60'lı yılların sonunda ortaya çıkan 70'li yıllarda ve 80'li yılların başına kadar devam eden Hippi hareketi bu dönemde modayı yönlendirici temalardan olmuştur. Geleneksel toplum ve ahlak kurallarını reddeden, savaş karşıtı görüşe sahip Hippiler köklere dönüşü, oryantal renkler çiçek, şal, batik ve Afrika desenli giysileri, tığ ve el işi dantel şapkalarla savunmuştur (Dereboy, 2012: 308). Bu dönemde hakim olan Hippi tarzında çoğunluklar ikinci el olan kıyafetler, yamalar, nakış ve apliklerle kişinin zevkine uygun hale getiriliyordu. Afgan tarzı bol, salaş kıyafetler, saçaklı, süet ceketler ve kaftanlar, bandanalar ve renkli boncuklar etnik bir görüntü oluşturmak için kullanılıyordu. Yanı sıra dizden aşağı aşırı bol kesim pantolonlarda hippie modasının vazgeçilmezi olmuştur (Resim 4.94, 4.95) (Kindersley, 2013: 374).

Resim 4.94. 70'lı yıllarda Hippi trendi

([http 219](#), [http 220](#), [http 221](#), [http 222](#))

Resim 4.95. Hippi tarzı bol etnik pantolonlar

([http 223](#), [http 224](#), [http 225](#))

Resim 4.96. 70'lı yıllarda aykırı yaşamdan kareler

(http 226)

Hippilerin aykırı giyim tarzının dönem modasında ve sokak giyiminde hızla benimsendiği görülmektedir. İkinci el yıpranmış salaş giyimler başa takılan anlı kapatan bandanalar, yerlere kadar uzanan bol etek ve aynı boyda ceketler, maxi boy etnik desenlerden yapılmış elbiseler ve bunlarla kombilenen ahşap veya plastik boncuklu takılar, şavaş karşıtlığının sembolü çiçek desenleri ve çok renkli giyimlerin dönem modasında yer aldığı o tarihli resimlerde açıkça görülmektedir.

Resim 4.97. Maksı boy etnik elbiseler

(http 227, http 228, http 229, http 230)

Resim 4.97. incelendiğinde; dönem modasında hippie etkisiyle batık ve çiçek desenli etnik maksı boy elbiselerin moda olduğu görülmektedir. Bu giyimler uyum arama endişesi olmadan farklı desen ve tonlarda saç bantları, vintange gözlükler, ikinci el, tahta, rengarenk

boncuklardan yapılmış takılar ve pusküllü her boyda tercih edilen pusküllü ceket ve mantolarla kombinlendiği görülmektedir.

Resim 4.98.60'ların sonu, 70'ler ve 80'lerin başını kapsayan Hippi modası

(1960: [http 231](http://231), 1970: [http 232](http://232), 1980: [http 233](http://233))

Resim 4.98. incelendiğinde; Hippi tarzının etkisiye bu dönemde salaş dökümlü Afrika tarzı desen ve motiflerin moda olduğu görülmektedir. Özellikle göğüs dekolteli v yaka kesimli üst bedende dar paçaya doğru birden ve abartılı biçimde bollaşan tulumlar ve üzerine giyilen kol evleri oldukça aşağıda yerlere kadar uzanan eskitilmiş veya ikinci el yelekler dönem moda trendlerinde oldukça popüler olmuştur.

Resim 4.99.Vogue dergisinde Hippi esintileri

(1968 :[http 234](http://234), 1970'ler : [http 235](http://235))

68 hareketinde etkin rol oynayan ve savaş karşıtı görüşleriyle sistem getirisini kabul etmeyen Hippiler, bu tavırlarıyla sosyal alan dışında modayıda etkilemiş, özellikle 70'li

yıllarda moda dergilerinin kapaklarında Hippi giyim kültürünü yansıtan parçalar yer almıştır. Tüm dünyaya karşı olan ve aykırı görüşlerini ikinci el giyimler giyerek dış görünüşleri ile destekleyen Hippiler zaman içerisinde sosyal yapıdaki tüm hareketlenmeden etkilenen ve şekillenene modanın ta kendisi olmuştur. Siyasi gerginliklerden ve savaşlardan bunalan toplumlar barışı desteklercesine rengarenk Hippi tarzı giyinmiş ve Hippiyi dönem trendlerine taşımıştır. Bu tarz dönemin ünlü moda dergisi Vogue'de de yer aldığı görülmektedir (Resim 4 .99).

4.4.2.70'li Yıllarda yaşanan terör olaylarının moda etkisi

Terörizm saldırılan veya korkutulan sivil ve masum kurbanlar aracılığı ile hedeflenen daha büyük bir kitleyi yıldırıp, korkutarak yasa dışı stratejik ve siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin bilinçli ve planlı bir şekilde şiddet kullanma tehdidinde bulunması veya bu şiddeti gerçekleştirmesidir (Ergil, 1992: 18).

Terörizm asıl amacı bir davaya veya siyasi görüşe dikkat çekmektir. Bu dikkat çekme toplumu huzurunu kaçırmak ve şiddet eğilimleriyle sağlanmaktadır. Çağın gerektirdiği gelişmişlikteki kitle iletişim araçlarından yararlanarak oluşturduğu korku ve panik ile terör, bir bakıma topluma kendi görüşüne taraf olması için baskı yapmaktadır (Gençtürk, 2012: 5). Yanı sıra terörizmin diğer amacı ise toplum içerisinde korku panik havası yaratarak düzen bozmak ve bunun sonucunda sarsılan ekonomi ve siyasi düzen boşluğundan fayda sağlayarak hedefine ulaşmaya çalışmaktır.

Terörizmin tarihi insanlık tarihi kadar eski olup, M.Ö. 73 yılında tarihin en eski terörist grupları Sicariiler ve Haşşaşiler olduğu bilinmektedir. Daha sonraki yüzyıllarda dünyanın değişik bölgelerinde farklı toplumlarda birçok terörist hareketler gerçekleştirilmiştir. Asırlardan beri insanlığı kaos ve huzursuzluğa mahkum etmeye çalışan terör 19. yüzyıla gelindiğinde anarşizmden aldığı güçle en kanlı dönemlerini yaşamaya başlamıştır (Yayla, 1990: 345).

20. yüzyıla gelindiğinde ise yaşanan modernleşme getirisi silah ve savunma sistemlerinde yeni teknolojilerin bulunması gibi daha bir çok alandaki devrimler, devletleri olduğu kadar terörizm hareketini de güçlendirmiş ve eylemlerinin daha yıkıcı olmasına sebep olmuştur. Özellikle siyasi, sosyal, ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan büyük gelişmeler ve

atılan adımlar, bu yüzyılda aktörlerin ve bazı güçlerin yer değişmesine sebep olmuştur. Bu değişim ve gelişim akabinde çatışmaları ve savaşları getirmiş, yaşanan kaos ve sarsılmalar terör eylemlerinin aktif rol oynamasına müsait alanlar oluşturmuştur. 20. yüzyılda iki büyük savaşın ve sayısız bölgesel savaş ve ayaklanmanın yaşandığı düşünüldüğünde, terörün etkinlik derecesinin de özellikle bu yüzyılda artış göstermeye başlamasının mantıklı olduğu gözlenmektedir.

Alp'in (2013: 3) 'Terörün Ekonomik Etkileri' adlı çalışmasında; terör eylemlerinin özellikle 1968 öğrenci hareketleri ardından yükselişe geçtiği ve 70'li yıllarda terör eylemlerinin oldukça fazla yaşandığına değinmiştir. 1968 yılında 125 adet terör olayı olmuşken 70'lerin sonu 80'li yılların ortalarında bu sayı 665'e yükselmiştir. Bu sayısal veriler terörün özellikle 70'li yıllarda hızla arttığını, toplum hayatında her geçen gün daha da derin etkiler bıraktığı görülmektedir.

1972 yılında Münih olimpiyatlarında İsraili atletler Black September olarak adlandırılan terörist grubu tarafından yapılan terörist saldırıda öldürülmüş, 1974 yılında İtalya'da Kızıl tugaylar örgütü savcı Mario Sossiy'i kaçırmış, 1976 yılında ise İstanbul -Paris uçağı Marsilya'ya kaçırılmaya çalışılmış, Hollanda Türk büyük elçisi Asala örgütü tarafından öldürülmüş ve yine 70'li yıllarda Ankara-İstanbul seferini yapan DC-9 tip Boğaziçi yolcu uçağı 61 yolcu ve 5 mürettebatı ile birlikte dört eylemci tarafından Sofya'ya kaçırılmıştır (Yayla, 1990: 346).

70'li yıllar sayısız örgütün dünyanın farklı noktalarında farklı hedeflere yaptığı kanlı eylemlere tanık olmuştur. Yaşanan saldırılar ve terörün tırmanışı toplumsal hayatları etkilediği gibi modayı da etkilemiş, dönem modasında ajan ve askeri temalı kombinler, siyah bereler geniş yakalı ceketler, deri asi botlar, deri ceketler yer almıştır. 70'li yıllarda tırmanışa geçen terörün kanlı ve karanlık yüzünden etkilenen moda, dönem trendlerinde bu etkiye tepki olarak çok renkliliğe yer vermiş, hazırlanan dönem trendleri bu sebeple rengarenk uyumun aranmadığı daha çok yaşamın renklerini yansıtan kombinlere yer vermiştir.

Resim 4.100.70'li yıllarda giyim ;geniş yakalı trençkotlar, deri dizde bot ve siyah bere kombini

(a, b: Vogue ekim 1975 sayılı dergi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi elektronik arşivinden alınmıştır, c: [http 236](http://236), d: [http 237](http://237))

Resim 4.101. Terör karşısında rengarenk giyim

(a: [http 238](http://238), b: [http 239](http://239), c: [http 240](http://240))

4.4.3. I.ve II. Petrol krizi ve krizlerin moda etkisi

Eski çağlarda insan ve hayvan gücüyle zor şartlarda devam ettirilmeye çalışılan sanayi tipi üretim, Sanayi devrimi ile makinelerle yapılmaya başlanmıştır. Sanayi devrimiyle önce kömür 20. yüzyıl ile ise petrol sanayi alanında kullanılan en önemli madde olması sebebiyle büyük önem kazanmıştır. Modernleşmenin hız kazanması ve yaygınlaşmasına bağlı olarak hem sivil üretim ve tüketimde hem de askeri güç kaynağı olması bakımından petrol, stratejik önemde sahip bir hammadde olmuştur. 20. yüzyılla kömürün hâkimiyetine son veren petrol hem çıkarılması hem de işlenmesi açısından daha elverişli bir madde

olmuştur. Gün geçtikçe değerlenen petrol özellikle II. Dünya savaşı ardından var olan kaynaklar arasından büyük bir üstünlükle ayrılmaktadır. 1980'lı yıllarda bu önemli maddenin dünya genelindeki rezervin % 52'si Arap ülkelerinde yer almaktadır (Özev, 2010: 64, 65).

20. yüzyıldaki gelişen teknoloji, sanayileşme ve endüstrileşmenin hız kazanması birbiriyle yarışan ve üstünlük sağlamaya çalışan ülkeler için petrol, ihtiyaç duyulan önemli bir hammadde haline gelmiştir. Zaman içinde yaşanan gelişmelerle oluşan teknoloji, savunma ve giyim sanayi vb. sektörlerin hammaddesinin petrol ve türevleri olması her geçen gün petrole verilen önemin artmasına sebep olmuştur. 21. yüzyıl dönemine gelindiğinde ise net olarak yaşanan çıkar çekişmelerinin kökeninde petrol rezervleri olduğu, gelişen son teknoloji ve sanayisinde hareketle çıkarabiliriz (Gülçin, 2015: 10).

20. yüzyılın getirisi modernleşme ile makineleşme ve endüstrileşmenin artması bu yenileşmeyi bir güç olarak elinde bulunduran gelişime ve değişimle gücüne güç katan ülkeler, enerji ihtiyaçlarını karşılayabilmek için her geçen gün daha fazla petrol rezervine ihtiyaç duymaktadır. Bu sebeple ABD ve Avrupa gibi büyük devletler gözünü petrol rezervleri bakımından zengin az gelişmiş ülkelere çevirmiş, bu rezervlere ulaşabilmek adına çeşitli siyasi arenalarda mücadele vermişlerdir. Bu ülkeler verdikleri mücadele doğrultusunda siyasi geleceklerini şekillendirmiştir (Şahin, 2006: 118).

Petrol, enerji kaynağı olarak kullanıldığı ilk günden endüstriyel alanda hammadde olarak kullanıldığı günümüze kadar siyasi ve maddi değerini korumaya devam etmiş, ilk günden bu güne petrol hammaddesi yataklarına sahip ülkeler, bu değerli maddenin fiyatlandırmasında etkin olmuşlardır (Gürkan, 2009: 107) .

Modernleşme sürecinde oluşan yeni Ortadoğu politikasının şekillenmesinde kilit rol oynayan petrolün giderek artan değeri ve sanayileşme sonucu ülkelerin petrole bağımlı hale gelişi ile 1973- 1974 ve 1979 -80'de meydana gelen petrol fiyatlarındaki ani yükseliş dünya ekonomisini derinden sarsan petrol krizlerinin yaşanmasına sebep olmuştur (Mut, 2010:1). II. Dünya Savaşı öncesinde petrol üretimi ve tüketimi Batılı ülkelerin yönetimindeyken savaş sonrası bu durum önemli ölçüde değişmiş, dünyanın petrol konusundaki öncü üreticisi ve tüketicisi Doğu Blok'u olmuştur.

1947 – 1949 arasında yıllık ortalama petrol üretimi 1 milyar 906 milyon varil olan ABD tek başına dünya petrol üretiminin üçte ikisini gerçekleştirmiştir. Bunun nedeni Amerikan endüstrisinin diğer ülkelerden daha fazla petrole dayalı olmasıydı. ABD'deki bu yüksek tüketim hükümeti ve özel sektörü okyanus ötesi bölgelerde daha fazla petrol kaynağı aramaya sevk etmişti. Hükümet tarafından teşvik edilen ve kar motivasyonu ile hareket eden ABD'li petrol şirketleri o zamana dek genel olarak İngiltere'nin kontrolünde bulunan Ortadoğu'daki petrol alanlarına karşı özel ilgi duymaya başlamışlardı. Bu ortamda, Ortadoğu'da petrol arama ve çıkarma faaliyetleri daha önce görülmemiş bir ivme kazandı (Özev, 2010:105,106).

Petrol endüstrisinin ve Ortadoğu'daki petrol kaynaklarının belirli şirketler hâkimiyetinde olmasına karşı ilk önemli hareket 9-14 Eylül 1960 tarihinde "Organization of Petroleum Exporting Countries" (OPEC) Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü kurularak olmuştur. Sekreterliği Viyana'da bulunmakta olup, kurucu üyeleri; Suudi Arabistan, İran, Kuveyt, Irak ve Venezuela olup, oluşuma daha sonra Katar (1961), Libya (1962), Endonezya (1962), Ekvator (1963-1993), Birleşik Arap Emirlikleri (1967), Cezayir (1969), Nijerya (1971), Gabon (1975-1995) ve Angola (2007) da katılmıştır. Kurucu beş üyeden oluşup zamanla katılım gösteren ve ayrılan ülkelerle beraber günümüzde üye sayısı on iki üyeden oluşmaktadır (Gülçin, 2015: 9).

Dünya genelinde hatırı sayılır bir petrol rezervine sahip olan Orta Doğu, petrolün keşfedilmesi ve sanayi alanı başta olmak üzere her alanda enerji kaynağı olarak kullanılması ile dönemin güçlü ülkelerinin dikkatin, çekmeye ve bu ülkelerin petrolden pay kapabilme için büyük mücadeleleri hiçbir zaman hız kesmemiştir. Bu sebepten dolayı zengin petrol ve doğal gaz kaynaklarının yer aldığı Orta Doğu geçmişten günümüze büyük çatışmalara, mücadele ve iç hesaplamalara tanıklık etmiştir (Şahin, 2009: 119).

Bir ülkenin sahip olduğu kaynaklar o ülkenin gücünün temelini oluşturan en önemli maddi öğelerdir. Bu kaynaklar sebebiyle oluşan zenginliğin ulusal arenada etkin bir güç olarak kullanılması için bu konudaki düşüncelerin değişmesine bağlıdır. Arap ülkelerine petrol kazancı 30'lu yıllarda girmeye başlamış, ama petrolün siyasi bir güç olarak kullanılması düşüncesi ise ilk olarak 1960 yılında OPEC'in kurulması ile ortaya çıkmış, 1967 yılında Arap-İsrail savaşında ilk kez güç kaynağı olarak kullanılmıştır. 1973 yılında meydana gelen Yom Kippur savaşı ile petrol siyasi bir güç unsuru olarak etkin olarak kullanıldığı dönem olmuştur (Özev, 2010: 98).

"6 Ekim 1973'de başlayan bu savaşa, Müslüman dünyasının ramazan ayına ve İsraililerin çok kutsal bir ayı olan Yom Kippur'a rastlaması dolayısıyla, Yom Kippur Savaşı adı verilmiştir. Fakat esas itibarıyla Yom Kippur Savaşı diye adlandırılmaktadır" (Mut, 2010: 80).

Savaş sırasında ABD ve Avrupa ülkelerinden bazılarının İsrail tarafında yer alması sebebiyle OPEC üyesi devletlerin petrol ambargosu uygulamaları petrol fiyatlarının aniden fırlamasına neden olmuştur. Artan petrol fiyatları üretim maliyetinde artmasına sebep olmuş bu durum üretimin olumsuz yönde etkilemiş, ülkelerin üretim maliyetinin ve büyüme oranlarının düşmesine, enflasyonun ve dış ticaretteki açıkların yükselmesine sebep olmuştur. Dünya genelinde gelişmiş bir ekonomik sisteme sahip ABD ekonomisinde 60'lı yıllarda cari açık görülmezken 70'li yıllar ile cari açık sorunu yaşanmış 80'li yıllarda ise bu sorun giderek artış göstermiştir (Tezer, 2013: 110).

Yom- Kippur diğer adıyla 1973 Ekim savaşı gerek modern Arap tarihi gerekse petrol piyasaları için tartışılmaz bir öneme sahiptir. Piyasalar için büyük öneme sahip bu savaş, 1973 Ekimin de Mısır ve Suriye'nin İsrail'e saldırısıyla başlamıştır. Bu savaşta 11 Ekim'de İsrail'in tüm cephelerde hakimiyeti ele geçirmesiyle Arap devletleri başarısız olmuş 25 Ekimde büyük güçlüklerle taraflar arasında ateşkes imzalamış ve savaş tüm cephelerde sona ermiştir. Bu dönemde petrol üreticisi Arap ülkeler petrolü sistemli ve etkili bir dış politika gücü olarak kullanmış ve savaş sırasında İsrail'i destekleyen ülkelere petrol ambargosu uluslar arası arenada büyük etkiler yaratmıştır (Mut, 2010: 77, 78).

1973 yılında yapılan ambargo sonucu oluşan kriz ülkelerdeki ekonomik büyümenin önünü kesmiş, işsizlik artmış, uluslararası ticarete yaşanan azalma, enflasyondaki yükseliş devlet ekonomisinde büyük olumsuzluklara sebep olmuştur. "1973 krizine cari olarak ise, kamu işletmelerinin ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, sosyal harcamaların kısılması, vergilerin düşürülmesi ve devletin ekonomik işleyişe olan müdahalelerinin kaldırılması önerilmiştir" (Oktay, 2011: 99) .

1970'li yıllarda yaşanan ve döneminde büyük etki yaratan petrol krizinden yalnızca 6 sene sonra meydana gelen İran devrimi, petrol piyasalarında büyük dalgalanmaya sebep olmuştur. Devrim sırasında yaklaşık 2- 2, 5 milyon varil azalan petrol üretimi, devrim hareketinin doruk noktasına ulaştığı günlerde neredeyse durma noktasına gelmiştir. 1979 yılında OPEC'in petrol fiyatlarındaki % 15'lik artış yapmasıyla birleşen devrim etkileri piyasaları karıştırmış ve yeni bir krizin yaşanmasına sebep olmuştur. Tüm bu siyasi karmaşanın üzerine Eylül 1980 yılında yaşanan Irak'ın İran işgali, durumu daha da vahim bir tabloya sevk etmiştir (Özhan, 2005: 35, 36).

İşgalin yaşandığı iki önemli petrol üreticisi ülke, bu dönemde yıllık 5,5 milyar varillik üretimini 1 milyar varile düşürünce petrol fiyatları zirve yapmış, buna bağlı olarak da 25 dolardan satılan varil 40 dolara kadar yaklaşmıştır. Yaklaşık olarak petrol fiyatlarının üç katlık bir artış yaşaması, Amerikan bono piyasasında yaşanan dalgalanmanın 1973 yılındakinden daha hafif geçmesine rağmen yarattığı etki bir önceki krizden çok daha derin olmuştur. İran İslam Cumhuriyeti lideri Ayetullah Humeyni'nin İran'a dönüşü, Amerikan elçiliğinin basılması ve İran'ın Amerika'daki varlıklarının dondurulması ile birlikte bono piyasasını derinden etkilemiştir. Yatırımcılar petrol kullanımının etkin olarak yapıldığı ve hammadde olarak petrole ihtiyaç duyulan sektörlerden yatırımlarını çekmiştir (Özhan, 2005: 36).

Petrol krizinin yaşanması sonucunda ana hammadde petrol olan firmaların büyük kısmı kapanmış kalan kısmı ise ekonomik zorluklarla baş başa kalmıştır. Yaşanan petrol krizi sonucunda moda alanında doğal malzemelerin kullanımının artış gösterdiği görülmüştür. Bu dönemde el örgüsü giyimler triko kazaklar dantel süslemeler ön plana çıkmıştır.

Resim 4.102.Dönem modasında kriz sebebiyle yeniden moda olan el örgüsü elbise

(http 241)

Resim 4.103.70'lı yıllarda popüler olan diz üstü 60'lar tarzı elbiseler

([http 242](http://242), [http243](http://243), [http 244](http://244), [http 245](http://245))

Resim. 4.103 incelendiğinde; dönem modasında el örgüsü diz üzerinde çan etek kesimli minimal elbiselerin popüler hale geldiği, bele hafif oturan, dantel yaka ve el örgüsü şeritlerle süslenmiş, diz üstü renkli elbiselerin yaygınlığı dikkat çekmektedir. Özellikle canlı renklerin trend olması dönemin önemli özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tablo ile; savaş kriz ve devrimlerle 20. Yüzyılın iki çeyreğini geride bırakan modanın tüm olumsuzluklara tepki olarak umursamaz, coşkulu ve rengarenk yeni bir tarz ortaya koyduğu söylenebilir.

20. yüzyılda 1929 yılındaki büyük buhran sonrasında onu aratmayan 1970'lerde ve 1980'lerde yaşanan petrol krizi yarattığı mali sıkıntı sonucu petrolün hammadde olarak kullanıldığı tekstil fabrikaların malzeme konusunda kısıtlamalara gitmesi, bu dönemde "ne bulursan giy çık" modasını gündeme getirmiştir. 70'li yıllarda bu yeni trend modada rüküş bir tarz oluşumuna sebep olmuştur. Moda bu dönemlerde sokak tarzıyla şekillenmiş, uyumsuzlukların uyumunu yakalayan trendlerde özellikle 1978 yılında ortaya çıkan bol büzgülü firfırlı etekler altından dantel ve fisto görülen iç etekler ile kombinlenen kapitone yelekler rüküş görünümü kanıtlayan parçalar olmuştur (İşbilen, 1995: 45).

Resim 4.104. 80'li yıllarda ne bulursan giy çık modası

(Fashion Of Decade The 70's (Herald: 1994, 12) [http 246](http://246), [http 247](http://247), [http 248](http://248))

1970'lı yıllar yaşanan birçok çatışma, terör eylem ve krize tanıklık etmiş, yaşanan petrol krizi ve bu krizin getirdiği ekonomik sıkıntılar ardından 60'lı yıllarda dünyayı kasıp kavuran özgürlük düşüncesi 70'lerde iyice yerleşmiştir. Tüm kurallar yıkılmış moda adına alışılmış her giyim parçası bu yeni tarzın parçası olmuş, çok renkli kazaklar, süper mini etek ve şortlar, kravat ve şapkalar, geniş kol ağızları, geniş sivri yakalar, bileğe doğru bollaşan kollar, süper mini etekler ve şortlar, geniş kravatlar vb. birçok şey olduğundan daha büyük kullanılarak adeta tepkinin simgesi haline gelmiştir (Resim 4. 105, 4.106 .) (Berkkam, 2008: 185).

Resim 4.105. 70'li yıllarda moda

(<http> 249, <http> 250, <http> 251)

Resim 4.106. 80'lı yıllarda 10'lu, 60'lı ve 70'li yılların modasına dönüş

- 1970'lı yıllarda asi gençlik modası: (<http> 252)
- 60'lı yılların pop art akımı: (<http> 253)
- 70'li yıllarda etkin olan Hippi modası: (<http> 254)
- 1910'lu yıllarda harem pantolon modası: (<http> 255)

80'lı yılların en önemli özelliği belirli bir moda çizgisinin olmayışıydı. Yaşanan iki önemli kriz ve mali sıkıntılar modayı da etkilemiş, belli bir çizgiye sahip olmayan dönem modası geçmişten o güne tüm parçaları içinde barındırmıştır. Resim 4. 106. incelendiğinde; Bu dönemde 60'lı yılların Pop art modası, 70'lerin deri ceketli asi genç tarzı, yine aynı dönemlerde etkin olan Hippi etkisini yansıtan parçalar, 1910'lu yıllarda Oryantalizm'in etkisiyle moda olan harem pantolonların bu dönemde moda olduğu görülmektedir. Bu dönemin özelliği olarak görülen çok trendli kadın modasındaki bu durumun, siyasi ve ekonomik olayların yanısıra, sokak ve gençlik hareketlerinin yoğunluğuyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir.

4.5.1980-1999 Yılları Arasında Yaşanan Olayların Dönem Modasına Etkisi

4.5.1. I. ve II. Körfez Savaşının modaya etkisi

1535 yılından I. Dünya Savaşına kadar tam olarak 400 yıl Osmanlı hakimiyetinde kalan üç büyük dinin merkezi Mezopotamya; konum olarak ticaret yollarının üzerinde yer alması, su kaynaklarının verimliliği gibi jeopolitik ve siyasi değeri yanı sıra 19. yüzyılda petrol yataklarının bu topraklarda olduğunun saptanması sebebiyle Batılı devletlerin ilgisini çekmiş, ilgisini çekmekle de kalmamış, Batılı ülkeler bu bölgenin ele geçirilmesi için türlü yollar denenmiş, mücadeleler verilmiştir (Ulutaş, 2006: 9).

Orta Doğu asırlar boyunca her dönemde kıtalar arası durumu, coğrafi konumu ve yer altı zenginlikleri sebebiyle kanlı çatışmalara tanıklık etmiştir. Asya- Avrupa ve Afrika'dan oluşan 'Eski Dünya' olarak adlandırılan kıtalar topluluğu Orta Doğuda kesişmektedir. Avrupadan Anadolu yarım adası üzerinden Orta Doğuya, Asya'dan ise İran -Anadolu yönünü takip ederek Avrupa'ya geçmek mümkündür. Yanı sıra Mezopotamya'dan gelen yollarla Mısır ve Afrika'ya, Doğu Akdeniz'den gelen yollarla da İran- Irak üzerinden Avrupa'ya geçişin mümkün olması Orta Doğu'nun var olan değerinin katlayarak arttırmıştır (Urhan, 2007: 7).

Dünya tarihine bakıldığında büyük çatışma ve anlaşmazlığın ana sebebinin doğal kaynaklar olduğu görülmektedir. Bu kaynakları ele geçirmeye çalışan büyük devletler, kaynakların yer aldığı bölgelerde hakimiyeti sağlayabilmek için sürekli olarak askeri müdahalelerde bulunmuş, buda kaynakça zengin topraklarda huzursuzluk ve siyasi

karmaşaya sebep olmuştur. Modern yaşamın vazgeçilemeyen hammaddesi petrolün yerini alacak hiçbir hammaddenin olmayışı, sınırlı bir kaynak olan petrolün arzı ve talebi arasında uçurumlar oluşturmuş, bu durum küresel bağlamda ekonomik güvenliği tehdit eden önemli bir sorun haline gelmiştir (Karavelioğlu, 2009: 51).

Bir ülkenin ulusal gücünün belirlenmesinde en önemli kriter sahip olduğu hammadde kaynaklarının zenginliğidir. Çünkü hammadde kaynaklarının zenginliği ülkenin endüstri alanında büyümesinin tek çaresidir. Endüstri alanında gelen güç, askeri alanda da gücün kaynağını oluşturur. Bu güç kaynaklarına sahip bir devlet ulusal arenada söz sahibi olabilir bir konumdadır. En önemli güç kaynağı olan petrol, hem kolay ve ucuz işlenebilir olması hem de yerine konulacak başka alternatif olmayışı sebebiyle dünya üzerinde en önemli ulusal güç olma potansiyelini korumaktadır. Ortaya çıkan bu durum asırlardan beri ne sebeple Orta Doğunun gündemden hiç düşmediğini gösteren en önemli sebeptir (Urhan, 2007:11, 12). Bu sebeple bölgede sayısız savaş ve iktidar oyunları yaşanmıştır. Bunlardan en önemlisi de bölgede büyük etki yaratan Körfez Savaşları olmuştur.

Körfez Savaşı öncesindeki 1980'li yıllar Ortadoğu için en karmaşık dönemlerden birisidir. Afganistan'ın Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesi, İran İslam Devrimi, İran ile Irak arasında sekiz yıl süren savaş, İsrail'in 1982'de Lübnan'ı işgal etmesi, Batı Şeria ve Gazze'de Filistinlilerin intifada hareketi bu dönemde Ortadoğu'ya damgasını vuran başlıca olaylardır. 1978 yılından itibaren hızla Sovyetler Birliği'nin etkisi altına giren Afganistan 1979 yılında bu ülke tarafından işgal edilmiştir. 1979'da İran İslam Devrimi sonunda Batı yanlısı Şah rejiminin devrilerek ABD ve Batı düşmanı bir yönetimin iktidara gelmesidir. İslam devrimi Ortadoğu'daki güç dengelerini değiştirerek İran'ı Körfez'in güvenliğini tehdit eden en büyük bölgesel güç haline getirmiş ve karşı denge arayışlarına yol açmıştır İran'ın ABD karşıtı politikalarına denge olarak, Körfez'in ikinci önemli gücü olan Irak, ABD nezdinde değer kazanmıştır. I. Körfez Savaşı öncesi Ortadoğu'da yaşanan en önemli olaylardan bir diğeri de 1980–1988 yılları arasındaki İran- Irak Savaşıdır (Dumanlı, 2012: 6).

1980 yılında başlayan ve 8 yıl süren İran -Irak savaşında Irak'ın başarısız oluşu, Saddam Hüseyin'in Kuveyt'in işgaline iten en önemli faktör olmuştur. 8 yıl ağır çatışmalarla süren savaş Irak'ın kaynaklarının büyük kısmının tükenmesine sebep olmuştur. Savaş giderlerini karşılayamayan Irak büyük bir borcun altına girmek zorunda kalmıştır (Urhan, 2007: 25).

İran ile yaptığı uzun savaş sonucunda başarısızlıkla ayrılan Irak, savaş sebebiyle 100milyar dolara yakın silah almış ve kullanmış, tüm döviz varlığını sıfırlayan ülke bu dönemde, 40 milyar dolar gibi büyük bir dış borcunda altına girmiştir. Irak'ın savaş öncesi ekonomisine

dönmesi, yıkılan ve ciddi bir çalışma gerektiren alt yapıların onarımı ve kaybettiği prestijini geri kazanmanın tek yolu olarak geçmişten beri sorun yaşadığı Kuveyt görülmüş, Saddam Hüseyin kaçak olarak Irak petrolü çıkardığı gerekçesiyle İran'ın eyaleti olan Kuveyt'i işgal etmiştir (Demiröz, 2013: 57; Karavelioğlu, 2009: 66).

Körfez krizi 2 Ağustos 1990-28 Şubat 1991 yılı arasında gerçekleşen, uluslar arası askeri, ekonomik, diplomatik ve psikolojik tearuzlar serisi olmuş, yapılan askeri müdahaleler ve uygulanan güç bakımından kıyaslandığında II. Dünya Savaşından bu yana yaşanan en büyük uluslar arası savaş olmuştur. Yaşanan bu büyük savaş Irak'a karşı oluşturulan koalisyonun büyük bir başarısı olarak son bulmuştur (Urhan, 2007:57).

Alınan tüm kararlara ve yapılan uyarılara rağmen Irak'ın Kuveyt'ten çekilmemesi üzerine 16 Ocak 1991 tarihinde savaş başlamıştır. Körfez Savaşı yada diğer adıyla 'Çöl Fırtınası Harekatı' olarak adlandırılan savaş sırasında, ABD önderliğindeki güçler Irak'ı Kuveyt'ten çıkarmak için son teknoloji sahip modern silahları, akıllı bomba ve radara yakalanmayan uçaklarıyla Irak'ı bombalamıştır (Demröz, 2013: 61).

I. Körfez Savaşı ardından Irak'ın askeri gücü sıfırlanarak nükleer ve kimyasal tesisleri imha edilmiştir. Yanı sıra 3 Nisan 1991 yılında BM güvenlik konseyi tarafından alınan kararla Irak'a uygulanan ekonomik yaptırımlar devam etmiştir. Ayrıca devlete ait nükleer, kimyasal ve biyolojik silahlar ortadan kaldırılacağı gibi BM Güvenlik kurumunun sürekli incelemeleriyle bu tür silahların yapımına devam edip edilmediği kontrol edilip, bulunduğu taktirde imha edilmiştir. 1991 yılından itibaren uygulanan bu ambargo Irak devletinin ekonomisini derinden yaralamıştır. Uygulanan bu ambargo Irak devletinin yanı sıra bu devletle ekonomik bağlantıları olan komşu ülkeleri de zor durumda bırakmıştır (Mahdi, 2009: 24).

ABD 'nin II. Dünya Savaşı ardından Orta Doğuda; kendi çıkarlarına ters düşen durumları ortadan kaldırmak, müttefik olduğu ülkelerin çıkarlarını korumak, bölgedeki var olan değerli kaynakların güvenliğini sağlamak, kitle imha silahlarının yayılmasını ve düşman eline geçmesini önlemek gibi çıkarlarını destekleyici hedefleri vardı. Irak'ta ABD'nin Orta Doğuya yönelik bu çıkarların merkezinde yer almaktaydı. ABD tarafından Irak'ın ele geçirilmesi ve kontrol edilmesi ülke stratejisine destek bir hamle olacağından, ABD Irak'ın işgali için uygun zaman beklemekteydi. 11 Eylül 2001 tarihinde yapılan terörist

saldırısı ABD'nin Irak işgali için gerekli fırsatı yakalamasına sebep oldu. ABD Saldırıların sorumlusu El Kaide terör örgütü lideri Usame Bin Ladin'in Irak lideri Saddam Hüseyin'le yakın ilişkisini öne sürerek Irak'ı işgal hazırlıklarına başlamıştır (Bastacıoğlu, 2009: 71).

11 Eylül 2001 yılında ABD'ye yapılan saldırı ardından bu saldırıyı yapan terörist grubun lideri Usame Bin Ladin'in Afganistan'da bulunması, ABD'nin gözünü Afganistan'a çevirmesine sebep olmuştur. Terörist grubun derhal teslim edilmesini isteyen ABD yapılan saldırı karşılığının Ladin'in sığınağı olan Afganistan'ı vurarak verilmesi gerektiğine karar vermiştir. Verilen karar hem bir karşılık olacak hemde terörün yayılmasını engelleyecekti. ABD'nin Afganistan'a saldırmasındaki diğer sebep ise O bölgeye sıkışmış kayda değer büyüklükteki petrol rezervleri olmuştur (Ulutaş, 2006:109).

Şiddet ve siyasi gerginliklerin yaşandığı bu karmaşa döneminde, Saddam'ın kendi ülkesi ve etrafına verdiği zararlar, kendi insanına yaptığı soy kırım, ikiz kulelere yapılan saldırının ardında Irak'ın olduğunun netleşmesi, Saddam'ın içinde bulunduğu her savaşta dış ülkelere verdiği tehdit, Irak'ın ABD'nin Orta Doğuda barışı getirme istemine engel olması, II. Körfez savaşını başlatan sebepler olmuştur. Savaşın diğer sebebi ise ABD'nin Saddam ve Bass rejiminden kurtararak Irak'ı demokrasiye kavuşturmak (Davut, 2013: 20, 21).

11 Eylül terör saldırıları sonrasında Irak'ın teröre destek verdiği, Saddam'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu ve BM gözlemcileri ile işbirliği yapmayarak BM kararlarını uygulamadığı gerekçeleri ile 20 Mart 2003'te, ABD ve Birleşik Krallık önderliğinde Çokuluslu Koalisyon Güçleri Irak'a askeri müdahalede bulunmuştur. ABD, kamuoyuna müdahalenin amacını, "Saddam'ın kitle imha silahlarını yok etmek, Irak'ı silahsızlandırmak, Ortadoğu'yademokrasiyi getirmek ve Irak halkını özgürleştirmek" şeklinde duyurmuştur. ABD, 2 Mayıs 2003'te savaşın bittiğini kamuoyuna ilan etmiştir. Savaşbittiğinde Saddam kaçmış ve ülkedeki pek çok etnik grup Irak'ın siyasi oluşumundaön planda yerini almak için hazırlıklara başlamıştır. Saddam'ın ortadan kaybolması, Irak'ta olağangüvenli düzenin yaratıldığı anlamına gelmemiştir. Irak'ta meydana gelen çatışmaların Saddam'ın yakalanmasıyla biteceği öngörülmüştür. Ancak Saddam'ın 13 Aralık 2003'te yakalanması ve hatta 30 Aralık 2006'da idam edilmesi bile çatışmaları bitirememiş, aksine direnişçilerin daha çok saldırmasına neden olmuştur (Gök, 2012: 39, 40).

Irak 1979'dan beri ülkeyi her alanda çöküntüye uğratan çatışmalar ve savaşlar yaşamıştır. Bu süreçte eğitimden, sağlığa, iletişimden ulaşım, tarımdan hayvancılığa her alanda yeterince kaynak kalmamış kalanlarda savaş sırasında tahrip edilmiştir. Bu ağır tablo üstene zaten yıpranmış olan devlet sistemi ve ekonomik alt yapı, ABD işgaliyle tamamen çöküntüye uğramıştır. Savaşın sürdüğü dönemde kamu alanları ve kaynakları

yağmalanmış, temel ihtiyaçlar kara borsaya düşmüştü. Hiçbir sosyal hakkın halka sunulmadığı topraklar işgal ile bol çatışmalı güvenlikten yoksun, otoritesiz bir ortama dönüşmüştür (Bulut, 2011: 133).

Körfez Savaşları II. Dünya Savaşı ardından yaşanan gerek yarattığı etkiyle gerekse kayıplarıyla en büyük savaş olmuştur. 1990'lı yıllarda meydana gelen savaş, Orta Doğu ve Batı'lı devletleri etkisi altına almış, bu dönemde toplumsal olayların oluşturduğu trendlerle dönemin kadın modası da şekillenmiştir. Savaşın ağır şartlarından ve yaşanan dramdan etkilenen moda da yurtseverlik kavramı ortaya çıkmış, ABD bayrak baskılı tişört ve giyim parçalarının yanı sıra bayrak içinde yer alan renkler dönem modasında oldukça popüler olmuştur. Dönemin baskın trendi olan bayrak, bazı giysilerde sadece baskı olarak kullanılırken, bazı giysilerin ise tamamı bayrağı yansıtan tarzda tasarlanmış, özellikle model ve sanatçılar adeta bayrağı giysi olarak giymiş gibi görünen tasarımlarla görünüm vermişlerdir (Resim 4. 107, 4. 108).

Resim 4.107. ABD. Bayrak temalı tişört ve giysiler

([http 256](http://256), [http 257](http://257), [http 258](http://258))

Resim 4.108. 90'lı Yıllarda bayraklı tişört

([http 259](http://259), [http 260](http://260))

Resim 4.109. 1990'lı yıllarda dönem modasında popüler olan çizgiler

(<http> 261, <http> 262)

Resim 4.110. 90'lı Yıllarda dönem modasında yıldız baskılar

(<http> 263, <http> 264)

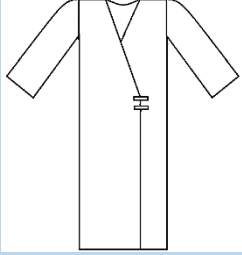

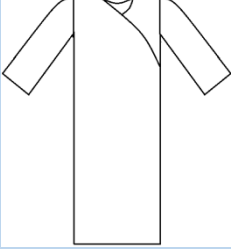

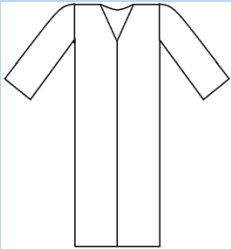

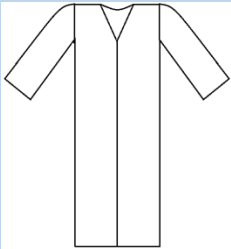
Resim 4.111. Körfez Savaşları sebebiyle dönem dergilerinde yer alan yurtseverlik modası
([http 265](http), [http 266](http), [http 267](http))

90'lı yıllarda Körfez Savaşıyla baskın tema olan bayrağın yanı sıra, bayrak içindeki çizgilerden esinlenilerek çizginin her kalınlıkta olanını ve farklı büyüklükteki yıldız baskılarının tasarımlarda abartılarak kullanıldığını görmek mümkün olmuştur.

4.6. 20. Yüzyılda yaşanan önemli toplumsal olayların kadın modasında oluşturduğu trendlerin tematik analiz şemaları

20. yüzyılda yaşanan önemli toplumsal olayların oluşturduğu trendler ve dönem kadın modasına tematik yansımalarının geniş biçimde yorumlanmaya çalışıldığı bölümün sonucunda; tema olarak belirlenen olayların, kumaş, siluet, renk ,kullanılan malzeme, kumaş,desen ve motif ve aksesuar trendi olarak modaya yansımaları şemalar halinde aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 4.1.1900 Boxer Ayaklanması moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1900 BOXER AYAKLANMASININ MODA TRENDLERİNE YANSIMASI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> Bol düz siluet Uzun etek boyu Kimono tarzı bol, uzun ve yırtmaçlı kollar Tek tarafta kullanılan birit ve düğmenin kullanıldığı asimetrik kapamalar O ve V yaka formu Oryantalist etki 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> Doğada yer alan canlı renkler Özellikle Asya kültüründe yer alan tapınaklarda da sıkça kullanılan kırmızı Altın ve gümüş efektli tonlar Haki yeşil, yağ yeşili Hardal rengi Pembe ve tonları Sarı Mürdüm 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> Dökümlü ve ipek, saten vb. kumaşlar Doğa temelli çiçek, bitki ve kuş motiflerinden oluşan desenler, Asya kültürüne kutsal sayılan dragon ve Çin bulutu desenleri Kol, etek ucu ve kapama kenarlarında geniş bantlarla süslemeler 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<ul style="list-style-type: none"> Çin tarzı şapkalar 		

Çizelge 4.2. 1905 Japon –Rus Savaşı'nın etkilerinin moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1905 JAPON –RUS SAVAŞI' NIN ETKİLERİNİN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Vücut hatlarının belirsizleştiği ,düzsiluet • Yerlere kadar uzanan bol ve dökümlü manto, elbiseler. • Maksi boy düz kesim yer yer etek ucunda kloşluk verilmiş etek modelleri. • Asimetrik tasarlanmış bir ucu yerlere kadar uzanan kimono kol • kol ve etek ucu büzdürülmüş kimono tarzı giyimler • Japon tarzı kruvaze kapamalar 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Kırmızı • Siyah • Mavi • Lacivert • Yeşil • Açık kahve • Pembe tonları • Mor ve toprak tonları 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Kumaş: • Desen ,motif :Bitki ve doğa desenleri • Süsleme: Kordon ile giyim üzerine süsleme ,kol ve ön kapamada püskül 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<ul style="list-style-type: none"> • Hayvan baş,ayak ve kuyruklarının yer aldığı şallar • Tüy veya kürk malzeme ile süslenmiş şapkalar • Manşon 		

Çizelge 4.3 .1905 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1905 RUS DEVRİMİ'NİN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Vücut hatlarının belirsizleştiği düz silüet, • Kürk kullanılmış geniş yaka ve manşetler • Bel hattında kuşakla toplanmış bol giyimler • Ayakkabıların azda olsa görüldüğü uzun etek boyları • Askeri üniformayı andıran birtli düğmeli dış giyimler 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Kırmızı • Siyah • Mavi • Lacivert • Yeşil • Açık kahve • Pembe tonları • Mor ve toprak tonları 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen,Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Kumaş:kadife,saten ,kürk vb kumaşlar • Desen ,motif :Kendi renginden kordon işleme 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<ul style="list-style-type: none"> • Manşon • Tüy ve kürk malzemeye süslenmiş şapkalar • Kürk etol ve şal 		

Çizelge 4.4. 1900'lü yıllarda Osmanlı Devletinin moda trendleri ve kadın giyimine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1900'LÜ YILLARDA OSMANLI DEVLETİNİN MODA TRENDLERİ VE KADIN GİYİMİNE YANSIMASI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> Vücut hatlarının belirsizleştiği düz silüet Yerlere kadar uzanan drapeli dökümlü Reglan kollu, şal yakalı kaftan tarzı mantolar Harem tarzı belden itibaren bollaşarak hacim kazanan ve bilekte daralarak biten pantolonlar Cepken ve pelerin ceketler 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> Bordo Altın ve gümüş gibi parlak efektli renkler Yeşil Toprak tonları Sarı Mor Siyah Kahve rengi 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> Kumaş: İpek, Kadife, Saten, Kürk Desen, motif : Zemin kadife üzeri gümüş yada altın işlemeli kumaşlar, lale, şal deseni ve benzeri Osmanlıya has motifler 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<ul style="list-style-type: none"> Püskül Türban 		

Çizelge 4.5. 1. Dünya Savaşının (1914 -1918) moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
I. DÜNYA SAVAŞININ (1914 -1918) MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Düz siluet • Sade kesimli, basit modeller • Etek turu dar ve boyları kısa giyimler • Hareket kolaylığı imkânı veren vücuda oturmayan giyimler • Truvakar kol • Tulum, erkek gömleği ve pantolon gibi işe uyumlu giyimler • Üniforma tarzı takımlar 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Kiri saklayan koyu renkler • Gri • Siyah • Füme • koyu yeşil • Mavi ve tonları • Kahve rengi • Bordo 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Kumaş: Kiri belli etmeyen kumaş çeşitleri • Desen ,motif: Kareli ve çizgili kumaşlar kullanılsada daha çok düz kumaşlar tercih edilmiştir. 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<p>Savaş sebebiyle aksesuarlara ciddi kısıtlamaların getirilmesi, bu dönemde aksesuar kullanımının geri planda kalmasına sebep olmuştur. Bu dönemde abartıya kaçılmayan şapka modelleri kullanılan aksesuarlar arasında en fazla karşılaşılan olmuştur</p>		

Çizelge 4.6. 1917 Ekim Devrimi'nin moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1917 EKİM DEVRİMİ'NİN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Belirsiz hatlara sahip uzamış siluet • Boynu tamamen kapatan hâkim yakalı ceket ve mantolar • Kürk detaylı giyimler ve sırf kürkten yapılmış ceketler • Bol, dökümlü pelerinler • Dökümün toplanmasını sağlayan belde kuşak kullanımı 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Gri • Yeşil • Acı kahve • Hardal rengi • Koyu mavinin tonları • Siyah 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen, motif :Geometrik desenler (özellikle çizgili ,kareli desenler) ,genel anlamda düz renk kumaş kullanılmıştır. • Süsleme:Etki görülmemiştir 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<ul style="list-style-type: none"> • Manşon • Kürk etol • Rus başlığı 		

Çizelge 4.7. 1929 Ekonomik Krizin moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1929 EKONOMİK KRİZİN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Formsuz aşağı doğru dökülen giyim tarzı • Kısa etek ve kol boyları • Sivridüşüşlü yakalar • renkli klapalar, trençkotlar üzerinde kol ve manşetlerde yer alan keskin çizgiler • Dizin hemen altında biten el örgüsü giyimler • Karpuz veya truvakar kollu el örgüsü elbiseler 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Krem rengi • Gri • Kırmızı • Bordo • Mavi tonları • Yeşilin her tonu • Siyah 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen ,motif :Çiçek desenleri, geometrik çizgiler • Süsleme ,kumaş: El yapımı çiçekler, örgü motifler ,elde sarma nakış ve kurdele nakışı ,dantel ,triko vb. 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<ul style="list-style-type: none"> • Tek düzeliği bozan belde kullanılan ince zarif kemerler 		

Çizelge 4 8. 1931 Japonya'nın Çin'i işgali ve işgalin moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1931 JAPONYA'NIN ÇİN'İ İŞGALI VE İŞGALIN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Uzun üst bedende geniş omuzlu alt bedende daralan silüet • Nervürlü kimono tarzı ceket ve manto • Yakası işlemeli, bol düğmeli giyimler • Yerlere kadar uzanan geniş kollar • Geniş, dökümlü ,arkası pilili mantolar • Büyük, süslemeli ve modelli cepler • Farklı kesimde reglan kollar • Robalı elbiseler 		
	Renk	Direkt etkisi görülmemiştir		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen ,motif :Düz zemin üzerine çiçek ve kuş motifleri • Süsleme ,kumaş:İpek kumaşlar,Çin tarzı empirme kumaş 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	Belirgin aksesuar özelliği görülmemektedir.		

Çizelge 4.9. 1938 yılında Suudi Arabistan’da Petrolün bulunması ve moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
<p>1938 YILINDA SUUDİ ARABİSTAN’DA PETROLÜN BULUNMASI VE MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI</p>	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> •Bele oturan, etek ucuna doğru kıvrımlar oluşturarak genişleyen silüet 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Petrol yeşili ve mavisi 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen ,motif :Genel olarak düz zeminli kumaşlar • Süsleme ,kumaş:Etki görülmemiştir. 		
	Giyisi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<p>Etki görülmemiştir</p>		

Çizelge 4.10. II. Dünya Savaşı'nın moda'ya olan etkisi

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
II. DÜNYA SAVAŞI'NIN MODAYA OLAN ETKİSİ	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Erkekçi çizgi • Üniforma tarzı ceket ve mantolar • Tek biçimci abartıdan uzak sade giyim • Kısılan ve etek çapları küçülen giyimler • El örgüsü kazaklar • Naylon çorabın yokluğunda yer alan kısa çoraplar • Dizde etek ve elbiseler • Fonksiyonel giyim, işçi tulumları ve erkek yakalı gömlek • Hareket kolaylığı sağlayan pantolonlar 	 	
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Kiri göstermeyen koyu renk tonları 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen ,motif :Düz kumaşlar moda olmuştur. • Süsleme ,kumaş: Deliklerin kapatılması için nakış süslemesi 		
	Giyisi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<p>Ekonomik sıkıntılar ve kıtlık sebebiyle bu dönemde aksesuar kullanımı çok zayıf</p>		

Çizelge 4.11. 1950-1953 Kore Savaşı ve Savaşın moda trendlerine yansımaları

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1950-1953 KORE SAVAŞI VE SAVAŞIN MODA TRENDLERİNE YANSIMALARI	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Geleneksel Asya kültürüne ait kruvaze kapamalı ceket ve elbiseler • Birit düğme kapama özelliği • Hâkim yakalı ve kısa kollu satenden klasik Asya elbiseleri • Kısa reglan kollu, dökümlü ceketler 		
	Renk	Belirgin etkisi görülmemektedir		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen, motif :Çiçek ve Anka kuşu motifleri • Süsleme, kumaş: Desenli ve düz, ışıltılı kumaşlar, işlemler 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	Belirgin etki görülmemiştir		

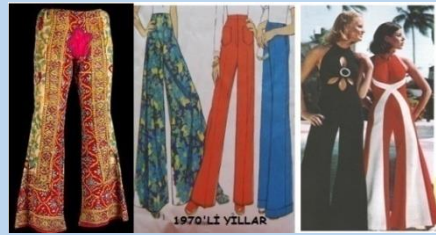

Çizelge 4.12. 1953-1959 Küba Devrimi ve Devrimin moda trendlerine etkisi

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1953-1959 KÜBA DEVİRİMİ VE DEVİRİMİN MODA TRENDELERİ NE ETKİSİ	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Beli sıkıca saran ,etek ucuna doğru genişleyerek kabarılaşan diz altı etekler • Belin hemen üzerinde biten rengarenk hırkalar • Boğazlı renkli kazaklarla kombinlenen dizde aynı renk çopralar 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Devrimin sembolik rengi yeşil ve sarı tonları 		
	Malzeme Kumaş, Motif,Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen, motif : Çizgilerle oluşmuşmuş kareler, ekose desen • Süsleme, kumaş: Dokuma ve örme kumaşlar 		
	Giyisi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<p>En önemli etkisi Che kepleri</p>		

Çizelge 4 13. 1955-1975 Vietnam Savaşı ve Savaşın moda etkisi

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1955-1975 VIETNAM SAVAŞI VE SAVAŞIN MODAYA ETKİSİ	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • İnce uzun silüet • Desenli iki yandan yırtmaçlı tunikler • Modern çizgilere dönüşmüş Asya kültürünün geleneksel giysi formu 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Pembe • Kırmızı • Turuncu • Gri • Siyah • Bej 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen, motif :Doğadan motifler • Süsleme, kumaş:Düz ve desenli kumaşlar 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	Geleneksel Vietnam şapkası		

Çizelge 4.14. 1968 Öğrenci hareketlerinin moda etkisi

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1968 ÖĞRENCİ HAREKETLERİNİN MODAYA ETKİSİ	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> • Afgan tarzı elbiseler • Püsküllü ceket elbise ve çantalar • Uzun kürklü ,bol ceketler • Üst kısımda dar bileğe doğru aşırı bollaşan pantolonlar • Maksî ,midi boy elbise ve tulumlar • Kaftan tarzı ceketler 		
	Renk	<ul style="list-style-type: none"> • Tüm renklerin içinde bulunduğuş önemli bir dönem olmuştur 		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen, motif :Oryantal motifler ,çiçek desenleri,Afrika'ya has rengarenk desenler,batik desenler • Süsleme, kumaş:Tığ işi ceket elbise süslemeleri, saçak ve püskül , nakış ve aplikelerle yenilenmiş giyimler 		
	Giyisi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<ul style="list-style-type: none"> • Renkli tahta boncuklar • Saç bantları • 50'lı yıllarda moda olan yuvarlak hatlı güneş gözlükleri • Vintange çantalar ve ayakkabılar 		

Çizelge 4.15. 1970'li Yıllarda yaşanan terör olaylarının modaya etkisi

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
1970'Lİ YILLARDA YAŞANAN TERÖR OLAYLARININ MODAYA ETKİSİ	Siluet	<ul style="list-style-type: none"> Geniş yakalı askeri ceketler Siyah deri montlar Askeri temalı vücuda oturan etek ve ceket kombinleri Mini etek ve şortlar üzerine bedene sıkıca oturan desenli gömlek ve bluzlar Desenli gömlek üzerine giyilen renkli kazaklar 		
	Renk	<p>Teröre karşın rengarenk tarzların oluşturulduğu moda bu dönemde popüler olmuştur çok renkli giyimler aynı renk içerikli çorap bere ve ayakkabılarla kombinlenmiştir.</p>		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> Desen, motif : Rengarenk giyim ve çoraplar, geometrik desenli giyimler Süsleme, kumaş: Düz ve ekose desenli ve örme kumaşlar 		
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<p>Siyah gözlük ve bere, diz altı renkli çoraplar, ince deri kemerle tamamlanan mini etek ve şortlar ,deri bot</p>		

Çizelge 4.16. I.ve II. Petrol Krizlerinin modaya etkisi

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SILÜET
I. VE II. PETROL KRİZLERİNİN MODAYA ETKİSİ	Silüet	<ul style="list-style-type: none"> Dönem modasında eskiye dönüş yaşanmış ,10'lu yılların harem pantolonları,50'li yıllarda moda olan asi gençliğin simgesi deri ceketler moda olmuştur. 60'lı yılların mini rengarenk çan elbiseleri dantel yakalı bluzlar Vücudu saran gömlekler ile kombinlenen bele sıkıca oturan çan etekler moda olmuştur. Bol unisex tişörtler Yüksek bel kalçada hafif bol bileğe doğru daralarak inen paçası kıvrılan kot pantolonlar moda olmuştur. 	 <p>1970'LI YILLAR</p>	
	Renk	<p>Birbirine uyumsuz renklerin kombinlenmesi dönemde hakim olan rüküş modasını yansıtmaktadır</p>	 <p>1980'li yıllar</p>	
	Malzeme, desen, motif ,süsleme	<ul style="list-style-type: none"> Desen ,motif :Geometrik desenler Süsleme ,kumaş:El örgüsü,tığ işi süslemeler 	 <p>1970'li yıllar</p>	
	Giysi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	<p>Saç bantları ,yerlere kadar uzanan atkılar ,mini çan etek ve elbiselerle kullanılan ince zarif kemerler</p>	 <p>1980'li yıllar</p>	

Çizelge 4. 17. I. ve II. Körfez Savaşının modaya etkisi

TEMA	ALT TEMALAR	ETKİLER	GÖRSEL KANITLAR	DÖNEM SİMGESİ SİLÜET
I. VE II. KÖRFEZ SAVAŞININ MODAYA ETKİSİ	Siluet	Biçimce bir etki görülmemiştir. Dönem çok çeşitli siluetlerden oluşmuştur.		Biçimce etkisi görülmemiştir
	Renk	ABD bayrak renkleri; Kırmızı Mavi Beyaz		
	Malzeme Kumaş, Motif, Desen, Süsleme	<ul style="list-style-type: none"> • Desen, motif :Çizgili, yıldız baskılı kumaşlar dönemin popüler trendi olmuştur. • Süsleme, kumaş:Belirgin etkisi görülmemiştir. 		
	Giyisi Tamamlayıcıları ve Aksesuarlar	Etkisi görülemediği için boş bırakılmıştır.		

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

20. yüzyılda yaşanan toplumsal olayların dönemin kadın moda trendlerine tematik yansımalarının incelenmesinin amaçlandığı çalışmada, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Toplumsal hayatın bir parçası olan moda, özellikle 20. yüzyıldan itibaren yaşanan modernleşme ve sanayileşmeyle birlikte artan siyasi çatışmaların, devrimlerin ve savaşların etkisi altına girmiştir. Endüstrileşmenin, sanayinin ve teknolojinin ilerlemesi yeni üretim teknik ve teçhizatlarının bulunması ülkelerin ekonomik olarak güçlenmesine ve yeni kaynak arayışına daha çok ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Ulusal arenada her geçen gün yaşanan çığır açan gelişmelerle dengelerin değişmesi ülkeler arasında asırlardan beri devam eden yarışların, zıtlaşmaları ve savaşların artmasına sebep olmuştur.

20. yüzyıl öncesi sınıfsal bir simge olan modanın, 20. yüzyılda topluma mal olması ile değişen cehresi geçmişten günümüze artarak devam eden ve toplumu etkileyen olaylardan bu yüzyılda daha çok etkilenmesine yol açmıştır. Çalışma kapsamında incelenen 20. yüzyıla moda açısından bakıldığında; modanın siyasi olaylardan çok fazla etkilendiği görülmektedir. Yaşanan savaşlar sırasında tarafların kültürel giyim öğelerinin moda trendlerinde ani bir hızla yer aldığı, kimi zaman kısa, kimi zaman ise uzun süreler bu yeni trendlerle modanın şekillendirildiği görülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda; özellikle yüzyıl başında yoğun olarak yaşanan savaşlar; yüzyıla damgasını vuran I. ve II. Dünya Savaşı, Osmanlı'nın çöküş döneminde yaşadığı Balkan Savaşları, Ekim Devrimi, 30'lu yıllara damgasını vuran Büyük Buhran, 50'lerde yaşanan Vietnam Savaşı, Kore Savaşı, 60'ların sonunda meydana gelen ve tüm Dünyayı kasıp kavuran öğrenci hareketleri, 70'lerde yaşanan terör olayları ve 90'lardaki Körfez Savaşlarının kendilerine has oluşturdukları moda trendleri ile modayı yönlendirdikleri görülmüştür.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, toplumsal olayların kadın modasına etkileri çizelge 4. 18’de sunulmuştur.

Çizelge 4.18. 20. Yüzyılda meydana gelen toplumsal olayların kadın modasına etkileri

ALT TEMALAR	Olayların Moda Trendleri ve Kadın Silüetine Etkileri	Olayların Moda Trendlerinde Kullanılan Renklere Etkileri	Olayların Moda Trendlerinde Kullanılan Desen ,Motif Süsleme,Kumaş ve Malzemeye Etkisi	Olayların Moda Trendlerinde Kullanılan Giysi Tamamlayıcı ve Aksesuara Etkisi
OLAYLAR				
1900-1919				
1900 Boxer Ayaklanması'nın moda ve trendlere yansması	Var	Var	Var	Yok
1905 Japon –Rus Savaşı'nın etkilerinin moda trendlerine yansmaları	Var	Var	Var	Var
1905 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansmaları	Var	Var	Var	Var
1900'lü yıllarda Osmanlı Devletinin Son Durumu Ve Yaşanan Büyük Savaşların etkilerinin moda trendleri be kadın giyimine yansması	Var	Var	Var	Var
Osmanlı devletinin son durumu ve Trablusgarp ve Balkan savaşların etkilerinin moda trendleri be kadın giyimine yansması	Var	Var	Var	Var
I. Dünya savaşının (1914 -1918) moda trendlerine yansmaları	Var	Var	Var	Yok
1917 Rus Devrimi'nin moda trendlerine yansmaları	Var	Var	Yok	Var
1920-1939				
1929 Ekonomik krizi ve krizin etkilediği moda	Var	Var	Var	Yok
1931 Japonya'nın Çin'i İşgali ve İşgalin modaya etkisi	Var	Yok	Var	Yok
1938 Yılında Suudi Arabistan'da Petrolün Bulunması Ve Moda Trendlerine Yansmaları	Yok	Yok	Var	Yok
1940-1959				
II. Dünya Savaşı'nın Modaya Olan Etkisi	Var	Var	Var	Var
1950-1953 Kore Savaşı ve Savaşın moda trendlerine etkisi	Yok	Yok	Var	Yok
1953-1959 Küba Devrimi ve Devrimin moda trendlerine etkisi	Var	Var	Yok	Var
1955-1975 Vietnam Savaşı Ve Savaşın Modaya Etkisi	Var	Var	Var	Var

ALT TEMALAR	Olayların Moda Trendleri ve Kadın Silüetine Etkileri	Olayların Moda Trendlerinde Kullanılan Renklere Etkileri	Olayların Moda Trendlerinde Kullanılan Desen ,Motif Süsleme,Kumaş ve Malzemeye Etkisi	Olayların Moda Trendlerinde Kullanılan Giysi Tamamlayıcı ve Aksesuara Etkisi
OLAYLAR				
1960-1979				
1968 Öğrenci Hareketlerinin Modaya Etkisi	Var	Var	Var	Var
70'li Yıllarda Yaşanan Terör Olaylarının Modaya Etkisi	Var	Var	Var	Var
I.ve II. Petrol krizi ve Krizlerin Modaya Etkisi	Var	Var	Var	Var
1980-1999				
I. Ve II. Körfez Savaşının Modaya Etkisi	Yok	Var	Var	Yok

Tablo 4.18. incelendiğinde; 20. yüzyıl içinde yaşanan ve tez kapsamında ele alınan tüm olayların makro ve ya mikro ölçüde trendlere etki ettiği görülmektedir. Ele alınan olayların büyük çoğunluğunun etkisi tüm alt temalarda görülürken, bazı olaylar 3 alt tema bazılarını ise sadece tek bir alt tema kapsamında etki göstermiştir.

Tablodan yola çıkarak; Japon- Rus Savaşı, 1905 Rus Devrimi, Osmanlı Devletinin Çöküşe giden son durumu, Trablusgarp ve Balkan Savaşları, II. Dünya Savaşı, Vietnam Savaşı, 68 Öğrenci Hareketleri, 70'lı yıllarda yaşanan Terör olayları ve I. ve II. Petrol Krizi belirlenen tüm alt temalar kapsamında moda trendlerine etki ettiği görülmektedir

Boxer Ayaklanması, I. Dünya Savaşı, 1929 Ekonomik Krizi, I. ve II. Körfez Savaşlarının dönem modasında silüet, renk, malzeme, süsleme, desen ve kumaş adlı üç alt tema kapsamında etki gösterdiği aksesuar alanında ise belirgin biçimsel bir değişime sebep olmadığı görülmektedir. Geri kalan olaylar ise kendi dönemlerde farklı olarak iki yada daha az tema kapsamında etki göstermiştir.

Tablo geneline bakıldığında büyük farklar olmamakla birlikte, olayların büyük çoğunluğunun kendi dönemlerinde kadın silüetine, dönemin renklerine üçüncü alt tema olan, malzeme, süsleme, kumaş başlıklarının tamamına yada içlerinden bazılarını etkilediği, bu etkinin en az görüldüğü özelliğin aksesuarlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1900'lü yıllarda yaşanan Boxer Ayaklanması, Japon -Rus Savaşı sonucunda modada; Kimono tarzı ceketler, yerlere kadar uzanan kollar, Asya tarzı kruvaze kapamalar ve doğa desenlerinin modada yer aldığı görülmüştür. Ardından yaşanan Rus Devrimi ve Ekim Devrimiyle; moda trendlerinde Rus başlığı, yaka, etek ve kol uçlarında kürk detaylarının çokça kullanıldığı mantolar, bele sıkıca oturan bluz ve elbiseler, Rus geleneksel giyiminde çokça yer alan kordon süslemeler popüler olmuştur. Modaya damgasını vuran diğer önemli olay ise özellikle 1910'lu yıllarda çöküşünün son dönemini yaşayan Osmanlı'nın içinde bulunduğu siyasi durum olmuştur. Dünya gündeminde ciddiyetini koruyan bu durum moda da Türk giyim kültürünün popüler olmasına sebep olmuş, dönem trendlerinde harem pantolonlar, kaftan tarzı ceketler ve Türk türbanı yer almıştır. Ayrıca altın varaklı işlemler, gösterişli parlak, şal desenler, ipek, kadife, saten ve kürk kumaşlar, Osmanlı

giyiminde önemli olan yeşil, bordo ve altın renk tonlarının trend olarak moda gündemine girdiği görülmüştür.

I. ve II. Dünya Savaşı ve bu savaşlar arasında yaşanan Büyük Buhran da moda sektörü için önemli olaylardan olmuştur. Dünya genelinde önem arz eden bu üç olay, moda trendlerinde büyük bir kısıtlamaya yol açmış, yaşanan ekonomik sıkıntılar aksesuarların azaldığı, sade ayrıntısız, hareket kolaylığı sağlayan, vücut hatlarını belli etmeyen giyimler ve kiri göstermeyen koyu renklerin moda olmasıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca savaş sebebiyle kadınların iş hayatına girmesi ile ağır iş koşullarında kullanılan tulum, gömlek ve bandanaların moda trendlerinde yer aldığı saptanmıştır.

50'li yıllara gelindiğinde ise Küba Devrimi ile Che kepleri, Vietnam Savaşı ile pirinç tarlalarında işçilerin çalışırken kullandığı hasır konik şapkalar moda trendlerinde popüler olmuş ve uzun süre kullanılmıştır. 60'lı yıllarda öğrenci hareketinin ortaya çıkmasıyla gündeme gelen hippiler ile Afgan tarzı ceketler, uzun paltolar, dantel bordürler, püsküllü giysiler, İspanyol paça pantolonlar, yamalı giyimler, tahta boncuklardan yapılmış uzun kolye ve çeşitli vintange takılar, bandana ve gözlükler, çiçek desenleri ve çok renkli desenlerin trend olarak moda gündeminde yer aldığı görülmüştür.

70'li yıllarda yaşanan terör olayları, yapılan suikast ve eylemler sonucu oluşan toplumsal tepki modaya çok renkli giyim olarak yansımış, doğada bulunan tüm renkler moda trendlerine yer almıştır. 70'li yıllarda meydana gelen I. Petrol Krizi ve ardından 80'li yıllarda yaşanan II. Petrol Kriz'i moda sektöründe kısıtlanmaların yaşanmasına sebep olmuş, üretimin sekteye uğraması ve en önemli hammadde petrole ambargo uygulanması modanın geriye dönüşüne sebep olmuştur. Olayın etkisiyle dönem trendlerinde 50'lerin deri ceketleri, 60'lı yılların mini, çan etekleri ve dantel yaka bluzlar görülmüştür. Petrol Krizinin yarattığı mali sıkıntıya bağlantılı olarak dönem modasında "Ne Bulursan Giy Çık" temasıyla rüküşlük hakim olmuştur. 90'lı yıllarda yaşanan Körfez Savaşlarıyla ise modada ABD bayrak temalı giyim tarzları egemenliğini bir süre korumuştur.

Tüm bu gelişmeler dikkate alındığında 20. yüzyıl boyunca yaşanan olaylar ve olayların olduğu dönemde değişim gösteren moda tendleri arasında anlamlı bir bağlantı olduğu dönem trendlerine ait görsellerle kanıtlanmaya çalışılmıştır. Yaşanan olayların olduğu dönemin iletişim ve teknolojik gelişmişliğine göre hemen veya olduğu tarihi takip eden

yıllarda moda alanına yansıdığı görülmektedir. Özellikle modernleşmenin yeni yeni filizlendiği 1900 'lu yıllarda olayların modaya yansımaları 4-5 yıl sürerken, gün geçtikçe gelişen teknoloji ve haberleşme sayesinde bu sürenin kısaldığı görülmektedir. Mali sıkıntı yaratan siyasi olaylarda moda sadeleşirken, iki tarafın yer aldığı kanlı savaşlarda taraflardan birinin veya ikisininde kültürünün moda trendlerine yansıdığı görülmektedir. Bunun yanı sıra ayaklanma ve terör gibi durumlarda, modanın da tepkisel trendler doğrultusunda yönlendiği, acıya karşı rengarenk ve neşeli tarzların benimsendiği görülmüştür.

5.2. Öneriler

20. Yüzyılda yaşanan toplumsal olayların oluşturduğu trendler ve kadın modasına tematik yansımalarını belirlemeye yönelik yapılan bu çalışmada, elde edilen bulgular sonucunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- ❖ Toplumsal olayların kadın modasına yansımalarının incelendiği bu çalışmadan yola çıkılarak; toplumsal olayların erkek ve çocuk modasına yansımaları analiz edilebilir.
- ❖ Toplumsal olaylar bölgesel temelli ele alınarak, benzer kültüre mensup ülkelerin içinde yer aldığı olayların oluşturduğu trendler ve modaya etkileri incelenebilir. (Boxer Ayaklanması, Japonya'nın Çin'i işgali, Kore Savaşı: Uzak Doğu Kültür etkisi gibi).
- ❖ Bu çalışma örnek alınarak, trend oluşturarak modayı şekillendirebilecek diğer faktörlere (siyasi, ekonomik, bilim, sanat, teknoloji vb.) odaklanan çalışmalar yapılabilir.
- ❖ 1900-2000 yılları arasında sınırlandırılan bu çalışma, 2000 sonrası yaşanan toplumsal olaylarda kapsam içine alınarak kapsamlı bir analiz yapılması ile alana katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, K. (2008). 1905 Rus Devrimi'nin genel bir değerlendirilmesi, *Celal Bayar Üniversitesi, Divan Disiplinler Arası Çalışma Dergisi*, 13(24), 79.
- Açıkalin, S. ve Erdoğan, L. (2004). Veblen'ci gösteriş amaçlı tüketim, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7, 2.
- Ağrı, E. (2011). *Deri üst giyimine yönelik giysi konforunun incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 13, 16, 18.
- Akçadağ, E. (2010). Yumuşak güç Japonya'nın sert güç arayışları, *Bilge Strateji Dergisi*, 2 (3), 4, 5.
- Akıncı, Ö. (2014), *Moda trendlerinin giysi seçimi ve satın almaya etkileri*, Yüksek Lisans, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 39.
- Aktan, C. ve Şen, H. (1999). *Globalleşme, ekonomik kriz ve Türkiye*, Topyöv Yayınları, 45.
- Akyol Kasapoğlu, P. (2010). Küreselleşen moda bağlamında blucin kültürü üzerine bir araştırma, *Millî Folklor Dergisi*, 86, 187.
- Akyüz, A. 20. yüzyılın ilk Büyük Devrimi
URL:<http://www.atilimhaber.org/2013/11/08/20-yuzyilin-ilk-buyuk-devrimi-1905-1907-devrimi>. Erişim: 01:37 28.12.15, 52.
- Alp Akgün, İ. (2013). Terörün ekonomik etkileri, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, 4(1), 3.
- Alpkaya, F. ve Duru, B. (2012). *1920'den Günümüze Türkiye'de toplumsal yapı ve , değişim*, (9.Basım), Ankara: Phoenix Yayınları, 7.
- Altıntaş, H. (2002). *Küreselleşme ve küresel Kent kavramı: New York, Londra ve İstanbul kentlerindeki ekonomik- sosyal transformasyon sürecinin analizi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 132.
- Altuğ, A. H. (2006). *1968-1980 Arasında Konya'da toplumsal hareketler*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-2.
- Altun, M.S. (2010). *1960'ların moda devrimi ve Batıda takı tasarımına yansımaları*, Yüksek Lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, 45.
- Anzeroğlu, Y. (2008), Tokyo Türk Maslahat Güzarı'nın değerlendirmeleriyle Mançukuo Devleti (1931-1933), *Ankara Üniversitesi, Türk İnkılab Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu Dergisi*, (41), 5, 6.
- Armaoğlu, F. (2004), *20. Yüzyılın siyasi tarihi (1914-1995)*, 11.Basım, İstanbul: Alkım Yayınevi, 29, 122-123.

- Arslan, S. (2008). *Balkan Savaşları sonrası Rumeli'den Türk göçleri ve Osmanlı Devleti'nde iskânları*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 12, 13, 219, 236.
- ArslanTürk, Z . ve Amman, T. (2013). *Sosyoloji*, (9.Basım), İstanbul: Çamlıca Yayınları, 230, 427, 428, 480.
- Avcı, E. (2010). *Petrol ve doğalgazın Dünyadaki önemi ve Türkiye-İran enerji politikaları*, USBED (Uluslararası Strateji Bakış Enstitüsü), 2.
- Aydın, M. (2011). II. Meşrutiyet'in ilanı ve İngiltere, Pamukkale Üniversitesi, Belgi Dergisi, (1), 20, 21.
- Ayhan, V.(2005). *Petrol ve Güvenlik:Orta Doğu'daki krizlerin ekonomik politiği*, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1.
- Ayvalı, M. 1929 Ekonomik Kriz ve büyük bunalım.
URL:<http://www.bireyselyatirimci.com/1929-krizi-ve-buyuk-bunalim/>. Accessed: 2016-06-19.01:08
- Baran, M. (2013). Avrupa'da gelişen modernlik ve modernleşme anlayışları ve bu anlayışların Türkiye'ye yansımalarına tarihî sosyolojik açıdan bir bakış, *International Periodical For The Languages, Literatureand History of Turkish or Turkic*, 8 (11), 9.
- Bastacıoğlu, B. (2009). *I ve II. Körfez Savaşları dönemi Türkiye- ABD ilişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 71.
- Bayram, S. (2013). *Küreselleşmenin giyim modası üzerine etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2, 3, 17, 39.
- Benli, F. (2013). *1960' lı yıllardan günümüze kadar 18-40 yaş kadın giyiminde moda değişkenliği ve giysiyi tamamlayan aksesuarlar*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 4.
- Benthall, J. ve Polhemus, T. (1975). *The body as a Medium of Expression*, İngiltere: Allen Lane, 31.
- Berkkam, G. (2009) *XX. YY'.da Sinemanın Tekstil modasına etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul, 85, 125, 134, 141, 185, 222.
- Beyhan, E. (2010). *İnsan, moda ve kentsel mekan ilişkilendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 98.
- Bilgi, M. ve Kalaoğlu, F. (2010). Özel apre tekniklerinin askeri amaçlı kumaşların performans ve konforu üzerine etkileri, *Tekstil ve Konfeksiyon*, 20(4), 344.
- Blackman, C. (2013). *Modanın tarihi 1900'den bu güne*.(çev. K.M. Kaftanoğlu). İstanbul: Kerasus Yayınları, 11, 76, 77, 90, 283.

- Bulut, E. (2011). *Birinci ve ikinci Körfez Savaşı'nda ABD politikası*, Yüksek Lisans Tezi , Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 126, 133.
- Civelek, M. Alan bilim, teknoloji toplumsal değişme konu anlatımı
URL:<http://readgur.com/doc/456230/bilim--teknoloji-ve-toplumsal-de%C4%9Fi%C5%9Fme-konu-anlat%C4%B1m%C4%B1>, Erişim: 10:25 11.05.16, 2.
- Crane, D .(2003). *Moda ve gündemleri*, (Çev. Ö. Çelik).(1.Basım), İstanbul: *Ayrıntı Yayınları*, 13-17, 31.
- Çallı, H. H. (2006). *Çevreci toplumsal hareket olarak Greenpeace- Türkiye hareketi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 21.
- Çapçioğlu, İ. (2003). *Sosyal değişme sürecinde din ve kadının toplumsal konumu (Kastamonu Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 14.
- Çavuş, R. (2011). *Birinci Dünya Savaşında (1914-1918) Hicaz'da Osmanlı idaresi ve ordusu*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 1.
- Çelik, L. (2012). *Alman kaynaklarına göre II. Dünya Savaşında yıllarında Türk dış politikası*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 8, 9 .
- Çileroğlu, B. ve Kıvılcımlar, S. (2014), Fast fashion koleksiyonlarında yer alan spor-Casual giysilerin tasarım özelliklerinin belirlenmesi, *International Journal Of Science Culture And Sport*, (1), 626.
- Çolak, F. (2013). Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nın Osmanlı Devleti'nin ticaret-i hariciyesi üzerindeki etkileri, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 8 (5), 153, 154.
- Dağlar, O. (2008). II. Meşrutiyet'in ilanının İstanbul basınındaki yansımaları 1908, *İstanbul Üniversitesi, Siyasi Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (38), 142.
- Davison, M .W. (2008). *Ne zaman, nerede, neden ve nasıl oldu*. (Çev. Z. Çağlıyor). (1.Basım), Reader's Digest Yayıncılık, 282-285 .
- Davut, E. (2013). I. v II. Körfez Savaşlarında Haber Medyasının Politik İşlevleri, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 20, 21.
- Demirdizen, C. (2011). *1929 Krizi ve 2008 küresel ekonomik krizlerinin karşılaştırmalı analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1-3.
- Demiroğlu, E.T. (2014). Yeni toplumsal hareketler: bir literatür taraması, *Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Dergisi* , 2(1), 134.
- Demiröz, Ç. (2013). *Körfez Savaşlarının küresel yansımaları ve Türkiye etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 57, 66.

- Dereboy, E. J. (2012). *Tablolarla kostüm tarihi*, (1.Basım), İstanbul: Format Matbaacılık , 178, 190, 195, 227, 244, 258, 308.
- Dirgar, E. ve Kansoy, O. (2004). Giysi konforu, *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, sayı:1 , 60, 61, 62, 63.
- Docherty, C.A. ve Hann, M. A. (1993). Modanın değişimi üzerinde etkili olan faktörler (Çev.E.Önder). *Tekstil ve Mühendis Dergisi*, 7 (37), 23.
- Doğan, İ. (2008). *Sosyoloji, kavramlar ve sorunlar*, (8.Baskı), İstanbul :Pegem Akademi Yayınları, 70, 73, 342, 354, 355.
- Duman, E. (2011). *Krizlerin anatomisi: 1929 Ekonomik Buhranı ve 2008 küresel krizi'nin karşılaştırılması*, Yüksek Lisans, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 76, 79.
- Dumanlı, C. (2012). *Körfez Savaşlarının Türkiye'ye etkileri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 6.
- Durak, S. (2006). *1929 Dünya Ekonomik Burhan'ının Mersin Limanı üzerindeki etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, 13.
- Duverger, M. (1973). *Sosyal bilimlere giriş: metodoloji açısından* (Çev: U. Oskay). Ankara: Bilgi Yayınevi, 118.
- Efegil, E. (2013).Suudi Arabistan'ın dış politikasını şekillendiren faktörler, *Orta Doğu Analiz Dergisi*, 5 (53), 265.
- Ege, İ. (2011). *Türk Devriminin Küba'da etkileri ve Küba aydınlarının Türk Devrimi üzerine görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü , 2.
- Eker, A. (2007). *II.Dünya Savaşı Sonrası Türk Dış Politikasında ki Gelişmeler Ve Türkiye'nin NATO'ya Giriş süreci (1945-1952)*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 6, 7.
- Emeklier, B. ve Ergül, N. (2010). Petrolün uluslararası ilişkilerde yeri:jeopolitik teoriler ve petropolitik, *Bilge Strateji Dergisi*, 2 (3), 60.
- Erdömez, C. (2010). *1900-1950 Yılları arasında değişen kadın ayakkabı modasına yönelik bir araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, ii, 4, 29, 33.
- Ergil, D. (1992) .Uluslararası Terörizm, Ankara Üniversitesi Dergiler veri tabanı. URL:<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/457/5195.pdf>. Accessed: 2016-06-11, 106-109, 265, 272.
- Erkan, M.S. (2009). *Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Kore Savaşı, önemi, öncesi ve sonrası ile ilgili değerlendirme*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 55, 57-58.

- Erkilet, A. (2012). Mahremiyetin dönüşümü: değer, taklit ve gösteriş tüketimi bağlamında “İslami” moda dergileri, *Birey ve Toplum Dergisi*, 2(4), 31, 32.
- Erkul, İ. Ç. (2010) .*Soğuk Savaşın üç büyük kırılma noktası :Kore, Vietnam ve Afganistan Savaşları, Savaşların Sonuçları, Günümüze ve Uluslararası İlişkilere Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 6, 63, 64, 94, 95.
- Ertürk, N. (2011). Moda kavramı, moda kuramları ve güncel moda eğilimi çalışmaları , *Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, (4), 6-8.
- Fogg, M. (2014). *Modanın tüm öyküsü.*(çev.E.Gözü). (1.Basım)İstanbul : Hayalperest Yayınları, 216, 232, 241, 283.
- Gençtürk, T. (2012).*Terör kavramı ve uluslararası terörizme farklı yaklaşımlar*,
- Gerçek, M. (2006). *Fransız Devrimi'nden itibaren, Sanayi Devrimi, I. Ve II. Dünya Savaşları ve Sovyet Devrimi'nin Avrupa kadın giyimi üzerindeki etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 54, 74, 90, 138, 146, 164.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*, (5.Basım), İstanbul: Kırmızı Yayınları, 80.
- Gök, A.(2012). *İkinci Körfez Savaşı örneğinde ABD'nin psikolojik harekât ve propaganda uygulamalarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Genel Kurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü, 39, 40.
- Gökçe, E. U. Suudi Arabistan'da Arap Bahar'ını engelleyen dinamikler ve Suudi Arabistan'ın geleceği,
URL:https://www.academia.edu/8904279/SUUDI_ARABISTAN_DA_ARAP_BAHARINI_ENGELLEYEN_DINAMIKLER_ve_SUUDI_ARABISTAN_IN_GELECEGI, Erişim: 02.11.15, 20: 06 .
- Gül, G. (2011). *Küreselleşmenin tekstil ve moda endüstrisine etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 9, 16.
- Gülçin, K. (2015). *Türkiye'de petrol endüstrisi ve finansal yatırım kararları*, Yüksek Lisans Tez, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 9, 10.
- Güney, F. Üçgül, İ. (2010). Koruyucu giysiler içindeki nefes alabilir membranların termal yalıtım özellikleri, *Ege Üniversitesi Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma Uygulama Merkezi, Sayı 1*, 9, 15.
- Gürkan, M. (2009). *Petrol piyasaları ve petrol fiyatlarının finansal piyasalar üzerine etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 107.
- Güven, C. (2007). *Sebep ve sonuçlarıyla Kore Savaşı ve Türkiye*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 90 .
- Hançerli, S., Duru, H. ve Gergin, N. (2013). Toplumsal olaylarda ve kanunsuz eylemlerde katılım ve saldırganlık, *Polis Bilimleri Dergisi*, 15(2), 113.

- Hann, M.A ve Ogle C. (1989). Moda sürekli bir değişim süreci(çev. G. Başer).*Tekstil ve Makine Dergisi*, 3(17), 208, 209.
- Hayatoğlu, E. (2002). Kore Savaşı ve Denizli Kore Şehitleri ile Gazileri, *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 77.
- Işık, A. (2009). *Kore Savaşı'nda Türk Ordusu'nun lojistik desteği*, Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk ilkeleri ve inkılâp Tarihi Enstitüsü, 6.
- İmre, M. (2011). *Tarihsel gelişim içerisinde moda, ayakkabı ve insan ilişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 19.
- İşbilen, A. (1995). *20.Yüzyıl sürecinde kadın giysi kalıplarının uğradığı form değişiklikleri ve nedenleri üzerine bir araştırma*, Bilimde Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 19, 25, 28, 45.
- Jackson, T. (2007). The process of trend development leading to a Fashion season. T, Hines, M. Bruce, *Fashion Marketing*. Burlington: Elsevier Ltd.,170.
- Kalfa Ataay, C.(2008) . *Türkiye'de sosyalist düşünce ve hareketlerin işçi sınıfı ile ilişkisi (1968-71) fabrika işgal eylemleri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 95.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma ve yöntemi* (15. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 118.
- Karavelioğlu, F.(2009). *Körfez Savaşlarının çevreye etkisi*, Doktora Tezi Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 51, 66.
- Kaya, M. (2008). Türk basınında Vietnam Savaşı: Ulusal Gazete örneği, *Ankara Üniversitesi, Ankara Yolu Dergisi*, 314.
- Kayısgün, A. (2009). Osmanlı Devleti'nin 1.Dünya Savaşı'na girmeden önceki ittifak arayışları, *History Studies dergisi*, 1 (1), 320.
- Kaysı, S. Ş. (2008). *Türkiye ve Küba'da işçi sınıfının tarihsel gelişimi ne zaman, nerede, neden ve nasıl oldu*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 21.
- Keiser, S. J. and Garner, M. B. (2003). Beyond design. *New York: Fairchild Publications Inc Tasarımı Anasanat Dalı*, 19, 97.
- Kindersley, D. (2013). *Moda geçmişten günümüze giyim kuşam ve stil rehberi* .(Çev. D. Özen), İstanbul: Kaknüs Yayınları, 243, 244, 256, 305, 374.
- King, C. W. ve L. J. Ring. (1980). The dynamics of style and taste adoption and diffusion: contributions and fashion theory, *Advance in Consumer Research*, 7(1), 13.
- Koca, E., Koç, F. ve Vural, T. (2007). Kültürler arası etkileşimde giyim kuşam, *Icanas Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, 2, 793-808.

- Kocabaş Atılgan, D.(2014).Giysi tasarımında esinlenmenin ve araştırmanın yaratıcılığa etkisi, *The Journal of Academic Social Science Studies*, (27), 475.
- Koç, Y. (2007). Rus Devrimi ve vatan savunması, *Teori Dergisi*, 1, 15 (21), 15.
- Kodaman, B. (2007). Osmanlı Devleti'nin yükseliş ve çöküş sebeplerine genel bakış, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1-24), 66.
- Kongar, E.(1998). *21.Yüzyılda Türkiye*, (40.Basım), İstanbul: Remzi Kitapevi, 52, 292.
- Koyun, Ö.(2006). *Suudi Arabistan'daki Petrol gelirinin sosyal yapıya etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 30-32.
- Kumğanbey, J.ve Karajan, K. (2012).Ekim Devrimi'nin Kazakistan tarihi üzerine etkisi, *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 143.
- Kurt, F.(2009). *1950'lerden günümüze protesto gençliğinin giyime etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 3.
- Kuru, S. ve Özdemir, G.(2009). Genç büyük beden tüketicisi bayanların gömlek-bluzda karşılaştıkları model kaynaklı sorunların incelenmesi, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 784.
- Kuşçuluoğlu, A.(2009).*Japon-Rus Savaşı ve Türkler*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes
- Langlis, G., Boismenu, J., Lefebvre, L. ve Regimbald, P. (2000). *20.yüzyıl tarihi* (çev.Ö.Turan). (2.Baskı). İstanbul: Nehir yayınevi, ii, 21, 66.
- Levent, A.(2012).*BatıAvrupa'daki ve Türkiye'deki 1968 Hareketinin karşılaştırması* , Yüksek Lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 4-8.
- Mahdi, C.(2009).*II. Körfez Savaşından sonra Irak Ekonomisi ve Irak Petrollerinin Irak ekonomisindeki yeri ve geleceği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi , Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, 24.
- Marmaralı, A., Özdiş, N., Dönmez, S. ve Oğlakçioğlu, N.(2006). Giysilerde ısı konforu etkileyen parametreler, *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, Sayı:4, 178.
- Martin, G. (2008). *Toplumsal hareketler 1750-2005*.(Çev.D. Keskin).(1. Basım). İstanbul: Versus Yayınları, 120, 121.
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi [MEGEP] .(2008). *Moda*, 37.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2011). *Aile Ve Tüketici Hizmetleri Toplumsal Yaşam* ,3
- Metin, E. *II. Meşrutiyet dönemi siyasi olayları*, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Tarih Bölümü,3,4,
URL:http://websitem.karatekin.edu.tr/user_files/dosyalar/13844d01d85a85bed47338e396b2aa3d/II.%20Me%C5%9Frutiyet.pdf. Accessed: 2016-06-14. 10:06, 2, 3, 4.

- Mut, R.(2010).*Ortadoğu'da ekonomi – politik bir kırılma noktası: 1973 Petrol Krizi* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, 1, 80.
- Neuman, W.L.(2012).*Toplumsal araştırma yöntemleri: nicel ve nitel yaklaşımlar I-II.* (çev. S.Özge), (5. Basım).İstanbul: Yayın Odası, 663.
- Okçuoğlu, İ. Bir Küba Değerlendirmesi
URL:<http://ibrahimokcuoglu.blogspot.com.tr/2012/05/bir-kuba-degerlendirmesi.html>. Accessed: 2016-06-11. 12:26, 1, 7
- Oktay, Z. A. (2011). *1973 kriz sonrası Dünya ekonomisinin yeniden yapılanma evresinde özelleştirmenin yeri ve Türkiye'deki özelleştirme uygulamaları: Tüpraş örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 90
- Onur, N. (2004). *Moda bulaşıcıdır.*(1. Basım), İstanbul: Epsilon Yayınları, 16, 42, 54
- Ordu, K. M. (2008). *Amerikan kamuoyunda Kore Harbi (1950–1953)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 40-45.
- Öner, E. ve Okur, A. (2011). Materyal, üretim teknolojisi ve kumaş yapısının termal konfora etkileri, *Tekstil ve Mühendis Dergisi*, (80), 21,
- Özalsan, S. (2014). *1970-1990 Yılları arasında sinemanın toplumsal ve sosyolojik açıdan moda üzerindeki etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 15, 26, 27, 35, 36
- Özev, M. H. (2010). *Petrol Sermayesi ve Uluslararası İlişkiler: 1973 Sonrası Körfez Ülkeleri Örneği*, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü İstanbul, 64-65, 98, 105, 106
- Öztürk, F. ve Ok, E. (2011). Hazır giyim ürünlerinde kadınların alt-üst beden ölçü farklılıklarından doğan uyumsuzlukların belirlenmesi, *17.Ulusal Ergonomi Kongresi 14–16 Ekim, Eskişehir, 790–801*
- Özüdoğru, Ş.(2011). Modern sanat akımları ve moda, *İdil Dergisi*, 2013, 2 (6), 232
- Pamuk, B. (2009). *Giysi moda eğilimlerini etkileyen faktörler ve bir model önerisi(1940-2007 yılları arası basılı yayında örnek uygulama)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Giyim Endüstrisi Ve Giyim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara, 1, 18, 19
- Papila, A.(2008). Osmanlı İmparatorluğu'nun batılılaşma döneminde resim sanatının ortaya çıkışı ve Osmanlı kimliğinin resimsel anlatımı, *Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 120, 121
- Petras, J. ve Eastman, R.(2014). Küba: devam eden devrim ve güncel çelişkiler, *Yeni Fikir Dergisi*, 2(13), 98.
- Ruling, C. C. (2000) . (Theories of (Management?) Fashion: the Contributions of Veblen,
- Rummel, J. F. (1964).An Introduction to Research Procedures in Education Second Edition. *Harper and Row*, 118.

- Sadıkov, R. (2010). Şubat Devriminden sonra Rusya'da iktidar mücadelesi:Ekim Devrimine giden yol, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-coğrafya Fakültesi , Coğrafya Bölümü Tarih Araştırmaları dergisi*, 29(48), 112, 118 .
- Santiesteban, Y.V. (2010). *Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık devlet arşivleri belgeleri ışığında Cumhuriyet dönemi Türkiye-Küba ilişkilerine kronolojik bir bakış*, Yüksek Lisans Tezi , Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 4.
- Saygılı, H. (2012). 1905 Rus Devriminin Osmanlı İmparatorluğuna etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 1, 5, 10.
- Sezal, İ. (2002). *Sosyolojiye giriş*, (1. Basım). Martı Kitap, 723.
- Özhan,T.(2005). [SETA] *Ekonomi Araştırmaları ,Petrol Fiyatları*, Siyasi Ekonomi ve Toplumsal Araştırmalar Vakfı ,35,36
- Simmel, G. (1957) . Fashion, *American Journal of Sociology*, LXII(6), 551.
- Simmel, G. (2011). *Modern kültürde çatışma*, (Çev.T.Bora, N.Kalaycı ve E. Gen), (7.Basım), İstanbul : İletişim Yayınları, 41.
- Sproles, G. B. Analyzing fashion life cycles: principles and perspectives. . 2016-06-11. URL:http://www.jstor.org/stable/1251479?seq=1#page_scan_tab_contents. Accessed: 2016-06-11 12:50, 116, 117, 118.
- Şahin, A. (2006). *Orta Doğu petroleri ve Türkiye ekonomisi açısından değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 118, 119.
- Şimsek, M. (2008).Türk basınında Vietnam Savaşı: Ulus Gazetesi örneği, *Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu Dergisi*, (42), 312, 313.
- [TASAV] Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (2012)*Balkan Savaşları'nın 100. yıldönümünde Balkan tecrübeleri*, Dış Politika Araştırmaları Merkezi, Rapor No. 1, 1, 3, 5.
- Taşpınar, H. (2009). *Amerika Birleşik Devletlerinin petrol politikası (Ortadoğu örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 6-7.
- Taştepe, Ç. (2014). *Moda fotoğraflarındaki giysi imgelerinin tüketiciler tarafından algılanmasına yönelik göstergebilimsel bir araştırma*, Yüksek Lisans, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 13.
- Terlikli, S. (2013). *1850 ve 1950 Yılları arası batı toplumlarında sanat, toplumsal yapı ve moda etkileşimi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 11, 46, 81.
- Tezer, H. (2013). *1929, 1973 ve 2008 Krizlerinin Minsky'nin finansal istikrarsızlık hipoteziyle değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 77, 78, 110.

- Titiz, M. T.(2012) .Göç ve şehirleşme, URL:http://tinaztitiz.com/3570/goc-ve-sehirlesme/. Accessed: 2016-06-19. 11: 30, 45.
- Tolan, B. (1982). *Toplum bilimlerine giriş*, Ankara:, Savaş Yayınları, 460.
- Topses, D. M. (2012). Niyazi Berke'sin Türk modernleşmesine bakışında Namık Kemal'e yönelik eleştirisi, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 46 (2), 66.
- Toros, T. (1982) "Çin'e giden nasihat heyeti" yakın tarihimiz, (19), 291-295.
- Turay, A., Özdil, N., Süpüren, G. ve Özçelik, G. (2009). Örülmüş fantezi ipliklerde üretim parametrelerinin kumaşların Termofizyolojik özelliklerine etkisi, *Tekstil ve Konfeksiyon*, , 4 (19), 178.
- Tüfekçi, S. (2012). *Kırsal kesimlerden büyükşehirlere göç ve göçün aile yapısında meydana getirdiği değişiklikler (İstanbul örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2.
- Türkkan, A.(2007). *Askeri Mecmua 'da Birinci Dünya Savaşı cepheleri(1-45.Sayılar)*, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli, 1, 2.
- Türkman, S. (2014). Kore Savaşı ve Türkiye'nin Nato'ya girişi, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 14(2), 132.
- Türköne, M. (2006). *Siyaset*, (8.Baskı), İstanbul :Opus Yayınevi, 317.
- Ulutaş, A.(2006). *I. ve II. Körfez Savaşı'nın Türkiye'ye Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi , Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılab Tarihi Enstitüsü, 9, 109.
- Urhan, U. (2007). *I. Körfez Krizi ve Türkiye*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 7, 11, 12, 25.
- Utkun, E. (2014). Giyim konforunun tahminlenmesinde yapay sinir ağları sistemlerinin kullanımına yönelik bir literatür araştırması, *Pamuk Kale Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 20(7), 272.
- Uzun, H. (2005). Türk demokrasi tarihinde I. Meşrutiyet dönemi, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 146.
- Üşenmez, M. S. (1992).*Toplum ve moda etkileşimi*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1, 6, 9.
- Vural, T., Coruh, E. ve Çileroğlu, B.(2011).60 Yaş ve üzeri kadınların iç giyim üretimiaçısından beden ölçü standardizasyonu. *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi.s: 149 , 802, 804, 805*.
- Vural, T., Koç, F., Koca, E. ve Pamuk, B. (2006). *Geleneksel kadın giysilerinde kol formu özelliklerinin giysi konforu açısından incelenmesi*, 12. Ulusal Ergonomi Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara, 805.

- Wasserstrom, J. N. (2011). *21.Yüzyılda Çin*, (Çev:H.Güldü), İstanbul : İletişim Yayınları, 60-61.
- Watson, L. (2007). *Moda 'ya yön verenler*, (Çev:G.Ayaş). İstanbul: Güncel Yayıncılık, 18.
- Yağlı, S. (2013). Gündelik hayatın bir alanı olarak moda aracılığıyla kültürün yeniden inşası, *İstanbul Arel Üniversitesi, İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, (3), 12, 312.
- Yayla, A. (1990). Terörizm: Kavramsal Çerçeve, *Ankara Üniversitesi Dergi Veri Tabanı*, 44(3), 345, 346.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 53, 187, 227.
- Yıldırım, A. (2014). Sosyo kültürel yapı ve suç olgusu arasındaki ilişki : Malatya ili örneği , *KMÜ Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* ,16 (1), 2
- Yılmaz, S. (2011). *Cumhuriyet'ten günümüze toplumsal olayların giyim üzerindeki etkilerinin incelenmesi (1920 – 2010)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 21.

Yayın içi internet kaynakçası

http1:

URL:http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.571fb9f4749562.21995361 . Accessed: 2016-06-11, 22:30

http 118:

URL:<http://blog.kavrakoglu.com/tag/bolsevik-devrimi/>. Accessed: 10.10.15, 22:27

http140:

1929 Dünya Ekonomik Krizi. URL:http://tarihtendersler.com/nbk.asp?mk_id=69&id=25 . Accessed: 2016-06-11, 22:27

RESİM KAYNAKÇASI

- Resim 4.1.** Vogue dergisi 1892, 1893 ve 1903 Nisan sayısı ve 1901 Delineatör dergisi Eylül kapağı
 http 2: <http://www.condenaststore.com/-st/1900-s-Vogue-Covers-Prints-12:12,10.01.2016>
 http3 : http://www.zazzle.co.uk/vintage_fashion_magazine_cover_from_1901_13:08_01.01.16
- Resim 4.2.** 1900'lerin başında Paris, Londra ve New York sokaklarında kadın giyimleri
 http 4 : http://www.mademoiselle-dentelle.fr/jolie-mariee-le-style-annees-folles/,11:00_10.01.18
 http 5: http://www.vintag.es/2010/10/london-1900s.html,11:30_10.01.18
 http 6: https://www.flickr.com/photos/vintagespirit/,11:40_10.01.18
- Resim 4.3.** 1900'lü yılların başında Viktoryan dönemin izlerini taşıyan kadın giyimi
 http7: <https://tr.pinterest.com/pin/416512665512712355/,12:12,6.10.2015>
 http 8 : http://oldrags.tumblr.com/page/22,12:12_6.10.2015
 http 9: Vogue 1908, https://tr.pinterest.com/pin/382876405796492706/,12:14_6.10.2015
 http 10: http://www.atelierdejojo.com/2015/04/1900-1915-1920-1950.html,12:24_6.10.2015
- Resim 4.4.** Paris caddelerinde Edwardian sokak tarzı giyinmiş kadınlar
 http11 : http://www.dailymail.co.uk/femail/article-13:52_11.01.2016
- Resim 4. 5.** 19. Yüzyıla ait geleneksel Çin giysisi ve Paul Poiret'nin 1905 yılında tasarladığı Çin tarzı ceket
 http12: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search,14:59_31.8.2015
 http13: http://www.beaussant-lefevre.com/html/fiche.jsp,15:00_31.08.2015
- Resim 4.6 .** Kimono örnekleri (1800'lerin sonu-1900'lerin başı) ve uzak doğu tarzı kuş ve geometrik motiflerle süslenmiş gündüz giysisi (1904)
 http14: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/54?img=1,12:41_24.06.15
- Resim 4.7 .** Geleneksel kimono örneği
 http 15 : http://www.flickrriver.com/photos/okinawa-soba/popular-interesting/,15:55_6.10.15
- Resim 4. 8.** Londralı tasarımcı Gabriela Ray'ın 1905 yılında tasarladığı kimono elbise
 http16 : http://thekimonogallery.tumblr.com/post/57442269214/yorkeantiquetextiles-gabrielle-ray-in-kimono,15:55_6.10.15
- Resim 4.9 .** 1904 yılına ait Ladies Home Journal dergisinin kapağı
 http17 : https://www.flickr.com/photos/somethingtosee,12:13_23.1.16
- Resim 4.10.** Uzak doğu kültüründen esinlenerek tasarlanmış giysiler
 http18: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/155743?rpp=60&pg=1&ao=on&ft=embroidery&when=A.D.+1900-present&pos=53,16:36_26.12.15
 http19: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/158157?rpp=20&pg=15&ft=coat&pos=294_14:25_24.06.2015

http20:<https://www.flickr.com/photos/91406973@N05/8308417305/>, 15 :13,
6.10.15

Resim 4 .11. Günlük yaşam içinde kimono tarzı giysileriyle kadınlar

http21 :<http://www.furinsider.com/paris-fashion-week-part-3-haute-couture-adolf-hitler-fashion-history/>, 23:01 24.12.15

http22 :<https://www.flickr.com/photos/charmainezoe/5595811797/in/photostream/>,
23:48 24.12.15

Resim 4.12. Rus Japon savaşı sonrası Vogue dergisi kapaklarından örnekler

http23:<http://www.condenaststore.com/-st/1900-s-Vogue-Covers-Prints>, 12:54
23.1.16

Resim 4.13. 18.yüzyıl Japon geleneksel giysisi ve Erte tasarımı 1915

http 24: <http://www.metmuseum.org/art/collection/search/88999?rpp=6>

0&pg=4&ao=on&ft=costume+institute&when=A.D.+1600-180

0&pos=191, 12:54 23.1.16

http 25:https://www.vintagetextile.com/gallery_edwardian.htm, 12:54 23.1.16

Resim 4.14. 1908 yılında Russel ve Allen tarafından hazırlanmış pembe saten kimona sitili giysi

http 26 :<http://chertseymuseum.org/farewell>, 12:16 12.01.2016

Resim 4. 15: Rus ve Uzak Doğu etkisinin görüldüğü moda dergilerinin kapakları

http27: 1905:http://www.thekellycollection.org/a_moor), 11:11 11.04.16

http 28: 1909: <https://www.google.com.tr/search?q=harper%27s+bazaar+covers>,
11:11 11.04.16

http 29 :1912, <http://soyouthinkyoucansee.tumblr.com/post/38493786090/christmas-vogue-cover>, 11:11 11.04.16

Resim 4.16. Fransız “Gazette du Bon Ton” dergisinin farklı yıllardaki sayfalarından moda üzerindeki Çin, Japon, Rus etkilerinden örnekler

http 30:<http://www.mfa.org/collections/object/la-s%C3%A9ance-de-portrait-robe-dapr%C3%A8s-midi-de-worth-plate-14-from-gazette-du-bon-ton>-
12:00 15.01.2016

Resim 4.17. Paris, Moskova ve Londra sokaklarında kadın giyimleri

http 31:<http://susannaives.com/wordpress/2012/09/french-fashions-from-1905-06/>
23:59 14.2.16

http 32:<http://librar-y.tumblr.com/post/69624759388/new-york-circa-1905>, 23:30
14.2.16

http33:<http://www.vintag.es/2010/10/london-1900s.html>, 23:15 14.2.16

Resim 4.18. 1910 yılı De Gracieuse moda dergisi s.2 ve giysilerde şapka ve manşonda kürk kullanımı

http 4:<https://www.flickr.com/photos/41384443@N04/4063446757/in/photostream>
http35:<https://www.flickr.com/photos/91406973@N05/8340625130/sizes/l/in/photos-tream/>

[http 36: http://edwardianera.tumblr.com/archive](http://edwardianera.tumblr.com/archive)

Resim 4. 19 .1913 yılı kürkün yaygın olarak kullanıldığı sokak giysileri

[http 37 :New York Public Library collection](http://lamodeillustration.com/115041.html)

<http://lamodeillustration.com/115041.html>, 11:25 14.06.2016

Resim 4.20 . Kürk hayvanlarının baş, ayak ve kuyruklarının kullanıldığı sokak giyimleri

[http 38: http://mashable.com/2014/11/13/paris-fashion-longchamp-races/#tOlGdmT3GkqW](http://mashable.com/2014/11/13/paris-fashion-longchamp-races/#tOlGdmT3GkqW), 19:30 25.06.2015

[http39: https://tr.pinterest.com/pin/524387950331934239/](https://tr.pinterest.com/pin/524387950331934239/), 19:28 25.06.2015

[http 40: https://tr.pinterest.com/pin/272678952412490459/](https://tr.pinterest.com/pin/272678952412490459/), 19:35 25.06.2015

Resim 4. 21 . 10'lu yıllar da sokakta ve At yarışı izleyen kadınların Asya Kültürünü yansıtan giysileri

[http 41: http://mashable.com/2014/11/13/paris-fashion-longchamp-races](http://mashable.com/2014/11/13/paris-fashion-longchamp-races), 14:41 24.06.15

Resim 4. 22 . Gezintiye çıkan kadınların dönem modasını yansıtan giysi örnekleri, 1910'lu yıllar

[http 42: https://songbook1.wordpress.com/fx/1910-1919-selected-standards-and-hits/](https://songbook1.wordpress.com/fx/1910-1919-selected-standards-and-hits/), 11:34 16.12.15

Resim 4. 23. 1910- 1912 yıllarına ait sokak ve gece giyiminden örnekler

[http 43 : https://tr.pinterest.com/pin/149885493820798654/](https://tr.pinterest.com/pin/149885493820798654/), 11:55 24.12.15

[http 44: http://vergue.com/post/26/Grand-Prix-de-Paris-1914](http://vergue.com/post/26/Grand-Prix-de-Paris-1914), 23:33 24.12.15,

[http 45 : https://www.pinterest.com/pin/417075615463139340/](https://www.pinterest.com/pin/417075615463139340/), 20:19 10.11.15

Resim 4.24. Fransız tasarımcı Etienne Drian'ın 1914: Naja Çin tapınağından esinlenerek tasarladığı balo giysisi

(Kindersley, D.(2013). *Moda geçmişten günümüze giyim kuşam ve stil rehberi*. (Çev. D. Özen), İstanbul: Kaknüs Yayınları, 244)

Resim 4. 25 . Paul Poiret'nin Rus ve Japon kültüründen esinlenerek yaptığı tasarımlarından örnekler

[http 46 : http://www.metmuseum.org/exhibitions/view?pos=1&rpp=6&pg=1&exhibitionId](http://www.metmuseum.org/exhibitions/view?pos=1&rpp=6&pg=1&exhibitionId), 21:51 21.6.2016

Resim 4. 26. Çin, Japon, Rus öğelerinin görüldüğü Fortuny, Worth ve Lanvin tasarımları

[http 47 : Jeanne Lanvin: http://www.cornette-saintcyr.com/html/fiche.jp?id=3225490&np](http://www.cornette-saintcyr.com/html/fiche.jp?id=3225490&np), 19:18 5.3.2016

[http 48 : Jean-Charles Worth: http://www.mfa.org/collections/object/womans-evening-coat-128089](http://www.mfa.org/collections/object/womans-evening-coat-128089), 19:19 5.3.2016

[http 49 : Mariano Fortuny: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/](http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/), 19:45 5.3.2016

Resim 4.27. Dönemin popüler moda parçası şık elbise yırtmaçlarından gözükken harem pantolon

[http 50: http://www.diktats.com/french/la-mode-nouvelle-la-jupe-culotte-chez-le-couturier-circa-1911.html#.VqPE_vmLTIV](http://www.diktats.com/french/la-mode-nouvelle-la-jupe-culotte-chez-le-couturier-circa-1911.html#.VqPE_vmLTIV), 20:57 23.1.16

Resim 4.28 . Dönem modasında Osmanlı esintileriyle popüler olan harem pantolonlar

[http 51: Paul Poiret\(1910'lu yıllar\) http://fashion.wikia.com/wiki/Paul_Poiret](http://fashion.wikia.com/wiki/Paul_Poiret), 14:16 11.12.15

http 52: <http://abcblogs.abc.es/laboratorio-de-estilo/2015/08/16/revive-paul-poiret/>, 14:35 26.12.15

http53:<https://danielmilfordcottam.wordpress.com/2015/06/02/on-the-way-to-masculinity/>, 19:46 23.1.16

Resim 4. 29. Dönem dergilerinde Harem pantolon

http 54 :http://www.condenaststore.com/-sp/Vogue-Cover-July-1913-Prints_i8547468_.htm, 17:09 24.1.16

http 55:https://commons.wikimedia.org/wiki/File:The_Harem_Girl_-_Bert_Green_for_Puck_magazine,_29_March_1911.jpg, 17:29 24.1.16

http 56 :http://www.condenaststore.com/-sp/Vogue-Cover-March-1913-Prints_i8483361_.htm, 17:51 24.1.16

Resim 4.30. 1910'lu yıllara ait posta kartlarında dönem popüler modası Harem pantolon

http 57:http://www.ebay.com/sch/sis.html?_nkw=Comic+Postcard+1911+Suffragette+Harem+Skirt+BLACKPOOL+BARGAINS+IN+TROUSERS&_itemId =301206016690&_trksid=p2047675.m4099, 17:47, 24.1.16

Resim 4.31. Her alanda tercih edilen ve popüler olan harem pantolon 1911

http 58:<https://tr.pinterest.com/pin/363736107376235248/>, 14:16 , 26.12.15

http59:<http://www.diktats.com/french/la-mode-nouvelle-la-jupe-culotte-aux-courses-1911.html#.VncziPmLTIU>, 21.12.15, 01:04

http60:Poiret 1912 (http://static.digischool.nl/ckv2/moderne/poiret/paul_poiret.htm), 21:44, 23.1.16

Resim 4.32. 10'lu yıllarda popüler olan kaftan tarzı giyim

http 61:http://www.europeana.eu/portal/record/92060/0567B18EE31D10C226764786D1_5DFD709CD84510.html, 23:52 26.12.15,

http 62 :[http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/items/SFA03:SFA022009385/&st=hirsch&sc=\(hirsch\)](http://www.geheugenvannederland.nl/?/nl/items/SFA03:SFA022009385/&st=hirsch&sc=(hirsch)), 21:27 23.1.16

http 63 :George Barbier, Illustration from Journal Des Dames Et Des Modes 1913 www.flickr.com/photos/caricature-by-radimus, 23:37 23.1.16

Resim 4. 33. 1910'lu yıllarda kullanılan başlık

http 64: <https://stylebin.wordpress.com/2011/02/11/vintage-history-poirets-jupe-culotte/>, 18:08 6.10.15

http 65:<http://www.atesnet19.com/?pnum=15&pt=Osmanl%C4%B1+Padi%C5%9Fahlar%C4%B1>, 18:20 6.10.15

http 66:<http://yeoldefashion.tumblr.com/post/2943799486/turbans-or-headbands-with-tall-feather-plumes>, 18:14 6.10.15

Resim 4. 34 .The Sturday Evening Post dergisi (1910\1911) Amerika

http 67 :a.b. (<http://www.saturdayeveningpost.com/2012/03/29/art-entertainment/harrison-fisher.html>), 18:19 6. 10.15

http 68 :c. <http://www.ephemeraforever.com/saturday-evening-post-august-26th-18:23> 6.10.15

http 69: 1911/http://www.condenaststore.com/-sp/Vogue-Cover-July-1919-Seaside-Stroll-Prints_i8483448_.htm, 18:24 6.10.15

Resim 4.35. Journal des Dames et des Modes dergisindendönem giysileri

http 70 :<https://www.davidsongallerieas.com/sections/modern/french-prints/french-fashion-plates/>, 22:06 24.1.16

Resim 4. 36. Poiret'in Sultan tarzı kostümleri

http 71:<https://stylebin.wordpress.com/2011/02/11/vintage-history-poirets-jupe-culotte/>, 18:16 6.10.15

http 72:<https://tr.pinterest.com/pin/488077678338212573/>, 22:59 20.12.15

http 73 :<https://tr.pinterest.com/pin/488077678338212573/>, 22:59 20.12.15

Resim 4.37. Dönemin Oryantalist modasını yansıtan fotoğraflar

http 74: 1912:https://www.etsy.com/no-en/listing/243102770/belle-epoque-exotic-glamour-paul-poiret?ref=shop_home_active_13, 13:14 25.1.16

http 75: 1911, 1913 : <http://theredlist.com/wiki-2-23-1249-1252-view-1910s-profile-paul-poiret-3.html>, 13:14 25.1.16

http 76 :190'lu yıllar :https://www.etsy.com/listing/105369921/early-flapper-in-fantasticbeadedturban?utm_source=Pinterest&utm_medium=PageTools&utm_campaign=Share, 13:14 25.1.16

Resim 4. 38 . Farklı yıllara ait Osmanlı esintili giysiler

http 77: 1910 <http://collections.vam.ac.uk/item/O153608/bruxelles-ete-1910-fashion-design-jeanne-paquin/>, 14:00 26.1.16

http 78: 1911:(http://collections.vam.ac.uk/search/?listing_type=imagetext&offset=0&limit=15&narrow=1&extrasearch=&q=1911+fashion&commit=Search&quality=0&objectnamesearch=&placesearch=&after=&afteradbc=AD&before=&beforeadbc=AD&namesearch=&materialsearch=&mnsearch=&locationsearch=), 14:00 26.1.16

http 79:Jeanne Paquin, (1912):<http://collections.vam.ac.uk/item/O153613/candie-fashion-design-paquin-jeanne/>, 13:26 26.1.16

http 80 :Jeanne Hallee (1913-1914):<http://artquill.blogspot.co.uk/2013/11/fashion-from-1907-to-1967-wearable-art.html>, 13:26 26.1.16

Resim 4. 39 .I.Dünya Savaşı ile sadeleşen moda trendleri

http 81 :1859:<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/84715?rpp=60&pg=8&ao=on&ft=dress&when=A.D.+1800-1900&pos=474>, 13:45 29.1.16

http 82:1902:<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/82655?rpp=30&pg=1&ft=1900s+dress&pos=21>, 13:55 29.1.16

http 83 :1910-1915: <https://tr.pinterest.com/pin/530932243540090893/>, 13:55 29.1.16

http 84 :1914: Needlecraft Dergisi 1914 Haziran Sayısı

http 85 : <https://www.flickr.com/photos/14033721@N06/3592846182/in/photohotostream/>, 12:12 18.08.2015

http 86 :1915 :<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/121178>, 13:55 29.1.16

Resim 4. 40 .Savaş sırasında ağır işler yapan kadınların aynı zamanda da dönem modasını oluşturan giyimleri

http 87: http://www.buzzfeed.com/rossalynwarren/photos-of-women-at-work-during-the-first-world-war?sub=3407600_3522472#.hboD5kB7oZ, 14:32
18.08.2015

Resim 4. 41. 1914-1918 yılları arasında savaş sebebiyle ağır şartlarda çalışan kadınlar

http 88: [a:http://www.iwm.org.uk/collections/listing/object-205013302?items_per_page=10](http://www.iwm.org.uk/collections/listing/object-205013302?items_per_page=10), 21:19 29.1.16

http 89: [b.c, e:http://www.iwm.org.uk/collections/listing/object-205013302?items_per_page=10&page=1](http://www.iwm.org.uk/collections/listing/object-205013302?items_per_page=10&page=1), 21:19 29.1.16

http 90: [d: http://www.iwm.org.uk/collections/listing/object-205013302?items_per_page=10&page=2](http://www.iwm.org.uk/collections/listing/object-205013302?items_per_page=10&page=2), 21:19 29.1.16

Resim 4. 42. Üniforma tarzı dönem modası

http 91: 1915 : <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/387040>, 19:45 5.2.2016

http 92 :1917 <http://museumrotterdam.nl/collectie/item/22127-1-2>, 19:45 5.2.2016

http 93 :1917 <http://olddesignshop.com/2011/11/vintage-womens-wartime-fashion-1-of-2/>, 19:45 5.2.2016

Resim 4.43. Çalışırken üniforma haline gelen bahçıvan pantolonlar

http 94:1915: <http://issaquahhistory.blogspot.com.tr/2013/05/lhm-jo-cornicks-snapshots.html>, 12:26 18.8.2015

http 95 :1917: <http://www.shorpy.com/node/9634>, 12:59 3.02.16

Resim 4. 44. Savaşın etkisiyle değişen moda giyimlerden örnekler

http 96 : <http://sensibility.com/vintageimages/1900s/pagefour.htm>, 23:00 29.1.16

http 97 :1916: <https://www.flickr.com/photos/14033721@N06/3636528183/in/album-72157614708534705/>, 23:00 29.1.16

Resim 4.45. Vücut hatlarının belli olmadığı daha çok dış etkilerden korunmak için tasarlanmış ceket modeli Vogue (Ağustos sayısı 1918)

http 98:1916: <https://www.pinterest.com/pin/99782947971515804/>, 12:19 18.08.2015

1918: Vogue dergisi Ağustos sayısı 1918 Mimar Sinan Üniversitesi elektronik ortamda dergi arşivinden temin edilmiştir

Resim 4. 46. Savaşın etkisiyle üniforma tarzı giyim

http 99:1915 : <http://weheartvintage.co/2015/02/20/the-downton-abbey-wedding-dresses-did-they-get-it-wrong/>, 00:08 30.1.16

http 100 :1915 : http://www.wynnesdiary.com/section_pages/fashion/fashion9.html, 00:08 30.1.16

http 101 :1918 : http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/156998?rpp=20&pg=29&rndkey=20120424&ft=* &when=A.D.+1900-present&what=Costume&pos=573, 00:08 30.1.16

Resim 4.47. Dönem modasını yansıtan sade ceket ve etek kombinleri

http 102 :1913 https://www.etsy.com/listing/104174757/two-victorian-ladies-suits-original-ad?ref=sr_gallery_11&ga_search_query=victorian+hat&ga_view_type=gallery&ga_ship_to=US&ga_page=2&ga_search_type=vintage, 12:26 18.8.2015

http 103 : 1915 The Delineator dergisi Eylül sayısı

<https://www.pinterest.com/pin/99782947971518469/>, 12:26 18.8.2015

http 104 : 1917 Fashion catalog <https://www.etsy.com/listing/66334445/vintage-1917-ad-suits-from-womens>, 12:26 18.8.2015

Resim 4.48. Üniforma tarzı giyim

http 105 : 1916: <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/84442>, 00:18 30.1.16

http 106 : 1916: <http://digitalcollections.nypl.org/items/510d47e0-ef45-a3d9-e040-e00a18064a99#/?zoom=true00:08> 30.1.16

Resim 4. 49 . Dönem magazin dergilerinden örnekler

http 107:(1915)The Ladies Magazine

:<http://soyouthinkyoucansee.tumblr.com/post/38541856360/the-new-skating-dance-february-1915>, 23:35 5.2.16

http 108 :(1917) The Ladies

Magazine:<https://www.flickr.com/photos/plaisanter/6179977429/in/set-72157626724097202>, 23:35 5.2.16

http 109 :(1918) Elite Styles Magazine

<http://queenvioletxix.tumblr.com/post/61796496355/kittyinva-1918-elite-styles-magazine-from>, 23:35 5.2.16

Resim 4.50 . 1918-1924 yılları arasında moda trendlerinde yer alan Rus başı modası

http 110 : <https://modalaturca.wordpress.com/2010/04/10/fashion-and-women-in-the-istanbul-of-the-armistice-period-1918-1923/>, 10.10.15, 22:19

Resim 4. 51. Rus tarzı giyim 1917

http 111 : <https://www.flickr.com/photos/christine592/3579654321/sizes/o/in/set-72157614654837205/>, 19:33 7.2.16

http 112: <https://www.flickr.com/photos/silverbluestar/5733555866/in/photolist-9JDYpu-9JDYa7-7T2fxC-9JDYsd-7KeoPq-xpb6xq-bJBGfV-aRa7sr-9godRH-9PPW9U-ksPEki-dBurUk-dB1BKx-i1RVnx-iXeJWp-9RjWPr-duCLf1-pgKAT1-9PNTt7-ejeQjV-7hw5bt-bwVhxq-aSWF6a-9R6sxY-dnU7mF-e1rFFb-dVNcCk-dnUcqs-pYDLAZ-9rm3YN-dF26GJ-bg8fMi-3L9q3R-3LdJGj-d6LLk5-8paa8J-dnUcuG-pkXcch-3L9q7i-3L9qgx-825NNb-o9JtHa-aWBrZt-6Qdahq-aE9fNk-3LdJfJ-3L9pKF-8TJFLd-9KgGUQ-pu1tus/>, 19:33 7.2.16

http 113 :(February 15, 1917 issue of Vogue magazine :<https://www.flickr.com/photos/christine592/3580465816/in/set-72157614654837205/>, 19:33 7.02.16

Resim 4.52. Hakim yakalı bilek hizasında biten düz Rus tarzı manto modelleri

http 114 : <http://digitalcollections.nypl.org/items/510d47e0-ef0f-a3d9-e040-e00a18064a99>, 20:29 7.2.16

http 115 : 1918: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/82605?rpp=90&pg=12&rndkey=20150310&ft=* &deptids=8&pos=992, 20:29 7.2.16

http 116: 1918: <http://oldrags.tumblr.com/post/5079989597/day-dresses-and-walking-suits-with-a-russian>, 20:29 7.2.16

http 117 : 1918 <http://soyouthinkyoucansee.tumblr.com/post/18433428126/thanks-to-sydney-from-holland-fashion->, 20:32 7.2.16

Resim 4.53.Dönemin ünlü dergilerinde Rus tarzı giyim

http 119:MC CALL'S Magazine :

<http://www.americanartarchives.com/eastman.htm>, 00:08 30.1.16

http 120: La Vie Parisienne :http://hprints.com/Herouard_1917_La_Vie_Parisienne_snowman-7215.html, 00:08 30.1.16

http 121:Good Housekeeping Magazine :<https://tr.pinterest.com/pin/369224869424442624/> / 00:08 30.1.16

Resim 4. 54.1917 Delineator ve1918 Rosemaryve Vogue moda dergilerinden sayfalar

http 122: <https://www.flickr.com/photos/14941369@N07/6222409089/>, 22:09 24.2.16

Mimar Sinan Üniversite Kütüphanesi Vogue arşivi

Resim 4.55.Vogue dergisi 1918 yılı dergi kapağında Rus esintisi

http 123:http://www.condenaststore.com/-sp/Vogue-Cover-May-1918-Prints_i8483429_.htm, 23:56 9.2.16

http 124 : http://www.condenaststore.com/-sp/Vogue-Cover-October-1918-Prints_i8483438_.htm, 23:56 9.2.16

Resim 4.56. Konstrüktivizm akımını yansıtan giyim 1923

http 125:a. <https://www.pinterest.com/pin/245727723392166383/> 21:59 01.08.15

http 126 : b. http://artinvestment.ru/en/news/exhibitions/20100605_indposhiv.html, 00:40 11.08.15

http 127:c. <http://www.dwell.com/event-spotlight/article/art-and-fashion-sonia-delaunay#4>, 12:45 11.08.15

http 128:d. <https://www.pinterest.com/pin/376191375095533567/>, 00:55 11.08.15

Resim 4.57. 20'li yıllarda Charleston ve Fokstrob dansına uygun dönem modasını yansıtan elbise örnekleri

http 129 : <http://fineartamerica.com/featured/charleston-1920s-granger.html>, 10:30 11.4.16

http 130 : https://www.augusta-auction.com/component/auctions/?view=lot&id=14235&auction_file_id=31, 10:30 11.4.16

http 131 :<http://mote-histoire.tumblr.com/post/84636880004/maudelynn-gorgeous-chorus-girls-on-the-set-of>, 10:30 11.4.16

Resim 4.58. 20'li yıllarda popüler olan pul ve payetli elbise modelleri

http 132 :a :<https://www.pinterest.com/pin/172262754473843743/>, 24.08.2015, 16:52

http 133 : b: <http://www.antiquedress.com/item3451.htm> , 24.8.2015, 16:59

http 134 : c: <http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/80162?rpp=30&pg=1&ft=1920s+fashion+dress&pos=>, 11, 22:10 24.2.16

http 135 : d:<http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/156034?rpp=60&pg=2&ao=on&ft=dress,+evening&deptids=8&when=A.D.+1900-present&pos=74>, 22:10 24.2.16

http 136 : e: <http://glamourdaze.com/history-of-womens-fashion/1920-to-1929>, 11, 22:10 24.2.16

Resim 4. 59 . Etek uçları tüy ve taşlarla süslenmiş elbise modelleri

http 137 : <https://www.pinterest.com/pin/160581542940537792/>, 16:55 24.08.2014

http 138 :<http://glamourdaze.com/history-of-womens-fashion/1920-to-1929>, 16:55
24.08.2014

Resim 4. 60.20'li yılların genel giyim çizgisi

http 139 :<http://glamourdaze.com/history-of-womens-fashion/1920-to-1929>, 22:15
24.2.16

Resim 4. 61.30'lu yılların sade giyim tarzı

http 141: <http://fashionsizzle.com/2013/12/31/thirties-fashion/>, 22:17 24.2.16

http 142: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/80487?rpp=20&pg=1&ft=* &who=Nettie+Rosenstein&pos=1, 22:17
24.2.16

http 143: http://www.metmuseum.org/collection/the-collection-online/search/94538?rpp=60&pg=8&ao=on&ft=* &when=A.D.+1900-present&what=Costume%7CEvening+dresses&pos=438, 22:20 24.2.16

http 144 :<https://www.etsy.com/listing/177597922/rare-1930s-dress-open-back-great-gatsby?ref=related-6>, 22:19 24.2.16

Resim 4. 62 .Moda Albümü sonbahar 1936 sayısında dönem modası

Moda Albümü sonbahar 1936 1. Basım no:8

Resim 4. 63 .Dönem modasını yansıtan kareli, puantiyeli giyimler

http 145 :https://www.etsy.com/listing/44927145/vintage-1930s-hollywood-patterns62?ref=sr_gallery_22&ga_search_submit=&ga_search_query=1930s&ga_view_type=gallery&ga_ship_to=US&ga_page=8&ga_search_type=vintage&ga_facet=vintage, 15:24 28.9.2015

http 146: b :<https://www.pinterest.com/pin/573012752565313422/>, 15:46 14.9.15.
c :(Vogue 1934mart sayısı) Mimar Sinan Üniversite Kütüphanesi Vogue elektronik arşivinden temin edilmiştir

Resim 4. 64.1920'lı yıllarda şapkaların içine gizlenen kısa saçlar

http 147 :<http://www.papergoodies.com/scripts/prodView.asp?idproduct=60>, 00:24
25.2.16

Resim 4. 65. 30'lu yıllarda moda el örmeleri

http 148 :<https://www.etsy.com/listing/60913577/vintage-1930s-ribbed-dress-knitting> , 25.8.2015, 12:04

http 149:b:<https://www.etsy.com/listing/71671517/vintage-1930s-2-piece-sports-suit?ref=listing-shop-header-1> , 25.8.2015, 12:04

http 150 :c:<http://www.vintagedancer.com/1930s/women-1930s-fashion/>
, 14:00 25.08.2015

Resim 4.66 .Dönem magazin dergilerinde örgü modası görselleri

http 151 : 1936 :<http://blitzknits.blogspot.com.tr/2015/07/free-pattern-friday-smartest-thing-in.html>, 14:40 25.08.2015

http 152 : 1937:https://www.etsy.com/nl/listing/223978020/vintage-1930s-knitting-sewing-magazine?ref=shop_home_feat_3, 14:50 25.08.2015

http 153 :1937 :<http://blitzknits.blogspot.com.tr/2014/06/free-pattern-friday-home-chat-magazine.html>, 15:00 25.08.2015

Resim 4. 67.30'lu yılların modasını yansıtan giyim örnekleri

- http 154 :1930'lu yıllar:<http://thevintagepatternfiles.blogspot.com.tr/2015/01/1930s-knitting-two-colour-pattern.html?sref=pi>, 14:00 27.08.2015,
- http 155 : https://www.etsy.com/listing/130712340/uncut-vintage-1930s-sewing-pattern?ref=unav_listing-other, 14:53 27.08.2015,
- http 156 : 1932 <http://mote-historie.tumblr.com/post/84693562729/historiful-two-unknown-women-1932>, 18:00 27.08.2015
- http 157 :1934 <https://tr.pinterest.com/pin/526006431452651675/>, 18:10 27.08.2015

Resim 4.68.Kriz etkisini silmeye çalışan moda

- http 158 :https://www.etsy.com/listing/80109150/late-1930s-pattern-day-dress-with?ref=sr_gallery_1&ga_search_submit=&ga_search_query=1930s&ga_view_type=gallery&ga_ship_to=US&ga_page=2&ga_search_type=vintage&ga_facet=vintage, 22:48 24.2.16
- http 159: https://www.etsy.com/listing/162912771/uncut-1930s-pictorial-review-printed?ref=unav_listing-other, 22:48 24.2.16
- http 160 :<http://my50syear.blogspot.com.tr/2012/01/5-january-1933-under-things-and.html>, 22:48 24.2.16

Resim 4. 69. 1930'lu yılların Asya tarzı giyimi

- http 161 :<https://www.flickr.com/photos/carbonated/272564726>, 29.9.2015, 12:15
Moda Albümü Yaz sezonu 1936, 15
Moda albümü 1936, 13

Resim 4.70.İşgalin modaya yansıyan etkisinin Moda Albümünde yer alması

Moda Albümü :1936

Resim 4.71.Petrolün bulunmasıyla moda trendlerinde yer alan petrol mavisi

- http 162 :1930'lu yıllar https://www.1stdibs.com/fashion/clothing/evening-dresses/vintage-1930s-petrol-blue-jeweled-bias-gown-belt/id-v_110655/, 15.04 3.9.15
- http 163: (1938) Jeanne Lanvin : <https://topvintage.net/en/vintage-retro/40s-rhonda-dress-georgette-in-petrol-blue/>, 17:49 2.9.2015
- http 164: 1939 <http://blog.fidmmuseum.org/museum/2011/04/dressing-for-a-royal-wedding.html>, 16:08 27.2.16

Resim 4.72. 1940'lı yıllarda petrolün etkisiyle popüler olan petrol mavisi rengi

- http 165 :1940 https://www.etsy.com/listing/219193056/1940s-sewing-pattern-knee-length-skirt?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=1940s%20fashion&ref=sr_gallery_2, 11:47, 9.6.16

Resim 4.73 :1950'lı yıllarda petrol renginin popüler olduğu giyimler

- http 166:1950 https://www.etsy.com/listing/167375541/1950s-simplicity-1812rockin?utm_source=Pinterest&utm_medium=PageTools&utm_campaign=Share, 11:47, 9.6.16
- http 167: 1955 <http://www.reminisce.com/1950s/ana-lobell-catalog-featured-1950s-fashion/http://simplymagdorable.tumblr.com/post/72077609327/blue-dress-and-coat-with-white-dots-margriet>, 11:47, 9.6.16

Resim 4.74 .40'lı yıllarda "Yap Onar" sloganıyla halkı eskiyi onarmaya yönelten broşür ve dergiler

http 168 :<https://www.etsy.com/listing/93057634/instant-download-make-do-and-mend> , 13:20 2.10.15

http 169: <https://tr.pinterest.com/pin/351632683384345570/>, , 13:20 2.10.15

http 170: http://www.amazon.com/Make-Do-Mend-Official-Reproductns/dp/1843172658/?qid=1306767589&ref=sr_1_2&ie=UTF8&sr=8-2, 23:14 29.2.16

Resim 4.75..Dönem dergilerinde eski giysilerin dönüştürülmesi için fikirler

http 171: <http://makeyourwayaroundbritain.blogspot.com.tr/2011/04/what-katys-going-to-do.html> , 01.10.15, 16:40

Resim 4.76..Savaş sırasında malzeme kıtlığı sebebiyle ön plana çıkan el örgüsü

http 172: <http://chatterblossom.blogspot.com.tr/2013/11/friday-photo-swoon-suit-up-ladies.html>,

http 173: https://www.etsy.com/listing/107225786/special-price-1940s-fashion-may-day?ref=sr_gallery_20&ga_search_query=1940%26%2339%3Bs+sweater&ga_view_type=gallery&ga_ship_to=US&ga_order=date_desc&ga_page=2&ga_search_type=all&ga_facet=1940, 17:47 1.10.2015

http 174:(Sun-glo dergisi 1940) https://www.etsy.com/listing/128289120/1940s-vintage-pdf-knitting-patterns-pdf?utm_source=Pinterest&utm_medium=PageTools&utm_campaign=Share, 17:48 1.10.2015,

Resim 4.77 .Naylon çorap bulamayan kadınların bacak arkasına corabı andıran çizimler

http 175:<http://hoodoohatvoodoo.tumblr.com/post/11731944997>, 21:10 6.3.16

http 176:<http://www.war44.com/showthread.php?t=2220>, 21:15 6.3.16

http 177:<https://tr.pinterest.com/pin/454582156107355229/>, 21:18 6.3.16

Resim 4.78 .Naylon çorabın yasaklanması üzerine tercih edilen kısa çoraplar

http 178:<http://www.vintagedancer.com/1940s/1940s-teenage-fashion-girls/>, 18:40 1.10.2015

http 179:<http://www.queensofvintage.com/how-to-be-a-bobby-soxer/>, 18:40 1.10.2015,

http 180:<http://www.queensofvintage.com/how-to-be-a-bobby-soxer/>, 18:40 1.10.2015

Resim 4.79 .Üniforma tarzı giyim

http 181:<http://www.dailydot.com/geek/agent-carter-costume-design/>, 17:17 1.10.15

http182: <http://www.marieclaire.co.uk/blogs/544203/1940s-fashion-the-decade-captured-in-40-incredible-pictures.html>, 18:10 1.10.15

http 183:<http://chatterblossom.blogspot.com.tr/2013/11/friday-photo-swoon-suit-up-ladies.html>, 00:01 1.3.16

Resim 4.80.1940'lı yıllar modası.Savaşın ağır sorumluluklarının yansıtan dönem moda trendlerinde yer alan sade, kullanışlı kir belli etmeyen koyu renkler tercih edilmiş giyim stili

http 184 :<https://tr.pinterest.com/pin/444167581978335294/>, 17:00 1.10.15

http 185:http://www.reminisce.com/1940s/fall-fashion-trends-of-the-1940s/?_mid=2612956&_rid=2612956.1103928.69435, 17:09 1.10.15

Resim 4.81 .1940'lı yıllarda savaşın etkisiyle popüler olan maskülen tarz

http 186:<http://www.reminisce.com/1940s/fall-fashion-trends-of-the-1940s/>, 23:49 29.2.16

http 187:http://newvintagelady.blogspot.com.tr/2010/11/catalog-sunday_28.html 23:49 29.2.16

Resim 4.82. Savaş modası

http 188: <http://www.marieclaire.co.uk/blogs/544203/1940s-fashion-the-decade-captured-in-40-incredible-pictures.html>, 18:12 1.10.15

http 189: <http://glamourdaze.com/2013/06/charlotte-fiell-vintage-fashion-archaeologist.html>, 18:15 1.10.15

http 190:<https://tr.pinterest.com/pin/493003490430314875/>, 18:18 1.10.2015

http 191:<http://smoda.elpais.com/articulos/rosie-la-remachadora-la-historia-que-esconde-el-emblema-del-feminismo/5154>, 18:21 1.10.2015

Resim 4.83. Fermuarın kısıtlandığı 40'lı yıllarda moda trendlerinde sıkça düğme kullanılmıştır .

http 192:<https://tr.pinterest.com/pin/425238389794392783/>18:49 1.10.2015

Resim 4. 84.1950'lerde Uzak Doğu esintileri

http 193:<https://www.etsy.com/listing/127312984/vintage-asian-cocktail-dress-pattern>, 22:38 18.03.16

http 194:<http://theniftyfifties.tumblr.com/post/22360447946/photography-phone-music-books-fashion-clothes-shopping-r>, 11:40 16.11.15

http 195:<https://tr.pinterest.com/pin/573012752565334807/>, 22:44 18.03.16

Resim 4.85. 1950'ler Kimono tarzı ceket kolları

http 196:<https://www.etsy.com/listing/259186696/uncut-vintage-1950s-dress-coat-pattern?ref=related-3>, 22:38 8.03.16

http 197:<https://www.flickr.com/photos/vintagevogue/4049394660/in/photostream>, 22:38 18.03.16

http 198:<https://www.flickr.com/photos/53035820@N02/5144119555/in/photostream/>, 22:55 18.03.16

Resim 4.86 .Asya kültürünü yansıtan doğa desenli tasarımlar 1950'li yıllar

http 199:<https://www.flickr.com/photos/53035820@N02/5144724828/>, 22:57 18.03.16

http 200:<https://tr.pinterest.com/pin/573012752565345881/>, 22:57 18.03.16

http 201 :<https://tr.pinterest.com/pin/573012752565345864/>, 22:57 18.03.16

Resim 4. 87. Küba Devrimi etkileriyle moda trendlerinde görülen Che tarzı kepler

http 202:<http://magdorable.blogspot.com.tr/2014/10/madeleine-dutch-september-1968.html?sref=pi>, 20:56 19.3.16

http 203: <http://what-i-ound.blogspot.com.tr/search/label/The%20Ladies'%20Home%20Journal>, 20:56 19.3.16

Resim 4. 88. Küba Devrimi etkileriyle moda trendlerinde görülen kep modelleri

http 204 : <http://tammy17tummy.tumblr.com/post/51334187247/1953>, 21:02
19.3.16

http 205: <http://theyroaredvintage.tumblr.com/post/29292105717/colorful-1970s-ensembles>, 21:02 19.3.16

http 206: <http://newenglandwoodstock.tumblr.com/post/44604089958>, 21:02
19.3.16

Resim 4. 89. Vietnam Savaşından kareler 50'li yıllar

http 207:<http://warinvietnam.tumblr.com/image/50572917465>, 23.11.15, 09:49

http 208: https://www.google.com.tr/search?q=vietnam+sava%C5%9F%C4%B1&biw=1366&bih=667&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwixw5TjhM_LAhWE8XIKHaSaBAYQ_AUIBigB#imgdii=C_VWU7KmJQJN1oM%3A%3BCVWU7KmJQJN1oM%3A%3BE8WxwhHSCo-4WM%3A&imgsrc=CVWU7KmJQJN1oM%3A
23.11.15, 09:50

Resim 4. 90 .Asya temalı dönem giyimi geleneksel pirinç işçilerinin kullandığı konik şapka

http 209:1950'li yıllar :<https://www.flickr.com/photos/16146765@N08/6185553924/in/photostream/>, 23.11.15, 09:52

http 210: 1957:<http://tammy17tummy.tumblr.com/post/60142730380/christian-dior-1957-photography-by-moutin>, 23.11.15, 09:52

http 211:1960:b<https://www.flickr.com/photos/53035820@N02/5242370440/in/album-72157625426253267/>, 23.11.15, 09:52

http 212:1964 :<https://tr.pinterest.com/pin/323062973250216865/>, 23.11.15, 09:52

Resim 4.91.Dönemin kadınsı çizgilerini yansıtan takım ve bu bütünlüğü sağlayan eldiven, cüzdan, küpe ve şapka kombini

http 213:1950'li yıllar :<https://www.flickr.com/photos/50sfan/3113278116/>, 11:30
20.03.16

http 214:1956 :<http://theniftyfifties.tumblr.com/post/20960616687/designer-fashion-clothes-shopping-sale-photography-trave>, 11:30 20.03.16

http 215:<http://latimesblogs.latimes.com/culturemonster/2008/12/fashion-photogr.html> , 11:30 20.03.16

Resim 4. 92. Asya kültürünü yansıtan etek ve pantolonla kombinlenmiş yanda yırtmaçlı sıfır kol tunikler ve bunla kombinlenmiş konik şapka .

http 216: <https://www.etsy.com/listing/119590063/1950s-dress-pattern-butterick-7790>, 18:30 14.01.16

http 217:https://www.etsy.com/listing/125464001/simplicity-6537-asian-cheongsam-dress?share_id=5762543&hmac=7b0e9936e81e0771b8ae08ca3fe2851d632b1883&utm_source=Pinterest&utm_medium=PageTools&utm_campaign=Share, 18:30 14.01.16

Resim 4.93 .Öğrenci hareketlerinde başroldeki Hippiler

http218:<https://tr.pinterest.com/pin/304063412321730419/> , 11:20 7.04.16

Resim 4.94 . 70'lı yıllarda Hippi trendi

http 219 :<http://theyroaredvintage.tumblr.com/post/15594226065/photo-by-richard-avedon-for-vogue-1970>, 15:10 10.4.16

http220:<http://www.mymodernmet.com/profiles/blogs/vintage-bohemian-fashion>, 15:15 10.4.16

http 221 :<http://www.lefashion.com/2015/09/1970s-street-style-photos.html?m=1>, 15:16 10.4.16

http 222 :<https://blog.lonewolfmag.com/70s-street-style/>, 15:17 10.4.16

Resim 4.95..Hippi tarzı bol etnik pantolonlar

http 223:http://rhondabuss.blogspot.com.tr/2015/02/monday-morning-inspiration_23.html, 15:18 10.4.16

http 224:<http://hubpages.com/style/1970s-Fashion#>, 15:20 10.4.16

http 225:<http://hubpages.com/style/1970s-Fashion#slide4971603>, 15:20 10.4.16

Resim 4.96.70'lı yıllarda aykırı yaşamdan kareler

http 226 :<http://www.mymodernmet.com/profiles/blogs/vintage-bohemian-fashion>, 15:20 10.4.16

Resim 4.97.Maksi boy etnik elbiseler

http 227 : <https://m.flickr.com/#/photos/skorver1/6589805603/in/set-72157631651345866/>, 11:46 14.04.16

http 228 : <https://m.flickr.com/#/photos/91209760@N02/10376577414/>, 11:46 14.04.16

http 229 :<http://www.photos-de-mode.com/1975/img.php?p=3&img=1975-1-ne-0019.jpg>, 11:46 14.04.16

http 230 : http://www.dotandbo.com/designdistrict/2015/07/4-signs-you-should-actually-be-working-in-a-vintage-ecordshop/?utm_source=Iterable&c3ch=Email&utm_campaign=campaign_12460&c3nid=12460&noo=1&utm_medium=email, 11:46 14.04.16

Resim 4.98.60'ların sonu, 70'ler ve 80'lerin başını kapsayan Hippi modası

http 231 : 1960: <http://theyroaredvintage.tumblr.com/post/13183724609/hippie-high-fashion-1960s>, 10:30 9.1.16

http 232 : 1970 :<https://www.instagram.com/p/BAI9riRmGq7/>, 10:40 9.1.16

http 233 : 1980 :<http://toocutethings.blogspot.com.tr/search?updated-max=2011-03-24T05:43:00-07:00&max-results=10>, 10:50 9.1.16

Resim4. 99 .Vogue dergisinde Hippi esintileri

http 234 :1968 :<http://en.vogue.fr/fashion/fashion-pictures/diaporama/lauren-hutton-fashion-pictures/12108#lauren-hutton-en-couverture-du-numero-doctobre-1968-de-vogue-paris-photographiee-par-irving-penn>, 11:53 18.04.16

http 235 :1970'ler : <http://loveknotted.tumblr.com/post/16224203931>, 13:30 18.04.16

Resim 4.100.70'li yıllarda giyim ;geniş yakalı trençkotlar deri dizde bot ve siyah bere kombini

a, b: Vogue ekim 1975 sayılı dergi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi elektronik arşivinden alınmıştır.

c:Jacqueline Herald (1992), *Fashion Of A Decade The 70s*, Baston:Batsford ltd, 23:00 26.3.16

http 236: d : <http://www.buzzfeed.com/summeranne/women-who-prove-style-peaked-in-the-60s?bfpi#.ivdkLmAYP>, 23:00 26.3.16

Resim 4.101.Terör karşısında rengarenk giyim

http 237: a:<http://the1970sfashion.tumblr.com/post/21967949425/fashion-1970-1972>, 23:05 26.3.16

http 238: b:<http://thewordgypsy.blogspot.com.tr/2012/11/admit-it-you-did-it-changing-clothes-in.html>, 23:08 26.3.16

http 239 :c:<http://psychedelic-sixties.tumblr.com/post/17401774013>, 23:09 26.3.16

Resim 4.102.Dönem modasında kriz sebebiyle yeniden moda olan el örmesi elbise

http 240 :<http://www.retrowaste.com/1970s/fashion-in-the-1970s/>, 11:58 21.4.16

Resim4.103.70'lı yıllarda popüler olan diz üstü 60'lar tarzı elbiseler

http 241: <https://tr.pinterest.com/pin/467600373786726275/>, 12:00 21.4.16

http 242 :<http://www.retrowaste.com/1970s/fashion-in-the-1970s/>, 12:58 21.4.16

http 243:<http://www.colleencorby.net/colleen1970/catalogs1970/sears1springsummer1970.html>, 12:58 21.4.16

http 244: <https://tr.pinterest.com/pin/77687162301153496/>, 13:00 21.4.16

Resim 4.104. 70'li yıllarda moda

http 245:<https://tr.pinterest.com/pin/430304939376897979/>, 12:03 20.04.16

http 246: <http://lostin70s.tumblr.com/post/73195938382/hot-pants-high-socks-and-rollerskates>, 12:00 2.04.16

http 247: <http://www.mfa.org/collections/object/womans-ensemble-5833481973>, 12:00 2.04.16

Resim 4.105. 80'lı yıllarda 10'lu, 60'lı ve 70'lı yılların modasına dönüş

http 248 :1970'lı yıllarda asi gençlik modası :1980s <http://www.glamourmagazine.co.uk/fashion/celebrity-fashion/2013/07/80s-style-icons>, 14:00 2.04.16

http 249 :60'lı yılların pop art akımı, <https://tr.pinterest.com/pin/109001253458227656/>, 14:30 2.04.16

http 250 :70'lı yıllarda etkin olan Hippi modası :1980s<http://www.mirror.co.uk/lifestyle/going-out/music/david-bowie--check-out-1464027>, 14:50 2.04.16

http 251 :1910'lu yıllarda harem pantolon modası :<http://www.papermag.com/inspired-by-late-80s-fashion-tribe-nyc-wants-to-create-a-style-revolution-1427017046.html#25>, 14:40 2.04.16

Resim 4.106. ABD. bayrak temalı tişört ve giyimler

http 252 :<http://niki-taylor-fan.tumblr.com/post/59574400495/niki-for-allen-allen-usa-1991>, 15:06 30.4.16

http 253: <https://www.buzzfeed.com/tabathaleggett/times-the-spice-girls-dressed-better-than-you-ever-could>, 15:06 30.4.16

http 254:<http://www.viktor-rolf.com/fashion/looks/f2000rtw/13/>, 15:06 30.4.16

Resim 4.107. 90'lı Yıllarda bayraklı tişört

http 255: <https://tr.pinterest.com/pin/201606520791141815/>, 15:06 30.4.16

http 256: <http://www.vam.ac.uk/content/exhibitions/exhibition-british-design/british-design-about-the-exhibition/>, 15:06 30.4.16

Resim 4. 108. 1990'lı yıllar .Dönem modasında popüler tarz çizgiler

http 257:<https://tr.pinterest.com/pin/468233692489665669/>, 15:35 30.4.16

http 258: http://www.missmoss.co.za/2014/07/14/90s-fashion-moments/?utm_source=feedly&utm_reader=feedly&utm_medium=rss&utm_campaign=90s-fashion-moments, 15:38 30.4.16

Resim 4 .109 90'lı Yıllarda yıldız baskılar

http 259: http://www.nastygal.com/whats-new/after-party-vintage-starcrossed-high-waisted-eans?utm_source=pinterest_promoted&utm_medium=smm&utm_campaign=pinterest_promoted&utm_content=2015_board&MjA0NXw0ODI5fDIyOTIyNjR8MWM3YzY, 15:39 30.4.16

http 260:Versace 1996 :<http://maliciousglamour.tumblr.com/post/12284019101/versace-springsummer-1996-photographer-richard>, 15:39 30.4.16

Resim 4.110. Körfez Savaşları sebebiyle dönem dergilerinde yer alan Yurt Severlık modası

http 261:http://www.huffingtonpost.com/2012/06/22/cameron-diaz-seventeen-july-1990_n_1619993.html, 15:41 30.04.16

http262: http://nymag.tumblr.com/post/102963473410/welcometotwinpeaks-immale-t-you-break-the?mid=facebook_nymag, 15:06 30.04.16

http 263 :<https://tr.pinterest.com/pin/345088390167066440/>, 15:56 30.04.16

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : DAĞLAR BAYTAR, Gözde
Uyruğu : TC
Doğum tarihi ve yeri : 01/10/1987 İstanbul /Fatih
Medeni hali : Evli
Telefon : 5074257507
e-posta : daglargozde.gazi@gmail.com.tr

Eğitim Derecesi	Okul /Program	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi /Moda Tasarım Anabilim Dalı	Devam Ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi/Giyim Endüstrisi Öğretmenliği	2012
Ön Lisans	Marmara Üniversitesi /Tekstil Bölümü	2008
Lise	İstanbul Ticaet Odası Anadolu Meslek Lisesi	2006

İş Deneyimi, Yılı	Çalıştığı Yer	Görev
2016	Küçükköy kız mesleki ve teknik A.L.	Öğretmen
2013	Shendel	Bilgisayar Operatörü

GAZİ GELECEKTİR..

